

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**MEHMED ŞÂKİR GÂLİB EFENDİ DÎVÂNİ
(İNCELEME-METİN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatih CERSEL

**Enstitü Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Eski Türk Edebiyatı**

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Bayram Ali KAYA

HAZİRAN 2009

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**MEHMED ŞÂKİR GÂLİB EFENDİ DÎVÂNI
(İNCELEME METİN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatih CERSEL

**Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı: : Eski Türk Edebiyatı**

Bu tez 18 / 06 /2009 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Bayram Ali KAYA

Jüri Başkanı

☐Kabul

☐ Red

☐Düzeltilme

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin YORULMAZ

Jüri Üyesi

☐Kabul

☐ Red

☐Düzeltilme

Doç. Dr. İsmail GÜLEÇ

Jüri Üyesi

☐Kabul

☐ Red

☐Düzeltilme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Fatih CERSEL

15.05.2009

ÖNSÖZ

Edebiyat tarihi, öncelikle eseri malzeme olarak ele almaktadır. Dolayısıyla sağlıklı bir Türk edebiyatı tarihinin yazılabilmesi şüphesiz, bu tarihin barındırdığı şair ve yazarların evvel emirde, eserlerinin bilimsel kriterlere uygun bir şekilde ortaya konulmasıyla mümkün olabilecektir. Türk edebiyatının önemli bir devresi olan dîvân edebiyatının çeşitli dönemlerine âit eserleri üzerinde, büyük çoğunluğu akademik mahiyette pek çok çalışma yapılmış ve birçok metin neşredilmiş olmakla birlikte, bu edebiyatın son dönemi olan 19. yüzyıla âit metin neşirleri gerek nicelik, gerekse nitelik bakımından henüz yeterli düzeyde değildir.

Dîvân edebiyatının son yüzyıldaki durumunun sıhhatli bir şekilde tespitine katkı sağlama çerçevesinde hazırlamaya çalıştığımız bu eser, dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Mehmed Şâkir Efendi'nin yaşadığı dönem olan 19. Yüzyılın genel özelliklerine değindik. İkinci bölümde Mehmed Şâkir Efendi'nin hayatına, eserlerine ve edebî kişiliğine âit bilgilere yer verdik. Bu konuda büyük oranda, İbnülemin Mahmud Kemal İnal'ın Son Asır Türk Şairleri isimli eserinden faydalanmakla birlikte, divanındaki şiirlerden hareketle elde ettiğimiz bilgileri de kullandık. Üçüncü bölümde, ana hatlarıyla dîvânının incelemesini yapmaya çalıştık. Dördüncü bölümde dîvânın transkripsiyonlu metnini verdik.

Tertip bakımından bazı farklılıkları ve problemleri bulunmakla birlikte, dîvânın genel yapısına müdâhale etmedik. Ancak divanda bazı şiirler bir kâğıda yazılarak sayfaların aralarına sonradan yapıştırılmış hatta bu işlem yapılırken bazı şiirler olması gereken yerin dışına eklenmiştir. Biz bu noktada müdahale ettik ve şiirleri olmaları gereken yere taşıdık. Numaralandırma bakımından metni üçe böldük: başlangıçtan gazellere kadar olan kısmı kendi arasında müselsel, gazelleri yine kendi aralarında müselsel ve gazellerden sonraki bölümü müselsel olarak numaralandırdık.

Divanda müstensih'in özensizliğinden kaynaklandığını düşündüğümüz birçok yazım hatası vardır. Bir bunlarsan tespit edebildiklerimizi düzeltmeye çalıştık. Bu arada okuyamadığımız bazı kelimeler oldu. Okuyamadığımız bu kelimeleri orijinal metinden olduğu gibi transkripsiyona ekledik.

Divanda bazı kelimeler yazılmayıp yeri boş bırakılmış. Biz bu boş yerleri [.....] işareti ile gösterdik. Ayrıca metinde gerek vezin gerekse anlam gereği eksik olduğunu düşündüğümüz bazı yerleri “metin tamiri” usulü ile köşeli parantez [] içinde vererek tamamladık. Divandaki Farsça şiirleri olduğu gibi orijinal metinden eklemeyi uygun bulduk.

İmla bakımından metne sadık kaldık ancak bazı durumlarda günümüz imlasını tercih ettik. Bu çalışmamızla divan şiirinin son dönemine ait bir şairini hayatı ve divanını tespit etmekle kültür ve edebiyat tarihimize küçük de olsa bir katkıda bulunmuş olduk.

Bu çalışmanın her aşamasında bana değerli bilgi ve tecrübeleriyle yol gösteren ve bu noktada hiçbir zaman yardımlarını esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Bayram Ali Kaya’ya teşekkürlerimi bir borç bilirim. Ayrıca insanoğlunun ürettiği her eser gibi bu çalışma da kusursuz değildir. Tamamı şahsıma ait olan bu kusurların anlayışla karşılanacağını ümit etmekteyim.

Fatih Cersel

12 Mayıs

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	ii
ÖZET.....	iv
SUMMARY.....	v
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1 : MEHMED ŞÂKİR EFENDİ’NİN YAŞADIĞI DÖNEMİN	
GENEL ÖZELLİKLERİ.....	3
1.1. 19. Yüzyıl Sosyal ve İdârî Görünümü.....	3
1.2. 19. Yüzyıl Edebî Görünümü	8
BÖLÜM 2 : MEHMED ŞÂKİR EFENDİ’NİN, HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ	
2.1.Hayatı.....	12
2.2. Edebî Kişiliği.....	14
BÖLÜM 3 : MEHMED ŞÂKİR EFENDİ DÎVÂNI’NIN İNCELENMESİ	15
3.1. Tertip Şekli, Mündericâtı, Nazım Şekil ve Türleri.....	15
3.2. Kâfiye ve Redif.....	27
3.3. Vezin.....	28
BÖLÜM 4 : METİN.....	29
4.1. Metnin Transkripsiyon ve İmlasında İzlenen Yol.....	29
4.2. Transkripsiyon Tablosu.....	30
4.3. Transkripsiyonlu Metin.....	31
SONUÇ.....	357
KAYNAKÇA.....	359
ÖZGEÇMİŞ.....	361

KISALTMALAR

a.g.e.	:	adı geçen eser
b.	:	beyit
bk.	:	bakınız
c.	:	cilt
DİA	:	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
G.	:	Gazel
Haz.	:	Hazırlayan
Hz.	:	Hazret-i
İA	:	İslâm Ansiklopedisi (MEB)
İnal	:	İbnülemin Mahmud Kemâl İnal
Kt.	:	Kıt'a
Ktk.	:	Kıt'a-i kebîre
KB	:	Kültür Bakanlığı
Ksd.	:	Kasîde
Ktp.	:	Kütüphane, Kütüphanesi
Mak.	:	Makta'
Mat.	:	Matla'
MEB	:	Millî Eğitim Bakanlığı
Med.	:	Medhiye
Mer.	:	Mersiye
Mes.	:	Mesnevî
Muaş.	:	Muaşşer
Muh.	:	Muhammes
Muk.	:	Mukatta'ât
Müf.	:	Müfred
Müs.	:	Müsemmen
Müst.	:	Müstezâd
Nevres:		Osman Nevres
no	:	Numara
nr.	:	Numara, Numarası
Nş.	:	Na't-ı Şerîf

Onay	:	Ahmet Talât Onay
ö.	:	ölüm
R.	:	Rubâi
s.	:	sayfa
S.	:	sayı
Ş.	:	Şarkı
Tar.	:	Tarih
Tah.	:	Tahmîs
Trk.b.	:	Terkîb-i bend
TTK	:	Türk Tarih Kurumu
vb.	:	ve benzeri
vd.	:	ve devamı, ve diğerleri
s. nr.	:	sayfa numarası
Yay.	:	Yayınevi, Yayınları

Tezin Başlığı: Mehmed Şâkir Gâlib Efendi Dîvânı (İnceleme-Metin)**Tezin Yazarı:** Fatih CERSEL**Danışman:** Doç. Dr. Bayram Ali KAYA**Kabul Tarihi:** 18. Haziran 2009**Sayfa Sayısı:** v(ön kısım)+361 (tez)**Anabilimdalı:** Türk Dili ve Edebiyatı**Bilimdalı:** Eski Türk Edebiyatı

Bu çalışma, 19. yüzyılda yaşamış Osmanlı âlimlerinden Firdevsî-i Kudsî olarak da bilinen Mehmed Şâkir Efendi'nin tek eseri olan Divân'ının incelenmesi ve transkripsiyonunu içermektedir. 19. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin sosyal, siyasal ve kültürel anlamda büyük değişim yaşadığı bir dönemdir. İrfan Paşa ve eseriyle ilgili herhangi bir araştırma yapılmaması, bizi bu çalışmayı yapmaya sevk etti.

Bu çalışmamızla, Mehmed Şâkir Efendi'nin te'lif ettiği ve tek nüshası bulunan el yazması divanını ortaya çıkarttık. Çalışmamız üç ana bölümden meydana gelmektedir: Birinci bölüm, Mehmed Şâkir Efendi'nin hayatı, edebî kişiliği, eserleri, konularını; ikinci bölüm, divanın şekil ve muhteva açısından incelenmesini; üçüncü bölüm, divan metnini içermektedir.

Anahtar kelimeler: Divan Edebiyatı, Mehmed Şâkir Efendi, Divan

Title of the Thesis : Mehmed Shakir Galib Efendi Divan, analysis-text	
Author: Fatih CERSEL KAYA	Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Bayram Ali
Date: 18 June 2009	Page numbers: v (pre text) + 361 (main body)
Department : Turkish Language and Literature Subfield: Classical Turkish Literature	
This study includes the textual analysis and the transcription of ‘Dîvân’ the only work of Mehmed Shakir Efendi who is one of the Ottoman statesmen lived in 19th century. The 19th century of the Ottoman Empire is a period of great changes with respect to the society, politics and culture. The absence of a principled study on Mehmed Shakir Efendi and his work lead us to work on this topic. In this work, we find the handwritten unique divan of Mehmed Shakir Efendi’s was written in 19th century. This study contains three parts. The first part includes life, works and sufistic topics of the Mehmed Shakir Efendi. The second part includes investigation of his divan by formalist and contents point of views. The third part includes the main texts of his divan.	
Keywords: Divan Literature, Mehmed Şakir Efendi, Divan	

GİRİŞ

Çalışmanın Konusu : Çalışmamız konu itibarıyla 19.yy alim ve divan şairlerinden Firdevsî-i Kudsî ve Hoca Şâkir lakaplarıyla da bilinen Mehmed Şâkir Efendi ve bilinen tek eseri olan Divan'ının transkripsiyonu ve incelemesini içermektedir. Çalışmamız hakkında daha somut değerlendirmeler yapılabilmesi için öncelikle 19.yy siyasi ve edebi durumu hakkında bilgi vermeye çalıştık. Bu, bize şairin hayatı ve edebi kişiliğini değerlendirme noktasında ışık tuttu. Sonrasında şairin edebi kişiliğinin ve sanat anlayışının nasıl şekillendiğini, buna bağlı olarak o dönemin edebiyat dünyasını ve oluşmaya başlayan diğer edebi etkileşimleri vermeye çalıştık. Yine gerek Mehmed Şâkir Efendi'nin, gerekse divanının daha sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi için hayatına ve edebi kişiliğine dair kaynaklardan gelen bilgilerin yanında, bizzat divanından elde ettiğimiz bilgilere yer verdik; ayrıca, müstakil olarak divanının biçim ve içerik bakımından incelemesini yapmaya çalıştık.

Çalışmanın Önemi : Yaptığımız bu çalışmanın önemi öncelikle bilim dünyasına yeni bir eserin kazandırılmış olmasıdır. İlk defa Latin harflerine aktarılan ve gün ışığına çıkarılan bu eserin özelde eski Türk edebiyatı alanındaki çalışmalara, genelde ise bütünüyle Türk edebiyatı ve kültürüne katkıda bulunacak olması önemini de ortaya koymaktadır.

Çalışmanın Amacı: Klasik Türk Edebiyatı asırlarca dünya hakimiyeti kurmuş olan Osmanlı medeniyetinin önemli bir parçasıdır. Bu bakımdan Klasik Türk Edebiyatının araştırılması Türk ve dünya tarih ve medeniyeti bakımından da önem arz etmektedir. Ancak bunun yapılabilmesi için öncelikle bu edebiyata ait olan eserlerin sağlıklı bir şekilde tespit edilip ortaya konması ve genel tarih, kültür ve edebiyat içerisinde değerlendirilmeye hazır hale getirilmesi gerekmektedir. İşte biz bu çalışmamızda Klasik Türk Edebiyatının son dönemi olan 19. yy'da yaşamış bulunan Mehmed Şâkir Efendi'nin Divan'ının transkripsiyon ve incelemesini ortaya koyarak bu dönemin edebiyatının tespitine kısmen de olsa katkı sağlamayı amaçladık.

Çalışmanın Yöntemi: Çalışmamızı yaparken şairin hayatıyla ilgili bilgilere İbnülemin Mahmud Kemal İnal'ın Son Asır Türk Şairleri isimli eserinden ve şairin kendi

divanındaki bazı şiirlerinden ulaştık. Bu iki ana kaynaktan faydalanmak suretiyle şairin hayatını ve edebi kişiliğini ortaya koymaya çalıştık. Daha sonra çeşitli sözlük ve ansiklopedilerden faydalanarak metnin transkripsiyonunu yapmaya çalıştık. Bütün bunları yaparken faydalandığımız eserlerin künyesini kaynakça bölümünde vermeyi uygun bulduk. Çalışmamızın sonunda eser ve şairle ilgili genel değerlendirmelere “Sonuç” başlığı altında yer verdik. Çalışmamızı yaparken bilimsel ahlakın gerektirdiği şekilde nesnel olmaya özen gösterdik.

BÖLÜM 1 : MEHMED ŞÂKİR EFENDİ’NİN YAŞADIĞI DÖNEMİN GENEL ÖZELLİKLERİ

1.1 19. Yüzyıl Sosyal ve İdârî Görünümü

19. Asır, Nihad Sâmi BANARLI’nın da belirttiği gibi Osmanlı Türklerinin; yaşayabilmek için Avrupa medeniyetine dehalet mecburiyetinde kaldıkları asırdır. Aynı asır, yeryüzündeki bütün Türkler için hazin ve amansız bir çağdır (BANARLI, 2000:804).

“Batı uygarlığı dediğimiz zaman, bundan çıkacak anlam, bir ülkeden çok çağdaş bilim, sanat, felsefe, teknik düşünce, kültür ve yaşam düzeyinin doruk noktasıdır. Avrupa uygarlığına bağlılık anlamında kullandığımız sözcükler ise, edebiyatımızda “garplılaşma, batıcılık, garpcılık olarak geçer.” XV. Yüzyıldan itibaren Batı Avrupa kaynaklı kültürün, bilimin, tekniğin, düşünce ve sanatın oluşturduğu uygarlığı kapsar” (KARAALİOĞLU, 1982:17).

18. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı zihniyet dünyasında kendisini daha fazla hissetmeye başlayan çözülme, siyasi hayatın yanında sosyal yapıda da önemli değişikliklere yol açmıştır. Osmanlı İmparatorluğu Avrupa’ya oranla geri kaldığını iyice anlamaya başlamış ve birtakım yenilik hareketlerine başvurmuştur. İlk önemli yenilik hareketi ise orduda yapılmıştır.

18. asırda özellikle geçmişte gücünü yitiren ve cephelerde savaş kaybeden orduya yeni bir güç kazandırma düşüncesiyle batının bilgi ve tekniğini alma yönünde görülen ıslahat ve yenileşme hareketleri, bu asırda hayatın bütün yönlerinde kendini yoğun olarak hissettirmiştir. 1826’da yenileşme sürecinin önündeki engellerden biri olan Yeniçeri Ocağı’nın kaldırılmasıyla hem yeni bir ordu kurulmasına yol açılmış hem de köklü değişimlere uygun zemin oluşturulmuştur. Harbiye Nazırı Mustafa Reşit Paşa’nın gayretleriyle 3 Kasım 1839’da ilan edilen Tanzimat Fermanı ile yenileşme hareketi devletin resmi programı haline gelerek devlet ile halk arasındaki ilişkilerde artık yeni bir

dönem başlamıştır. 1876'daki Meşrutiyet'in ilanıyla da özellikle hukuk ve rejim açısından köklü değişiklikler meydana gelmiştir.

19. asrın başlarında III. Selim sonunda ise II. Abdülhamit padişaktır. Bu yüzyılda hüküm süren padişahlar ve saltanat süreleri şöyledir : III. Selim (1789-1807), IV. Mustafa (1807-1808), II. Mahmut (1808-1839), Sultan Abdülmecid (1839-1861), Sultan Abdülaziz (1861-1876) V. Murad (1876), II. Abdülhamit (1876-1909).

“Bu yüzyıl artık dünya üzerindeki denetimi ele geçiren Avrupa ülkelerinin, kendi sınırları dışında kalanları kendi düzenine uymaya zorladığı bir çağdır. Osmanlıları için de bu yolda değişmekten başka çıkış yolu kalmamıştır. Bu değişim öncelikle elçiliklerde ve şehir hayatında bilhassa yönetim kesiminde kendisini göstermiştir. Sosyal ve kültürel yapıda bu büyük değişiklikler olurken, imparatorluğun siyasi ve coğrafi yapısı da önemli değişikliklere sahne olmuştur. 1848 Fransız ihtilalinden sonra yayılan milliyetçi akımların bütün dünyada olduğu gibi Rumeli'yi de kasıp kavurması, ayaklanan Sırp ve Rumların bağımsızlığına kavuşması, imparatorluğun dört yanını çeviren düvel-i muazzamanın entrikalarıyla çıkan kanlı olaylar, Osmanlılar için bu asrı bitip tükenmeyecek kadar uzun bir yüzyıl yapar”(ŞENTÜRK ve KARTAL, 2004:484).

III. Selim ve II. Mahmud devrinin devlet kurumlarında ve onu tamamlamak için öğretim işinde giriştiği geniş reform hareketi, Türkiye'nin modernleşmesi tarihinde en önemli safhalardan biri olarak gösterilebilir. Böyle olmakla birlikte, bu devrin cüretli teşebbüsleri henüz fanatizmin ve eski sosyal kurumların gizli veya açık direnmeleriyle karşılaşmaktan geri kalmıyordu. Hükümdar ve birkaç aydın vezirin iyi niyetleri daima başarılı ve tam sonuçlu olmuyordu. Reformcular batılı alimleri getirterek batı ilmini araştırma metotlarıyla birlikte memlekete yerleştirmeyi düşünürlerken önlerine hep şu iki engel çıkmaktaydı:

1. Modern araştırmayı hatta öğretimi, din için tehlikeli sayan fanatik-skolastik zihniyet.

2. Modern araştırmanın derin köklerine kadar inmeyi sabredemeyen ve her şeyden önce, günün ihtiyacına cevap vermek isteyen idareci zihniyet (ŞENTÜRK ve KARTAL, 2004:484).

19. asır Osmanlı siyasetçisi ve edibinin, edebiyat ve olaylara bakışı ile bir önceki dönemdekilerin bakışları arasında bazı farklılıklar görülmektedir. Bir önceki asırda Osmanlı'nın hastalığını keşfeden ve onu kendi dairesi içinde tedavi etmeye çalışa devlet adamları ve yazarlar, medeniyet değiştirmeyi hiç düşünmeksizin, topluma ait eski dinamikleri yeniden canlandırıp kazandırma gayreti içine girmişlerdir. Hatta Damat İbrahim Paşa gibi devlet adamları ve onların etrafında toplanan alim, şair ve edipler kendi kültür ve medeniyetlerini daha iyi öğretme ve tanıtmaya amacıyla din, tarih ve biyografi türlerinde bazı eserler kaleme almışlardır. Bu devir siyasetnamelerinde çöküntünün sebebi olarak daima devlet ve toplum yapısındaki ahlaki gerilemeye dikkat çekilmiştir.

Yakın Osmanlı tarihinde, dış güçlerin besledikleri emeller, imparatorluğun varlığını tehdit edici ölçülerde görülür. Osmanlıcılık fikri azınlıkları bir arada toplamak ve yaşatmak amacına yönelik devlet politikası olur. Ancak, Osmanlı topraklarını paylaşmak isteyen batılı ülkeler, Müslüman olmayan azınlıkların milliyet duygusunu kamçılar. Mısır ve Bosna gibi Müslüman eyaletler, imparatorluktan ayrılma çabasındadırlar.

II. Mahmud, 19. Yüzyılın başlarında devletin ileri gelenleriyle 20 Eylül 1808'de bir sözleşme yapar. İmzalanan sözleşme Sened-i ittifak adıyla anılır. II. Mahmud bu sözleşmeyle devlet üyelerinin hükümet içindeki nüfuzunu resmen kabullenmiş olur. Bu belge yenileşme yolunda atılan ilk adımdır.

19. yüzyılın ilk yarısında II. Mahmud gelişmeler karşısında, 1826'da Yeniçeri ordusunu kaldırır. Yerine modern ordunun esaslarına uygun "Asâkir-i Mansûre-yi Muhammediye"yi kurar. Kültürel alanda Harbiye (1834) ve Tıbbiye (1838) okullarını açar. Batı kültüründen yararlanmak üzere, yurt dışına öğrenciler gönderir.

II. Mahmud'un 1830'da ölümü üzerine, yerine çıkan Abdülmecid Han'ın zamanında ilan edilen Gülhane Hattı (Tanzimat Fermanı, 3 Kasım 1839) ile cemiyet hayatında yeni bir devir başlar. Bu ferman, tarihini kısaca anlatmağa çalıştığımız yenileşme hareketinin ikinci zaferiydi. Onunla imparatorluk, asırlarca içinde yaşadığı bir medeniyetin dairesinden çıkarak, mücadele halinde bulunduğu başka bir medeniyetin dairesine girdiğini ilan ediyor, onun değerlerini açıkça kabul ediyordu (TANPINAR, 1997:129).

Tanzimat; düzenlemeler, düzeltmeler, ıslahat anlamına gelir. “Tanzim” sözcüğünün çoğuludur. Tanzim ise Arapça “nazm”dan gelir. Sıraya koyma dizme, sıralama, düzenleme, tertip etme anlamlarındadır. Tanzimat'ın doğumu henüz on sekiz yaşında tahta çıkan Abdülmecid'le başlar. Abdülmecid, Mustafa Reşit Paşa'yı sadrazamlığa getirir. Mustafa Reşit Paşa, Osmanlı idare örgütünün kökünden değiştirilmesi gerektiğine inanıyordu. İnançlarını padişahın ağzından kaleme aldığı ünlü Bildirisiyle yükümlendi. Gülhane Parkında halkın dinlediği Tanzimat, büyük değişiklikler getirmekle beraber, Osmanlı tarihinin son döneminde ileri bir adımdı. Tanzimat Fermanı'nın okunduğu 3 Kasım 1839 Pazar günü Gülhane, iğne atılsa yere düşmeyecek kadar mahşeri bir kalabalıkla dolmuştu. Merasim yerinde sadrazam, şeyhülislam, devletin yüksek memurları ile özel olarak merasim için davet olunan yabancı devletler, sefirleri hazırlanan çadırları altındaki yerlerini almışlardı. Meydan yerinde imamlar, şeyhler, hatipler, Rum, Ermeni Patrikleri, Yahudi Hahamı da hazır bulunuyordu. Padişah Abdülmecit de meydana hakim bir köşke yerleştikten sonra Mustafa Reşit Paşa gayet yüksek bir kürsü üzerine çıktı. Reşit Paşa'nın halinden heyecanlı olduğu belliydi. Ferman-ı Hümayun'u okurken, saltanat makamı adına millete, dünyaya öyle vaatler ve taahhütlerde bulunuyordu ki, bunlar imtiyazları ve varlıkları, kanun ve hak önünde, eşitlik kurumları karşısında silinen belirli bir sınıfın homurdanmasıydı (KARAALIOĞLU, 1982:30).

Gülhane meydanındaki o unutulmaz günde, yabancı misafirler arasında, o sırada İstanbul'da bulunan Fransız Prensi ve Sefiri Prens Dö Juvanel de vardı. Fransız Kralı

Lui Filip'in oğlu olan bu tanınmış şahsiyet, Mustafa Reşit Paşa'nın şahsi dostuydu. Anılarında o günü anlatırken şöyle diyor:

“Paşa'nın Osmanlı İmparatorluğu'nun hayatında bir temel değişme olan kararları, vatanına olduğu kadar dünyaya ilan etmesi için Pazar gününü seçmesi rastlandı değildi. O, sefâretlerin, devletlerin, Hıristiyan unsurlarının bir tatil gününde bu Batı'ya doğru hareketin ilanını, bir dünya meselesi telakki ettiği için Pazar gününü seçti. Hayatımda asla unutamayacağım o müstesna günde meydanı dolduranların hemen hemen yarısı ecnebî idi. Osmanlı Hariciye Nazırı'nın gür sesi, söylediklerine inanların vakar ve temkinini inandırıcı hassasını ihtiva ediyordu. Bu ses asla titremiyordu (KARAALİOĞLU, 1982:42).

Tanzimat'ın ilanından on yıl önce Yunanistan bağımsızlığına kavuşmuştur (1829) Eflak ve Boğdan (1929) ile Sırbistan'a (1930) özerklik verilir. Fransızlar ise 1830'da Cezayir'i işgal eder. 1840 Londra Antlaşmasıyla vatan, Mısır Paşası'nın istilasından kurtarılmış olur ve Tanzimat'ın ilk başarısı bu antlaşmayla sağlanır. Bu olumlu gelişmenin yanı sıra, imparatorluk birtakım ağır faturalar ödemek zorunda kalır. Rusya'ya karşı Kırım savaşı (1853), Fransa ve İngiltere'nin yardımıyla kazanılır. 1856 Paris Antlaşması, Tanzimat'ın bir diğer başarılı sayfası olur. Ancak imparatorluğun parçalanması devam eder.

II.Abdü'l-Hamid devrinde, 1877 Rus Savaşı'ndan sonra Berlin Kongresi (1878) yapılır. Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsızlığını elde eder. (1878) 1879'da Bulgaristan özerkliğe kavuşur. Basarabya, Batum ve Ardahan Rusya'ya bırakılır (1878) Girit'e özerklik verilir (1878) Avusturya, Bosna ve Hersek'i işgal eder (1878) İngiltere Kıbrıs'ı (1878) ve Mısır'ı alır (1882) Fransa Tunus'u işgal eder (1881) böylece Osmanlı İmparatorluğu, Batı'nın siyasi emellerini gerçekleştirmesiyle çöküş dönemini yaşar. Bunu borçlanmalar izler. “Duyun-u Umumiye” 1854 yılından 1954 yılına kadar sürecek dış borçlanmayı getirir. Ağır yükler altında ezilen imparatorluk 1908 meşrutiyetine kadar yok olma noktasına gelir. Bu olaylar karşısında, batıyla bütünleşme sürecinde

kazançlara rağmen; kayıpların çok olduğu gözlemlenmekte ve batılılaşma hareketi sonuçları bakımından eleştirilmektedir.

1.2. 19. Yüzyıl Edebî Görünümü

Osmanlı devletinde 17. Yüzyılda başlayan duraklamanın ardından 18. yüzyılda görülen askerî, ekonomik ve teknolojik gerileme, devletin Batı karşısında bilim ve teknikte kendisini yenilemesini zorunlu kılmış, bu uğurda ilk etapta askerî eğitime yönelik olmak üzere Mühendishâne-i Bahrî-i Hümayûn (1773), Mühendishâne-i Berrî-i Hümayûn (1794), Mekteb-i Tıbbiyye (1827) ve Mekteb-i Harbiyye (1834) gibi çeşitli eğitim müesseseleri kurulmuştur. Bu öğretim kurumlarında okutulacak ders kitaplarının hazırlatılması amacıyla yönelik olarak Encümen-i Dâniş, eğitim ve öğretim işleriyle doğrudan ilgilenmek için ise Maârif-i Umûmiyye Nezâreti kurulmuştur. Başta gazetecilik olmak üzere yayın hayatına canlılık gelmiş ve bu çabalar yenileşme hareketinin güçlenmesinde önemli birer etken olmuşlardır (ÜNVER, 1988: 131). Edebî açıdan baktığımızda ise 18. yüzyılın, özetle ve umumi teâmül çerçevesinde ifade etmek gerekirse, “dîvân şiiri imkânlarının sonuna kadar yoklanıp kullanıldığı” bir yüzyıl olduğu görülmektedir (GÜREL, TARİH YOK:20).

Osmanlı Devleti, 19. yüzyıla III. Selim (1789-1807)’in saltanatının son yıllarında girer. “İlhâmî” mahlasıyla şiirler de yazan III. Selim, Osmanlı sultanları arasında şiir ve edebiyatla ilgilenen son padişah olarak bilinir. (ÜNVER, 1988: 131)19. Yüzyıl aynı zamanda, Osmanlı Devleti’nin siyasî ve sosyal yapısında önemli inkılâpların meydana geldiği bir devredir. Yeniçeriliğin kaldırılması (1826) ve Tanzimat’ın ilânı (1839), askerî ve siyasî hayatta ileriye yönelik atılan iki önemli adım olarak kabul edilir. Esasen Tanzimat’ın ilânından çok önceleri görülmeye başlayan Batılılaşma faaliyetleri, siyaset, toplum ve edebiyat olmak üzere başlıca üç alanda gelişir ve etkisini gösterir (SÜTÇÜ, 1994:1).

Gerek bu adımlar ve gerekse bunları izleyen ve özellikle eğitim alanında görülen gelişmelere rağmen, yenilik hareketlerinin toplumun yüzyıllardır süren alışkanlıklarını birden bire değiştirmesi ve ortadan kaldırması doğal olarak beklenemezdi. (ÜNVER, 1988: 131)Belki de bu nedenle edebiyat, özellikle de şiir alanındaki değişiklikler, askerî

alandaki değişiklikler kadar hızlı bir gelişme içinde olamamıştır. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın belirttiği gibi “Eski, yürüyen hayat karşısında son sözünü söylemesine rağmen, cemiyetin içinde bütün unsurlarıyla çok derin sûrette hâkimdi. Bütün hayat onunla dolu idi.” (ÜNVER, 1988: 131) Bu yüzden, varlığını yüzyıllardır sürdüren ve köklü bir geçmişe sahip olan dîvân edebiyatının da, yenileşmenin getirdiği şartlara hemen teslim olduğu ve mücadele etmeden oturduğunu düşündüğü (TANPINAR, 1987:8) Encümen-i Şu‘arâ’ya devam eden şairler arasında şu isimler yer alır: Mir‘atçı Mustafa Refik Bey (ö. 1865), Leskofçalı Gâlib sessiz sedasız bir şekilde ortadan kalktığı düşünülemezdi. Diğer yandan yeni şiir, eski şiirden tamamen kopmuş da değildi. Muhteva dışında, yeni ile eski şiir arasında önemli bir fark da yoktu. Dil, vezin, nazım şekilleri büyük oranda eski ile aynı idi. Ayrıca, yeni şiirin önde gelen isimleri, eski şiiri öğrenerek yetişmişler hatta o yolda eserler vermişlerdi. Bu meyanda, yenileşme yolundaki şiir estetiğine başlangıçta dîvân şiirinin kaynaklık ettiğini söylemek de mümkündür.

Dîvân şiirinin 19. yüzyılda da varlığını sürdürdüğüünün önemli belirtilerinden biri de bu yüzyılda eski şiir geleneğini sürdüren şair sayısının önceki yüzyıllardan hiç de az olmamasıdır. İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu’nda bu döneme âit 114 şairin dîvânı kayıtlıdır. Aynı dönemde, yazma olarak kitaplıklara girmediği hâlde basılmış birçok dîvân da bulunmaktadır ve dîvânı elde bulunmayan şair sayısı da az değildir. Bu yüzyılın önde gelen dîvân şairleri arasında ölüm tarihlerine göre şu isimleri sıralamak mümkündür: Enderûnlu Vâsıf (ö. 1824), Keçeci-zâde İzzet Molla (ö. 1829), Dâniş (ö. 1830), Pertev Paşa (ö. 1837), Aynî (ö. 1837), Âkif Paşa (ö. 1845), Leylâ Hanım (ö. 1848), Âlî (ö. 1856), Şeyhülislâm Ârif Hikmet (ö. 1859), Şeref Hanım (ö. 1861), Leskofçalı Gâlib (ö. 1867), Osman Nevres (ö. 1876), Yenişehirli Avnî Bey (ö. 1883), Kâzım Paşa (ö. 1889), Hersekli Ârif Hikmet Bey (ö. 1903) (ÜNVER, 1988: 132).

Dîvân şiirinin nazım şekli ve vezin sistemi kendine has bir sistemdir ve bu edebiyata mensup şairler bu sisteme asırlar boyu sıkı sıkıya bağlı kalmışlardır. Ancak 18. yüzyıldan itibaren bu bağlılık yavaş yavaş kırılmaya başlar ve 19. yüzyıl dîvân şiirinde hayli ileri bir boyuta ulaşır. Örneğin bu dönem edebiyatımızda da pek çok kasîde yazılmıştır; ancak bazı kasîdelerde şeklin muhtevayla ilgili yönlerinin ortadan kalkmaya başladığı, yalnızca

on beş beyitten fazla ve aynı kafiyeleşmeyle yazılmaları yönünden şekille ilgili; fakat muhteva bakımından klâsik kasîdeyle hiç ilgisi olmayan şiirlerin kaleme alındığı görülür. Bu tür kasîde örneklerinden hareketle, nesipsiz kasîde yazımının yaygınlaştığı, kasîde içinde tarih düşürüldüğü ve kimi örneklerde mahlas kullanılmadığı görülmektedir (ANDI 1997:192).

Gazel bu dönem şiirinde de, iç yapıda ve muhtevadaki çözülme ile dağılmaya rağmen, en çok yazılan nazım şekli olmuş, bununla birlikte sanat değeri taşıyan gazel sayısında büyük bir düşüş meydana gelmiştir. Gazel şekli üzerinde meydana gelen değişiklik ve tasarruflar arasında mahlas kullanmanın önemsenmeyerek terk edilmesi, tarih gazellerinin yazılması, gazellere başlık konulması, matlasız gazeller yazılması, müşterek gazeller yazılması vb. sayılabilir (ANDI 1997:104-105). Müşterek veya müşâare usulüyle yani ortak-karşılıklı olarak gazel söyleme uygulaması, üzerinde ayrıca durulması ve incelenmesi gereken bir edebiyat olayıdır. Özellikle Encümen-i Şu‘arâ’ya mensup şairlerin dîvânlarında sıkça karşılaşılan bu tür gazeller iki, üç hatta dört şair tarafından ortaklaşa meydana getirilen şiirlerdir. Beyit sayısı yirminin üzerine çıkabilen bu gazellerdeki bâriz özellik, her beytin ayrı bir şair tarafından söylenmiş olmasıdır. Ortaklığa katılan bütün şairler, dönüşümlü olarak karşı karşıya gelmekte; fakat beyitlerin anlam bütünlüğü korunmaktadır. Kâzım Paşa, Nâmık Kemâl, Hâlet Bey ve Hersekli Ârif Hikmet Bey’in ortaklaşa söyledikleri bu tür gazel örnekleri ünlüdür (ÜNVER, 1988: 138).

Bu yüzyılda gazellerin yanı sıra en çok rağbet gören nazım şekilleri arasında kıt‘alar ile bentli şekiller bulunmaktadır. Bilhassa tarih kıt‘alarının sayısı, geçmiş yüzyıllara oranla hayli fazladır. Bir örnek olmak üzere, Pertev Paşa dîvânındaki tarih kıtalarının sayısının, eserdeki diğer bütün nazım şekillerinin toplamından daha fazla olduğu zikredilebilir. Tarih kıtalarının sadese sayısı değil, kullanım alanları da hayli genişlemiştir. Şairlerin, değişik türden olaylar için çok sayıda tarih düşürmüş olmaları, bir yönüyle 19. yüzyıl tarihinin ve sosyal hayatının edebiyata yansısı olarak da değerlendirilebilir. Bentli nazım şekilleri arasında terkîb-i bendler en çok ilgi gören nazım şekilleridir ve Bağdatlı Rûhî’nin ünlü terkîb-i bendine yazılmış nazîre örnekleri bulunmaktadır. Bunlar arasında Kâzım Paşa ve Ziyâ Paşa’nın yazdığı nazîreler anılmaya değer örneklerdendir. Şarkılar da bentli nazım şekilleri arasında çokça ilgi görmüş, genelde konuları aşk ve sevgilinin

güzelliğine tahsis edilmekle birlikte, bu dönemde farklı konuları içine alan şarkılar da yazılmıştır. Matbu dîvânında büyük bir yekun teşkil eden şarkılarıyla Vâsıf ve Osman Nevres'inkiler başta olmak üzere, bu dönemde yazılan şarkıların çoğu bestelenmiş olup bugün bile beğeniyle dinlenmektedirler. (ANDI 1997:240)Önceki dönemlerde mürettep dîvânlarda az veya çok yer verilen rubâ'îye, bu dönemde eskiye nispetle daha az sayıda yer verildiği, yazılanların neredeyse tamamının eski geleneğe bağlı şairlerce kaleme alınmış olduğu, Batı etkisinde bir edebiyat arayışı içinde olan şairlerin ise artık bu nazım şekline iltifat etmedikleri görülür (ANDI 1997:210).

19. yüzyıl dîvân şiirinde, nazım şekillerinin sayıları bakımında da bazı dengesizlikler görülmektedir. Örneğin mesnevî nazım şekli, birkaç örnek dışında neredeyse ihmal edilmiştir. Dîvânlarda mesnevî şekliyle yazılmış değişik türde şiirler ile kısa mesnevîlere yer verilmiş olmakla birlikte, çeşitli konularda yazılmış uzun mesnevîler görülmez olmuştur. Keçeci-zâde İzzet Molla'nın "Mihnetkeşân" ve "Gülşen-i Aşk" adlı eserleri ile Selâmî'nin "Mevlid"i, Mehmed İzzet Paşa'nın "Yûsuf u Züleyhâ"sı, Osman Nevres ve Aynî'nin dîvânlarındaki küçük mesnevîleri ve mahiyet bakımından farklı olmakla birlikte, Ziyâ Paşa'nın "Harâbât Mukaddimesi" de dönemin mesnevî örnekleri arasında anılabilir (ANDI 1997:46).

Sonuç olarak edebiyatımızda, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hissedilir bir şekilde birtakım önemli değişiklikler görülmeye, edebî tür ve şekiller arasında yer ve mahiyet değişmesi meydana gelmeye başlamıştır. Tanpınar'a göre bu değişiklik, aslında o güne değin yerleşmiş olan değerlerin bir yer değiştirmesidir ve eski şiirimizi o zamana dek idare eden "mutlak"ın hemen her sahada yıkılmış olduğu anlamına gelir. (TANPINAR 1987:79) Bunun bir sonucu olarak da bütün edebî türlerde süregelen mevcut gelenekten yer yer ayrılımlar, farklılaşmalar görülür, bazı yeni arayışlar içine girilir. Bu değişim ve yenileşme sürecinin merkezinde ise dîvân şiiri vardır (ANDI 1997:15).

BÖLÜM 2 : MEHMED ŞÂKİR EFENDİ’NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ

2.1. MEHMED ŞÂKİR EFENDİ HAYATI

Mehmed Şâkir Efendi’nin hayatı hakkında en geniş bilgilere İbnülemin Mahmud Kemal İnal’ın Son Asır Türk Şairleri isimli eserinde ulaştık. Ulaştığımız bu bilgiler şairin divanındaki şiirlerinde verdiği bilgilerle aynıdır. Zira İbnülemin Mahmud Kemal İnal bu bilgileri verirken şairin hem divanından hem de şairin kendi ağzından dinlediklerinden istifade etmiştir. Buna göre: “Mehmed Şakir [Efendi], Elhac İbrahim Hilmi Habibullah namında bir zatın oğludur. 1829 [1245 H.] de İstanbulda Hubyar mahallesinde doğdu.

Mahalle mektebinde okumağa başladı. Bilâhare Kur’anı kerimi hıfz eyledi (ezberledi). Hattat Hoca Ahmed Hamdî [Efendi]nin uzun müddet hizmetinde bulundu. Ondan sülüs ve nesih temeşşuk ederek ‘Galib’ mahlesiyle icazet aldı.

Babası 1844 [1260 H.] de farizai haccı edadan sonra Bahriahmerde (Kızıldeniz) garkolunduğundan (boğulduğundan) kimsesiz kaldı. Alemdar Mustafa Paşanın oğlu-Bekâr Bey namıyla maruf- Şeyh Kâmil [Efendi] nin himayesi ve vüzera kapu kethudalarından Hacı Keşşaf [Efendi] nin himmeti ile 1844 [1260 H.] de sadaret Mektubî kalemine kabul edildi. Camilerde ve medreselerde tasili ulûma (ilim öğrenmeye) çalışdı. 1849 [1265 H.] da Meclisi valâ Tahrirat kalemine naklolundu. Meclisde zabıt kitabetini ifa etdiği sırada Reis Yusuf Kâmil, Âli ve Fuad Paşaların takdirlerine mazhaz olarak “Hoca Şâkir” namıyla yad edilirdi. Bir müddet sonra kaleme mümeyiz oldu.

Meclisi valânın lağvında Divanı ahkâmı adliyeye devam ce Cedet Paşa nın nezareti esnasında infikâk eyledi. Gördüğü kadimaşinaslık sebebiyle infikak eylediğini şu mısralar işaret ediyor: “Kadişinâs neî dilberâ hata incast”

Kendi tabiriyle ‘Menkûben’ (itibarını yitirmiş olarak) dahiliye kalemine nakledüb müahharen yine Sadaret Mektubî kalemine memur edildi. Sadrı esbak Edhem Paşa Dahiliye Nazırı iken kıdem ve kemaline vâkıf olarak mühacirin komisyonu âzalığına tayin edildi. Kırk senede salise (Osmanlı yönetiminde mülkiye rütbelerinin üçüncü derecesi) rütbesine nail olabildi. Kadirdanlığı müsellemler olan Cevad Paşa merhumun

sadaretinde tedricen ulâ sınıfı evveli rütbesini ihraz ederek Girid ve Cezairi Bahrisefid vilayetleriyle Biga sancağı kapu kethudalığına nasbedildi.

Tercemei halinde ‘Pek çok mezannei kirame ve meşayihî kibare hizmetde her birinden icaze ve destur aldığını, merhum Vidinli hoca gibi niçe zevatı kiramın halkai tedirisinde bulunup istifaza eylediğini bir müddet Çarşamba kurbindeki darulmesnevi odalarından birinde beytutetle ilmi tefsir ve hadis tahsiline çalıştığı sırada reisi kura hoca Feyzullahî nakşibendiden icaze alarak mesnevihanlık şerefine nail olduğunu, mütelaa ve tederrüs eylediği kütübî mutebereyi tamamen hafızasına aldığını, garaibden olarak Şehnamei Firdevsiyi de hıfz ve ‘Firdevsi’ mahlesiyle tahallüs eylediğini’ söylüyor.

Vefatından dokuz sene evvel midesinden muztarib olarak yatakda bulunduğu esnada bana dedi ki: ‘Kuranı kerimi hıfz etdikden sonra her şeyin hıfzı bana âsan geldi. Şehnamenin neresinden açsanız ezber okurum. Bir aralık Nuriosmani camiinde tedrisde bulundum. Muahharen sadriesbak Cevad, divanı hümayun tercümanı Münir Paşalar, sadrı esbak Safvet Paşa zade Refet Bey, Safvetî Paşa zadeler, teşrifatçı Ferruh Efendi zade Şefik Bey gibi yüz elli karib zate ders okutdum. Mesnevinin birinci cildini müdekkikane hatmetfik. Sonra Şeyhanmeyi –her dürlü ğavamız ve müşkilâtını hallederek- tedris eyledim. Şimdi sinim seksene vardı, o haller rüya gibi geliyor’. Hidivi esbak İsmail Paşanın naşını gaslyeledi. 1911 [3 şevval 1329] da Mirgundaki evinde vefat etdi. Vasiyeti mucibince Yuşa tepesine defnolundu. Tabutunda başına mevlevî sikkesi konmuşdur.

Merhum, uzun boylu, esmerce beyaz ve kısa sakallı, çerçivesi altun gözlüklü, elbisesi daima yeni ve pek muntazam, gayet süslü, gıravatı, kol düğmeleri, kalalı gömleği pek şık, doksan yaşında bir nevcevan idi. Bazı meşahîrin tercemei hallerini yazmakda olduğumu söylediğimde “Şöyle bir herif vardı diye beni de yazınız, reca ederim” dedi. Tercemei halini verirse yazacağımı söyledim. Sekiz buçuk ay sonra –birer gün fasıla ile- iki varaka verdi. Merhum Süleyman Nazif, Genab Şihabüddin ve diğer iki arkadaşle ‘Âsarı müfide ktübhanesi’ni teşkil ettiğimiz hengâmda biyaz bıklı bir zat, matbaaya gelüb Şakir [Efendi] Merhuun oğlu olduğunu, tab’olunmak için babasının divanını getirdiğini söylemiş ve tedkik edilmek üzere bırakılmış idi. Arkadaşlar, daha mühimleri

varken bunun tab'ını mavafık görmediklerinden mahduma iade klınmışdı, şimdi mevcut mudur, mefkud mudur bilmiyorum.” (İNAL, 1970: 1732-1734).

2.2. MEHMED ŞÂKİR EFENDİ’NİN EDEBİ KİŞİLİĞİ

Hayatı bölümünde de belirtildiği gibi Mehmed Şâkir Efendi Kur’an’ı ve Firdevsî’nin Şehnâmesini ezlemiştir. Bu yüzden Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaları oldukça fazla kullanmaktadır. Hatta Kur’an’dan iktibaslar yapmış ve Farsça şiirler yazmıştır. Ayrıca uzun yıllar medresede hocalık yapmış olduğundan kültürel, edebî, târihî, dinî vb. konularda oldukça bilgi sahibidir. Şair bütün bu bilgilerini şiirlerinde kullanmıştır. Etkilendiği şairler arasında Firdevsî, Nef’î ve Fuzûlî ilk sırayı almaktadır zira şair, bunlara nazireler yazmıştır. Şiirleri arasında tevhid, münâcât, na’t vd. türleri oldukça önemli bir yer kaplamaktadır, bu da onun dini ve tasavvufi yönünün güçlü olduğunu göstermektedir.

Şairin edebî sanatları başarılı bir şekilde kullandığı söylenebilir. Ayrıca hemen hemen her nazım şekliyle şiir yazmıştır. Bununla birlikte vezin konusunda çok fazla kusuru bulunmaktadır.

BÖLÜM 3 : MEHMED ŞÂKİR EFENDİ DİVANININ İNCELENMESİ

3.1. Tertip Şekli, Mündericatı, Nazım Şekil ve Türleri:

Nüshanın başında müstensih şairle ilgili birkaç satırlık mensur bilgi vermektedir. Daha sonra şairi övmek maksadıyla muhtemelen bir başka şair ya da alim tarafından yazılmış olan bir rubai bulunmakta ve hemen sonrasında “Firdevsî-i ẖudsî Muhammed Şâkir Ğâlib Efendi ẖazretleriniñ eşer-i güzîdeleri olan Dîvân-ı Belâğat ‘unvânıdır.”fadesi başlık olarak yer almaktadır. Yukarıda bahsettiğimiz rubainin şaire ait olmadığını farz edersek divan bundan sonra başlamaktadır. Şair, divanına manzum (rubai nazım şekliyle) bir euzu besmele ile başlamaktadır. Daha sonra konu bakımından dîbâce özelliği gösteren beş beyitlik bir gazel bulunmaktadır. Dibaceden sonra:

- 1 no’lu şiir: 11 beyitlik “Münacât der-bâbü’r-rahmani’r-rahîm oldı mejeng dürr-i genc-i ẖakîm” başlığıyla yazılmış olan münacat kaside nazım şekliyle yazılmıştır. Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 2 no’lu şiir: Her bendi beş mısradan oluşan dokuz bendlik bir terci-i bend olup “Der beyân-ı na’t-ı şerîf seyyid-i ka’inât-ı ‘aleyhi efzali’s-şalavât ve ekmeli’t-taḥiyyât” başlığını taşıyan bir nattır. Müstef’îlâtün / Müstef’îlâtün / Müstef’îlâtün / Müstef’îlâtün kalıbı kullanılmıştır.
- 3 no’lu şiir: “Na’t-ı şerîf-i diger” başlığını taşıyan her bendi beş beyitten oluşmuş yedi bentlik bir terkîb-i benttir. Fe’îlâtün / Fe’îlâtün / Fe’îlâtün / Fe’îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 4 no’lu şiir: “Der na’t-ı nebiy-yi ‘aleyhi’s-selâm” başlığını taşıyan 12 beyitlik bir kasidedir. Mef’ûlü / Mefâ’îlü / Mefâ’îlü / Fe’ûlün kalıbı kullanılmıştır.
- 5 no’lu şiir: “Kasîdetü’l-vücûd fî na’t-ı meḥar-i mevcûd” başlığıyla yazılmış 104 beyitten oluşan tasavvufî açıdan varlık konusunu işleyen bir kasidedir. Fe’îlâtün / Fe’îlâtün / Fe’îlâtün / Fe’îlün kalıbı kullanılmıştır.

- 6 no'lu şiir: “Kasīdetü'l-'adem” başlığıyla yazılmış 61 beyitten oluşan tasavvufi açıdan yokluk konusunu işleyen bir kasidedir. Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 7 no'lu şiir: “Kasīdetü'l-ķalem” başlığıyla yazılmış 57 beyitlik içinde “gazel” başlığıyla tegazzül bölümü bulunan, kalem ve ilmin önemini anlatan bir kasidedir. Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 8 no'lu şiir: Şairin kendini övdüğü fahriye özelliği gösteren 40 beyitlik bir kasidedir. Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 9 no'lu şiir: Şairin kendini övdüğü fahriye özelliği gösteren 11 beyitlik bir kaside (veya gazel) dir. Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 10 no'lu şiir: “Müntahab-ı na't-ı şerīf” başlığıyla yazılmış 23 beyitlik bir kasidedir. Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 11 no'lu şiir: “Dīger na't-ı şerīf” başlığıyla yazılmış 25 beyitlik bir kasidedir. Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 12 no'lu şiir: “Emel kasīdesi” başlığıyla yazılmış 28 beyitlik tasavvufi bir kasidedir. Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 13 no'lu şiir: “ Ķasīde-i elem” başlığıyla yazılmış 29 beyitlik tasavvufi bir kasidedir. Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- Bundan sonra **KĪTĀBÜ'L-MERĀŞĪ** başlığıyla mersiyeler başlamaktadır.
- 14 no'lu şiir: “Mukaddime” başlığıyla ünlü hattat Hamdi hakkında yazılmış bir mersiye olup şairin kendisi ve mahlasıyla ilgili bilgiler verdiği 15 beyitlik bir kasidedir. Mefā'îlün / Mefā'îlün / Mefā'îlün / Mefā'îlün kalıbı kullanılmıştır.

- 15 no'lu şiir: Hazret-i Muhammed için yazılmış 7 beyitlik başlıksız bir mersiye'dir. (Kaside veya gazel nazım şekliyle yazılmıştır.) Mefā'îlün / Mefā'îlün / Mefā'îlün / Mefā'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 16 no'lu şiir: “Şadr-ı Rûm vak'ânüvîs merhûm Ahmed Lûtfî Efendi Hâzretleriniñ Takrîzidir” başlığıyla Ahmed Lûtfî efendi tarafından Şakir Efendi hakkında yazılmış mehdîye özelliği gösteren 8 beyitlik kaside nazım şekliyle yazılmış bir takrizdir. Mef'ûlû / Fâ'ilâtü / Mefā'îlû / Fâ'ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 17 no'lu şiir: “Merşiye” başlığıyla yazılmış her biri 9 beyitten oluşan 12 bentlik bir terkeb-i benttir. Hz. Hasan ve Hüseyin hakkında yazılmıştır. Mefā'îlün / Mefā'îlün / Mefā'îlün / Mefā'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 18 no'lu şiir: “Merşiye -i dîğēr” başlığıyla yazılmış her biri 5 beyitten oluşan 12 bentlik bir terkeb-i bend olup Hz. Hüseyin hakkında yazılmıştır. Bu terkeb-i bendin kafiye sistemi farklılık arz etmektedir. Aa aa aa aa aa/ bb bb bb aa aa/ cc cc cc aa aa/ şeklinde kafiyelenmiştir. Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 19 no'lu şiir: “Diger Merşiye” başlığıyla yazılmış her biri 3 beyitten oluşan 12 bentlik bir terkeb-i benttir. Hz. Hasan ve Hüseyin hakkında yazılmıştır. Mefā'îlün / Mefā'îlün / Mefā'îlün / Mefā'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 20 no'lu şiir: “Hikāye-i meczûb der hakk-ı yezîd muhâtab hel min mezîd” başlığıyla kaside nazım şekliyle yazılmış bir manzum hikaye olup Kerbela olayının faili olarak bilinen Yezid'in cehennemde yanacağı ve cehennemin Yezid ve bunun gibiler için yaratıldığını anlatır. Mefā'îlün / Mefā'îlün / Mefā'îlün / Mefā'îlün kalıbı kullanılmıştır.

- 21 no'lu şiir: “Muraşşa’ na’t-ı nebī-i zīşān ‘aleyhi’ş-şalāvātü’r-rahmān” başlığıyla yazılmış 12 beyitlik murassa bir nattır. (Murassa: iki dizesi veya iki fıkrası kelime kelime bibiriyle aynı vezin ve kafiyede olan söz, beyit. İ. Parlatır) bu şiirde şair mahlas kullanmamıştır. Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 22 no'lu şiir: “Der tevḥīd-i ‘azze ismuhu ve celle zātühü” başlığıyla yazılmış 6 bendden oluşan mütekerrir müseddes nazım şekliyle yazılmış bir tevhiddir. Bu şiir her dizesi kafiye ve vezin bakımından ortadan bölünebilen musammat özelliği göstermektedir. Müstef‘ilün / Müstef‘ilün / Müstef‘ilün / Müstef‘ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 23 no'lu şiir: “Der medḥ-i Mevlānā kaddes-āllāhu sırruhu” başlığıyla Mevlana’ya yazılmış medhiye özelliği gösteren 31 beyitlik bir kasidedir. Mef‘ülü / Mefā‘ilün / Fe‘ülün kalıbı kullanılmıştır.
- 24 no'lu şiir: 18 beyitten oluşan Mevlana’ya yazılmış medhiye özelliği gösteren bir kasidedir. Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 25 no'lu şiir: “Der medḥ-i şems-i Tebrīzī ‘aleyhi ḥaḳḳu’l ğanī” başlığıyla Şems-i Tebrizi’ye yazılmış medhiye özelliği gösteren bir kasidedir. Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 26 no'lu şiir: “Müstezād-ı āfitāb-ı māh-tāb” başlığıyla yazılmış 7 bentten oluşmuş muhammes bir mütezaddır. Ay ve güneş hakkında yazılmıştır. Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün // Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 27 no'lu şiir: “Müstezād” başlığıyla yazılmış 7 beyitlik (14 mısra+ 14 ziyade) bir mütezad gazeldir. Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün // Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün kalıbı kullanılmıştır.

- 28 no'lu şiir: "Müstezād – Müzeyyel" başlığıyla yazılmış 15 beyitlik (30 mısra+ 30 ziyade+ 30 zeyl) müzeyyel müstezad bir gazeldir. Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün// Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün// Fâ'ilâtün / Fâ'ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 29 no'lu şiir: "Diger Müstezād" başlığıyla yazılmış 15 bentlik müseddes bir müstezaddır. Ancak bendler arasında "müstezad-ı diger" "diger" gibi başlıklar bulunmaktadır. Biz bu başlıkların müstensih tarafından yanlışlıkla yazıldığını düşünüyoruz zira gerek kafiye gerek vezin gerekse mısra sayısı bakımından bu bendler farklılık göstermemektedir. Ancak IX. Bendin başındaki "müstezad-mutribane" başlığı konunun değiştiğini belirtmek için yazılmış olmalıdır. Mef'ülü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ülün //Mef'ülü / Fe'ülün kalıbı kullanılmıştır.
- 30 no'lu şiir: 12 beyitten oluşmuş tasavvufi bir kaside (veya gazel)dir. Mef'ülü / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 31 no'lu şiir: "Şā'ir-i māhiriñ tercüme-i hāli ki teberrüken yazıldı" açılması ve "tercüme-i hāl berā'at-i iştimāl" başlığıyla yazılmış olup şairin hayatı ve edebi kişiliği hakkında bilgiler veren bir mesnevidir. Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 32 no'lu şiir: "Nāzımıñ fahriyyesi ve serencāmı" başlığıyla yazılmış bir mesnevidir. Burada da şair kendini övmektedir. Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 33 no'lu şiir: "Nāzımıñ bir ğazel-i farsīsi terk idilerek mülāhḥasan birkaç beyti yazılmış idi āhiren tamamı yazıldı ki burasıdır" şeklinde bir açıklama başlığıyla yazılmış olmakla birlikte bu açıklamada yanlışlık vardır çünkü bu şiir gazel değil, 5 bendden oluşmuş Farsça bir mütekerrir müseddestir. Müstensih bazen tekrar eden beyitleri yazmak yerine "eyzan" kelimesini kısa yol olarak kullanmıştır. Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün kalıbı kullanılmıştır.

- 34 no'lu şiir: 7 bendlik Farsça bir mütekerrir müseddestir. Müstensih bazen tekrar eden beyitleri yazmak yerine “eyzan” kelimesini kısa yol olarak kullanmıştır. Müfte‘ilün / Müfte‘ilün / Fâ‘ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 35 no'lu şiir: “Hevâ” başlığıyla yazılmış Firdevsî'nin bir şiirine tesdistir. Beş bendden oluşmaktadır. kalıbı kullanılmıştır.
- 36 no'lu şiir: 33 beyitten oluşan bir kasidedir. Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 37 no'lu şiir: 24 beyitten oluşan bir kasidedir. Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 38 “Kasîde-i mir’ât na‘t-ı şerîf” başlığıyla yazılmış 51 beyitten oluşan bir kasidedir. Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 39 no'lu şiir: “Gazel-i merğûb” başlığıyla yazılmış 52 beyitlik bir kasidedir. Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 40 no'lu şiir: “Gazel-i bî-bedel” başlığıyla yazılmış 5 beyitlik bir gazeldir. Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün. kalıbı kullanılmıştır. Muhtemelen bu şiir bir önceki kasidenin tegazzül bölümüdür.
- 41 no'lu şiir: “Bir nazîre-i bedî‘a” başlığıyla yazılmış 30 beyitlik bir kasidedir. Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 42 no'lu şiir: “gazel başlığıyla yazılmış 5 beyitlik bir gazeldir. Muhtemelen bu şiir de yukarıdaki şiirin tegazzül bölümüdür. Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 43 no'lu şiir: “Bahariye-i dil-ârâ” başlığıyla yazılmış her biri 5 beyitten oluşan 9 bendlik bir tekib-i benttir. Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün kalıbı kullanılmıştır. aa aa aa aa aa/ bb bb bb aa aa şeklinde kafiyeleşmiştir.
- 44 no'lu şiir: ”Diger bahariye” başlığıyla yazılmış 7 bendden oluşan bir müseddestir. Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün kalıbı kullanılmıştır.

- 45 no'lu şiir: “Diger bahariye” başlığıyla yazılmış 12 bendden oluşan bir müseddestir. Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 46 no'lu şiir: “Müseddes” başlığını taşımaktadır. 5 bendden oluşmaktadır. Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün. kalıbı kullanılmıştır.
- 47 no'lu şiir: 5 bendden oluşan bir müseddestir. Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 48 no'lu şiir: 5 bendden oluşan bir müseddestir. Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün vasıta beyit kafiye: -en Redif: -dendir.
- 49 no'lu şiir: 7 bendden oluşan bir müseddestir. Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 50 no'lu şiir: “Na’t-ı şerif” başlığıyla yazılmış bir müzdevic muhammestir. Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 51 no'lu şiir: “ Na’t-ı nebiy-yi Güzin rahmeten li’l-‘âlemîn” başlığıyla yazılmış 5 bendden oluşan bir müzdevic muhammestir. Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 52 no'lu şiir: “Tahmis-i gazel-i Nef’î- bahariye” başlığını taşıyan 5 bendlik bir tahmistir. Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 53 no'lu şiir: “Sâkî-nâme” başlığıyla yazılmış olup Nef’î’nin sâkînâme türündeki bir terkiib-i bendinin ilk bendinin tesdisidir. 9 bendden oluşmaktadır. Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 54 no'lu şiir: “Müseddes” başlığını taşıyan şiir 5 bendden oluşmaktadır. Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün. kalıbı kullanılmıştır.
- 55 no'lu şiir: 5 bendden oluşan bir müseddestir. Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün kalıbı kullanılmıştır.

- 56 no'lu şiir: "Müseddes" başlığını taşıyan şiir 7 bendden oluşmaktadır. Mef'ûlü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ûlün kalıbı kullanılmıştır.
- 57 no'lu şiir: "Takriz" başlığıyla yazılan şiir Şakir Efendi hakkında yazılmış bir takriz olup medhiye özelliği göstermektedir. Şiirin altında Ali Mevlevi ismi yazılıdır. 5 beyitten oluşan şiir kıta-i kebire özelliği gösterir. Mef'ûlü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ûlün kalıbı kullanılmıştır.
- 58 no'lu şiir: "Sâkî-nâme-i hûşyârâne" başlığıyla yazılmış olup 17 bentlik bir müseddestir. Başlığın altına sakiname türü hakkında bilgi veren bir şerh bulunmaktadır. Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün/ Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün. kalıbı kullanılmıştır.
- 59 no'lu şiir: "Nâzım-ı merhûmun bir kıt'a manzum fahriyesi teberrûken yazıldı" açıklaması ve "Fahriye" başlığıyla yazılmıştır. Bu şiirde şair kendisi hakkında bilgiler vermektedir. Burada sadece bir kısmı bulunan şiirin tamamı ileriki sayfalarda (sayfa 113,114) tekrar yazılmıştır. Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 60 no'lu şiir: "Sâkî-nâme-i dûr-endîşe" başlığıyla yazılmış olan şiir 27 beyitlik bir mesnevidir. Mef'ûlü / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 61 no'lu şiir: "Zıkr-i ahvâl-i esâtîz-i kirâm en'amullâhu te'âlâ ilâ yevmi'l-kıyâm" başlığıyla yazılmış olan şiir. Meşhur hattat Hamdi Efendi'ye bir medhiye niteliğindedir. Ayrıca bu şiirden şairin Hamdi Efendi'ye talebe olduğunu ve kendisine hizmet ettiğini öğreniyoruz. Şair bu şiirde mahlas kullanmıştır. Şiir 9 beyitten oluşan gazel (veya kaside) dir. Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün. kalıbı kullanılmıştır.
- 62 no'lu şiir: "Der sitâyiş-i Alemdar-zâde Şeyh Kâmil Efendi" başlığını taşıyan 5 beyitlik gazel nazım şekliyle yazılmış bir mehdiyedir. Bu şiirden Şeyh Kâmil Efendi'nin Şakir Efendiye hocalık yaptığını öğreniyoruz. Ayrıca yine bu şiirden bu kişinin Âdile Sultan'a da hocalık yaptığını ve Rufai şeyhi olduğunu öğreniyoruz. Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün. kalıbı kullanılmıştır.

- 63 no’lu şiir: “Der zıkr-i mahâmid u târîh-i vefât-ı Cevâd Paşa” başlığını taşıyan ve Cevad Paşa’nın ölüm tarihini veren 4 beyitlik bir tarih manzumesidir. 1218 tarihini vermektedir. Mefâ’îlün / Fe’îlâtün / Mefâ’îlün/ Fe’îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 64 no’lu şiir: “Nâzım Şâkir Kudsî Firdevsî merhumun tecüme-i hâli ile fahriyesi” başlığını taşımakta olup 59. şiirin tamamıdır. Fahriye özelliği gösteren bir kaside olup şairin hayatı hakkında da bilgi vermektedir. 16 beyitten oluşmaktadır. Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 65 no’lu şiir: “Tahmis-i Târih-i Mîr Muhtar” başlığıyla yazılmış olan şiir 27 bentlik bir tahmistir. Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün. kalıbı kullanılmıştır.
- 66 no’lu şiir: “1311 tarihinde Osmanlı-Yunan harbinde Teselya’da şehid olan merhum Abdüleziz Paşa hakkında nâzım Şâkir-i Firdevsî’nin kasidesi” başlığıyla yazılmış olan şiir 39 beyitten oluşan bir gazavatnamedir. Mef’ülü / Fâ’îlâtü / Mefâ’îlü / Fâ’îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 67 no’lu şiir: “Târih” başlığıyla yazılmış olan şiir Mîr Ali isminde bir zatın ölüm tarihini (1316) veren bir tarih manzumesidir. Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 68 no’lu şiir: 7 beyitten oluşan bir tarih olup kimin için yazıldığını belirtmemiştir. Ayrıca iki tarih birden vermektedir. Aze muharrem 1215 ve zilhicce 1214 Fâ’îlâtün / Fâ’îlâtün / Fâ’îlâtün / Fâ’îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 69 no’lu şiir: Derkenarda: “Zevcesi Hadice Safvet Hanım vefatınadır 1216” şeklinde not düşülmüştür. Mefâ’îlün / Fe’îlâtün / Mefâ’îlün/ Fe’îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 70 no’lu şiir: derkenarda: “Sabri Paşa zevcesi Fıtnat Hanımın vefatına tarihtir 1226” şeklinde not düşülmüş olan bir beyittir. Fâ’îlâtün / Fâ’îlâtün / Fâ’îlün kalıbı kullanılmıştır.

- 71 no'lu şiir: Derkenarda: “Halet Paşa'nın vefatına tarihtir 1226” şeklinde not düşülmüş olan bir beyittir. Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 72 no'lu şiir: “Merhum İsmâ'il Paşa hakkında yazılmış bir mersiye dir bazı ebyâtı” başlığıyla yazılmış 15 beyitten oluşan bir mütekerrir müseddestir. Müstensih vasıta beyitlerini tekrar tekrar yazmak yerine kısaca “eyzan” yazmıştır. Fe'îlâtün/ Mefâ'îlün/ Fe'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 73 no'lu şiir: “Sûz-i dil ile yazılmış bir acîb mersiye dir.” Başlığıyla yazılmış 7 beyitten oluşan ve kimin hakkında yazıldığı belli olmayan bir gazel mersiye dir. Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 74 no'lu şiir: “Diger mersiye-i hazîn” başlığıyla yazılmış 24 beyitten oluşan ve kimin hakkında yazıldığı belli olmayan bir kasidedir. Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 75 no'lu şiir: Şairin hayatı ve meşrebi hakkında bilgi verdiği 3 beyitlik bir mesnevi olup bir sonraki şiirin şeyhi Feyzullah Efendi hakkında yazıldığını bildirmektedir. Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Fe'ûlun kalıbı kullanılmıştır.
- 76 no'lu şiir: 21 bendden oluşan bir müseddes olup şairin şeyhi hakkında yazdığı bir mehdiye dir. Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 77 no'lu şiir: “Müseddes bir manzume” başlığıyla yazılmış 5 bendden oluşan Farsça bir şiirdir. Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 78 no'lu şiir: “Tahmis-i gazel-i Hakîm Hüsrev Nâsır” başlığıyla yazılmış 5 bendlik Farsça bir tahmistir. Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 79 no'lu şiir: “Nâzım Mehmed Şâkir Kudsî Efendi'nin tercüme-i halini kısmen andırır bir manzume-i garrâsıdır.” Başlığıyla yazılmış 15 beyitlik bir kaside

- (veya gazel) olup şairin hayatı hakkında bilgiler içermektedir. Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 80 no'lu şiir: "Hayat unvanlı güzide bir tanzim ve nîm şikâyetdir." Başlığıyla yazılmış 15 beyitlik bir gazel (veya kaside) olup dünyanın vefasızlığından bahsetmektedir. Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün kalıbı kullanılmıştır
- 81 no'lu şiir: "Nâzım-ı müşarün ileyhın tahdîs-i ni'met olarak kaleme aldığı manzume-i mergubesidir." Başlığıyla yazılmış 12 beyitlik bir gazel (veya kaside) dir. Şairin hayatı hakkında bilgiler vermektedir. Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 82 no'lu şiir: "Bir tarih Şerif Abdullah'ın" başlığıyla yazılmış ola 7 beyitlik bir tarih gazeldir. 1326 tarihini vermektedir. Mefâ'îlün / Fe'ilâtün / Mefâ'îlün/ Fe'ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 83 no'lu şiir: 6 mısralık bir Farsça kıt'a-i kebiredir. Mef'ûlû/ Mefâ'ilû/ Mefâ'ilû/ Fe'ûlün kalıbı kullanılmıştır.
- 84 no'lu şiir: şairin hayatı hakkında bilgi verdiği 10 beyitlik bir mesnevidir. Fe'ilün/ Mefâ'îlün/ Fe'ilün kalıbı kullanılmıştır.
- 85 no'lu şiir: "Mehmed Şâkir Firdevsî-i Kudsî merhûmun hazaniye-i meyûsânesidir" başlıklı 9 bendlik bir mütekerrir müseddestir. Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 86 no'lu şiir: "Şitâ'iyye-i abûsâne" başlığıyla yazılmış 7 bendlik bir mütekerrir müseddestir. Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün kalıbı kullanılmıştır.
- 87 no'lu şiir: 5 bendlik bir mütekerrir müseddestir. Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün kalıbı kullanılmıştır.

88 no’lu şiir: “Âteş-feşân” başlığıyla yazılmış 5 beyitten oluşan bir mütekerrir müseddestir. Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün kalıbı kullanılmıştır.

89 no’lu şiir: “Diger hazâniye” başlığıyla yazılmış 8 beyitlik bir müseddestir. Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün kalıbı kullanılmıştır.

BUNDAN SONRA: “GEZELİYAT-I FİRDEVSÎ- KUDSÎ MEHMED ŞAKİR GÂLİB” BAŞLIĞIYLA GAZELLER BAŞLAMAKTADIR.

Toplam 186 adet gazel bulunmaktadır.

Elif: 15 adettir

Be: 6 adettir.

Cim: 2 adet

Ha: 1 adet

Hı: -

Dal: 3 adet

Zal: 4 adet

Ra: 32 adet

Za: 3 adet

Sin: 2 adet

Şin: 4 adet

Sad: 1adet

Dad: 1 adet

Ta: 2 adet

Za: 1 adet

Ayin: 4 adet

Gayın: 1 adet

Fa: 4 adet

Kaf: 3 adet

Kef: 8 adet

Lam: 9 adet

Mim: 12+ 2 adet sonda yazılmış

Nun: 10 adet

Vav: 1 adet

Ha: 18+ 3 adet sonda yazılmış

Ya: 19 adet

BUNDAN SONRA: “NĀZİM-I MERḤUM BUNDAN AŞAĞI NAZMINA

(BA‘DE’L-FİRĀĠ) SER-LEVḤĀSİYLA BAŞLIYOR” Başlığından sonra ikisi farsça olmak üzere 6 şiir bulunmaktadır.

3.2.Kafiye ve Redif:

Şair aşağıdaki örneklerde olduğu gibi genellikle tam kafiye tercih eder:

egīn – taḥsīn (Ksd. 1/1), muḥalled- müebbed (Muh. 2/1), ḳadīr- eşīr (Muh. 3/1)

ḥaḳdır- mutabbakdır (Kas. 14/1) Emīn- Yemīn (G. 14/1) vd.

Redif konusunda da şair çeşitli yollar izlemektedir. Bazen tek bir ekten: mülḥaḳdır (Mer. 14/6), ‘unvānı (Mer. 17/1). Bazen ek grubundan: aşfiyā*dandır* (Mer. 17/7). Bazen tek bir kelimedenden: *oldı* (Mer. 17/9). Bazen hem ek hem kelimedenden: lisānıdır *ḳalem* (Kas.7/20). Bazen birden fazla kelimedenden: *ḡarḳ-ı nūr* redif oluşturmaktadır.

3.3. Vezin

Şairin aruzu uygulama konusunda pek başarılı olduğu söylenemez. Zira vezin konusunda oldukça fazla zaafı bulunan şair sürekli imale, medi zihaf ve vasıllara başvurmaktadır:

‘Arsa-i kevn u fesādıñ şeh-süvārıdır emel

Mülk-i hırş u ārzu şehvet şehriyārıdır emel:

Fâ ilâtün / Fâ ilâtün / Fâ ilâtün / Fâ ilün

Bununla birlikte bazı şiirlerinde de vezni uygulama konusunda oldukça başarılıdır:

Ey muẓaffer dāver-i iqlīm-i cān

Ve’y mutahhar cevher-i dīhīm-i kân:

Fâ ilâtün / Fâ ilâtün / Fâ ilün

BÖLÜM 4 : METİN

4.1 Metnin Transkripsiyon ve İmlasında İzlenen Yol

Tezimizi oluştururken şairin ifadelerini ve duygularını daha iyi yorumlayabilmek için çalışmamızın baş tarafında Mehmed Şâkir Efendi'nin yaşadığı yüzyılın sosyal ve siyasi durumunu anlatmaya çalıştık. Elde ettiğimiz kaynaklardan ve bu tezimizde yer alan şiirlerden yararlanarak şâirin hayatı, edebi kişiliği ve sanatı hakkında bilgi verdik.

Eserin transkripsiyonlu metninin hazırlanmasında İsmail Ünver'in "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" adlı makalesini esas aldık.

Şiirlerin vezinlerini, üst kısımlarına yazarak vezin bozukluğu olabilecek şiirlerde kolaylık sağlamayı amaçladık.

Metnin tespitinde Transkripsiyon sistemi kullanılmıştır. Çalıştığımız eserin 19. yüzyıl olması nedeniyle, bu dönemdeki metin neşirlerinde günümüz imlasına yakın bir imla benimsenmiştir. Bu çerçevede klişe imladaki yuvarlak şekillerin yazıda devam etmesine karşılık düz şekilleri tercih etmek uygun görülmüştür.

Farsçadaki vâv-ı ma'dûdeler â harfi ile gösterilmiştir.

Atıf vavları (u, ü, vu, vü) şeklinde gösterilmiştir.

Arapça birleşik kelimeler "ayne'l-yakîn" şeklinde gösterilmiştir.

Arapça ve Farsça ön ek ve edatlar kendisinden sonra gelen kelimedenden kısa bir çizgiyle ayrılmıştır.

Farsça kelimelerin yazılışında (terkip vâvı düşerse) "ser-a-ser" şeklindeki yazılışlar tercih edilmiştir.

"İle", "için" edatlarıyla "idi", "iken" "ise" gibi fiilin aldığı şekiller ayrı yazılmışlarsa ayrı, bitişik yazılmışlarsa vezne göre ayrı ya da bitişik şekilde yazılmıştır.

TRANSKRİPSİYON TABLOSU

آ, ا	A, a, Ā, ā, E, e
ء	,
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṣ, ṣ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	Ḥ, ḥ
خ	Ḫ, ḫ
د	D, d
ذ	Ẓ, ẓ
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ẓ, ẓ, Ḍ, ḍ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Ẓ, ẓ
ع	,
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Q, q
ك	G, g, K, k, Ñ, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	Ū, ū, Ü, ü, V, v
ه	H, h, e
ی	Ī, ī, I, i, İ, i, Y, y

4. 3. TRANSKRİPSİYONLU METİN

(s. nr. 1)

Şāhib-i dīvān-ı belāğat-unvān nāzım-ı merhūm Firdevsī-i Ẹudsī Muḥammed Şākır Ğālib Efendi 1245 sene tārīhinde İstanbul'da Cerrahpaşa civarında Hobyār Maḥallesi'nde bir ḥānede tevellūd eylemiş. Ba'de ba'zı fuḥlīn-i esānid-i kirāmdan Firdevsī-i Ẹudsī nāmını almış ve ekşerī ḥıdemāt-ı devletde bulunarak 'ale't-tevālī altmış altı sene āsitān-ı şevket-'unvānda bulunarak bi-ḥaḳ rütbe-i ūlā şınıf-ı evvelini iḥrāz eylemiştir.

Nāzım-ı müşārün-ileyhiñ āşārı şunlardır.

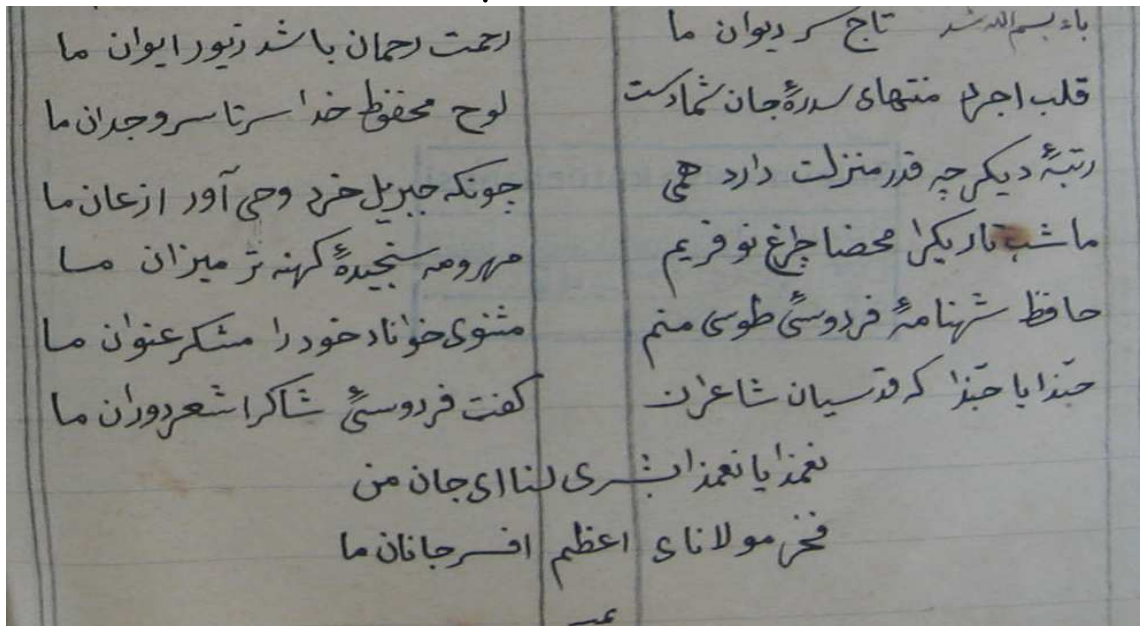
(s. nr. 2)

'Allāme-i ḥarīrī çün ḥarīrī
Her nādire kūy-ı bī-naẓīrī
Şehnāme-nüvīs ü meşnevī-ḥ'ān
Bir şā'ir-i māhir suḥandān

ĀSİTĀNE-İ 'ALİYYE'L-FİRDEVSİ-İ ẸUDSİ MUḤAMMED ŞĀKİR ĞĀLİB EFENDİ ḤAZRETLERİ'NİN EŞER-İ GÜZİDELERİ OLAN DİVĀN-I BELĀĞAT-'UNVĀNIDIR.

E'üzü billāhir-rahīmi'l-kerīm mine's-şeyṭāni'l-la'ini'r-racīm

Bismi'l-lahi'r-rahmāni'r-rahīm iklīl-i sertāc-ı kitābi'l-kerīm

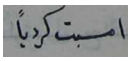
(s. nr. 3)

1

MÜNACÂT DER-BÂBÜ'R-RAḤMANİ'R-RAḤİM
OLDI MEJENG DÜRR-İ GENC-İ ḤAKİM

BİSMİLLÂḤİRRAḤMÂNİRRAḤİM

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

- 1 Şebistân-ı hayâlim şu'le-âgîn eyle yâ Rabbî
Vücūhen mahzar-ı envâr-ı taḥsîn eyle yâ Rabbî
- 2 Derūnum gülsitânıñ âşiyân-ı 'andelîbân kıl
Sözüm hem-reng-i verd u bûy-ı nesrîn eyle yâ Rabbî
- 3 Elimde ḥāmēm olsun tîşe-i Ferhād-ı ilhāmān
Ki her beyt-i sünūhum ḳasr-ı şîrîn eyle yâ Rabbî
- 4 Fūrūzān kıl çerāğ-ı fikrimi mısbāḥ-ı feyziñden
Ki reşk-efzā-yı mihr u māḥ u pervîn eyle yâ Rabbî
- 5 Şu'ūnātım berâtı nāfizi'l-ḥükm-i ḳabul olsun
Ebed tuğrā-yı ğara ile tezyîn eyle yâ Rabbî
- 6 Benî kıl Mevlevî-i ma'nevî ḥaḳ u ḥaḳîḳatde
Şebān rûzān cem-i cām u Cem-āyin eyle yâ Rabbî
- 7 Bahār ü gül gülistānsız ḥucum 'itrî mu'aṭṭar tut
Kilāb ü üstādsız 'ilmi telḳîn eyle yâ Rabbî
- 8 Nūḳuş-ı ḥāṭıramdır cilve-i
Ve aşbahat mesābîḥiyle ḥaḳ-bîn eyle yâ Rabbî

- 9 Ki mā-fevke ḥased-āsā esedden vārihā eyle
Dil-i bī-kīnemi müstağnī-i kīn eyle yā Rabbī
- 10 Taṣāvīr-i nigārīn-i nigāristān-ı endīšem
Nazīr-i Mānī-i şūret-ger-i Çīn eyle yā Rabbī
- 11 Bi-ḥaḳḳ-ı Şākir-i Firdevsī-i Sānī-i dil-āgāh
Du‘āmī zīver-i levh-i ferāmīn eyle yā Rabbī

(s. nr. 4)

2

**DER BEYÂN-I NA‘T-I ŞERİF SEYYİD-İ KA‘İNÂT-I ‘ALEYHİ
EFZALİ’Ş-ŞALAVÂT VE EKMELİ’T-TAḤİYYÂT**

Bismillāhirrahmānirrahīm

Yaḥtetemi’l-emr bi-ḥayr-i cazīm

Müstef‘ilâtün / Müstef‘ilâtün / Müstef‘ilâtün / Müstef‘ilâtün

I

- 1 Ey pâdişāh-ı serīr-i ser-med Maḥmūd u Maḥāmid ü Muḥammed
2 Mişbāḥ-ı serāy-ı mülk-i ma‘nā neyyir-āsā muşa‘şa‘a u muḥalled
3 Matbu‘ şehān-ı Cem şu‘arān-ı şāhen-şeh-i mülket-i müebbed
4 Bi’l-ḥüsn ü bi’l-ḥisān aḥsen bi’s-sa‘d u bi’s-su‘ūd-ı es‘ed¹
5 Sultān-ı mümecced ü müeyyed Bu’l-Ḳāsım-ı Ahmed ü Muḥammed

II

- 1 Ey zīnet-i taḥt ü tāk-ı “levlāke levlāk lemā ḥalektü’l-eflāk”
2 Seccāde-ṭirāz-ı “mā-‘abednāk” dānende-i rāz-ı “mā-‘arefnāk”
3 Maḥbūb-ı cenāb-ı lā-yezālī maḳsūd-ı cihān-ı ‘ilm ü idrāk
4 Sultān-ı serīr-i ḳab-ı kavseyn ḥayyāk-Allah ni‘m-i hayyāk
5 Sultān-ı mümecced ü müeyyed-i Bu’l-Ḳāsım Aḥmed ü Muḥammed

III

- 1 Ey nūr-ı ziyā-yı āferīniş yā māh-ı zükā-yı āferīniş
- 2 Şem‘-i dü-cihān-ı fażl-ı dāniş nūr-ı dü-serā-yı āferīniş
- 3 Dānā-yı rumūz-ı küntü kenzen maķşūd-ı ĥudā-yı āferīniş
- 4 Hem ĥalvet-i rāzī-i ma‘Allah ĥurşīd-i semā-yı āferīniş
- 5 Sulţān-ı mümecced ü müeyyed-i Bu’l-Kāsım Aĥmed ü Muĥammed

IV

- 1 Ey maĥż-ı hidāyet-i ilāhī bi‘z-zāt-ı ‘ināyet-i ilāhī
- 2 Verd-i ter-i gülşen-i te‘ālā gūlzār-ı ĩerāvet-i ilāhī
- 3 Me‘mūr-ı makām-ı “ķum feenzir” menşūr-ı ĥilāfet-i ilāhī
- 4 Düstūr-ı serāy-ı mülk-i lāhūt gencūr-ı simāĥāt-ı ilāhī
- 5 Sulţān-ı mümecced ü müeyyed-i Bu’l-Kāsım Aĥmed ü Muĥammed

V

- 1 Ey raĥmet-i ‘ālemīn-i Ahmed faĥr-āver-i mürselīn-i Aĥmed
- 2 Ĥurşīd-i semā-yı her dü-‘ālem pertev-i diĥ-i neyyiryen Aĥmed
- 3 Ber ser yine tād-ı pāk-i mi‘rād secde-geĥ-i muttakīm-i Aĥmed
- 4 Ĥatta şeref-i maķām-ı Maĥmūd bālā min eman emīn-i Aĥmed
- 5 Sulţān-ı mümecced ü müeyyed-i Bu’l-Kāsım Ahmed ü Muĥammed

VI

(s. nr. 5)

- 1 Ey mefĥar-ı dīn-i bārekāllāĥ mi‘rād-ı mübīn-i bārekāllāĥ
- 2 Ėāşīye-keş-i Burāķ-ı devlet Cibrīl-i Emīn-i bārekāllāĥ
- 3 Vāsıl-şüde-i cevād-ı Refref tād sidre-i nişīn-i bārekāllāĥ
- 4 Manżūr-ı Ĥudā-yı celle-şānüh maķşūd-ı bi-ĥīn-i bārekāllāĥ
- 5 Sulţān-ı mümecced ü müeyyed-i Bu’l-Kāsım Ahmed ü Muĥammed

VII

- 1 Ey perde-güşāy-ı “len-terānī” keşşāf-ı rumūz-ı lā-mekānī
- 2 Mışbāh hezār Ṭūr-ı Sīna şahib-i yed-i Beyzā-yı cāvidānī
- 3 Ğāşiye-nişīn-i esb-i lāhūt min-beyt-i cenāb-ı Ümmühānī
- 4 Mālik-şüde-i riķāb-ı melekūt bā-kerr ü ferr-i tecridānī
- 5 Sulṭān-ı mümecced ü müeyyed-i Bu’l-Ḳāsım Ahmed ü Muḥammed

VIII

- 1 Ey bülbul-i gülistān-ı ma’nā ğonce-i gül-i bostān-ı ma’nā
- 2 Dāhil-şüde-i huzūr-ı Yezdān perde der-i lā-mekān-ı ma’nā
- 3 Mazhar-şüde-i hitāb-ı ‘izzet dānende-i her zebān-ı ma’nā
- 4 Berduş nihāde-i dest-i kudret ḥayret-dih-i qudsiyyān-ı ma’nā
- 5 Sulṭān-ı mümecced ü müeyyed-i Bu’l-Ḳāsım Ahmed ü Muḥammed

IX

- 1 Ey verd-i ter-i Nihāl-i lāhūt miftāḥ-ı Serāy-ı ‘āl-i lāhūt
- 2 Maḥbūb-i terīn Kibriyā-yı maḥcūb-ı terīn ğazāl-ı lāhūt
- 3 Mālik-şüde-i melīk melekūt pertev-figen-i cemāl-i lāhūt
- 4 Maşduķa-i raḥmet-i cihānī mihr ü meh-i lā-yezāl-i lāhūt
- 5 Sulṭān-ı mümecced ü müeyyed-i Bu’l-Ḳāsım Ahmed ü Muḥammed

3

VELEHU EYẒAN

NA’T-I ŞERİF-İ DİĞER

I

Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilün

- 1 Nūr-ı mısbalḥ-ı mesābīḥ-i Fūrūzān-ı ḳadīr
Tāb-ı miskāt-ı meh ü mihr-i be-rūzān-ı eşīr
- 2 Fer-i āvīze-i nūh şem’-i ĩzān-ı münīr
Pertev-i mihriñe sencīde-i mīzān-ı cedīr

3 Eşer-i şa'şā'-i kevkeb-i zerī-i derīr
Çeşm-i Hallāk-i Ma'ānī-yi iderken tenvīr

4 Āyet-i nūr-ı 'alā nūr olundı tefsīr
Öyle tefsīr ki şāyān-ı beyān-ı takrīr

(s. nr. 6)

5 Öyle takrīri ider kilik-i harīrī tahrīr
Olunur nāme-i peygāmbere derc ü tezbīr

II

1 Öyle peygamber-i 'ālī ki şehensāh-ı cihān
Meliki'l-milk u ulu'l-emr-i selātīn-i mihān

2 Zīb-i evreng-i risālet-i şeref-i kevn-i mekān
Zıll-ı Yezdān-ı cihān-bāh-ı cihān-tāb-ı cihān

3 Muḳbil-i zāt-ı hüdāvend-i 'azīmü'l-'unvān
Mā-bihü'l-fāhr-ı rusūlān-ı ḳadīmü'l-ezmān

4 'Umde-i pādişehān pādişeh-i çār-ı erkān
Mıṣdar-ı 'ātıfet ü maẓhar-ı luṭf-ı Yezdān

5 Mehbiṭ-i 'ālī-i rūḫü'l-ḳuds-i sidre-mesīr
Levhaş-Allāh ki peygamber-i bī-miṣl ü nazīr

III

1 Zāt-ı pākīdir anıñ çünki muṭā' u mülhem
Eşheb-i kerr ü ferī ḡāsiye-dārı edhem

2 Ki ṭavāf-ı der-i dergāhı farīzīyle āhım
Ḥarem-i Ka'be-i 'ulyā budur işte fe'efhem

- 3 O ma'ālī-i himem dāver-i devrāndır hem
Rahmet-i ālemyān merhamet-efzā-yı ümem
- 4 'Alem-Allāhu te'ālā ki resūl-i ekrem
Fah̄r ider idi zamanında anıñla adem
- 5 Ḥabbezā mevķi' u ta'zīm-i cemāhīr-i cehir
Ni'immezā merci' u terkīm-i meṣāhir-i ṣehīr

IV

- 1 Nāmıdır Aḥmed ü Maḥmūd ü Muḥammed Muḥtār
Çār-yarıñda görülmüşdi 'ulüvvü'l-āṣār
- 2 Biri sıddīķ idi ki kıldı ṣadāķat ızḥār
İtdi Fārūķ ise 'adliyle cihānı i'mār
- 3 'Abd-i dergāhidir 'Osmān-ı sümüvvü't-tezkār
Olmasa olmaz idi ehl-i ḥaya ber-ḥurdār
- 4 Esedullāha ḳasemler ki cenāb-ı kerrār
Eyledi ṣirki giriftār-ı fevellevü'l-edbār
- 5 Darb-ı seyfiyle gelür lerzeye 'arṣ-ı tevkīr
İrişür kubbe-i nüh tāķa ṭanīn-i tekbīr

V

- 1 O resūl-i himem-ārā ki hümā-pirādır
Zīr-i pāyiñde ṭuran tāc-ı ser-i kisrādır
- 2 Taḥt-gāhı ṭabaķāt-ı felek-i ḥazrā'dır
Dār-ı dārātına der-bān olan Dārādır
- 3 Yūsuf-ı Mısr-ı nübüvvet laķab-ı aḥrādır
Vahī Nāmūs-ı Emīn ile cihān-ārādır

(s. nr. 7)

- 4 Hâkim-i maḥkeme-i ma'delet-i kübrâdır
Ki Burak-ı himemî rāh-ber-i Esrā
- 5 Salṭanat-gāhına mihr ü meh ider ferş-i ḥarîr
Biri çārübî-i naşr u biri ferrâş-ı naşîr

VI

- 1 Emrû fermân-ı ḥüdâvend olunca şâdır
Emr-i ma'rûf ile oldu dū-cihāna āmir
- 2 Cā-be-cā bedraḳa-i kudreti ḥükm-i ḳâdir
Mu'cizâtı hele ḥürşîd mişālî zāhir
- 3 O ne sâḥir idi ḥāşā ne de şî-ren şā'ir
İftirā oldığı āyet ile oldu bâhir
- 4 Kıldı maḥbûbını manşûr-ı ḥüdâ-yı nâşır
İtdi a'dāsını tâ mazḥar-ı ḳahrî-i ḳāhir
- 5 Geldi dīvân-ı ḥümâyûnına büşra ve beşîr
Hazretiñ “naşşarık-Allāh” ile kıldı tebşîr

VII

- 1 Vār iken böyle şehenşāh-ı mu'allā elkāb
Ya'ni mevdu'-ı yed-i devletidir ümm-i kitāb
- 2 Oldu çārüb-keşi zümre-i pāk-i aşḥāb
Māh-ı nev-na'l-i semend-i himemi mihr-i rikāb
- 3 Ki makāmı idi Maḥmūd velî Ḥayrû'l bâb
Bir zāhîri idi ḥattā eb-i ābā-yı türāb

- 4 Kıldı Firdevsî-i şâkir aña teslîm-i rîkâb
İntesib bâb-ı elem “fetecid” hayr-i meâb
- 5 Kuhl-i mâ-zâgî ider çeşm-i sürüşân karîr
Yeşhedu’llâhu te’âlâ ve kefallâhu habîrîrun

(s. nr. 8)

4

DER NA ‘T-I NEBÎ-İ ‘ALEYHÎ’S-SELÂM

Mef‘ûlû / Mefâ‘îlû / Mefâ‘îlû / Fe‘ûlûn

- 1 Sultân-ı rûsul Aḥmed ü muhtâr-ı Muḥammed
İklîl-i felek ‘izzet-i aḥrâr-ı Muḥammed
- 2 Çâlâk-ı Burâḳ eblak-ı zer-târî-i Maḥmûd
Cibrîl-i Emîn ğâşiye-ber-dâr-ı Muḥammed
- 3 Mâh-ı nev olur na‘l-ı süm-i edhem-i ‘azmi
Ḥurşîd-i cihân eşheb-i reh-vâr-ı Muḥammed
- 4 Secde-geh-i mecmu‘-ı sürüşân-ı muḳaddes
Çün kıble-i ma‘nâ der ü dîvâr-ı Muḥammed
- 5 Âyîne-i dîdâr-ı tecellî-i ilâhî
Mir‘at-ı mücellâ ter-i dîdâr-ı Muḥammed
- 6 Mihr ü meh-i tâbâna virir nûr u ziyâyı
Rûzân u şebân pertev-i ruḥsâr-ı Muḥammed
- 7 Güftâr-ı Ḥüdâ itdi ise yirlere gökden
Yirden de çıkar göklere güftâr-ı Muḥammed
- 8 Allâhıma ḳasem ki esedu‘l-lâh Alî’dır
Her ğazve ki ḳâfile-i sâlâr-ı Muḥammed

- 9 Tūṭīye viri behtī eger kılsa tekellüm
‘Adlī gibi bir bülbul-i gül-zār-ı Muḥammed
- 10 Mevdu’-ı yed-i himmetidir öyle ‘azīziñ
Ser-rişte-i bī-‘ukde-i esrār-ı Muḥammed
- 11 Şākır ne ‘aceb yānmadır şu’le-i şem’e
Pervāne-i mişkāt-ı pūr-envār-ı Muḥammed
- 12 Her-bār tahiyyāt ü selām öyle resüle
Ḥattā ve ‘alā āl ü ebrār-ı Muḥammed

(s. nr. 9)

5

KASİDETÜ’L-VÜCÜD Fİ NA’T-I MEFḤAR-İ MEVCÜD

Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilün

- 1 Muṭrib-i meclis-i zevk u ṭarab-efzā-yı vücūd
Kıldı āheng-i ferah-nāk ile ihyā-yı vücūd
- 2 Dek-i kânün-ı şuūnātı idince dem-sāz
Oldı her rāmişi cān-baḥş heyulā-yı vücūd
- 3 Pūr tanīn olmak içün ṭāk-ı ṭarabı hane-i cān
Bu sürūd ile ider nağmeyi şeh-nāy-ı vücūd
- 4 Ya’ni ey maşāba-pīrā-yı ḥarābāt-ı şühūd
Vefk-i dil-h’āh ile sāgar-keş-i sehbā-yı vücūd
- 5 Kec küleh perder ü na’re-zen-i ḥayyen ḥayy
Mest-i medhūş-ı şarāb-ı hey-i heyā-yı vücūd
- 6 Gerçi bezm-i emele rakş-ı künān neş’e virir
Çeng-i pūr çeng-zenān Zühre-i Zehrā-yı vücūd

- 7 Sākī-i dehr şunar sāğarı Cemşīdāne
Cūr'a reşk-i ber-endāz-ı mūhennā-yı vūcūd
- 8 Mihr ü meh rūz u şebān nūr u ziyā-baḥş olur
Zīb-i āvīze-i şebḥane Şüreyyā-yı vūcūd
- 9 İder ecrām-ı felek ṭab'a muvāfık gerdiş
'Arşa peyveste olur kūngūr-i sūknā-yı vūcūd
- 10 Pīş-gāhında durur cām-ı cem-i nūş-ā-nūş
Pūr-mey-i nāb-ı şurāḥī-i muşaffā-yı vūcūd
- 11 'Aksen İskender'in āyinesin işkeste ider
Laṭra-i saṭvet ü yā ḳudret-i dānā-yı vūcūd
- 12 Nā-tüvān mūra muzāḥī görünür oldıkça
Dīde-i vehm-i Süleymān'a tüvānā-yı vūcūd
- 13 Gelür iḳbāl ile iclāl-i bağal-gīrāne
'Arş-ı a'lāya ider def'a-i a'lā-yı vūcūd
- 14 Mülk-i lāhūta varır debdebe-i dārā-dār
Zāid olduğca bu dārāt u mūdārā-yı vūcūd
- 15 İndirir seb'-i semāvātı ğūrūruñ ḥāke
Tā çıkar tārem-i nūh ṭāḳe serāpā-yı vūcūd
- 16 Māh u ḥurşīd-i felek zerreden ednā görünür
Mūncelī olduğu dem tāb-ı merāyā-yı vūcūd
- 17 Ol ḳadar dest-i dü-bālā ki olur perde-kūşā
Olunur Refret ü yā Sidreye Esnā-yı Vūcūd
- 18 Lāne-i Ḳāf-ı ḥayālāta tenezzül idemez
Āşiyān-sāz-ı tecebbūr iken Ankā-yı vūcūd

(s. nr. 10)

- 19 Kāsirü'l-yân-ı hevâ vü heves iğrâsı ile
Naḳmete münceer olur ni'met-i 'uzmâ-yı vücūd
- 20 Gelür idbâr-ı bi-îcâb-ı fevellevu'l idbâr
Şademâtı ile heyhât ider ifnâ-yı vücūd
- 21 Kıldı inhâc bu vîrâne ribât zîrâ
Sû-be-sû kâfile-i Âdemi Havvâ-yı vücūd
- 22 Kârvân-sâz-ı şuhûdı yine i'zâm eyler
'Ademe râhile ber-bend-i süviyyâ-yı vücūd
- 23 Eyledi ğarka-i girdâb-ı belâ-yı tûfân
Nühî sahil-res iden mevce-i deryâ-yı vücūd
- 24 Münṭafî kıldı ise âteş-i İbrâhimi
Âb-ı baḫşâyiş-i Mevlâ-yı te'âlâ-yı vücūd
- 25 Yine ol vâhice-i pür-şereriñ kılmışdır
'Aksine şu'le-i sayyâlesi iṭfâ-yı vücūd
- 26 Nef-yi hestî ile Ya'kûb-i ḫazîne el'ân
Kûşe-i beyt-i hazen olmada safâ-yı vücūd
- 27 Yûsûf-ı cân-ı 'azîz üzre iderken tercih
Kıldı tesciyye nihâyetde Züleyhâ-yı vücūd
- 28 Âli Dâvud maḫârîb ü temâşîli bile
Olmadı sûd de sûd-ı pezîrâ-yı vücūd
- 29 Hufre-i mûra Süleymân-ı semîlana gider
'Arş-ı Belkîs iken cây-ı temâşâ-yı vücūd
- 30 Kaldı tâ ṭârem-i çârümde şu'ûden pinhân

Nefh-i rûh eyler iken mürdeye 'İsâ-yı vücūd

- 31 Düş-ı dellâldeki küh-i 'âriyyetdir
Hızra iksâ olunan hülle-i ḥaḍrâ-yı vücūd
- 32 Fülk-i meşhûn-ı hayâtı ider her dem ğarḳ-âb
Mütelâṭım olalı ḳulzüm-i pinhâ-yı vücūd
- 33 Ḳaldılar ta 'adem-i âbâda bî-nâm ü nişân
Ḳiyel-i ebnâ-i şer zümre-i âbâ-yı vücūd
- 34 Siyyemâ cevher-i yektâ terekât-ı melekût
Şadef-i dürr-i ḥired düre-i derrâ-yı vücūd
- 35 Mazḥar-ı cilve-i terkîm-i “vemâ erselnâk”
Sebeb-i hestî-i cân maḳşad-ı aḳşâ-yı vücūd
- 36 Müşterî mertebe eyvân-nişîn-i Keyvân
Mihr ü meh kevkeb-i revnâḳda şî'râ-yı vücūd
- 37 Zîb-i tuğrâ-yı menâşîr ü cûd-ı muṭlaḳ
Muṭlaḳa zîver-i ser-levḫa-i tuğrâ-yı vücūd
- (s. nr. 11)**
- 38 Muḥbir-i dağdağa-i neş'et-i uḫrâ-yı 'adem
Bâdî-i debdebe-i fîrṭat-ı ûlâ-yı vücūd
- 39 Pertev-i şem'-i Münîr-i ḫarem-i “sümme denî”
Ḳâ'id-i şadr-ı serîr-i “fetedellâ”yı vücūd
- 40 Şu'le-i Ṭûr-ı tecellâ-yı tecellî-i Ḥüdâ
Mazḥar-ı nûr-ı tecellî-i tecellâ-yı vücūd
- 41 Mehbiṭ-i rûh-i ḳudus menzil-i vahy-i ilhâm
Şeref-i şavma'a-i ḳurb-i “ev ednâ”-yı vücūd
- 42 Zînet-i engele-i efser-i ferfîr-i felek

Nāzım-ı silsile-i lü'lü'-i lālā-yı vüçüd

- 43 Hādī-i rāh-ı hüdā nāşir-i vaḥdāniyyet
Mehdī-i müttekī-i mehd-i müheyyā-yı vüçüd
- 44 Mübdi'-i dīn-i mübīn ya'ni resülü's-şakāleyn
Merci' ü mü'temin ü me'men ü melce-i vüçüd
- 45 Hāmid ü Aḥmed ü Maḥmūd-ı 'aleyhişşalavāt
Şāhib-i ḥabl-i metīn 'urve-i vüşkā-yı vüçüd
- 46 Şeb-i Mi'rāz'da ki māh-ı sipihr-i levlāk
Rüz-ı fīrūzda ki mihr-i ziyā-zā-yı vüçüd
- 47 Lī-ma'allāh ḥarem-i ḥaş-ı teri maḥremidir
Zāhiren menzilidir Ka'be-i 'ulyā-yı vüçüd
- 48 Olmasa olmaz idi kār-geh-i nessācān
Çünkü çespīde ter-endāmına dībā-yı vüçüd
- 49 Kurbine eyledi da'vet o vüçüdü hattā
Āferīninde-i cān 'allame'l-esmā-yı vüçüd
- 50 Ol kadar merḥale tay eyledi bir ḥaṭvedeki
İrmedi Ka'bene şad dīde-i zerķā-yı vüçüd
- 51 Mūntehā oldı rehi sidre-i a'lādan da
Kaldı Cibrīl-i Emīn bī-ser ü bī-pā-yı vüçüd
- 52 De'b-i tayrāna cesāret idecek olsa idi
Ne қalurdı per-i pervāz u ne pervā-yı vüçüd
- 53 Eşheb-i 'azmi idüp sāḥa-i 'arşı cevelān
Eyledi ḥürce-i kurbıyyete ilķā-yı vüçüd
- 54 Öyle vāsi' o maķām-ı eḥadiyyet anda

Münselib emr-i kuyūd lev-i levlā-yı vüçüd

- 55 Öyle bir menzīl-i ẓudsī ki melāik hayrān
Ne teberrā-yı ‘adem var ne tevellā-yı vüçüd

(s. nr. 12)

- 56 Öyle bir maḥfili idrāk idemez ‘aql-ı beşer
Olsa da ẓudret-i Ẓādir ile yekṭā-yı vüçüd
- 57 Perde-ber-dār-ı veyā ḥācib-i bābı olamaz
Ki Mesīhā ile Mūsā-yı muvāsā-yı vüçüd
- 58 Refref-i sidre-nişīn öyle hümā-yı himemiñ
İlticā eyledi tā zıllına Tūbā-yı vüçüd
- 59 İktibās eyledi envār-ı füyūzātından
Oldı mıṣbāḥ-ı hüdā lāmi‘a-baḥşā-yı vüçüd
- 60 Aldı āğuşuna rabbāt-ı ḥicāle rağmen
O vüçüd-ı kerem-ālūdi mürebbā-yı vüçüd
- 61 O gül-i Gülşen-i iḳbāl-i hüdāvendiñ ebed
Neşri der nefḥasını ‘anber-i sārā-yı vüçüd
- 62 Ferş ider pāyine Nāmūs-ı Emīn şeh-bālin
Bulmasa sündüs ü istebrak ü kemḥā-yı vüçüd
- 63 Ḥāliyā ḥayen odur pādişeh-i mülk-i ebed
Ezelen pādişeh-i mülket-i ma‘nā-yı vüçüd
- 64 Şu ẓadar var ki gelüp ‘āleme nāzān nāzān
Rūḥ iken oldı zamānlarca ten-āsā-yı vüçüd
- 65 Ḥükm-i ẓāzī-i ẓaza şadır olunca ṭab‘en
Terk-i hestī ider her merḥale-i Peymā-yı vüçüd
- 66 Murğ-i cān “rāziyyeten merziyye” pervāz idicek

“İrci’î” menzildir merci’ ü me’vâ-yı vücūd

- 67 Büzilür rişte-i şîrāze-i hestî lâ-būd
Olsa fersūde eger nüṣṣa-i Kübrā-yı vücūd
- 68 Kalmayınca bu cihān öyle şeh-i Bihrūza
Kime tevdî’ olunur miknet-i ferdā-yı vücūd
- 69 Gördigin ‘ālem-i imkānda ru’yadır ya
Beyḥūde vehm ü ḥayālāt ile ḥuylā-yı vücūd
- 70 “Rabbi yessir” ile ta’bîre sezā-vār degil
Muhteliṭ şūret-i aḍḡāṣ ile ru’yā-yı vücūd
- 71 Ādeme virdi necātı kelimātı tevbe
Elem-i seyyie-fersā fütelkā vücūd
- 72 Her vücūd eyledi işbāt vücūb-ı ‘ademî
Olunur semt-i ‘ademden yine ĩmā-yı vücūd
- 73 Püte-i tende izābe idilür cevher-i cān
Dökülür ḡalīb-ı darāya bu Serrā-yı vücūd
- (s. nr. 13)**
- 74 Farḡ olunmaz ne ‘aceb dār-ı Ebu’d-Derdāda
Arṣa peyveste olan tāḡ-ı zevāyā-yı vücūd
- 75 Bir kevn-i la’l-i vücudi ile seng-i ‘ademi
Ne Süheylî-i ‘ademdir ne Süheylā-yı vücūd
- 76 Bār-ı idbār-ı sitem Ḳāsım-ı ḡahr-ı Rüstem
Ḳahramanlarda bile olmadı yārā-yı vücūd
- 77 ‘Ademe meyl ü muhabbet iden ehl-i tecrîd
Ne ider cisme tenezzül ne müdārā-yı vücūd
- 78 Ḳaldı ‘üryan yine bâdiyede Mecnūn-āsā

- Hayme-i nāz ü tena'ümdeki Leylā-yı vücūd
- 79 Dā'-ı ber-dā-i 'uzāl-i eceli'l-'acele
'Ācizi emr-i tedāvidir eṭibbā-yı vücūd
- 80 Münderis oldu ebed Nūşirevān-ı Eyvānī
Anı te'sīs iden oldıysa da Kısırā-yı vücūd
- 81 Ol kadar mest ü ḥarab-ı meyl-i ḡafletdir ki
Ḥuş-yār olmadı sūkārā-yı vücūd
- 82 Her nefesde oluyor āfet-i bād-ı şarsar
Pefzen meş'ale-i lāmi'a-efzā-yı vücūd
- 83 Şiddet-i bād-ı ḥazāndan bu gülistānda hemān
Pāy-māl olmada berk-i gül-i ra'nā-yı vücūd
- 84 Cāy-ı idbāra düşer ādem-i Bījen-i nīrū
Olsa bi'l-farz Tehem-ten gibi Bernā-yı vücūd
- 85 Mest-i lā-yu'kıl olan müdmin-i ḥamra tab'an
Şufrete rehber olur bāde-i ḥamrā-yı vücūd
- 86 Kilk-i Mānī ile taşvīr olunmuş olsa
Bozilür hey'et-i ten sūret ü sīmā-yı vücūd
- 87 Berehte alsa gerek la netececezzi şu'leke
Madde-i 'unşuri taḳvīm iden eczā-yı vücūd
- 88 Kālb olur ḥāke bu mevcūd vücūden muṭlaḳ
Yine bir zümre olur pāyine sahnā-yı vücūd
- 89 Temel-i şaḥn-ı sarā-yı emel-i nāsūti
Mā-ḥaşal mā-ḥaşal-ı şaḥre-i şammā-yı vücūd
- 90 Pāyidār 'ālem-i ḳudretde Ḥudādır ancak

Zatıdır Hâlık-ı mevcûd ü Mevlâ-yı vücûd

- 91 Bârekallâh eyâ kîlk-i harîrî-i takrîr
Şanek-allâh eyâ remz-i şinâsâ-yı vücûd
(s. nr. 14)
- 92 Çünkü meydân-ı belâğatde semend oynatdıñ
Kaldı pes-mânde mücellî-i mücellâ-yı vücûd
- 93 Oldu âyine-i 'irfânıñ o rûtbe şeffâf
Cebhesinden görünür 'aks-i muhayyâ-yı vücûd
- 94 Eyleseñ fahriyye elbette olur âşüfte
Gülşen-i dilde olan bülbül-i gûyâ-yı vücûd
- 95 Öyle fahriyye ki tâ kând-ı mükerrer bilsün
Tûtî-i nâdire-gûyân ü şeker-ğâ-yı vücûd
- 96 Ki benim nâtika-pîrâ-yı mü'eddâ-yı vücûd
Şânî-i 'orfî-i yektâ-yı tûvânâ-yı vücûd
- 97 Fikrim âyîne-i dîdâr müferrekidür ki
Görinür şûret-i zîbâ-yı müzekkâ-yı vücûd
- 98 Rûşenâ mükhüle-i sürem-i elfâzımdan
Merdüm-i çeşm-i süveydâ-yı hüveydâ-yı vücûd
- 99 Açılur lâyiha-i gülşen-i idrâkimde
Nev-be-nev ğonce-i büyâ-yı dil-ârâ-yı vücûd
- 100 Pür-ğanîñ olsa becâ 'aks alub elhânımdan
Tâk-ı nüh kûbbe-i mînâ-yı mu'allâ-yı vücûd
- 101 Kâlemim cedvel-i selsâl-i me'ânî gûyâ
Ter-zebânım ise mecrâ-yı muṭarrâ-yı vücûd
- 102 Hâcle-ğâhımda müheyyâdır 'arûs-ı kelimât

Aña meşşâta ğadārâ-yı bekārâ-yı vücūd

103 Tıydı Firdevsî-i Tûşî şuhânım Şâkir
Kıldı nâmı ile i'tâ-yı 'atâyâ-yı vücūd

104 'Uğde-der-'uğde iken 'âlem-i cismânîde
Eyledim hall mu'amma-yı kazâyâ-yı vücūd

(s. nr. 15)

6

KASİDETÜ'L-'ADEM

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

- 1 Sâkî-i cür'ada sâğar-ı şahbâ-yı 'adem
Bezm-i fıtratda idi maştaba-pîrâ-yı 'adem
- 2 Yaptı her lâne-i ma'mûre mülâşık vekri
Kule-i kâf-ı tevehhümdeki 'anķâ-yı 'adem
- 3 Neş'e-i bâde-i ikbâl ile ser-mestâne
E's-şalâ h'ân virilür sâğar-ı ifnâ-yı 'adem
- 4 'Ayn-ı cām-ı mey-i meyhâne-i fânî lebrîz
Eşk-i çeşmân-ı yetîmân ile mînâ-yı 'adem
- 5 Olsa insân eger kâ'id-i ser-sâdr-ı şühüd
H'âh-nâ-h'âh olur merhale-peymâ-yı 'adem
- 6 Vâ'iz-i kürsî-i nüh pâye-i mülk-i melekût
Mebde-i hâtimeti eyledi îmâ-yı 'adem
- 7 İbtidâ Âdem ige bādî-i hestî-i vücūd
Kurbine eyledi da'vet anı Havvâ-yı 'adem
- 8 Nüh-ı tûfân-ı tahayyürde bıraktı nâ-gâh

Mütelâtim olıcak kaṭre-i deryâ-yı 'adem

- 9 Ḳahr ü tenkîl ider düşmen-i İbrâhîmi
Nâ-tüvân iken olur peşe-tüvânâ-yı 'adem
- 10 Oldı Ya'ḳûb-ı ḥazîniñ dü-beyâz çeşmi
Manzar-ı beyt-i ḥazenden bile bînâ-yı 'adem
- 11 Çāk çāk eyleyerek dâmen-i şabr-ı heyhât
Yûsufi eyledi tesciyye Züleyhâ-yı 'adem
- 12 Âteş-i Ṭûr olunca şerer-efşân-ı vücûd
Terk-i na'leyn-i sevâ' eyledi Mûsâ-yı 'adem
- 13 Nefḥ-i rūḥ deger eylerse de emvâte Mesîh
Lâḥik eyler ânı emvâte Mesîhâ-yı 'adem
- 14 Rîh-i âşîf ile tâ rûz-ı ezelden ebeden
Cezr u med eylemede ḳulzüm-i pehnâ-yı 'adem
- 15 Olmada gûş-ı ḥırâşân-ı vücûd-ı zerrât
Nefḥa-i şûr gibi nâle-i şeh-nây-ı 'adem
- 16 'Âlem-i hicre hezâre olunur mı nisbet
Füşât-ı küşe-i maṭmûre-i feyzâ-yı 'adem
- 17 Teng olur âdem-i fânîye serâ-yı serrâ
Sûḳ-ı ceyş eyler ise kâ'id-i ḍarrâ-yı 'adem
- 18 Viriyor deyr-i denî ṭâḳına her-bâr ṭanîn
Şî't-i nâḳus-ı derâ ḳûy-ı kenîsâ-yı 'adem
- (s. nr. 16)**
- 19 Girye-i ḥilḳat-i ûlâya mürecceḥ didiler
Ḥande-i 'aḳîbet ü neş'et-i uḥrâ-yı 'adem
- 20 İki ḥâlet ider insanları bî-zevḳ u ḥuzûr

- Biri rü'yā-yı vücūd ü biri ḥulyā-yı 'adem
- 21 Ḥayf-ı aşḥāba tevellā-yı vücūd-ı bihbūd
Mevte makrūn olur itdikçe teberrā-yı 'adem
- 22 Kıldı erbāb-ı şühūdāt teberrā-yı vücūd
Zāid oldıkça zamīriñde tevellā-yı 'dem
- 23 Görse tābūt-ı kelīmi reg-i ḡaflet ditrer
O ise ḥaṭve-i ūlāda saḥ-ı süknā-yı 'adem
- 24 Ne o feryād didimse didiler ki heyhāt
Yine isḳāṭ-ı cenīn eyledi celā-yı 'adem
- 25 Perniyān-pūş olan ecsām-ı latīfe encām
Ki kefen oldu kefen-ferve-i Beyzā-yı 'adem
- 26 Rāiz-i tevsen-i tedbīr-i taḳaddüm idemez
Hervele eyler ise dāḥis u ḡabrā-yı 'adem
- 27 Gider insan mükibben derekāt-ı ḥāke
Bāz-gūn mertebedir rütbe-i 'ulyā-yı 'adem
- 28 Bir hilāl iken olur şekl-i miḥaḳı giderek
Selḥ ider bedr-i teni ḡurre-i ḡarra-yı 'adem
- 29 Gerçi İskendere maḡlūb idi hükmen Dārā
Geldi ḡālib yine İskendere dārā-yı 'adem
- 30 Nefs-i nāṭıḳ idemez eylese ṭay-yi zulumāt
Reşḥa-i çeşme-i ḥayvān ile isḳā-yı 'adem
- 31 Bir vücūd eylese tā tārik-i şī'rā-yı su'ūd
İndirir anı şerā üzre Şüreyyā-yı 'adem
- 32 Her kim oldu ise tā maẓhar-ı sırr-ı mūtū

İder elbette ve elbette temennâ-yı 'adem

33 Eylemiş hâdimü'l-lezzâta havâle ezelî
Hâne-i cismi ebed bânî-i mebnâ-yı 'adem

34 Kıldı cân ü teni beydâ-yı 'ademde pinhân
Eyleyen şan'at-i imhâ ile peydâ-yı 'adem

35 Dâye-i dehr-i denî-perver elinden lâ-büd
Alur âgûşuna eţfâlini lâlâ-yı 'adem

36 Dolmadı unşur-ı ebnâ-i beşerle hâlen
Ne kadar vâsi imiş hufre-i şahrâ-yı 'adem

(s. nr. 17)

37 Çün hüma 'azm-ı remîm ile teğaddî eyler
Bildigin şîve degil şîve-i bînâ-yı 'adem

38 Ne kadar olsa da şeffâf merayâ-yı şühûd
Her nazarda görünür zulmet-i sîmâ-yı 'adem

39 Dehşet-efzâ-yı 'uqûl olmadadır leyl ü nehâr
Yevme tebla-i serâir şeb-i Yeldâ-yı 'adem

40 Ümmü gıylâni visâde iden ehl-i fuqarâ
Penpe-âgîn görünür gîster-i hârâ-yı 'adem

41 Selb-i evhâm-ı 'adem oldu 'adimü'l-imkân
Çünkü münzil olacak herkese me'vâ-yı 'adem

42 Ümmü kas'amlâ ebü'l-hâdim-i lezzât olur
Melekü'l-mevt ile hem-bezm-i eviddâ-yı 'adem

43 Cân-ı âzâdeye bir tavk-ı kuyûd-ı ebedî
Halka-der-halka ü zincîr-âsâ rây-ı 'adem

44 'Ademi seyr ü temâşâ iderek geldiñ ise

Yine 'azmiñde olur seyr ü temâşâ-yı 'adem

45 'Avdetiñ 'äleme tekrârı muḥâle merhûn
Rûz-ı maḥşer olacak olsa da ferdâ-yı 'adem

46 Şem'-i vehhâc-ı ḥired pertevi tutsa dehri
Rûşenâ şanma olur leyle-i zumlâ-yı 'adem

47 Oldı ebnâ-i beşer câh-ı künân-ı lâ-büd
Lağziş-i pây ile üftâde-i ğayyâ-yı 'adem

48 'Ademi pîş-i nazarda gören ehl-i 'irfân
İdemez cinsini ihmâl ile ihyâ-yı 'adem

49 Eylemez 'âkıl olan 'âlem-i fânide hemân
Ne tevellâ-yı vücūd u ne teberrâ-yı 'adem

50 Hoş gezer zât-ı Mesîḥâ gibi bu zulmetden
Ki olan pertev-i ḥurşid ile hem-pâ-yı 'adem

51 'Akif-i Ka'be-i tevḥîd-i ḥüdâ ol her bâr
Olmadan mu'tekif-i künc-i zevâyâ-yı 'adem

52 Bir vücūd olsa merâmınca eger zîr ü zebr
Ḥalk ider dîğeriñi ḥâlik-i eşyâ-yı 'adem

53 İrci'-i merci'ine da'vet iderler seni de
Allâh Allâh cemâ'ât-ı muşallâ-yı 'adem

(s. nr. 18)

54 Böyle devr itdiği müddetçe nevâ'ir-i każâ
Feyezân eylemede münhil ü mecrâ-yı 'adem

55 Her ne mevcūd ise fânî ki Ḥudâdır bâķî
Zâtıdır ḥâlik-i 'âlem yine Mevlâ-yı 'adem

56 İnķılâbât ile mevcūd 'adem âbâde gider

Böyledir rābıta-i rābıta-fermā-yı 'adem

- 57 Āferin ey qalem-i nāqıl-i ahvāl-i qadem
Kāşif-i remz-i kināyāt-ı mü'eddā-yı 'adem
- 58 Kelimātın ile “Hallāk-ı ma'ānı” dirilür
Ki 'ademde olarak hışşe-pezirā-yı 'adem
- 59 Nefehatın viriyor qalb-i bī-rūha hayāt
Şanki yek-ten oluyor ser-te-ser a'dā-yı 'adem
- 60 Bir şi'r söylediñ hattā degil ebnā-yı vücūd
Raqs ider 'ālem-i ervāhda ābā-yı 'adem
- 61 Vākıf-ı rāz-ı nihān Şākir-i Firdevsīdir
Zātı maẓmūn-ı şināsā-yı mezāyā-yı 'adem

7

VE LEHU KASİDETÜ'L-ĞALEM

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- 1 Maḥrem-i rāz-ı nihānıñ tercümānıdır qalem
Terxümān-ı maḥrem-i rāz-ı nihānıdır qalem
- 2 Bānı-i mebnā-yı dehr-i kāināta şad qasem
'Ālem-i fānı içün bānı-i şānıdır qalem
- 3 Kātib-i ümmü'l-kitāb-ı maḥv ü işbāt-ı Hūda
Bādı-i tanẓīm-i emr-i “kūn fekānı”dır qalem
- 4 Zāt-ı Fūrkanın bi-ḥaqq-ı āyet-i “mā-yestūrün”
Yā lisān-ı nüktedānı yā dehānıdır qalem
- 5 Eylemişdir fehm-i İdrīse nuḥustin keşf-i rāz

Zü'l-'aṭāyānıñ aña bir armağandır qalem

6 Ravza-i Firdevs-i a'lāda bulup neşv nü nemā
Yādigār-ı neysitān-ı āsumānīdir qalem

7 Her şarīri nefḥa-i nāḳūr-ı İsrāfīldir
Cān-dih-i 'azm-i remīm-i mürdegānıdır qalem

(s. nr. 19)

8 Hızr-ı necrān tā ebed reyyān-ı feyz-ā-feyzidir
Cedvel-i āb-ı ḥayāt-ı cāvidānīdir qalem

9 Nı'mezā terkīb olunmuş şehper-i Cibrīlden
Ḥabbezā cism-i 'aziziñ üstühānıdır qalem

10 Pīr-i Ken'ān çeşmine gūyā olur bir mükḥüle
Olsa da ebyāz yine 'ayne'l-'ayānıdır qalem

11 Yazdı Ya'kūb-ı ḥazīne nāme-i “büşra leküm”
Yūsufuñ da bir Beşīr-i kārvanıdır qalem

12 Ser-be-ser üftāde-i çāh-ı devāt olsa bile
Milket-i iḳbāl ü cāhıñ şehenşāhıdır qalem

13 Zırve-i Tūr-i tecellādır maḥall-i neş'eti
Mīve-i erinī Nihāl-i “len-terānī”dir qalem

14 Cān virir 'İsā mişāli mürde-i şad sāleye
Belki de cism-i Mesīhāyān-ı cānıdır qalem

15 Tılsım-ı gencīne-i sırr-ı ezeldir tā ebed
Mülk-i fazl ü hikmetiñ bir kāmurānıdır qalem

16 Hikmetiñ olmuş aḳālīd maḳālīd-i ḥıred
Şervetiñ miftāh-ı genc-i şaygānıdır qalem

17 Ḥacle-i tibyānda kılmış dem-be-dem teşmīr-i sāk

Māşıṭa-kār-i ruḥ-i seb'a'l-meṣānīdir ḳalem

- 18 Oldı mecrā-yı sūnūhāt ü şü'ünāt-ı ḥikem
Lüle-i neẓẓāhtānıñ tecriyānıdır ḳalem
- 19 Olmadan 'ālemde mīzāb-ı zülāl-i hoş-güvār
Çeşme-sār-i feyẓ-i cārī nāvdanıdır ḳalem
- 20 “Alleme'l-insāne mā-lem-ya'laem”i takrīr ider
Maḥẓ-ı Fūrḳān-ı ilāhiniñ lisānıdır ḳalem
- 21 “Kün” didikçe zümre-i ehl-i kemāl oldı “yekün”
“Kün fekān”ın cevher-i yektāsı kānıdır ḳalem
- 22 Bādī-i mevt olsa da 'aynen yine bürhānıdır
Ekşeriya mücibāt-ı zindegānīdir ḳalem
- 23 Dürr ü mürr vāridi çekmiş silk-i imlāya faḳat
Mu'tenā gavvāş-ı deryā-ı me'ānīdir ḳalem
- 24 Nā-ḥuda-yı “fülk-i meshūn”-ı civārü'l-münşeāt
Keşti-i 'irfān sūtūn-ı bād-bānīdir ḳalem
- 25 Olmasa olmazdı tensīk-i amūz-ı kāināt
Ya'ni ḥallāl-i rumūzāt-ı cihānīdir ḳalem²
- (s. nr. 20)
- 26 Müşterīdir ol 'uṭārid fehme ecrām-ı felek
Kāḥ-ı keyvānıñ bile key-ḥusrevāndır ḳalem

² Beyitin yanında kenarda ayrıca şu mısralar bulunmaktadır:
Ḳatl-i fermān-ı imḥa salba i'dām-ı i'lām-ı gibi
Neş'eti dār-ı 'acemdir her decbārı devrider

İran

Ḥürmet-i desti fuḥūlde bu'l-me'ānīdir ḳalem
Dest-i ḥürmetde fuḥūlīñ terzebānıdır ḳalem
Nuṭṭa ḳādir olmayan ḥüb-zebānīdir ḳalem

- 27 Çār-sū-yı kâinâtıñ ta ilā yevmü'l-hisāb
Sūd-zā-yı zümre-i sevdā-gerānıdır qalem
- 28 Mincem-i mīzān-ı dīkḡat-sencīdir bu 'alemiñ
Vākıf-ı aḡvāl-i her sūd ü ziyāndır qalem
- 29 Yā nihālistān-ı tūṡı-meşrebān olmuş veya
Būlbūlüñ rŭkn-i rekīn-i āşiyānıdır qalem
- 30 'Adl ile Nūşirevānıñ nāmın ikbāl eyledi
Bādī-i cāh ü celāl 'izz ü şānıdır qalem
- 31 Bir qafesdir ḡılḡaten cūsām-ı ebnā-yı beşer
Tūṡı-i ḡoş-lehçe-i efşah-beyānıdır qalem
- 32 Her nukātı ḡāl-i müşkīn-i 'izār-ı dilberān
Tā ki ebrū-yı qalem-kār ebrŭvānıdır qalem
- 33 Meshher-i 'ālede Firdevsīyi teshīr eyleyen
Enverī tab' u Kemāl-i İşfahānıdır qalem
- 34 Ḥŭsn-i maḡta' olmasa ḡāsıl eger bir maddede
Ḳātīb-i eḡser –beyān tīḡ u cināndır qalem
- 35 Nāmı mezkŭr olmadıysa seyf-i çālākiñ eger
Şafḡa-i Ḳur'an'da kırān-ı zebānıdır qalem
- 36 Bir siyāset muṡlaḡ olsa muṡlaḡa cānı içŭn
Kāzi-i fetvā-nŭvīs-i hŭn-feşānıdır qalem
- 37 Her ne dem āşār-ı jeng olsa nŭmāyān-ı tīḡde
Maşḡala-sāzī anıñ yāḡŭd fesānıdır qalem
- 38 Ḳalb-i kāmīl levh-i maḡfŭz-ı ilāḡıdır faḡat
Şŭbhesiz ol levhanıñ ḡātır-nişānıdır qalem

- 39 Hacle-i endîşe-i kitâb-ı 'ālî-fikretiñ
Nâzenîn-ter nev-'arûs-ı dîl-sitânıdır kalem
- 40 Zü'l-me'âric maḥẓar-ı dīvânına 'urûc
Râvî-i ebleğ beyân-ı Ümmühânîdir kalem
- 41 Gerçi Faḥr-i 'âlemiñ maḥrûm-ı destidir faḫaṭ
Zülfikâr-ı Ḥaydar'ıñ dü-peykerânıdır kalem
- 42 Her kim i'râz eyledi ḥukm-i kaleminden lâ-muḥâl
Ḥâkim-i tîğ ü Sinân-ı ser-keşânîdir kalem³
- (s. nr. 21)**
- 43 Bu kaleminden maḫşadım ancak vücûd-ı kâmilân
'Âlemiñ zîrâ müşârûn-bi'l-benârıdır kalem
- 44 Her beyân-ı Bu'l-me'ânîye olur revnak fezâ
Her bedî'-i nükte-dân bir nüktedânıdır kalem
- 45 Geh yaşar zîbâ ḫasâid geh okur ra'nâ ğazel
Şâ'iriñ destinde hendâz-ı mebânîdir kalem

Ġazel

- 46 Bûlbûlânıñ nev-nihâl-i gülsitânıdır kalem
Her gülistân zîb-i zâ-yı ḥüsn ü ânıdır kalem
- 47 Ġamzesi fettân ise müjgânı tîr-i cân-sitân
Hokka-i gevher-dehânı ebruvânîdir kalem
- 48 Dâimâ tezyîn ider ḥüsnüñ nigâristânını

³ Beyitin yanında kenarda ayrıca şu mısralar bulunmaktadır:
Nâzım bu mısrâ'ıyla maḫşadım vücûd-ı kâmilâne
Ḥaşreylemekle kerâmât-ı ḫalemi ferâmûş itmese olamaz

- 49 Tab'-ı müstaḥsen ile üstād-ı Mānīdir ḳalem
Ḳāmet-i şimşād-ı yāre reşk ile eyler ḥırām
Şanki bāğ-ı 'işveniñ serv-i ḳemārıdır ḳalem
- 50 'Ālem-i 'irfānda Şākir pīr oldımsa eger
Tab'ımıñ bir nev-civān-ı pey-revānīdir ḳalem
- 51 Kilkim elde maḥz-ı şamsām-ı ḳazā-yı nāgehān
Çünki şamsām-ı kazā-yı nāgehānīdir ḳalem,
- 52 Nerīmān-ı me'ānīyim ki küşti-gāhda
Ḳahramān-ı fikrimiñ ser-pehlivānıdır ḳalem
- 53 Ma'den-i ma'nā benim deryā-yı fikrim mevc
Gevher ü dürr-i yetīmiñ baḥr ü kânıdır ḳalem
- 54 Bir şarīrim ğaşıyider lābūd ze-nām-ı zāmiri
Ġıbṭa-baḥş-ı nağme-i Fārābiyānīdir ḳalem
- 55 Elde ḥamem eylemez medḥ-i semend-i devleti
Eşheb-i endişemiñ tā hem-'inānıdır ḳalem
- 56 Ḳalmasun ḥālī cihān seyf ü ḳalemde bir zaman
Seyf bir sāḥib ise saḥib-kırānıdır ḳalem
- 57 El-meded gūyānıñ her mes'ūlini is'āf ider
'Ālemin soḥbet-nüvīs-i el-emānıdır ḳalem

Temmet

(s. nr. 22)

8

VELEHU

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- 1 Ḥacle-i ma'nā-yı 'arūs gül-'izārıdır sözüm
Yā nigārıstānımıñ zībā nigārıdır sözüm

- 2 Her sözümde cüş iden şahbâ-yı istihlâldir
Tâ berâ'at bezm-i cām-ı hoş-güvâridir sözüm
- 3 Hıttâ-i 'ilm-i me'ânî vü bedî'in bi'l-beyân
Husrev ü İskender ü İsfendiyâridir sözüm
- 4 Tûtî-i itkânımıñ meftûnı bebgâ-yı suhan
Sükkeristân hüner-i fânîde hâridir sözüm
- 5 Şâhid-i endîşe vü idrâk-i mâ-fî'l-bâlimiñ
Sûret-i zîbâsınıñ âyinedâridir sözüm
- 6 Gülsitân-ı hikmeti eyler muṭarrâ sū-be-sū
Âsumân-ı ḥâṭıram ebr-i bahârîdir sözüm
- 7 Maḥrem-i râz-ı inna'l-lâh oldıgım demden beri
Âteş-i Tūr-ı tecellânıñ şerâridir sözüm
- 8 Refref ü sidre-nişâniyâna bî-ḥak hırz-ı cân
Cibrîl-i fehmiñ ü dâniş-i yâdigâridir sözüm
- 9 Zîver-i iklîm-i imkândır kelâm-ı hikmetim
Mülk-i ma'nâ şehriyâr-ı kâm-kâridir sözüm
- 10 Dürre-i manzûde vü meknûne kılmam iltifât
Cevher-i yektâ vü dürr-i şâh-vâridir sözüm
- 11 Nūr-ı zulmet 'âlemiñ tenvîr ider leyl ü nehâr
Mâh-ı pertev-zâ-yı şeb mihr-i nehârîdir sözüm
- 12 Meclis-i rûḥâniyân ger olsa da târîk-ter
Rûşenâ-yı bahş-ı şem'-i tâb-dârîdir sözüm
- 13 Nûkhet-i enfâsımı şem eyleyenler gâşyolur
Nâfe-i ceyrân-ı Çin mürğ-i tatâridir sözüm

- 14 Sözlerimden rū-nümā vicdānımıñ 'ulviyyeti
Gizlidir vicdānım ammā āşikārīdır sözüm
- 15 Silk-i imlāya çekilmiş lü'lü'-i lālā gibi
Dür-nisāran sūķınıñ şöhret-şi'ārıdır sözüm
- 16 Nāvdān-ı kıklım oldu cedvel-i āb-ı hayat
Çeşme-sār-ı selsebīle mā'-ı cārīdır sözüm
- 17 Bir hümāyım āşiyānım zirve-i lāhūtiyān
Kāf-ı hikmetdir dilim 'anķā vakārīdır sözüm
- 18 Reşk ider güftārıma Firdevsī-i Tūsī-nejād
Şahmetü'l-üzün Nizāmī gūş-vārīdır sözüm
- (s. nr. 23)**
- 19 Nefham eyler mest-i lā-ye' kıl zi-nām üzi-emrī
Pür-ṭarab ķānūn-ı bezm-i mūsīķārīdır sözüm
- 20 Evc-i fikrim maṭla'-ı mihr ü meh-i zulmet-zidā
Şanki ķurş-ı mihr u meh pertev-nişārīdır sözüm
- 21 Görse ger sihr-i helālim Nef'-ī-i sihr-āferīn
Āferīn-gūyān-medār-ı iftiḥārıdır sözüm
- 22 Bezm-i ḥāşān mü'temin bir müsteşārıdır sözüm
Müsteşār-ı mü'teminler müste'ārıdır sözüm
- 23 Ƙulzüm-i fikrimde sābiḥ keştī-i Nūh-ı neciy
Bād-bān-ı ber-ķuşūde rūzgārıdır sözüm
- 24 Yā mücerred ruh-ı ķudsī ḥāmeme kılmış ḥulūl
Yā Mesīhā İbn-i Meryem bergüzārıdır sözüm
- 25 Hızr-ı 'atşānı ider reyyān-ı ber-vefk-ı merām
Muṭlaķā 'ayni'l-ḥayātın çeşme-sārıdır sözüm

- 26 Bendedir gencīne-i rāz-ı Hudā-yı lā-yezāl
Öyle genciñ pāşbānī pāyidāridir sözüm
- 27 Ālem-i ma'nāyı tā bir tarafda seyrān iden
Tevsen-i endīşemiñ çāpik-süvāridir sözüm
- 28 'Ālem-i dīgerde Hallāk-ı ma'ānīniñ yine
Muṭlaqā müstevcib-i faḥr ü mesārīdir sözüm
- 29 Dāimā "ehl-i yemīne" yūsru īrāş itmede
Yümn ile "ehl-i yemīn" yūs ü yesārīdir sözüm
- 30 Tīnetim her çend oldıysa muḥaḳḳar gam degil
Ol kadar zīnet-res-i sem'-i kibārīdir sözüm
- 31 Şavlet-i a'dādan itmem ḥavf ilā "yevmü't-tenād"
"Ḥubb-i fillāh"la ḥisārī üstüvārīdir sözüm
- 32 Bir ḥaṭīb-i minber-i eşṣaḥ beyānım ḥabbezā
Ḥuṭbe-i peygamber-i pervend-gārīdir sözüm
- 33 Öyle bir peygamber-i pervend-gārıñ faḥr ile
Tā ezelden na't-ı ḥ'ān-ı bī-şümārīdir sözüm
- 34 Şānını āyet ile tafşīl kılmıştır Hudā
Mücmelen mevḳūf-ı tarz-ı ihtişārīdir sözüm
- 35 Ol nebiy-yi kāinātın bāğ-ı çār-erkānda
Bülbül-i tardiye-gū-yı çār-yārıdır sözüm
- 36 Şer'iniñ nāmūsını ḥıfz u ḥimmet itmede
Hayder-i zī-iḳtidārıñ zülfeḳārıdır sözüm
- (s. nr. 24)
- 37 Dīde-i giryānına küblü'l-cevāhir varıcak
Ḥaḳ-i pāk-i Kerbelā maḥz-ı gubārīdir sözüm

- 38 İctinā-yı mīve-i na't-ı nebī itdikce ben
Asl-ı Tübānıñ fuṭūbī berk ü bārīdir sözüm
- 39 Dey-rev-i deverān oldığım Şākir yeter
'Aleme gūyā berāt-ı dest-kārīdir sözüm
- 40 Her dem olsun 'ıtret-i faḥr-i rūsūl üzre selām
Anlarıñ meddāh-ı şāḥib-iḳtidārıdır sözüm

9

VE LEHU

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- 1 Zīb-i ṭuḡrā-yı edeb menşūr-ı devletdir sözüm
Maḥz-ı kânūñ-ı ereb düstūr-ı hikmetdir sözüm
- 2 Zühre-i çengīye dek āheng-baḥş-ı raḳs olur
Rāst-gū-yı perde-i māhūr-ı himmetdir sözüm
- 3 Bir ḳadeḥ nūş eyleyen huş-yār ise ser-mest olur
Bir muşaffā şīre-i engūr meremmetdir sözüm
- 4 Gūş-ı sīmurg u hümānıñ sīret-i mengüşıdır
Gerçi ki bir nağme-i 'aşfūr-ı şüretdir sözüm
- 5 Feyz alur subḥ u mesā enfās-ı İsrāfilden
Mürdeyi iḥyā iden nākū-ı neş'etdir sözüm
- 6 Güft ü gū-yı her "ene'l-bāṭıldan" eyler ittiḳā
Bir "Ene'l-Ḥaḳ" ḳāili Mansūr-ı ümmetdir sözüm
- 7 Ol ḳadar ser-ṭīzdir çıkşa niyāmıñdan eger
"İrḳ-ı baṭlānı" keser sātūr-ı ḡayretdir sözüm

- 8 Sami'îne vāşıl-ı semt-i sabāh-ı feyz ider
Pertev-endāz-ı şeb-i deycūr-ı vuşlatdır sözüm
- 9 Hāmem almış feyz tā meşşāta-i takdīrden
Şanki bir zīnetde maḳdūr-ı ḳudretdir sözüm
- 10 Bahsi gülden sūnbül ü nesrīn ü bülbulden ider
Ravza-i ma'nide ki nāṭūr-ı cennetdir sözüm
- 11 İnḳılāb-ı rūzigār itmez ebed Şākir ḫarāb
Beyt-i ḳudsī vü ḫane-i ma'mūr-ı ḫikmetdir sözüm

(s. nr. 25)

10
VE LEHU
MÜNṬAḤĀB-I NA'T-I ŞERİF

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- 1 Ey yed-i 'ulyā-yı Dārā-yı cihāt-ı kâināt
V'ey vücūdīñ 'ayn-ı mecrā-yı ḫayāt-ı kâināt
- 2 Mülhem-i rāz-ı nihān ü vāḳıf-ı 'ilm-i ledün
Bī-müdānī āşinā-yı sānihāt-ı kâināt
- 3 Tābiş-i mihr-i kemālātıñdan eyler iḳtibās
Māh-ı bā-seyyār-hā-yı şanihāt-ı kâināt
- 4 Ḥüsn-i ḫulkiñ şem'-i vehhāc-ı Ḥudādır lā-cerem
Pertev-endāz-ı merāyā-yı mehābet-i kâināt
- 5 Eyler isen bir işāret nüh felek elbet olur
Yüsr ile 'uḳde-güşā-yı mübhemāt-ı kâināt
- 6 Āb-ı 'adl ü re'fetiñden inṭifā kesb-eyledi

- 7 Āzer-i şu'le fezā-yı sūmnāt-ı kâināt
Şad kasem zāt-ı Mesîḥ-i rūh-baḥşa şad kasem
Nūkhetiñe kıldı iḥyā-yı mevāt-ı kâināt
- 8 Zāt-ı Dāvūdī semātıñ bir Süleymāndır
Ni'metiñle imtilā-yı rāsiyāt-ı kâināt
- 9 İktibās-ı nūr ider vech-i münîriñden seniñ
Mîhr u meh-i lem'a zā-yı beyyināt-ı kâināt
- 10 Kenz-i esrār-ı Hudā vicdānına merhūndur
Anda maḥfīdir Hudāyā-yı şalāt-ı kâināt
- 11 Ol kadar cūş u ḥurūş eyler ki nîl-i raḥmetiñ
Olmada sîr-âb-ı ebnā-yı Fırāt-ı kâināt
- 12 Ṭal'atıñ reşk-âver-i ḥurşîd-i tâḳ-ı çarümîn
Pertev-endāz-ı serā-yı 'āliyāt-ı kâināt
- 13 Keştî-i Nūh-ı neciy zātıñdır elbette olur
Mültecā-yı nā-ḥudā-yı sābiḥāt-ı kâināt
- 14 Himmet-i hayder-şi'arıñla cidār-ı Ka'beden
Fekkölündi lât-ı ğarā-yı menāt-ı kâināt
- 15 Ṭîb-i enfāsıñ ile her dem ki gūyā cān bulur
Üstühān-ı cümle a'zā-yı rüfāt-ı kâināt
- 16 Mā-i seccāc-ı 'aṭāyādan pür-eyler meşkini
Meşrebi üzre saḳā-yı mu'şirāt-ı kâināt
- 17 Sāye-i i'mār-ı mi'mār-ı nübüvvetle olur
Bi'z-zafer üss-i binā-yı muhkemāt-ı kâināt
- 18 Zîr-i pāy-ı devletinde ferî olunmuşdur ezel
Aṭlas-ı gerdün behā-yı nādirāt-ı kâināt

(s. nr. 26)

- 19 Hem-’inān olmaz Burāk-ı ’azmīñ ile tā ebed
Olsa da ger bād-ı pāy-ı şāfināt-ı kâināt
- 20 Vaşfiñı taḥrīrde ḥāmēm mişālī lāl olur
Zāt-ı firdevsī-edā-yı münşeāt-ı kâināt
- 21 Nām-ı nāmī-i Muḥammed Muştafadır bī-gümān
Zīver-i ṭuğrā-yı ġarā-yı berāt-ı kâināt
- 22 Şākīr-i Firdevsī-i devr-i zamānım dem-be-dem
Çok mıdır olsam sezā-yı iltifāt-ı kâināt
- 23 Bendedir meddāḥi-i peygamber-i āhir zamān
Zātına emr-i tahāyā-yı şalāt-ı kâināt

Temmet

11

VE LEHU

DÍGER NA’T-I ŞERÍF

Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilün

- 1 Şem’-i tābiş-zā-yı iḳbālīñde dünyā ġarḳ-ı nūr
Mevce-i ’ummān-ı iclālīñde deryā ġarḳ-ı nūr
- 2 Ġarḳ-ı nūr-ı Ṭūr-ı Sīnā-yı tecellā “kūn kelīm”
Ṭūr-ı sīnā-yı kemālīñde tecellā ġarḳ-ı nūr
- 3 Baḥr-i penhā-yı fu’ūnātıñ o rütbe mevc-ḥīz
Olsa şāyān Nīl-i ibcālīñde Mūsā ġarḳ-ı nūr
- 4 Hızr u İskender gibi dil-teşne-gān-ı rūzigār
Çeşme-i tensīm ü selsālīñde hālā ġarḳ-ı nūr

- 5 Yūsuf-ı mülk-i şabāḥat ǧıḇta eylerse becā
Yūsufistān-ı vişāliñde Züleyḥā ğarḵ-ı nūr
- 6 Nefḥa-i Rūhu'l-Kudūs'den feyz alub Meryem gibi
Oldı āǧūş-ı ḥayāliñde Mesīhā ğarḵ-ı nūr
- 7 Çeşm-i 'ālem maşdar-ı nūr olsa da lā-būd olur
Rū'yet-i mihr-i cemāliñde temāşā ğarḵ-ı nūr
- 8 Vārihā-yı şiddet-i tūfān iken keştī-i Nūh
Ḳulzüm-i zehḥār-ı ifḍāliñde gūyā ğarḵ-ı nūr
- 9 Mürteci tab'ıñ o rütbe mūncelī āyīnedir
Pīş-gāh-ı irticāliñde mezāyā ğarḵ-ı nūr
- 10 Oldı nūruñdan mūnevver ter-sevād-ı kāinat
Olmasun mı ittişāliñde süveydā ğarḵ-ı nūr
- (s. nr. 27)**
- 11 Bir perestār-ı şu'ā'ıñdır meh ü mihr-i felek
Tā yemīniñde şimāliñde dü-bālā ğarḵ-ı nūr
- 12 Fi'l-meşel āvīze-i şeb-hāne-i eyvān iken
Tābiş-i 'ıḵdü'l-'āliñde Süreyyā ğarḵ-ı nūr
- 13 Ārzū-yı iḳtibās ile ḥuşūşan ezhenān
Menzil-i saff-ı ni'āliñde ser-a-pā ğarḵ-ı nūr
- 14 Keştī-i meşḥūn-ı Feyzā-fevz iken şems ü kamer
Lücce-i rüz u leyāliñde fetübā ğarḵ-ı nūr
- 15 Tāriḵ-i müstağraḵ-ı deryā-yı envār eylediñ
Tāḵ-ı eyvān-ı feraḥ-fāliñde şı'rā ğarḵ-ı nūr
- 16 Fażl u 'ilm u ḥilm u 'irfāndan mürekkeb cevheriñ
Sāye-i ḥüsn-i ḥişāliñde secāyā ğarḵ-ı nūr

- 17 Zirve-i kâf-ı tevehhümde olurken lâne-sâz
Bi'l-tecessüm zîr-i şehbâliñde 'Ankâ ğarķ-ı nûr
- 18 Bezm-gâhıñda yanar mışbaķ-ı vehhâz-ı ĥired
Pertev-i ruķsâr-ı âlinde muķeyyâ ğarķ-ı nûr
- 19 Ğaze-i meşşâta-i taķdîrden zînetlenüb
Nezd-i ribâķü'l-hicâliñde 'izâra ğarķ-ı nûr
- 20 Eylediñ yenvîr-i mışbâķ-ı nübüvvey ĥâneyi
Şu'le-i câh u celâliñde tevellâ ğarķ-ı nûr
- 21 Her kelamın Bârika-efrûz-ı sad endîşedir
Tâb-ı mişkât-ı makâliñde mezâyâ ğarķ-ı nûr
- 22 Kâinata eylediñ bast-ı cenâh-ı 'âtıfet
Çün Hümâ taķt-ı zılâliñde berâyâ ğarķ-ı nûr
- 23 Maķz-ı mecrâ-yı fûrûzât-ı ilâhîsiñ olur
Katre-i âb-ı zülâliñde heyûlâ ğarķ-ı nûr
- 24 Sendedir mihr-i 'ukûl-i müstefâdıñ pertevi
Şu'le-i tafşîl-i icmâliñde zîrâ ğarķ-ı nûr
- 25 Saĝar-ı şaķbâ-yı ma'nâ-yı ele aldıķca sen
Şâkir olsun bezm-i âmâliñde minâ ğarķ-ı nûr

Temmet

(s. nr. 28)

12

VE LEHU

EMEL KASİDESİ

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 'Arsa-i kevn u fesâdıñ şeh-süvâridir emel

- Mülk-i hırş u ârzu şehvet şehriyâdır emel
- 2 Ān-ı hîlkatde hûlûl itmiş vücûd-ı Ādeme
Akdem-i rûh-ı nihânî âşikâridir emel
- 3 Hoḳḳa-bâz-ı şûḥ-ı rûy-ı rûzigârîñ yâverî
Şu'bede-sâzân-ı dehriñ pîş-kâridir emel
- 4 Ḳalbi olmuş pür elem ki ceş-i ḡam-sâlâridir
Zâlim u ḡaddârlar şöhret-şi'ârıdır emel
- 5 Bu emel oldıysa şarf ammâ mu'arrâ-yı libâs
Mühmelâne zînet-i cevherden 'arîdir emel
- 6 Bezm-i bed-endîş-i 'âlem sâķî-i zehr-âbıdır
Öyle sâķîniñ şereng-i nâ-güvâridir emel
- 7 Tîr-i dil-düzü ider pür zahme cism-i Ādemi
Rüstem u İsfendiyâr İsfendiyâridir emel
- 8 'Âlem-i fânîde dâ'vâ-yı ulûhiyyet iden
Şûret-i Nemrûd u bed âyine-dâridir emel
- 9 Āteş-i Nemrûd'dan artık taḥaṭṭür eyledim
Çünkü öyle âteşin endek şerâridir emel
- 10 Sarḥ-ı Hâmânı Havernâk-vâr te'sîs eyledi
Kaşr-ı Nu'mânın bile bir sînimâridir emel
- 11 Kaşr-ı Nu'mânı bırak ḥatta nigâristânda
Bâniyân u Mâniyân nakş u nigâridir emel
- 12 Cümle aḥlâk-ı zemîme hâkim u fermân-revâ
Mülk-i şehvet pâdişâh-ı kâm-kâridir emel
- 13 Bu emel bir pehlivândır kıldı maḡlub 'âlemi

Ḥamza'ya menşüb 'ömr ü 'ayyār 'ıyārıdır emel

14 Bî-haberler nağme-i zāmirden artık şandılar
Meclīs-i Fārābiyānıñ mūsikārıdır emel

15 Kurtılan āmālden gev rāfik-i ālāmdır
Dā'i-i hemm u elem perverd-gārıdır emel

16 Bu bahāristān-ı 'ömr-i Ādeminiñ tā be mevt
Bir ḥazān-dīde Nihāl-i bi-şemārısır emel

17 Can cesedden çıkısa da çıkımaz imiş dā'-ı ḥased
Şanma ol dā'-i 'ikālīñ merhem ārīdır emel

18 Bu emel terkīb olunmuşdur hevādan muṭlaқа
Bu hevā-yı şart-ı hīzīñ rūzigārıdır emel

(s. nr. 29)

19 Pençe-i tedmīri çāk eyler girībān-ı dili
Gerçi her cānıñ libās-ı müste'ārıdır emel

20 Kör eyler cā-be-cā ehl-i basīret ādemi
Şöyle k her ḥāk-i süflīniñ gubārıdır emel

21 Bed-ṭabī'atler eger zindāna konmuş olsa da
Anlarıñ bir ḥīle ile rest-gārıdır emel

22 Bi'l-ğuduvv-i ve'l-'ışā olmuş ğıdāsı mağz-ı sır
Şīme-i dih ān ile Daḥḥak-ı mārıdır emel

23 Zümre-i eclāf u bed aḥlāk u bī-inşāflar
Tā kıyāmet ber-güzār u yādigārıdır emel

24 Kālbem olmuşdur elem bilmez faқаt aşḥāb-ı hırs
Mūcib u müstevcib-i faḥr u mesārıdır emel

25 Anlarıñ ki ittiḥāzat-ı ilāhidir hevā

Bî-mekândır muṭlaḳa dâr u diyâridir emel

- 26 Server oldur ki hevâdan dâimâ eyler rucû'
Ma'şer-i muğberânîñ lamṭa-ḥ'ârıdır emel
- 27 Şâkir-i Firdevsî-i Kudsîden ayrılmaz faḳat
Leyle-i buḫrânda gūyâ yâr-ı ğârıdır emel
- 28 Hayder-i Kerrâr-ı dîniñ lâ-cerem lâ-zâ-cerem
Güşte-i şamşâm-ı tîz u zûlfıḳârıdır emel ⁴

Temmet

13

ḲASİDE-İ ELEM VELEHU EYẒÂN

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

- 1 Buldı maḳlûb-ı emel şüret u sîmâ-yı elem
Oldı teşdîd ile lemmâ yine imlâ-yı elem
- 2 Olsa ḳalben de melâ' fâide virmez zîrâ
Olma ser-geşte-i beyhûde-i feyzâ-yı elem
- 3 Ta'âmiñ cevheri mefḳûd olan mühmeldir
Şübhesiz ki bu olur bâdi-i peydâ-yı elem
- 4 Hırşa baḳdım ki o da bu ta'âmiñ tev'emidir
Emel u hırş u ṭama' olmuş evrâ-yı elem
- (s. nr. 30)**
- 5 Elem ü hemm ehem u hırş u tama' muhmeldir
'Ademe da'vet ider Âdemi sevdâ-yı elem
- 6 'Ademiñ ḳalbi dumu'dur göziniñ yaşı dimek

⁴ Beyitin yanında kenarda ayrıca şu mısra bulunmaktadır:
Maḫşûl-ı emel bayza-i 'ankâ gibidir

Olma beyhūde yere bā'ış-i ğavġa-yı elem

- 7 'Adem u hemm ü emel hırş u tama'dır muṭlaḳ
Sīretten düşmen u sūretde aḥillā-yı elem
- 8 Emele cānı virenler eleme aldı yine
Ne 'aceb bey' u şirā buldı bu eşyā-yı elem
- 9 Gördüm iḳbālī muḥaḳḳaḳ emele cān virir
Lā-beḳā olsa yeri oldu musallā-yı elem
- 10 Lā-beḳāyı ḳalb eyleseñ iḳbāl olur
Buldı idbār ile itmām beḳāyā-yı elem
- 11 Emel āyīnesine baḳma saḳın zinhārā
Gösterir sūretini zişt mürāyā-yı elem
- 12 Baḳaraḳ böylece mir'at-ı ğurūra heyhāt
Oldı İskender'e maġlūb bu Dārā-yı elem
- 13 Emel elbette elemdir elem elbette elem
Emel olmakda hemān rābıṭa-fersā-yı elem
- 14 Ḳurtılan olmadı bu dām-ı emelden zīrā
Olsa da şayd ider elbet anı 'anḳā-yı elem
- 15 Olmadı şubḥ-ı felāḥ ile muvānis kat'ā
Rūşenā-ter olamaz leyle-i ḳumlā-yı elem
- 16 Müncelī olmadı bu şubḥ-ı emel ḳat'ıyyen
Anı ta'ḳīb iderken şeb-i yeldā-yı elem
- 17 Tıfl-ı cānı şıkar oldıḳca kucaġında bile
Emeliñ dāyesidir şanki bu lālā-yı elem
- 18 Ḳıldı Nemrūd-ı emel-perveri āhir tedmīr

İtdi dehşetle ʔanīn peşşe-i bernā-yı elem

19 Ben direm ki bu emel ile elemden dūr ol
Olşa hem-sāye veya ric' ü me'vā-yı elem

20 Bu binā-yı emel olmuşdı ezel zīr u zeber
Oldı mi'mār u müvellāsı müvellā-yı elem

21 Ne seri var ne bünü dūr ı dırāz-ı bī-ḥad
Vādī-i tīhe mūmaşil idi şahrā-yı elem

22 Cāndan şöñra çıkarmış bu emel kalıbdan
Kabre dek gitdi anıñ o yine ebnā-yı elem

23 İnqıṭā'-ı emel oldı eceliñ bir nāmı
Yardım eyler ğaleyān eylese şafrā-yı elem

(s. nr. 31)

24 Ne ƣadar olsa ḥarīş Ādem-i fānī emelen
Rūz-ı ḥüsrān olacak olsa da ferdā-yı elem

25 Emeli her kim ider ise muşırran ta'kīb
Nāfile olmuş olur bādiye-peymā-yı elem

26 Olmada elemiñ kāfile-sālārı emel
Ol ƣadar edildi uzak sāḥa-i pehnā-yı elem

27 Elem ile emeliñ ğāyeti mevt-i aḥmer
Düşdi ƣabre emel ile nice mevtā-yı elem

28 Oldı Firdevsī-i Ƣudsī bu bu şı'r ile vā'iz
Şākirāne olarak mev'ize-güyā-yı elem

29 Yer altında yatur bir nice Kārūn-ı emel
Olmadı malı anıñ sūd-ı pezīrā-yı elem

Temmet
KİTÂBÜ'L-MERÂŞİ

(s. nr. 32)

14
MUKADDİME

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

- 1 Kelîmâne kelâmım diñle ki söz diñlemek ھاڭdır
Gülistân-ı Hâlîle sözlerim verd-i mutabbaڭdır
- 2 Şabâvetde idince ھıfz-ı Kur'ân Hamdî-i ھاţţât
Baña Gâlib didi nâm-ı ھاđîmim üzre revnaڭdır
- 3 Bu Hamdî ھüsn-i ھاţţa mâlik olmuş bir efendidir
İkinci şeyھdir yâ Hâfız-ı 'Osmân musaddaڭdır
- 4 Ki ھاţţâtân-ı rûhânî mühendisdir ki ھüsn-i ھاţ
Fîrâz-ı Kürsî ü 'Arş üze bir levھ-i mu'allaaڭdır
- 5 Cenâb-ı Meşnevî-h'anân Hüsameddîn u Feyzullâh
O Mevlânâ-yı şânîdir bu şâliş olsa elyaڭdır
- 6 Bu Feyzullâhı tağdîs eylemek mefrûz-ı zimmetdir
Gürûh-ı evliyâu'l-lâha zîrâ zâtı mülھاڭdır
- 7 Görünce meylimî şehnâme-i Tûsî'ye mahzûzen
Ki Firdevsî ھاđı nâmım bu da bir hükm-i muţlaاڭdı
- 8 Muھammed Şâkir İbrâhim-i Haccî yâdigârıdır
Bu İbrâhîm-i Haccî bir ebü'l-ھayr-i müvaffaاڭdır
- 9 Edâ-yı Hacıdüb 'avdetde tekmîl itdi enfâsı
Şorarsañ Bahr-i Ahmer'de garîķ-i raھmet-i ھااڭdır

- 10 Süleymān isminiñ mazhar-teri zīrā birāderdir
Ki bin mūr-ı yetīmi terbiye bābında evfağdır
- 11 ‘Ubeydullāh Ahrāra varır tā māderim nesli
Kitāb-ı silsile şīrāzesi lakin muharraqdır
- 12 Elimde nān u ni’met Hazret-i Beykār beñdendir
‘Alemdir oğlı Kāmil ki tarīk-i haqda aşdağdır
- 13 Aleyhim rahmetu’l-lāhi teālā vetakaddes ki
Bu cümle vāsıl-ı Hak oldığı emr-i muhaqqakdır
- 14 Aşālet-veş libās-ı müste’āre olmayañ mağrūr
Bu Firdevsī-i Şākir-zāde-i İbni’l-Mudellakdır
- 15 Kemāliñ var ise ibrāz kıl farṭ-ı kiyāsetle
Tefāhūr azm-i merfūt ile hāl ü sām-ı ahmağdır

Temmet

(s. nr. 33)

15

VE LEHU KEZĀ

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

- 1 Bu bir merşiyedir ki sidreden Rūhü’l-Emīn söyler
Veyā Rūhü’l Emīn’e Sidrede Ehl-i Yemīn söyler
- 2 Bu marzī-i Hudāvend-i cihāna müstenīd zīrā
Aḥādīs-i Cenāb-ı Rahmeten Li’l-ālemīñ söyler
- 3 Bu āvāz-ı hazīni şanma bād u āb u āteşden
Türāb-ı meşhed-i pāk-i Emīrū’l-Mü’miniñ söyler
- 4 Cenāb-ı Faṭıma kabrinde vāveylā-künān her dem
Zebān-ı ma’nāyı sulṭān-ı Zeynel ‘Abidin söyler

- 5 Bu ŧi'r-i cān u dil-sūzı cihāna nāle-āmūzī
Yemīnimden yesārimdan kirāmen-kātibin söyler
- 6 Eger söylerse min ba'd ismuhu Aḥmed nidāsıyla
Evet "mā-dümtü hayyen" 'īsī-i gerdün-niŧin söyler
- 7 Bu Firdevsī-i ŧākır pīr-i Ken'āna müŧābihdir
Bu nazm-ı bānī-i Beytū'l-Ḥazenden de ḥazīn söyler
- temmet**

16

**ŞADR-I RŪM VAK'ĀNŪVĪS MERHŪM AHMED LŪṬFĪ EFENDĪ
ḤAZRETLERİNİN TAKRĪZİDİR**

Mef'ūlü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 ŧākır Efendi ya'ni Firdevsī-i zamān
Zāt-ı bedi' dinse aña faḥr-ider beyān
- 2 Nazm u neŧırde hāmesi gūyā ḥamāmedir
Ol ḥāfızın ki ḥāfızası ŧāhnāmedir
- 3 'İlm u hünerde ferd-i ferīd-i zamānedir
Dergāh-ı Ḥaḳḳa merd-i mürīd-i yegānedir
- 4 Hoŧ-ŧoḥbet u selīs-i beyān-ı nazīre-gū
Tā nağme-i ḥüseynī ile bir neŧīde-gū
- 5 Bu merŧiye misāli görülmüş suḥan degil
Bir gül ki ḥod nazīri gül-i her cemen degil
- 6 Gül-zār-ı āl-i Ahmed'e virdi ṭarāveti
Nesh eyledi merāŧī-i dūrāz zerāfeti
- 7 Saḍ bār āferīn o pīr-i suḥan-ŧinās
Reŧk-āver olursa sezādır Ebū Nūvas

- 8 Bu nazm-ı nefha-zārın ravza-i şühedâ tarihî
Virir 'İsâ'ya rûh-ı tevḥ miskiyyü's-şemārîḥi

Temmet et-takrîz

(s. nr. 34)

17

MERŞİYE

(s. nr. Terkîb-i Bend)

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

I

- 1 Nebiyyü'l-enbiyâ necl-i kirāmân-ı kerîmâni
Veliyyü'l-evliyâ naḥl-ı ḥirāmân-ı ḥarîmâni
- 2 Semâ-yı i'tilânın neyyirân-ı pertev-efzâsı
Fezâ-yı âsumânın ezherân-ı tâbdârânı
- 3 Mükemmel sürûr-ı 'âlem muṭaḥḥar gevher-i âdem
Ma'a'l-kirâm-ı Ekrem ma'deni'l-iḥsân-ı insânî
- 4 Metâ'-ı ins ü cân fermân-ı fermâ-yı cihân-dârân
Süleymân-ı ḥired cârübî-i eyvân-ı 'unvânı
- 5 Serîr-ârâ lâhûtî Melikü'l-mülk-i melekûtı
Riyâz-ı cennetiñ bî-şübhe şübbân-ı şebâbânı
- 6 Zihî maṭlûb-ı mennânî hoşâ mergûb-ı ḥannânî
Nişîmen-sâz-ı bâlâ-ḥâne-i hannâh-ı mennânî
- 7 Ḥusûsen hüccetü'l-muṭṭakî'n-i incâl-i ibcâli
Nusûsen rahmeten li'l-'âlemîn h'ışân-ı zî-şânî
- 8 Muḥammed Muştafa'nın mazḥar-ı envâr-ı bürhânı

‘Aliyyü’l-Mürtezâ’nın masdar-ı âşâr-ı pinhânı

- 9 Fer-i iklîl-i sulţânîdir şeh-vârı keyhânî
Ser-â-ser mülk-i subhânî kibâr-ı pâdişâhânî

II

- 1 Hasandır ahsen-i mğstahsen-i hüsnü’r-rıza billâh
Hüseyn-i müctebâdır râzî-i hük-m-i kazâ-billâh
- 2 Eb u ceddini ser-tâ-ser cihâna rahmet-i rahmân
Muhammed’le ‘Alî’dir Muştafâ vü Mürtezâ-billâh
- 3 Muhammed menşei’l-İslâm ‘Alî’dir evveli’l-îmân
Beyânen beyyinâten her-dü bir nûr u ziyâ-billâh
- 4 Biridir mehbit-i Cibrîl ü diger merkezü’l-hümâm
Biri şehir-i ‘ulûm u digeri bâb-ı Hüdâ-billâh
- 5 Ma’an sıbteyn-i ekemdir enîs-i evliyâullâh
Re’îs-i keştî-i Nûh celîs-i men-necâ-billâh
- 6 Helâ vallâhi anlardır kebîr-i Kibriyâ cidden
Alâ tallâhi bunlardır kibâr-i etkiyâ-billâh
- 7 Şebân rûzân ferîştehler ider böyle tehiyyâtı
Şalâtu’l-lâh selâmu’l-lâh ‘aleyhim bi’s-senâ-billâh
- 8 Firâz-ı âsumânîñ âfitâbân-ı bürüzânı
Cevâd-ı gerzmânîñ mâh-ı tâbân-ı fûrüzânı
- (s. nr. 35)**
- 9 Şebânî leyletü’l-ıqadr u şabâhü’l-îd-ı rûzânı
Mesâbîh-i felek leyl ü nehârdan şem’-i sûzânı⁵

⁵ Beyitın yanında kenarda ayrıca şu mısralar bulunmaktadır:
Bu kısım mersiyeden ziyâde mi’râciye gibidir
Çünkü cedd-i emcedleri risâlet-penâh hâzret-i Hasana

III

- 1 Ḥatīb-i minber-i ḳudsī fem-i kuddūsiyānīdir
Okur bu ḥuṭbe-i levlāki eflāk-i me‘ānīdir
- 2 Ki bir şeb ki sirācī nūrī “subḥānellezī esrā”
Açıldı perde-i ednā serā-yı “len-teānī”den
- 3 Şabā sür‘at Burāk-āver olunca nāgihān Cibrīl
‘Urūc-ı zū’l-me‘ārīc oldı beyt-i Ümmühānī’den
- 4 Revāk-ı ‘arş-ı a’lādan iderken seyr-i peygamber
Maḳām-ı ālini gördi mekân-ı lā-mekānīden
- 5 Mu‘anvendir müzeyyendir müberrâdır tasavvurdan
Ki taşdıķen mükemmeldir serā-yı dehr-i fānīden
- 6 Şu‘ā-yı şeb-çerāğı māhdır pertev dihi hūrşīd
Bisât-ı sündüs ü istebrāk-ı Kerrūbiyānīden
- 7 Nükūş-ı hedde-i cennāt-ı ‘adn-i taḥtihe’l-enhār
Revān āb-ı rahīķī çeşme-i neffāḥātānīden
- 8 “Saḳāḥüm rabbuhum” ke’si ider reyyān-ı ‘atşānī
Ḥüseyn ile Ḥasandır ḳandırān necrān u naṭşānı
- 9 Bu her dü selsebīl u kevşeriñ saḳī-i zī-şānı
Ki ḥayrāt ı ḥısāndır cā-be-cā āb-ı gül-efşānı

IV

- 1 Ḥaberde vārid olmuşdur ḥudānıñ nūr-ı nevvārı
Muşa’sa’ eyledi mānend-i mihr-i eyvān-ı kerrārı
- 2 Hemān bedr-i velāyet iḳtibasa eyledi sür‘at

- Ki istiḳbāl ider kurş-ı kamer hürşīd-i ziyādārı
3 Alī ü Faṭıma u ebnāhümā bi'l-‘izz ü ve'l-ikbāl
Olur peygamberiñ tahtu'r-ridā-i manzūr-ı inzārı
- 4 Çehār eṭrāfı gügeşt-i 'Alī u Gülşen-i Zehrā
Vücūhen ravza-i rıdvān vicāhen sahn-ı gülzārı
- 5 Bu eşnāda gelüb Cibrīl ānī bir haber virdi
Hazāra uğradı bāğ-ı nübüvvet berk-i ezhārı
- 6 Ḥasan zehr-āb-ı nūş eyler çeker şad çāk olur lābūd
Şehīd eylerler elbette Ḥüseyn-i pāk-girdārı

(s. nr. 36)

- 7 Debīr-i kudret-i ḥak tā ezelden eylermiş taḥrīr
Tağayyür eylemez maẓmūn-ı fermān-ı kazākārı
- 8 Ḥasan şemsü'l-Ḥüdā-veş eylemişdir terk-i devrānı
Ḥüseyn oldı şehādet evcine bir māh-ı nūrānī
- 9 Qalur bu ḥikmetu'l-lāhıñ ūlī'l-epsārı hayrānı
Eger seyl-āb-ı eşki söndirise nār-ı nīrānı

V

- 1 Ma'a't-tekrīm açanar perdeyi bāb-ı revānīden
Bu tevķī'āt ile virdi ḥaber emr-i şehādetden
- 2 Ḥasan “rāziyeten marziye” çünki eyledi ric'at
Gül-i gülzār-ı Zehrā şoldı zehr-āb-ı merāretten
- 3 İmāmü'l-muttaķīn seccāde-i zīb “şümme vechu'l-lāh”
Olunca eyledi a'dā 'udül ümerā ṭā'atden
- 4 Emīrū'l-mü'minīn zāt-ı Ḥüseyn ibn-i 'Ali irşen
Ḥilāfetle Mübeccelken düşürdiler emāretten
- 5 Müezzīn maḥfil-i ḥaḳda kıyāmen kāmet eylerken

Cemā'at oldı rū-gerdān mihrāb-ı imāmetden

- 6 Rehā-yāb olmamışdır şubh-ı şādık fecr-i kâzibden
Tecellî açmamışdır bürka' -u rūy-ı şabāhatdan
- 7 Ebābil-i hümā-pervāz mevhūm oldı 'anķā-veş
'Acebdır yağmadı sicīl ebr-i isni' anetden
- 8 Każā kıldı zāhīr aşhāb-ı fīle ehl-i 'isyānı
Veyā-hod eyledi seyli'l- 'irem tekrār-ı tuğyānı
- 9 Yıkıldı Kerbelāda Ka'betü'l- 'uşşāk bünyānı
Ne Ka'be Ka'beden akdes bināu'l-lāha deyyānı

VI

- 1 Cerād-ı münteşirvāri göründi leşker-i cerrār
Fıratı sed ü bend itdi hemān-dem 'asker-i füccār
 - 2 Ne yevmü'n-naḥs idi oluruz nāfir u zū-bed-tālī'
Taşaddī eylemişdi her tarafından ma'şer-i eşrār
 - 3 Kalınca teşne-leb zūlmātda Hızr-ı ḥayāt-āver
Ḥarāretten felek yıgdırdı her cā aḥker-i neyyār
 - 4 Semāda mu'sirāt-ı ābyār ḥükmī nā-cārī
Teeşşür ile oldı pāre pāre sāğar-ı ser-şār
 - 5 Fiğān-ı vāh u vāh el- 'aţş-ı güyānī-i Yeşrib'de
İşitmişdir muḥakḳak ḥazret-i peygamber-i muḥtār
- (s. nr. 37)
- 6 Eger reyyān bulunsaydı nihālistān-ı rabbānī
Giriftār-ı ḥazān olmaz idi verd-i ter-i gül-zār
 - 7 Sirişk-i dāde-i āl-i resūlullah ile ol dem
Şulansaydı Ḥudā-ārā Zūlfikār-ı Ḥayder-i Kerrār

- 8 Ki “venşakķū’l-ķamer” münşak iderdi māh-ı tābānı
Keserdi  arbesi k hne t n b-ı n h h y b nı
- 9 Ki Cibr l olmayaydı  arb-i  ayberde nigeĥ- b nı
Bu serr-i  sum n g v-ı zem n olmuŗdı kurb nı

VII

- 1   sey n ibn-i ‘Ali eŗheb-s v r-ı ‘arŗa-i tevĥ d
Zafer peyker siphe-s l r-ı d n u devlet-i c v d
- 2 Ezelden r   -i   km-i  az -y      -i’l-  c t
Ebed   lm ŗ idi ‘ahd u em n b ny n -i te’b d
- 3 Dir  a sa a-i kerb   bel da g rdi   n- l d
   Ekber gibi ma d mu  itdi m temin te’d d
- 4 Semend-i himmeti  All    Ekber s rdi meyd na
  b rından  apandı cebhe-i m h  ehre-i   r  d
- 5 Zam n terŗ n zem n lerz n oldu bu tehevvr den
Uruldu ŗ ret-i a’d y   end n lam ta-i tehd d
- 6 ŗ keste n vek-i  avs u g siste-i riŗte-i m z n
Ber de re’s-i Mirr   u der de Z h re-i n hid
- 7 Bu   l-i p r mel li g rdiler “y  leyten ” g y n
Bu ŗ retle s r ŗ n neyde-efz  virdiler temc d
- 8   l     zret-i pey amberi  miŗk t-ı eyv nı
 ud ya   yderi  z net-fez -y  ŗ dr-ı d v nı
- 9 O und  n h felekde  tiyen menŗ r-u ‘unv nı
ŗ d -y  All   All   eyledi tehz z-i keyv nı

VIII

- 1 İmām-ı “Muktedā” nesl-i resūl-i kibriyādandır
Hümām-ı bi’l-hüdā aşl-ı uşul-i enbiyādandır
- 2 Rebi’-i ravza-i ’ulyā bākī-i cennet-i me’vā
Ki faşlen ba’d-ı mā faşl-ı fuşul-i evliyādandır
- 3 Vasī-i zāt-ı Maḥmūd u Muḥanned-zāde-i muḥtār
Der-i dergāhı mescūd u Muşul-i evşiyādandır
- 4 Yevākīti’s-salātın ma’deni Zehrā-yı ezherden
Bu cevher cevher-i kân-ı Betül-i ’aliyādandır
(s. nr. 38)
- 5 Zihī muḫbīl-terin bār-gāh-ı ’ālem-i iḫbāl
Ki taḫbīl-i deri ḫüsn-i ḫabūl-i etḫiyādandır
- 6 Vuḫūf-ı ’aḫl-ı kāmīl derk-i ’irfānında mebhūten
Kalur çendān ki zū fehm ü ’uḫūl-ı aşfiyādandır
- 7 Hemān ve’l-kāzımın nass-ı celīle-i müfesserdir
Kibār-ı zū’l-’atāyādan fuḫūl-i eşhiyādandır
- 8 Ki zātıdır binā-yı ehl-i beyte rükn-i rūḫānī
Ḥuceste kurretü’l-’ayn-ı resūl-i pāk-i subḫānī
- 9 Gülistān-ı ilāhī nefḫa-baḫş-ı verd u reyhānī
Ferūḫ nigehiyen rehḫāna virdi bū-yı rüḫānī

IX

- 1 “İzā cāe’l ḫazā” zāḫe’l-fezā” ’aynen bedīd oldı
Belā-yı şabrımı teb’īd ise emr-i ba’īd oldı
- 2 Vücūd-ı leşker-i Ye’cüc u yā Me’cüc tenkīlāt
Ki Zū’l-ḫarneyn eḫlu’l-lāh için ser-i serīr oldı

- 3 O rütbe esdi bir bād-ı muḥālif ditredi eflāk
Hemān dünyā ve māfihā m,sāl-i berk-i bīd oldu
- 4 Görindi ḥāl-i “yevme yefirrü’l-mer’ü” her-sūda
Ḥubūb-i rīḥ-i şarşar kālī’-i kūh-ı ḥadīd oldu
- 5 Dil-i çarḥī kazā tīr-i kūhen ğırbāle döndürdi
Zebān-ı seyf-i şarım kâil-i hel min mezīd oldu
- 6 Şehīdān server-i ‘aşr-ı muḥarrem rüz-ı ezīne
Ḥikāyet emr-i müşkil eşhedü bi’l-lāh şehīd oldu
- 7 Bu vaḳ’a vaḳ’a-i cān-sūz-u Yūsuf’dan işid zīrā
Melāik ağladı Ya’kūb-veş ‘ayn-ı sefīd oldu
- 8 Ḥayālātında bir beytü’l-ḥüzündür ‘arş-ı Rahmānī
Dumū’-ı kudsiyān teşkīl ider farz ile ‘ummānı
- 9 Nasıl ağlatmasun bu vaḳ’a-i aşḥāb-ı imānı
İderken mātem-i ehl-i dil fānī-i selmānī

X

- 1 Eyā iniz-Zebīheyn ‘āleme daver Ḥüseynīndir
Zebīḥu’l-lāha nā-meḳbūḥden ekber Ḥüseynīndir
- 2 Nuḥaḳḳaklı ma’allāh ḥil’atın lābis Ḥasan oldu
Der-āġuş itdigin sıbt-ı Hudā-perver Ḥüseynīndir
- (s. nr. 39)
- 3 Rızāu’l-lāh meydānında zīrā cān u ser virdi
Şehīdān-ı ilāhī mülküne server Ḥüseynīndir
- 4 Bu deşt-i Kerbelā’da bī-kes ü bī-yār u bī-yāver
Ḥüseynīndir senin ey pāk-i peygamber Ḥüseynīndir
- 5 Şusuzluḳdan kefīde leb ḥarāretten çeker sad-çāk

Ḥüseyniñ yâ Resûlallâh yâ Ḥaydâr Ḥüseyniñdir

- 6 Bu sertâc-ı mülûk-i mülket-i lâhût iken efsûs
Kızıl kanlar içinde bî-ser ü efser Ḥüseyniñdir
- 7 Ḥüseyniñ olmuş iken ehl-i beytiñ üssü erkânı
Ser-i ser-serv-i rânı serserîler güy-ı çevgânı
- 8 Olurken böyle nālân ‘alem-i ervāḥ-ı sükkānī
İder te’şîr eşîre nāvek-i nevḥ-i peykānī

XI

- 1 N’olurdu ol zamân cān-ı cihān-ı bîrûn olsaydı
Veya dü-çār-ı saht-ı Ḥālîk-ı bî-çün olsaydı
- 2 N’olurdu “fûlk-i meşhûn” ğarḳ-ı buḫrân olmadan evvel
Bu keşti-i felek ğarḳ-âb-ı baḥr-ı ḥûn olsaydı
- 3 N’olurdu bu ḥarāb-ābād-ı dehr-i dūn u dūn-perver
Esāsen indirās-ı rehn ü bā-merhûn olsaydı
- 4 N’olurdu ol zaman mer’î olaydı ‘arsa-i maḥşer
Ḳıyāmet kopsa da aḥvāl-ı dīger-gûn olsaydı
- 5 N’olurdu şaf şaffen zîr ü zeber oldıḳda bu nāsût
Hemān mā-fevḳ-ı seyyārāt-ı ebr-i mā-dūn olsaydı
- 6 N’olurdu zamân māhî geleydi menzîl-i māha
Zemîn bu ḳubbe-i nūh ṭāḳ-veş vārûn olsaydı
- 7 N’olurdu ol zamân sūz u güdāz-ı dil-ḥırāşāndan
Şerār-ı āh berk-ı ḥermen-i gerdūn olsaydı
- 8 İdeydi kâşki ‘avdet-i hemānen Nūh Ṭūfānı
Ṭutaydı kâinātı mātemîler seyl-i ecfānı

- 9 Ki “külli men ‘aleyhā” fān-ı şān-ı ‘ālem-i fānī
Fyizmende ider şanma bu fānī ehl-i ‘irfānı

XII

- 1 Bi-cāh-ı seyr-i ‘ālem metālī’-i ins ü cān yā Rab
Bī-sulṭān-ı serīr-i ḡudsiyān u ünsiyān yā Rab
- 2 Bi-ḡaḡḡ-ı Bū-Tūrāb u Mürtezā u Ḥayder-i Kerrār
Bi-seyfi’l-iftāü’l-a’lā-yı a’lāü’l-mekān yā Rab
- (s. nr. 40)**
- 3 Bi-zāt-ı efzali’l-insān bi’l-ḡulḡi’r-rızā aḡsen
Hümā-yı rūḡ-ı rūḡu’l-lāh-ı Firdevs-āşiyān yā Rab
- 4 Be-ḡün-ı ḡazret-i şāh-ı şehīdān esselāmu’l-lāh
‘Aleyhi elfi teslīmāt-ı bi’ş-şıdḡ-ı cinān yā Rab
- 5 Bi-feryād ü fiḡān-ı ḡānedān-ı seyyidü’l-kevneyn
Bi-āh-ı duḡter-i Zehrā emān āh el-emān yā Rab
- 6 Muḡibb-i ‘ıtret-i zāt-ı ḡabīb-i pāk ola maḡfūr
Ḥuşuşen Şākir-i Firdevsī efşah-ı beyān yā Rab
- 7 Murādıdır sirişk-i sākinān-ı ‘ālem-i ‘ulvī
Şarīr-i ḡāmesidir nāle-āmūz-ı cihān yā Rab
- 8 Ki yazdı bu şehādet-nāme-i şāh-ı şehīdānı
Ḥavāş-ı nūktedānıñ ola maḡfūz-ı vicdānı
- 9 Meveddet āl-i evlād-ı rasūle emr-i Yezdānī
Eger-dānı ezin dergāh-ı tā’at-i serm-gerdānī

(s. nr. 41)

18

MERŞİYE-İ DİĞER

I

Fa'îlâtün / Fa'îlâtün / Fa'îlâtün / Fa'îlün

- 1 Bu muharremdir ki mâh u mihr-i tâbân ağlayor
Seb'a-i seyyâre-i gerdün-ı gerdân ağlayor
- 2 Berķ-i dehr-engîzden nüh-tāk-ı vîrân ağlayor
Âsumânî kudsiyân u arzen insân ağlayor
- 3 Çeşm-i cism-i kâinât her bār lertzân ağlayor
Vâh ki hevl-i kıyâmetden hirâsân ağlayor
- 4 Küşte-gâh-ı hançer-i Berrân-ı hicrân ağlayor
Gözleri fevvâre ammâ âteş-efşân ağlayor
- 5 Eşhedü billâh ervâh-ı şehîdân ağlayor
Vâkı'ât-ı Kerbelâyı zıkr ile kıan ağlayor

II

- 1 Enbiyâ üzre muḳadderdir eşeddâü'l-belâ
Âdem ü Nüh'a işabet eylemişdir evvelâ
- 2 Kıldı âteş üzre İbrâhîm hattâ ıştırılâ
Virdi öye cevhere âzer ile âzer-cilâ
- 3 Oldı Eyyüb ise bir dâ-ı 'udâla mübtelâ
Yūsuf'a sîc-i Züleyhâdır bu dâr-ı ibtilâ
- 4 Hâliyen beytü'l-ḫüznde pîr-i Ken'ân ağlayor
Maḫzârında tâ ebed tâ lillâh ihvân ağlayor

- 5 'İsî-i t̤ārem-niṣ̣īn Mūsî-i 'İmrān ağlayor
İttibā'en anlara aşḥāb-ı vicdān ağlayor

III

- 1 fahr-i 'ālem ki Rasūlullāh iken
“Küntü kenzen” ḥāzini sulṭān-ı 'āl-i cāh iken
- 2 Lī-ma'allāh meslekinden hādī-i şeh-rāh iken
Leyle-i mi'rāzda mışbāḥı ḳurş-ı māh iken
- 3 Taḥt-ı “levlāk” üzre tā eflāke ṣāhenṣāh iken
“Rahmeten li'l 'ālemīn” esrārına āgāh iken
- 4 Çekdiği rencīdeden Cibrīl her an ağlayor
Müntehā-yı sidrede buldıḳca imkān ağlayor
- 5 İḳtifa birle sürüşān dil-ḥırāṣān ağlayor
Levh-i maḥfūz-ı Ḥudāvend-i cihān-bān ağlayor

IV

- 1 Nevbet-i miḥnet irince Murtaza'ya el-amān
Deşne-i ser-tīz-i hicrān eyledi ḥālim yamān
(s. nr. 42)
- 2 Ol vücūd-ı pür-himemdir mā-bihi'l-fahr-ı cihān
Zülfikāriyle teessüs eyledi kevn u mekān
- 3 Darbesinden ditredi üss-ı esās-ı kün fekān
Kasd idince düşmen-i dīn ol şehenṣāha hemān
- 4 'Aḳl idersen āsumānda çeşm-i keyvān ağlayor
Ḥāne-i keyvānda sākin-i ṣad eyvān ağlayor
- 5 Eyleyüb dīvān bile teşkīl-i dīvān ağlayor
Şahr-ı cinnīden şikāyetle Süleymān ağlayor

V

- 1 Sācid-i seccāde-i şāh-ı rüsūl i'nā Ḥasan
Bu Ḥasandır aḥsenü'l-mahlūk-ı zāt-ı zü'l-minen
- 2 İmtihānāt ile olmuşken ilāhī mümteḥan
Virdi zehr-ābı aña bu sākī-i bezm-i kühen
- 3 Ḥūn-ı dil ile hemān zahrında gül-gün pīrehen
Gitdi gül-geşt-i behište ol emīr-i encümen
- 4 Gördi kanlu yaş ile hūrī vü ğilmān ağlayor
Fātırāt-ı taraf ile birlikde Vildān ağlayor
- 5 Kudretü'd dīn 'umdetü'l-erkān-ı ĩmān ağlayor
Tesliyet-fermā taḥiyyāt ile Rıdvān ağlayor

VI

- 1 Yā Ḥüseyn ibn-i 'Alī a'la'l-'ulā ḥaqqı için
Kurretü'l-'ayn-ı Muḥammed Muştafā ḥaqqı için
- 2 Nūr-ı çeşm-i ḥazret-i faḥrū'n-nisā ḥaqqı için
Lā-fenī illā Aliyyü'l-Mürtezā ḥaqqı için
- 3 Cāh-ı aşḥābu'r-redā āl-i 'abā ḥaqqı için
Püse-gāh-ı mefḥar-i her dü-serā ḥaqqı için
- 4 Allah Allah kudsiyān u insiyān kan ağlayor
Bi't-tağābābün eyleyüb çāk-ı girībān ağlayor
- 5 Ya'nī zānū-zen olub efġān efġān ağlayor
Mū-ketān cāme-derān bī-şabr u sāmān ağlayor

VII

- 1 Ol zaman ki ġīr ü dār-ı Kerbelā kıldı zuhūr

Ser-te-ser bağlandı tā ser-çeşme-i ma’-i tūhūr

- 2 El-’aṭaṣ gūyān-ı İsrāfil kıldı nefh-i şūr
Tā “fete’tūn” āyetine rū-nümā yevmü’n-nüşūr

(s. nr. 43)

- 3 Leşker-i a’ dā göründükde mişāl-i mār-ı mūr
Cā-be-cā vīrāne kaldıkda bu kaşr-ı pūr-kuşūr
- 4 Gūşe-gīrān-ı firāz-ı ’Arş-ı Raḥmān ağlayor
Kā’idān-ı ’Arş-ı Raḥmān zār ü nālān ağlayor
- 5 Nüh-felek olmuşdu kārından peşimān ağlayor
Bu perişān hāle her hāli perişān ağlayor

VIII

- 1 Virmediler teşnegān-ı Kerbelāya kaṭre āb
Tā kıyāmet olsa şāyāndır Fırat ’ayn-ı serāb
- 2 Olmamış andan Muḥammed āli ḥattā kām-yāb
Her biri nār-ı ḥarāret ile oldu dil-ḥarāb
- 3 Oldılar nālān nālān vāşıl-ı ni’me’l-me’āb
Āh ’Ali Ekber de oldu hem-nişīn-i Bu-Ṭūrāb
- 4 Āl ü evlād-ı nebī ’aṭşān ü naṭşān ağlayor
Gözleri mānende-i mecrā-yı tūfān ağlayor
- 5 Bū telāṭumdan şanursuñ baḥr-i ’ummān ağlayor
Şuya ğark olmuş mişālen nār-ı nīrān ağlayor

IX

- 1 Mihr-i Raḥşān geldi mīzām-ı każāya māh-veş
Ḥayder-i Kerrār rūḥāniyyeti hem-rāh-veş
- 2 Sāye-i satvet bıraḳdı dehre zıllu’l-lāh veş
Eyledi her beydaki pāmāl-i esbi şāh-veş

- 3 Rihlete âmâdedir peygamber-i âgâh-veş
‘Alem-i ma’nide gördüm ki dil âh-veş
- 4 Sırr-ı “mûtu” mazharı erbâb-ı ‘irfân ağlıyor
Ya’ni emvât-ı kefen-şad pâre ‘uryân ağlıyor
- 5 Anları gördükçe çeşm-i ehl-i iz‘ân ağlıyor
Bir mürâdî böyle itdikçe nidâ cân ağlıyor

X

- 1 Hâbbezâ necl-i rüsûl-i muhteremsiñ yâ Hüseyn
Yâ Hüseyn ibn-i ‘Ali a’lâl-himemsiñ yâ Hüseyn
- 2 Ka’betu’l-lâha imâm-ı mültezemsiñ yâ Hüseyn
Şahib-i luţf u ‘atâyâ vü keremsiñ yâ Hüseyn
- 3 Ahsenen cûd-ı şehâvetde ‘alemsiñ yâ Hüseyn
Râzî-i hükm-i kazâ hayder-şiyemsiñ yâ Hüseyn
- (s. nr. 44)
- 4 Yâ Hüseyn ibn-i ‘Ali bi’l-fehm u itkân ağlıyor
Cân bir cânibde bir cânibde cânân ağlıyor
- 5 Bu Selîmü’t-tab’ olan şânî-i Selmân ağlıyor
Böyle bir merşiyeden hâtif firâvan ağlıyor

XI

- 1 Ez-kazâ lağzide oldu eşheb-i sulţân-ı dîn
Âsumân indi zemîne göklere çıkdı zemîn
- 2 Şerm-sâr andan Burâk-ı kecrev-ı Rûhü’l-Emîn
Kubbe-i gerdün yıkıldı gerçi oldıysa metîn
- 3 Kudsiyân-ı ‘âlem-i lâhût eylerken enîn
Nüş-ı şehd-âb-ı şehâdet eyledi ol nâzenîn

- 4 Nāzenīnān-ı harem mānend-i bārān ağlayor
Ta zübāle-süz olub şem'-i şebistān ağlayor
- 5 İttifāken rükn-i a'zām çār-erkān ağlayor
“Ka'nen-mā-kānı” gel gör ki kemā-kān ağlayor

XII

- 1 El virir ey Şākir-i Firdevsī-i Kudsī me'ād
Pür-ṭanīn oldı figānıñdan yine “seb'un şidād”
- 2 Bī-vefādır bī-vefā bu fānī-i bī-i'timād
Cānım ağlar Kerbelā ahvālını itdikçe yād
- 3 Böyle dūr eyler nihāyet 'ālem-i kevn-i fesād
Dehr-i fānī oldı zīrā bi'-şemā “bi'sel-mihād”
- 4 Bu misāfirhānede her laḥza mihmān ağlayor
Kanda mihmān-ı munīr-bārān-ı eşk-rizān ağlayor
- 5 Derd-i hicrāna baḳub çeşmān-ı dermān ağlayor
Dürr-i kā'il böyle her merşiye-güyān ağlayor

19

DİĞER MERŞİYE

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

I

- 1 Seher-gāhān gördüm ki felek çeşmānı ḳan ağlar
Ki “felyebkū keşīren” nevhāsıyla ḳudsiyān ağlar
- 2 Şaḳāt-āsā kemān-ı nüh-ḳıbāb-ı āsumān ağlar
Ki anlar ağladıkça tābi'en ḥalḳ-ı cihān ağlar
- 3 Yine 'aşr-ı muḥarremdir Hüseyñiler hemān ağlar

Şehîd-i Kerbelânîñ mâtemiyle ins ü cân ağlar
(s. nr. 45)

II

- 1 Cihân târîk-ter dil-teşnegânîñ dūd-ı âhından
Tutuşmuş âteş-i dūzaḥ sitem-gerler günâhından
- 2 Döker hūnîñ sirişki çeşm-i 'âlem çeşm-gâhından
Dil-i Ya'kūb-ı semîr dūrdur Yūsuf vicâhından
- 3 Ki tâ Beytū'l-hüzünde âh u vâveylâ-künân ağlar
İder sıbt-ı nebî aḥvâlini bir bir beyân ağlar

III

- 1 Zaman tefrîk olunmaz “yevme tüblâ es-senâir”den
Ki ḥaşr u neşriñ âşârı göründi semt-i zâhirden
- 2 Şoyundı ḥūr u ḡılman şevb-i zer-düz-ı mefâhirden
Gelür şît-i amân âh el-amân Zehrâ-yı zâhirden
- 3 Aman yâ Rab didikçe ditreyüb lâhūtiyân ağlar
Tecessüm eylemiş gūyâ aman yâ Rab aman ağlar

IV

- 1 Hüseyn ile Ḥasandır mihr u mâh-ı seyyide'l-kevneyn
İlâhî mazḥar-ı nūr nigâh-ı seyyide'l-kevneyn
- 2 Ḥasan la'l-i lebidir hem şifâh-ı seyyide'l-kevneyn
Hüseyniñ gerdânıdır buse-gâh-ı seyyide'l-kevneyn
- 3 Olunca ḡan-revâna revḡa-i rūḡ-ı revân ağlar
Helâhi'l-rîz olur 'ayn-ı ḡayât-ı Cāvidân ağlar

V

- 1 Üfürdi neş'et-i uḡrâya 'âid şûrî İsrâfîl
Yine esdirdi “rîḡ-i şarşar”-ı 'âtiye Mikâîl

- 2 Şaşırdı kabz-ı ervāh eylemekde çünkü 'Azrā'īl
Cenāh-ı sur'at ile hāke indi gördi Cebrā'īl
- 3 Ne görsün ki mutahhar ravzada hūr-ı cihān ağlar
Ki rūhāniyyet-i peygamber-i āhir zamān ağlar

VI

- 1 Niyāmından çıkaydı Zūlfekār-ı Hayder-i Kerrār
Dökeydi kahr ile hūn-ı cihānı haqdır ibrār
- 2 Kālur mıydı 'aceb bir zerre-i hākister-i neyyār
O sulţān-ı vāsī-i hāzret-i ser-server-i muhtar
- 3 Bu hāle ağladıkça şübhesiz 'ayn-ı 'ayān ağlar
Şanursın lüle-i ser-çeşme-i nezāhatan ağlar

(s. nr. 46)

VII

- 1 Husūsen rūz-ı mahşerde cenāb-ı aţharü'n-nisvān
Gelür destinde kanlu gömlek ile tā olur giryān
- 2 Tutar dāmān-ı 'arşı dil-hırāşāne ider efġān
Revāk-ı levh-i mahfūz-ı Hudā ol dem olur lerzān
- 3 Münezzeh olsa da ger lā-mekān elbet mekān ağlar
Zāmīrim āşinā-yı zan ider ki "kūn fekān" ağlar

VIII

- 1 Bahāristān-ı Zehrā gülleri pejmürde olmuşdur
Çerāġān-ı 'Aliyyü'l-Mürtezā efsürde olmuşdur
- 2 Ser-ā-ser zinde-gān-ı dehr gūyā mürde olmuşdur
Dil ü cān-ı ümem bu rağ' ile āzürde olmuşdur
- 3 Girībān çāk ider mevcūd-ı 'ālem bī-gümān ağlar
Kemāl-i isti'ānetle Birabbī'l-Müste'ān ağlar

IX

- 1 Cihān leylü'l-herîr-âsâ dil-i zâlimden azlamdır
Kefen-berdüş olan emvât ise pür-sûriş ü gâmdır
- 2 Nedâmet ser-fürû bürd-i te'essüf olduğu demdir
Kıyâmet dehşet-engîz-i kulüb-ı halk-ı 'alemdir
- 3 Remîm ü nâ-remîm ecdâşa merhûn üstüh'ân ağlar
Ki ervâh-ı şehîdân mû-ketân câme-derân ağlar

X

- 1 Siyâh-püş oldu ervâh-ı a'zîzan-ı Hudâ-cüyân
Giyindi kisve-i mâtem ser-â-ser ta'ziyet-güyân
- 2 İlâhî mübtelâ-yı kayd-ı hâr oldu semen-büyân
Hazânın âfetiyle pejmürîde nesteren rüyân
- 3 Hezâr-ı şad hezârân-ı 'azâ rûz u şebân ağlar
Şehâb-ı nev-bahârân dîde-gânı hûn-feşân ağlar

XI

- 1 Zamân-ı bî-emânîñ münkesif şem'-i fûrûzânı
Cihân-ı bed-gümân münţamıs şubh u berûzânı
- 2 İrişdi gayete leyl-i dücâ mışbâh-ı sûzânı
Müsâvî dehr-i muzlim hem şebânı hem de rûzânı
- 3 Zâlâm-âbâda düşmüşdür ki mihr-i Mihribân ağlar
Ki andan iktibâsen mâh-ı bî-tâb u tûvân ağlar

(s. nr. 47)

XII

- 1 Yeter Firdevsî-i Şâkir bu rûtbe âh u efgânîñ
Felek min ba'd şad çâk eylesün ceyb-i girîbânı
- 2 Şirâr-ı âh dil-i sûzân yaqsun çarh-ı dâmânîñ

Bu merşıye okundukça ola bādī-i gufrānıñ

- 3 İřitdikce civār-ı sidrede karrūbiyān ağlar
Hudāyadır kâil-i ehl-i ĩmān her zamān ağlar

Temmet

20

HİKĀYE-İ MECZŪB DER HAKK-I YEZĪD MUḤĀṬAB HEL MĪN-MEZĪD

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

- 1 İrişdi sem’-i cāna bu hikāyet bir rivāyetle
Geçer ekşer-i zamān ādem-i fānī hikāyetle
- 2 Mecāzibden biri sun’-ı sanī’e i’tirāz itmiş
Dimiş Ya Rab halk itdiñ bütün maḥlūkı hikmetle
- 3 Yaratdın cenneti amma ne lāzımdı cehennemler
Ki anda doldırırsıñ cümleten maḥlūkı zilletle
- 4 Yaķışmaz yapıdığñ cevherleri āteřlere yakmak
Begenmem böyle tarz u tavrı şiddetle maḥāfetle
- 5 Bu meczūb ilāhī bu tařavvurla iderken āh
Girībānın girān-ḥāb eylemişdür dest-i şiddetle
- 6 Görür rü’yāda ki maḥşer teşekkül eylemiş ḥattā
Kıyām itmiş kıyāmet iy faķat bir başķa sūretle
- 7 Naşıl dirsene baña naķl eylemişler diñle ol ḥālī
Zebāniler elinde āteřiñ kopāl-i mihnetle
- 8 Tutoşmuş öyle nārul-lāh olmuşdur şerer-efşān
Duḥānı ‘arşa-i ḥaşrı ‘aceb tıtmuş ḥarāretle
- 9 Mücerred kātılān-ı ḥazret-i řāh-ı řehīdānı

İderler âteşe ma'rûz envâ'-ı sefâletle

- 10 Hıuşuşen ol Yezîd-i mel'anet-sâzı yaqarlardı
Naşıl her şâniye biñ kere belki her dem 'avdetle
- 11 Uyanmış ol zaman ol uyqudan o mu'teriz âdem
Dimiş yâ Rabb tövbe tövbe ifnât-ı maḥâfetle
- 12 Meger düzâḥ mekânıymış Yezîd u ehl-i ṭuḡyânıñ
Şehîd itmişler evlâd-ı 'Ali'yi biñ 'adâvetle
- 13 Cehennem ḥalkını bî-hüde şanmañ ki Yezîdiler
Becâdır tâ ebed yansa cehennemde nedâmetle

Temmet

(s. nr. 48)

21

MURAŞŞA' NA'T-I NEBÎ-İ ZÎ-ŞÂN 'ALEYHİ'Ş-ŞALÂVÂTÜ'R-RAHMÂN

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Ey muẓaffer dâver-i iḳlîm-i cân
Ve'y mutahhar cevher-i dîhîm-i kân
- 2 Ravzatü'l-ezhâr-ı ebnâr-ı ümem
Ravḥatü'l-esmâr-ı aḥrâr-ı himem
- 3 Nuḥbe-i iclâl-i 'alem ḥabbezâ
Tuḥfe-i incâl-i Âdem ni'mezâ
- 4 Bûlbûl-i gûyâ-yı esrâr-ı ḳadîm
Sûnbûl-i bûyâ-yı gülzâr-ı na'im
- 5 Maşdar-ı âşâr-ı tevhîd-i vaḥîd
Maẓhar-ı envâr-ı temcîd-i mecîd
- 6 Nâzenîn-i nâzeninân-ı selef

Ber-güzīn-i ber-güzīnān-ı ḥalef

- 7 Ḥavcem-i nāz-ı besātīn-i şühūd
Maḥrem-i rāz-ı ḳavānīn-i vücūd
- 8 Server-i dünyā vü ḳudmūs-i cihān
Gevher-i yektā vü nāmus-ı mihān
- 9 Aḥmed u Maḥmūd u Muḥtāt u münīr
Emced u Mes'ūd u Nezzār u Beṣīr
- 10 Muṣṭafa vü Müctebā vü Muḳtedā
Mültecā vü Mürtezā vü Mühtedā
- 11 Reh-nümā-yı ümmet-i aḥyār būd
Pīşvā-yı millet-i ebrār būd
- 12 Sad hezārāneş tehāyā-yı vürūd
Bī-şümārāneş senāyā-yı vedūd

Temmet

(s. nr. 49)

22

DER TEVḤİD-İ 'AZZE İSMUHU VE CELLE ZĀTÜHÜ

Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün

I

- 1 Ey hīç-kes ey hīç-kes
2 Dür olma Haḳdan bir nefes
- 3 Luṭf-ı Hudādır mültemes
4 Allāh'dır feryād-res
- 5 Allāh bes Allāh bes
6 Allāh bes Bākī heves

II

- 1 Allāh-ı Allāh'ş-Şāmed
- 2 Zāt-ı kerīm-i mu'temed
- 3 Ol "lem yekün küfüven aḥad"
- 4 Bî-ḳayd u şart eyler meded
- 5 Allāh bes Allāh bes
- 6 Allāh bes Bākī heves

III

- 1 Allāh'dan bāy u gedā
- 2 Mādām 'ömr olmaz cüdā
- 3 Rezzāḳ-ı 'ālemdir Ḥudā
- 4 Fānī-i muṭlaḳ mā'adā
- 5 Allāh bes Allāh bes
- 6 Allāh bes Bākī heves

IV

- 1 Olsan da zī-'aḳl u fūnūn
- 2 Pey-rev olur dā'-ı cünūn
- 3 Bî-fāide māl u benūn
- 4 Ḥablü'l-verīdinde menūn
- 5 Allāh bes Allāh bes
- 6 Allāh bes Bākī heves

V

- 1 Çün nev-nihālān-ı çemen
- 2 Rehn-i ḥazān olmuş semen
- 3 Ne gül ḳalır ne yāsemen

4 Lā-būd olur ḥāk-i dimen

5 Allāh bes Allāh bes

6 Allāh bes Bākī heves

VI

1 Her bülbul-i Gülşen-serā

2 Böyle ider 'arz-ı nevā

3 Re'su'l-ḥaṭā ḥubbü'l-hevā

4 “Da' mā-keder ḥūz mā-şafā”

5 Allāh bes Allāh bes

6 Allāh bes Bākī heves

VII

1 Tütma emel destîñ kavî

2 Kim rāh olur nefis-i gavî

3 Şākir gibi ol münzevî

4 Hem dünyevî hem uhrevî

5 Allāh bes Allāh bes

6 Allāh bes Bākī heves

Temmet

Maḳlûb-ı iḳbāl lā-beḳā maḳlûb-ı kerem merk

Her eşyā bir nev'-i emrdir kimine tiryâkdır kimine semdir

(s. nr. 50)

23

DER MEDḤ-İ MEVLÂNÂ KADDES-ÂLLÂHU SIRRUHU

Mef'ûlû / Mefâ'ilün / Fe'ûlun

1 Ey server-i ümmet-i Muḥammed

Vey cevher-i millet-i Muḥammed

- 2 Hencār-nümā-yı reh-i nūrdan
Ḥiṣ-ker-i rū'yet-i Muḥammed
- 3 Dārā-yı ḥakem bī-ḥükm-i izān
Dānende-i ḥikmet-i Muḥammed
- 4 Meftūn-ı cemāl-i Aḥmediyyet
Mel'ūf-ı muḥabbet-i Muḥammed
- 5 Şad Yūsuf-ı Mısr bā-metā'eş
Dellāl-i ku'eyt-i Muḥammed
- 6 Bā hicr-i dem-i fūrūḥte-i ḥod
Der sūk-i be-ni'met-i Muḥammed
- 7 Hem-dest-i vifāk-ı zāt-ı Maḥmūd
Şāhib-i yed-i ḳudret-i Muḥammed
- 8 Şiddīḳ-i şādīk-i dīn-i memdūḥ
Fārūḳ-ı hakīkat-i Muḥammed
- 9 Āgāh-ı rumūz-ı Şāh-ı Merdān
Rāyet-keş-i nuşret-i Muḥammed
- 10 Yā Ḥayder-i zī-vaḳār-ı lāhūt
Dārā-yı uḥuvvet-i Muḥammed
- 11 Şīrāze-keş-i kitāb-ı tevḥīd
Bā ḳudret ü ḳuvvet-i Muḥammed
- 12 Bevvāb-ı Medīne-i kemālāt
Şīr-i ki be-necdet-i Muḥammed
- 13 Ender dil-i Mevlevī hemī būd

Bi'n-naşş-ı meveddet-i Muḥammed

- 14 Mānend-i semā semā'-āver
Der tekye-i vuşlat-ı Muḥammed
- 15 İhlās-nümā-yı Āl-i Ḥaydar
Muḥlis-ter-i 'itret-i Muḥammed
- 16 Mefhūm-nüvīs-i “küntü kenzen”
Gencīne-i devlet-i Muḥammed
- 17 Naẓm-āver-i meşnevī-i taḥkīk
Zībā-yiş ü zīnet-i Muḥammed
- 18 Dārā-yı cihān-ı faẓl ü dāniş
Dānā-yı nübüvvet-i Muḥammed
- 19 Bā-nāy u def u rebāb u ḳānūn
Nevbet zen-i şevket-i Muḥammed
- 20 İn Mevlevī-i Celāl-i rū'yet
Şemsü'l-Ḥaḳḳ-ı Milket-i Muḥammed
- 21 Ān ḥ'āce-i ma'rifet ki ḥaḳḳen
Hem-himmet-i himmet-i Muḥammed
- 22 Pervāne-i şem'-i bezm-i 'irfān
Mışbāhī-i Ḥazret-i Muḥammed
- 23 Ez-sūret-i ū yakīn bāsed
Seyrān-ı be-sīret-i Muḥammed
- 24 Ez-āl-i ridā 'abā be-pūşed
Gūyā ki be ḥalvet-i Muḥammed
- 25 Rāz-ı şüde-i be-faḳr-ı nāsūt

Ān mālīk-i şervet-i Muḥammed

- 26 Mevlā-yı mevālī-i ‘Alī buved
Ḥāmī-i şerī‘at-i Muḥammed
- 27 Bānī-i şad şedd-i ḥasīsa-i ū
İcād-ı tarīkat-ı Muḥammed
- 28 Şultān-ı serīr-i maḥremiyyet
Bā ‘izzet ū ḥürmet-i Muḥammed
- 29 Dīhīm-i mefāhir-i ‘azīzān
Bā ḥürmet ū ‘izzet-i Muḥammed
- 30 Ān maḥrem-i rāz-ı “li ma‘allāh”
Tuğrā-keş-i ḥüccet-i Muḥammed
- 31 Şākīr şüde Mevlevī-i Rūmī
Ber-mā heme raḥmet-i Muḥammed

Temmet

(s. nr. 51)

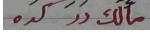
24

VE LEHU EYŻAN

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Tāc-ı Dārā tāc-ı Dārā’dır külāh-ı Mevlevī
Mevlevīir Mevlevī taḥt-ı cihān Keyḥüsrevī
- 2 Pīş-gāhında ṭurur İskender’in āyinesi
Olsa da ger Hızır-āsā Mevlevīler münzevī
- 3 Kıyl u kāl-i zāhirinde şem’-i oldı münṭafī
Eyledi Rūşen ser-ā-ser dehri şems-i ma‘nevī
- 4 Öyle ‘ilm-i ma‘neviden baḥş ider dūr u dırāz

Hāmil-i esrār-ı Mevlānā Kitāb-ı Meşnevī

- 5 Meşnevī bir şems-i Haḳ olmuş Hüsāmeddīn Ziyā
Tutdı ol mihriñ cihān-ı muzlimi bir pertevi
- 6 Meşnevī ammā ki bir beyti
Kaldı ‘āciz ü hemm ü idrāk ḥakīm-i Gaznevī
- 7 Tā Celāleddīn-i Rūmī mahz-ı sırru’l-lāhdır
Meşnevīdir zātına elbette burhān-ı ḳavī
- 8 Şems-i Tebrīzī!den itdi iḳtibās nūr u fer
Çerḥ-i devvārīñ semā’a gelmeden mah-ı nevi
- 9 Ḳalb-i Mevlānā tecellī Tūrınıñ enmūzec
Hāme-i mu’ciz-beyānıdır ‘asā-yı Mūsevī
- 10 Nefḥa-i pākiñden ol ruḥ-ı revān-ı ‘ālemiñ
āsumābda zindedir el-ān cān-ı ‘İsevī
- 11 Meşnevīdir Meşnevī tā mağz-ı Kur‘ān-ı Mübīn
Derk ider ol sırrı ancak Mevlevīniñ reh-revi
- 12 Meşnevī-i Ma‘nevī’nin nāzımıyken Gülşeni
Oldı ol keşşāf-ı esrār-ı ilāhī per-revī
- 13 Ka‘bına irmez anıñ çendān tekāpū itse de
Mülk-i naẓmıñ ḥüsrevi ya’nī Emīr-i Dehlevī
- 14 Bī’t-tezelzül reşkden ol Meşnevī her beytine
Yerlere geçse becādır bī-beḳā dünya evi
- 15 Nağme-i nāy der-i bābeş tā der esnā-i semā’
Hemçü Mansūr-ı Ene’l-Ḥaḳ gūy-ı ez-cān bişnevī

- 16 Mündericdir ol kitāb-ı Meşnevî'de ser-te-ser
Hā'iz-i emr-i ehemmiyet umūr-ı uhrevî
- 17 Meşnevî-h'ân Şâkir-i Firdevsî-i qudsî nihād
Eylemez bir vechile meyl-i metā'-ı dünyevî
- 18 Güft-i hātıf "men çü güyem vaşf-ı ān 'ālî-cenāb
Nist peygamber velî dāred kitāb"- Meşnevî
(s. nr. 52)

25

DER MEDḤ-İ ŞEMS-İ TEBRİZİ 'ALEYHİ HAḲḲU'L ĞANİ

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

- 1 Cihāna virdi pertev afitāb-ı Şems-i Tebrizî
Fürüg-ı kırs-ı mehdır mäh-tāb-ı Şems-i Tebrizî
- 2 O rütbe ğark-ı ka'r-ı kulzüm-i endişeyem zirā
Göründi dīdeme deryā ḥabāb-ı Şems-i Tebrizî
- 3 Nigāh-ı nīmi feyz-ā-feyz āsar-ı tecellīdir
İder Molā-yı Mevlānā cenāb-ı Şems-i Tebrizî
- 4 Cihāna bāriḳa-efrüz olur ma'nen ve maddeden
Telemmu' eyledikçe tā şahāb-ı Şems-i Tebrizî
- 5 Bi-ḥaḳḳın sāki-i Kevşer imām-ı muḳtedā bi'llāh
Raḥīḳ-i cennet-i Me'vā şarāb-ı Şems-i Tebrizî
- 6 Ben itdikçe amān yā el-amān feryādını bünyān
ṭabīb-endāz olur ḥatta kıbāb-ı Şems-i Tebrizî
- 7 Hemāre Hızr-ı endişem ider kesb-i ledünniyyāt
Elimde nüṣṣa-i kübrā kitāb-ı Şems-i Tebrizî

- 8 Firāz-ı evc-i a'lāda yine pervāz itdikçe
Olur şeh-bāza reşk-efzā 'azā-yı Şems-i Tebrîzî
- 9 Gider tā āşiyān-ı müntehā-yı sidreye fevren
Ki Rūhu'l-Kudsdür gūyā 'uḳāb-ı Şems-i Tebrîzî
- 10 Metānetle tarīḳ-i ḥaḳda Mevlānā'ya tevcīhen
zamīrimde ṭurur ḥālā ḥiṭāb-ı Şems-i Tebrîzî
- 11 Temevvüc eyledikçe teşne diller olmada sīr-āb
Çü mevc-i ḳulzüm-i penhā serāb-ı Şems-i Tebrîzî
- 12 'Adīl-i gülşen-i lāhūt olan gülzār-ı feyziñde
İder bülbülleri ıṣḳa gül-āb-ı Şems-i Tebrîzî
- 13 Şu'ūd itdikce Tūr-i vaḥdete mānende-i Mūsā
Vücūhen olmadı peydā ḥicāb-ı Şems-i Tebrîzî
- 14 Firāz-ı kūh-ı ḳaf-ı 'ālem-i nāsūfdan her dem
Gider sī-murgā bī-pervā zübāb-ı Şems-i Tebrîzî
- 15 Vücūd-ı Hızr ı İlyās olur ḡıḳḡa-fezā elbet
Olunca ḥulle-i ḥazrā şiyāb-ı Şems-i Tebrîzî
- 16 Taḳātur eyledikçe teşne-gānı eyledi reyyān
Çü ebr-i 'ālem-i bālā seḥāb-ı Şems-i Tebrîzî
- 17 Ḥaber vir tā giriftār-ı 'amā olmuşlara şākır
Ki kuḥl-i çeşm-i nā-bīnā türāb-ı Şems-i Tebrîzî
- 18 Sözi ıtnāba ḥācet var mı Firdevsī bu vādīde
Kıvām-ı ḥayme-i dünyā tırāb-ı Şems-i Tebrîzî

(s. nr. 53)

26

MÜSTEZÂD-I ÂFÎTÂB-I MÂH-TÂB

I

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Bir şeb-i mehtâbda mehtâba çıkdı âfîtab
Mâhtâba virdi tâb
- 2 Âfîtab-ı meh cibînim eyledi ref'-i niķâb
Mâh kıldı iğtinâb
- 3 Mâhtâb u âfîtaba 'arız olduķda hicâb
Eylediler ihticâb
- 4 Revzen-i cevzâdan oldu âfîtab u mâhtâb
Rû-nümâ-yı nüh kıbâb
- 5 Şahmetü'l-üzn-i felekde dürr-i nâba dürr-i nâb
Oldı yâķût-ı müzâb

II

- 1 Ravza-i encüm tırâzı sâķ-ı bi's-sâķ ezherân
Devri derken tev emân
- 2 Oldı seyyârât-ı üstüvâra dâmen der-miyân
Bi'l-ma'yyet ferķadân
- 3 Nüh sirâc-ı gerzmân u heft şem'-i âsumân
Oldılar pertev-feşân
- 4 Bi't-teķâbül seyriderken neyyireyni neyyirân

Habbezā bi'l-iqtirān

- 5 Māhtāba āfītāb oldu hemān mālīk rīkāb
Virdi şevkiñden nişāb

III

- 1 Öyle bir meh-pāre-i evc-i sipihr-i bī-karār
Lem'a-i ħurşīd-vār
- 2 Buldı her menzīlde mānend-i Şüreyyā iştiḥār
Kıldı nūruñ intişār
- 3 Kevkeb-i dūrri-i derrā olmadan pertev-nisār
O şihāb-ı pūr-şirār
- 4 Ğurre-āsā zevrāk-ı māh-ı neve oldu süvār
Virdi ruḥşāt rüzgār
- 5 Fülk-i meşhūn-ı felek olmazdan evvel ğarķ-āb
Ġıbtadan 'ayn-i ḥabāb

IV

(s. nr. 54)

- 1 Māh eyler mihr-i tābānımdan elbet iktibās
İhtirās u ihtilās
- 2 Gāh mihri meh ider geh mihr māhı iftirās
Dāiren bī-indirās
- 3 Āfītābım gördi mehtāba erişdi inṭimās
Nūr iderken iltimās
- 4 Hey'eten kıldı libās-ı mihri māhım iltibās
Şöyle ki fevķe'l-kıyās

- 5 Mihr-i 'ālem tāba gūyā bedr olur nāib merāb
Reste-i kayd-ı sehāb

V

- 1 Şerm-sārān gizlenüb bir kûşeye kırs-ı kamer
Dir iken eyne'l-mefer
- 2 O zükāyā kıldı zîr-i perdeden 'atf-ı nazar
Şeb-çerāğa virdi fer
- 3 Eyleyem dirken 'adem-ābāda selhinde sefer
Her eşerden bî-eşer
- 4 Döndi “ 'urcūn-i kadīme” eyledi 'avdet meger
Böyle virmişler haber
- 5 Tutdı bir müşkîñ gurābı şanki bir zerrîn 'ikāb
Kırdı dām-ı inķilāb

VI

- 1 Kūlzūm-i fıkır ü hayālâtımda ol dürr-i 'Aden
Ya Süheylî-i Yemen
- 2 Tārik-i iklîl-i şî'rāya olur revnāk-figen
Şu'lesi zūlmet-şiken
- 3 Āfītābı böyle mehtāba çıkar mı dir iken
Bî't-taşavvur vehleten
- 4 Allāh Allāh çıkdı gördüm kıtb-ı zü'l-hüsn-i hasen
Leyle-i kırmā ben

- 5 Aḥsen-i taḳvīme taḳvīm-ḥasen bi'l-intisāb
Pertev-eyler iktisāb

VII

- 1 Eyledi mäh-ı āfītā pür-şu'ā'a ittişāl
Ferruḥ u ferḥunde-ḥāl
- 2 Mihr-i zer-efşāndan itmez mäh-ı şākir infişāl
Ḳat'-ı ümmīd-i nevāl

(s. nr. 55)

- 3 Mihre 'arz eyler temennā mäh-ı gerdūn lā-maḥāl
Tā berāy-ı iştī'āl
- 4 Muṭlaḳ ilhām-ı Ḥudā vallāhu a'lem bi's-şavāb
'İnde ümmü'l-kitāb
- 5 Muṭlaḳ ilhām-ı Ḥudā vallāhu a'lem bi's-şavāb
'İnde ümmü'l-kitāb

MÜSTEZÂD

27

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün
Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- 1 Hılḳatım eyā remād-ı nār-ı maḥşerden midir
Gird-bād u tünd-i şarşardan mıdır
- 2 Aḥker-i neyyārdan neyyār-ı aḥkerden midir
Āb şūr u ḥāk-i aḥḳardan mıdır
- 3 Bu 'abā bilmem naşıl pūşīdedir ben āteşe
Şu'le-i cevvēle-i gerdem-keşe

- 4 Tār u pūdı nār u dūdı zāt-ı āzerden midir
Cild u yā mū-yı semenderden midir
- 5 Maḥfil-i ‘uṣṣākda her dem buḥūr-ı efrūz olan
‘Ūd-ı māverdī gibi dil-sūz olan
- 6 ‘Āşık-ı sūziş-künān terkībı micmerden midir
Dūd-ı ser-vicdān-ı muḥtardan mıdır
- 7 Aṭlas-ı nūh tūy-i eflāki ider şad çāk çāk
Sīne-i keyvānı ḥattā zaḥm-nāk
- 8 Tāhım ḳavs-i mirrīḥ-i müdemmerden midir
Temr mi sūzen mi ḥançerden midir
- 9 Cilvesidir cān-ı teşḫiri o fettān gözleriñ
Yā bi tıfl-ı bu‘l-me‘ānī sözleriñ
- 10 Cān virmek ‘ādet-i çeşm-i musaḥḥardan mıdır
İnsicām-ı dürr-i gevherden midir
- 11 Nūkhet-i bād-ı şabāya nefḥa-i rūhu’n-nesīm
Şānek-Allāh muḥyi-i ‘aẓm-i remīm
- 12 Turre-i zūlf-i mu‘anberden mu‘aṭṭardan mıdır
‘İṭr-i maḥẓ u maḥẓ-ı ‘anberden midir
- 13 Ḥāme-i bīnā ü bülbul tarz u ṭavrı şākiriñ
Zāt-ı Firdevsī misāli māhiriñ
- 14 Ney-şekerden yā Nihāl-i verd-i aḥmerden midir
Şāḥ-ı Tübādan mı ‘ar‘ardan mıdır
temmet

MÜSTEZÂD-I MÜZEYYEL

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

- 1 Bū esen revhü’ü-nesīm-i cennet-i me‘vā mıdır
Rūh-i Âdem rāhe-i Havvā mıdır
Zīnet-i meşvā mıdır
- 2 Bād-ı şubh-ı âferīniş bādī-i ihyā mıdır
Rūzgār-ı sidre-i ‘ulyā mıdır
Mübdî’ü’l-eşyā mıdır
- 3 “Keyfe yuhyi’l-arza” şem’-i oldı zīrā tāb-nāk
Pertev-i pervānesi her zerre hāk
Kıldı rūhı fedāk
- 4 Neş’e-efzā-yı şu‘ün-ı neş’et-i ūlā mıdır
Bi’l-vücūh ahrā mıdır evlā mıdır
En’ümü’l-ālā mıdır
- 5 Ravza-i Tūr-ı tecelliyāt-ı kıldı lāle-zār
Şu’lelendi meş’al-i “ānestü nār”
Āşikārā āşikār
- 6 Āteş-i erini şerer-pāş dil-i Mūsā mıdır
“Len-terānī” dūr-baş-asa mıdır
Kasdı istīsā mıdır
- 7 Eyledi taķtīr-i berg-i verd-i aķmerden gül-āb
Māye-i inbīķi yāķūt-ı müzāb
Katresidir la’l-nāb

- 8 Jāle-bār u dūr-niṣār-ı ‘ālem-i bālā mıdır
Dürr-i kâ’il lü’l’-i lālā mıdır
Gevher-i a’lā mıdır
- 9 Nev-nihālān-ı riyāhına götürmüşdür ferūh
Eyyuhe’s-sākī feḳum hāti’ş-şabūh
Rūh-ı rāh rāh-ı rūh
- 10 Nefḫa-i Cibrīl u yā ḫod nūkhet-i ‘İsā mıdır
Meryem-āsā ‘ıtr u ‘anber-sā mıdır
Būy-ı ḡam –fersā mıdır
- 11 Eyledi eşcārı timṣāl-i nigāristān-ı Çin
Yā “fetūbā” tūbe-i ḫuld-ı berīn
“Fedḫulūhā ḫālidīn
- 12 Bī-midānī ma’niyen mānī-i bī-hem-tā mıdır
Zāde-i bih-zāde-i yektā mıdır
Māhir-i isḳā mıdır
- 13 Yā berīdū’l-Ḥay-yi müştākān u yā rūh-i şimāl
Bānī-i beytū’d-delāl-i irticāl
Rabb-i rabbātū’l-ḫicāl
- 14 Bā’iş-i taḫrīk-i zūlf-i ‘ārız-ı Leylā mıdır
Şabrını Mecnūnuñ istilā mıdır
Kārı vāveylā mıdır
- 15 Ravza-i mīnū mıdır bu Gülşen-i Rıdvān mıdır
Yā fezā-yı gül-bün-i nu’mān mıdır
Zümrüdīn eyvān mıdır
- 16 Yā-ki Firdevsī-i berīn vāsi’ü’l-ircā mıdır
Zāidi “te’tüne efvecen” midir
Vehm-i nā-bercā mıdır

- 17 Perde bîrûn oldı güller eyledi her-sû hırâm
Elde cām-ı la'l-reng u ğonce-fām
Cur'ası "yuhyi'l-'izām
- 18 Yā beşîr-i maqđemi Büsrā lenā buşran midir
Her varak bir hulle-i hażra mıdır
Yā bahār-ārā mıdır
(S. nr. 57 boş. Şiir düzeni gereği 59. sayfa 58. sayfadan önce yazılmıştır.)
(s. nr. 59)
- 19 Şanki olmuşdur tütük-efgen yine bir nev-'arūs
Rāhat-efzāyende-i rūhu'n-nufūs
Mevki'-i fevke'r-rulūs
- 20 Hacle-gāh-ı gülşene meşşāta-i zībā mıdır
Kuvvesi zer-befte-i dībā mıdır
Aţyebü't-ţībā mıdır
- 21 Turre-i sünbül mi ħusn-i Yūsuf'a revnāk-tınāz
Yā Züleyhā'ya cihāz-ı imtiyāz
Kāle-i nāz u niyāz
- 22 Yā şakāyık şem'-i sübhānellezī esrā mıdır
Yā fūrūġ-ı şem'-i esrā mıdır
Revnāk-ı şahrā mıdır
- 23 Tār-ı ġisū-yı Nigār nāzenīnān-ı çemen
Dil-pesend u dil-rübā-yı encümen
Yāsemīn u yāsemen
- 24 Rişte-i şîrāze-bend-i nüsha-i Kübrā mıdır
Yā muţallā muşhaf-ı 'azrā mıdır
Hüccet-i şuġrā mıdır
- 25 Sāha-i gülşen-serāda oldı çünbi 'andelīb
Hem çü men ez mūsikārān-ı edīb

Nağmesāz-ı yā ḥabīb

- 26 Çengī-i bezmim ilāhī Zühre-i Zehrā mıdır
Yā nedīmim şa'ir-i şī'rā mıdır
Ğurresi ğarrā mıdır
- 27 Virdi enfāsım gülistāna yine feyz-i 'amīm
Eyledi gūyā şabā neşr-i şemīm
Būy-ı reyḥān-ı 'amīm
- 28 Yā taşāvīr-i ezāhīre revān baḥşā mıdır
Bülbül-i inşād ü yā inşā mıdır
Hemdemim i'sā mıdır
- 29 Bu meşelleş müstezādımla olur Fārābiyān
Muṭrib-i endīşe-i kerrubiyān
Bu bedi'āne beyān
- 30 Tā ebed maḥşūş-ı tab'-ı Şākīr-i dānā mıdır
Şīve-i güftārı müsteşnā mıdır
Dil-keş u ra'nā mıdır

(s. nr. 58)⁶

29

DİĞER MÜSTEZÂD

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

Mef'ülü / Fe'ülün

I

- 1 Sākī getir ol cāmı ki āyīne-i Cemdir
Cemşīd-i nühümdür
- 2 Zīnet-figen-i maşāba-i 'adn ü iremdir
Zevk-āver-i femdir

⁶ Bu sayfa sonradan eklenmiş bir sayfa olup şiirin bütünlüğü açısından 59. sayfadan sonra olması gerektiği için 59. sayfadan sonra yazdık.

- 3 Her Һande-i ferҺundesı mähĩ-i elemdir
Güyā ki nesemdir
- 4 Me'lūfi kemend-efgen-i řĩrān-ı ecemdir
Āhū-yı Һaremdir
- 5 řĩr-i ecemĩ şayd iden erbāb-ı himemidir
Bu emr-i ehemdir
- 6 Erbāb-ı himem luşf-gĩn-i Һayl ü Һařemdir
Hūřenk Һadımdır

II

- 1 Kıl cām-ı sabūħĩyi nesīmāne müheyyā
'Arz ide muheyyā
- 2 Nizām-ı cihān var nāzīmāne-i müheyyā
Çün 'ıqd-i řüreyyā
- 3 Bintü'l-'ineb řāfĩ řamīmāne müheyyā
Fi'l-mehd-i řabiyyā
- 4 'Ūd u def u tanbūrı Nedīmāne müheyyā
Bir de'b-i seviyyā
- 5 Meclisde řarab řĩve-i kāmūn-i kudümdür
Sermāye nāgamdır
- 6 Āyĩn-i 'Arab 'ādet-i dīrĩn-i 'Acemdir
Müsteti'-i ğamdır

III

- 1 Baķ meclĩs-i nu'māne na'ĩmāne müretteb
Her cāmı müzehheb

- 2 Gūyā ki Süleymāna Selīmāne müretteb
Ammā ne müdebdeb
- 3 Yā ḥod ki Nerīmāne kerīmāne müretteb
Bir tarz-ı müeddeb
- 4 Şāhāne besīmāne vesīmāne müretteb
Ġāyetle müzehheb
- 5 Vir ol ḳadehi ḥürmet ü ḥıll ile 'alemdir
Deyrimde şanemdir
- 6 Bir fırḳaya tiryāḳ ise bir zümreye semdir
Bilmem ki o nemdir
- (s. nr. 60)

IV

- 1 Al destine billūr-ı şūrāḥī-i gül-ābı
Yā la'l-i lu'ābı
- 2 Ma'mūr idelim şaḥn-ı ḥarābāt-ı ḥarābı
Bir ni'm-i me'ābı
- 3 Peymāne ü peymāne getür öyle şarābı
İksīr-i nişābı
- 4 Bir cūr'ası dārū-yı devā-sāz-ı feḡamdır
Enva'-ı saḳamdır
- 5 İḳsā-yı müdāvāt-ı Felātūn-ı hikemdir
Bu ḥūkm-i ḥakemdir

V

- 1 Jāle mey-i şāfī ise her lāle piyāle
Ser-meste nevāle

- 2 Her lāle-i amrādan alur jāle piyāle
Mey eyle isāle
- 3 İbrāz ideyor şu'le-i cevvēle piyāle
Her şem'a zübāle
- 4 Cān virmede ebnā-i kühen-sāle piyāle
Şad şükr bu hāle
- 5 Ol rūḥ-ı revān rāḥa-i ervāḥ-ı ümemdir
Bādī-i selemdir
- 6 Hüm-hānesi ihyā-kede-i cazm-i rimemdir
Allāha şasemdir

VI

- 1 Devrāna götür saġar-ı ser-şarı dem-ā-dem
Çün neyyit-i a'zam
- 2 Tā encümen etse ola dāḥil u maḥrem
Rindān ise ḥarem
- 3 Te'hīri revā görme ki bu ḥayr-i muḳaddem
Bi'l-faẓl-ı taḳaddüm
- 4 Tekrāren ola zinde dil-i 'İsi-i Meryem
Bi'r-rūḥ-ı mücessem
- 5 Dil-mürdeye cān virme Mesīhāne şiyemdir
Merḥūn-ı keremdir
- 6 Maḳlūb-ı kerem merk ise pāyān-ı ḥaremdir
Bu emr-i e'amdır

(s. nr. 61)

VII

- 1 Red eyleyelim virse felek ke's-i şerengi
Ur başına sengi
- 2 Te'hîr idelim şîve vü âyîn-i Peşengi
Rüstem ile çengi
- 3 Raqs eylediği müddet ile Zühre-i çengi
Ol Çengî-i şengi
- 4 Döndür kadehi görme devâ emr-i direngi
Gösterme evrengi
- 5 Meyh-âverleriñ pây-zenân döndiği demdir
Âvân-ı ni'amdır
- 6 Her demde felek gerdiş-i müstevcîb-i hemdir
Gâyât-ı sürmdür

VIII

- 1 Ol mey ki dîdem evvel-i sermâyesi iksîr
Keyf-âver-i nihrîr
- 2 Nihrîr-i hîred-perver ise Şâkir-i takdîr
Vâreste-i takşîr
- 3 Kim eyledi ol maddeyi meyhânede ta'sîr
Şebnem gibi takşîr
- 4 Bu mâyeyi kim kıldı bu şûret ile tahmîr
Şâyeste-i tevkîr

5 Her kaṭresi dürr ü Güher-i baḥr-i raḳamdır
Ta'ḳād-ı retmdir

6 Her bir raḳamı reṣḥa-i mīzāb-ı ḳalemdir
Ney cerz-i aşamdır

MÜSTEZĀD-I MUṬRİBĀNE⁷

IX

1 Muṭrib getür ol nāyı ki āyīni nevādır
Dem-sāzı hevādır

2 Sūrāḥları nāşir-i enva'-ı şadādır
Esrār-ı Hudādır

3 Āhengi sema'-ḥāne-i vicdāna şafādır
Bir ehl-i vefādır

4 Nevvāḥ ise de tehniye-fermā-yı 'azādır
Taḳdīre sezādır

5 Her bir demi bir nefḥa-i nākūr-ı hüdādır
Ervāha ğidādır

6 Dil-mürdeyi iḥyā ider Allāh güvādır
Her derde devādır

(s. nr. 62)

X

1 Bir diñleyelim nāle-i dil-süz-ı kemānı
Āvān u zamānı

2 Olmaz aña bir şüret ile şālīş u şānī
Evtār u meşānī

⁷ Bu başlık müstezadın içinde konunun değiştiğini bildirmek için yazılmış olmalıdır. Zira şekil ve vezin itibariyle şiir aynen devam etmektedir.

- 3 Tefrîh ideyor nağmeleri rûh u revânı
Bî-tâb u tüvânı
- 4 Âvâreleri eyledi âşüfte cihânı
Açdıķda dehânı
- 5 Çendân ki anıñ şît-i ferâh-nâki hebâdır
Zevķ-i üdebâdır
- 6 Takrîr-i ken ħüsn-i beyân-ı kudemâdır
Ya'nî ħükemâdır

XI

- 1 'Uşşâķa virir sūz-ı dili nâliş-i ķânûn
Her güftesi mevzûn
- 2 Mızrâb-ı kavânîñ ħikem-i târına merhûn
Hayrânı Felâţun
- 3 Vâlih oluyor sözlerine 'âķil ü mecnûn
Leylâ bile meftûn
- 4 Aħvâl-i dil-i ħam-zedeyi kıldı dîġer-gûn
Sevgendeye bî-ķûn
- 5 Her demdemesi mirvaĥa cünbân-ı şabâdır
Ârâm-ı ribâdır
- 6 Rûh-âver olan revĥasına cân fedâdır
Yâ Rab ne edâdır

XII

- 1 Gûş eyleyelim ķavl-i dil-ârâ-yı rebâbı

Bir hüs-n-i hitâbı

- 2 'Adn ü iremiñ çünki şarîr eyledi bâbı
Cân buldı türâbı
- 3 Qaldır aradan safsaṭa-i şey-i ucâbı
Her gūnâ hicâbı
- 4 Allâh içün vir ḳadeḥ-i bâde-i nâbı
Yâḳut-ı müzâbı
- 5 Ser-mestî-i hestî ise maḳrûn-ı fenâdır
Her zevḳ-i 'anâdır
- 6 Lâ-büd yıkılır deyr-i felek köhne binâdır
Çâre “naḳinâ” dır

XIII

- 1 Bildiñ mi nedir sîne-zenân mużmer-i ṭanbūr
Mânende-i sanṭur
- (s. nr. 63)**
- 2 Da'vâ-yı “Ene'l-Ḥaḳ”la urur şayḥa-yı Manşūr
Ġufrân ile maġfūr
- 3 Olmuş ise de kâsesi ke's-i ser-i faġfūr
İḳbâline maġrūr
- 4 Sūzişle ider 'azm-i ṭarab-ḥâne-i mâhur
Mâhur ise meşhūr
- 5 Gūyâ ki ṭanîn-efken-i nüh-ṭâḳ-ı semâdır
Me'nûsi hümâdır
- 6 Lebbeyk-zen-i zemzeme ü şîṭ-i derâdır
Mihmân-ı serâdır

XIV

- 1 Şeh-nâz ile bir rakşa getir şâhid-i 'ûdı
Hem şöhet-i rûdı
- 2 Mizmâr ile kıldıkça bu Dâvûd-ı sürûdı
İfâ-yı dürûdı
- 3 Buldıkça ezâhîr-i bahârân-ı vücûdı
Kıldıkça sücûdı
- 4 Bûlbûl de ider gül gibi gül-zâra vürûdı
Tevhîd-i vürûdı
- 5 Âvâzeleri 'âlem-i 'irfâna şalâdır
Mazmûnı hilâdır
- 6 Pûf ber-zede-i şem'a-i sâlûs ü riyâdır
Bî-nûr u ziyâdır

XV

- 1 Şâkir defî al dâire-i ünse şerefdır
Etrâfı şadefdır
 - 2 Tâbiş-fiken-i şamt-ı şerer-hâne-i tefdır
Defdır yine defdır
 - 3 Tîr-i eleme sîne-i pür dâğı hedefdır
Şâyân-ı esefdır
 - 4 Dâğ-ı sitemiñ sûret-i te'şîr-i telefdır
Bu kavlı-i selefdır
- (s. nr. 64)
- 5 Dehrîñ sitem-i zulmı ise şubh u mesâdır
Şâhid ü 'asâdır

- 6 Maḥsūl-i emel Beyzā-i ‘anḳa vü hümādır
Nîreng-i nümādır

Temmet

(s. nr. 65)

30

VE LEHU

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

- 1 İklîl-i re’is-i faḥr olur her mübtezel ebed
Böyle şudûra geldi umûr-ı ezel ebed
- 2 Dānişverāna virmedi devrān müsā’ede
Dil-teng kıldı ‘ārifi kayd-ı zülül ebed
- 3 Erbāb-ı faẓl olursa da manẓûr-ı lem yezel
Virmez emānı cılve-i lemmā yezel ebed
- 4 İşlāḥ kılmaz ‘ālemi ḥatta benā’a var
Eyler fesād-ı seyf-i cidāl ü cedel ebed
- 5 Yā Rab nedir bu keşmekeş-i rûzigār-ı dūn
Dīn olmasa olurdu nizā’-ı milel ebed
- 6 Bu ceng u ḥarb-i sefk-i dimā’ bî-nihāyedir
Bitmez fesād-ı mülk ü mülûk-ı düvel ebed
- 7 ‘Āḳil olan mahāsine kıldı temāyüli
Mezmûm olunca şaḥib-i sū’-i ‘amel ebed
- 8 Degmez metā’-ı sūḳ-ı cihān ḥabbeya bile
Ehl-i kemāle ḳalsa ot-ı bî bedel ebed
- 9 Lāf açmayıñ şu ‘ahd-i ezelden yana amān
Ḥükm-i ezel faẓîleti kıldı ezel ebed

- 10 Kurtulmadı emelden elem bî-nihâyedir
‘Ahd ü emân itdi elemle emel ebed
- 11 Başı çekerdim hırka-i peşmîneye hemân
Bulsam ‘ilelden ‘ārī olan bir mahal ebed
- 12 Şâkir ezelde söyledi Firdevsî-i zamân
Bir nev-gazel ki diğkate şâyân ile’l-ebed
(s. nr. 66)

31

**ŞĀ‘İR-İ MĀHİRİN TERCÜME-İ HĀLİ Kİ TEBERRÜKEN YAZILDI
TERCÜME-İ HĀL BERĀ‘AT-İ İŞTİMĀL**

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

- 1 Ben iken ravza-i ezhâr-ı ilâhîde temīm
Gül-i gül-zâr-ı elest u ezel-i ‘ıtr-i şemīm
- 2 Bülbül-i nağme-serâ-yı İrem-i ni‘m-i na‘īm
Pey-rev-i kâfile-i merhale-peymâ-yı nesīm
- 3 Olarak tıfl-ı debistân-ı ebu’l-‘ilm ‘alīm
Sâkin-i medrese-i zâlike “zü fazlin ‘azīm”
- 4 Evvelâ olmuş idim hâfız-ı Qur’ân-ı mübîn
Şâniyen tâlib-i ‘ilm ü hüner-i ehl-i yakîn
- 5 Şâlişen hâcib-i dervâze-i dâniş-ver-i dîn
Râbi‘en kâbil-i tefhîm-i ūlu’l-fevz-i metîn
- 6 Hamseten olmuşum aşhâb-ı ‘abâya teslîm
Kalmadı kuvve-i fikriyye vü endîşe ‘aķīm
- 7 Hikemiyyât-ı ‘Arabla edebiyyât-ı ‘Acem
Biri ger olsa muķaddem biri lâ-büd aķdem

- 8 Ferḳadān menzil ü cevzā'ya muzāhī tev'em
Her 'aleyhindeki lā-yefheme dirler fefhem
- 9 Pīle-ver ile müsāvī olamaz der-i yetīm
Bir degil şerbet-i şehd-ābe u ğassāk ve ḥamīm
- 10 Mağz-ı Kur'an-ı Hudā meşnevī-i Mevlānā
Cihet-i cāmi'a-i kātī'adan olana /evlānā
- 11 Lābis-i ḥil'at-i tecrīd-i ma'al-istiğnā
Gūşe-gīrā-yı serīr-i "velekaḳ kerremnā"
- 12 Ki sema'ḥāhe-i vicdānımı kıldı taḥkīm
Tā ebed na'tıñ ider nāy-ı zebānım taḳsīm
- 13 Milk-i Şehnāme-i Firdevsīye kıldım nazarı
Çünkü Kur'an-ı 'Acem olmuş idi bu eşer
- 14 'Unşurī oldı bedāhatle hemān ğıpta biri
Ki urur pādişeh-i memleket-i nazm-deri
- 15 Şahn-ı her beyti serā-yı suḥen-i heft iḳlīm
Sinimmār eyleyemez böyle serā-yı tanzīm
- 16 Ta şebistān-ı ḥayālātım olunca pür-nūr
Oldı bir şu'lesi izvā'-ı çerāġān-ı şu'ūr
- 17 Ya harīrī kaderim yā hemedānī maḳdūr
Baña tefsīre icāzetle virildi destūr
- (s. nr. 67)**
- 18 Şādır oldıḳda ferāmīn-i Hudāvend-i Ḥakīm
Ref'aten zahir olur ḥikmeti Allāh 'alīm
- 19 Gördüm āşārını ḥākān gibi Hākānī'nin
Muḥteşem ḥāne u kāşānesi Kāşānī'nin

- 20 Tercümân eyledim emşâlini Meydânîniñ
Añladım maqsadını zât-ı Şıfâhânî'nin
- 21 Vird-i Hallâk-ı ma'ânî baña bir fekm-i fehîm
Bu'-l-me'ânî dahî nev-zâdına kıldı tefhîm
- 22 Nesih-i nâdireyi genc-i kütüphânedede ben
Bularak eylemişim dîde-i câmı Rüşen
- 23 Ne gülistân bırağdım ne de verd-i gülşen
Aldım itkânıma ittikânı buca ahsen
- 24 Nûr-ı mışbâh-ı meşâbîh-i fûrûzân-ı kavîm
Nâşir-i şa'sa'-i mihr-i bürûzân-ı kadîm
- 25 Fenn-i târîhde vaşşâf-ı 'ulüvvi'l-evşâf
Oldı maṭbû'-ı dil u ṭab'-ı selîm-i eslâf
- 26 Câmî'ü'l-kelîm dimişdir aña ehl-i inşâf
Eyledi ḥall o mu'ammâyı dahî bi'l-eṭrâf
- 27 Nâkil-i debdebe-i leşker-i aḥzâb-ı zenîm
Kâil-i kevkebe-i ma'ser-i aşḥâb-ı şekîm

32

VE LEHU

NÂZİMİN FAḤRİYYESİ VE SERENCÂMI

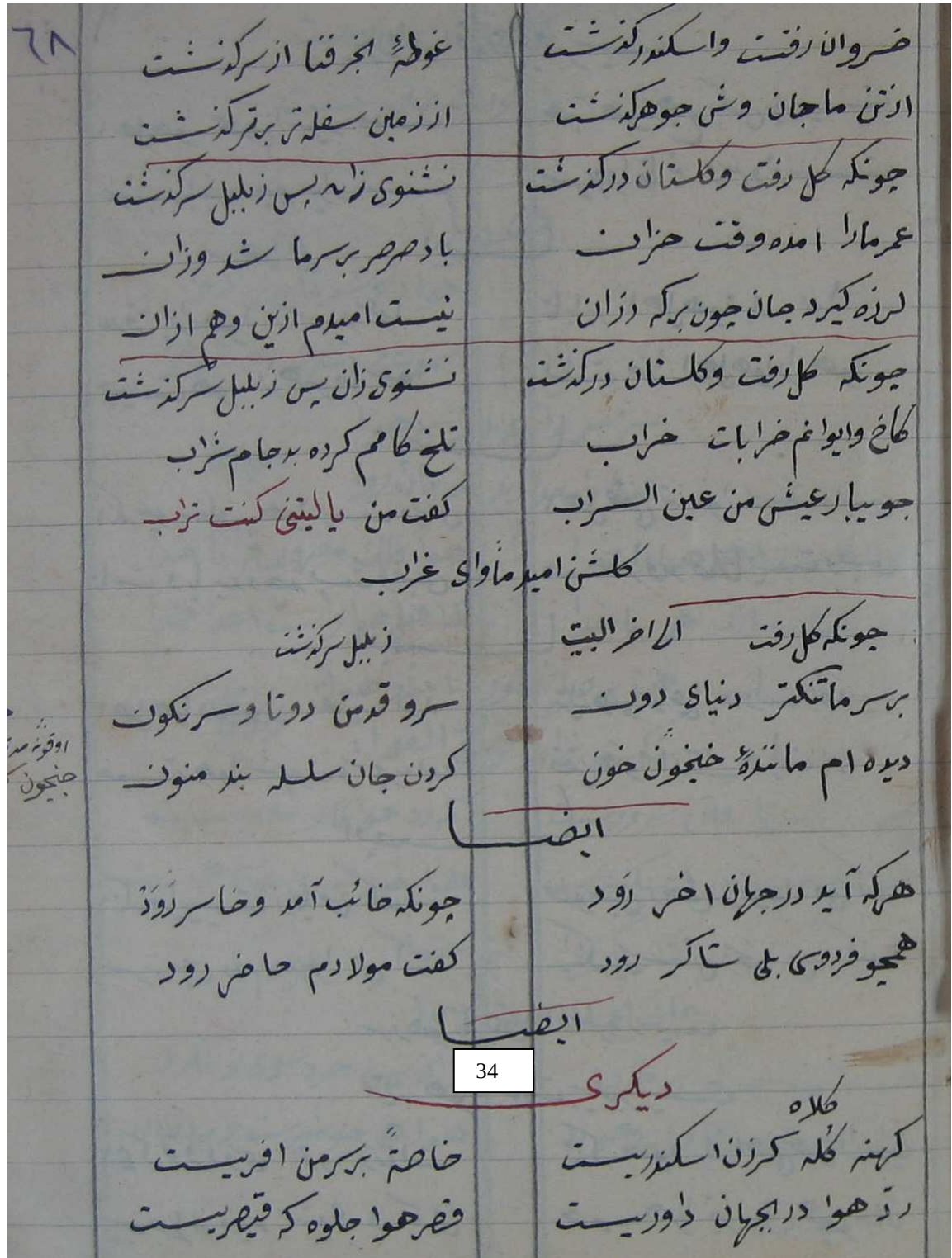
Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

- 1 Baña ta'lîm-i sühan 'Alleme'l-esmâdandır
Kıbel-i ḥazret-i Allâh-ı te'âlâdandır
- 2 Kalemim nâlî 'aşâ-yı Yed-i Beyzâdandır
Tıynetim ḥâk-i reh-i Tûr-ı Tecellâdandır

- 3 Nice Hārūn-ı ledünnîyi ben itdim ta‘līm
Hemdemim ma‘nen olur zirve-i Sīnā’da Kelim
- 4 Tab‘ım ol ravza-i Firdevs-i ferādīs-i vücūd
Rūh-ı kudsīdir aña bülbul-i gūyā-yı şühūd
- 5 Sāyesi zāt-ı Halīl eyledi zīrā memdūd
Baña te’şīr idemez yā şerer-i zāt-ı vukūd
- 6 Oldı nām-ı peder-i muhteremim İbrāhīm
Ka‘be-i kālbüde eyledi o vaz‘-ı hatīm
- 7 Eyledim tārik-i kânūn-ı kadīmī āheng
Cām-ı gül-fem-i ma‘ānī baña tāt-ı Hūşeng
- 8 Ne gerek zūr-ı tōhmetin ne de Peşeng
Çünkü sākī-i felek şehd-i şifā-baḥş-i şereng
- (s. nr. 68/I)**
- 9 Ki ider cur‘a-i cāmıyla cihānı tesmīm
Neş’e zan itdigimiz oldı hemān renc-i elīm
- 10 Devr idüp dāire-i devleti pergār mişāl
Olarak ḥā’iz-i ferāşe-i her beyt-i dilāl
- 11 Gerçi oldum ise bir miknese-i şaff-ı ni‘āl
Kalemim mükḥüle-i dīde-i rabbāt-ı ḥicāl
- 12 Olarak sürme-keş ehdebü’l-işfār-ı ḥarīm
Harem-i Ka‘beyi ḥāmem ile kıldım termīm
- 13 Nice sālān der-i devletde be-ṭarz-ı mergūb
Eyledim ḥıdmet ile rīş-i seffīdi cārūb
- 14 Qaldı seksān senedir Beyt-i Hazende Ya‘kūb
Sa‘y-i bīhūde ḥaṭādır li-ḥuṣūlī’l-maṭlūb

- 15 Şarşar-ı ‘ātiyeye şimdi benim ‘ayn-ı heşīm
Rīḥ-i ‘āşıfla heşīmāne gider pīr-i hekīm
- 16 Cerrāze yāl iderim debdebe-i fānīden
Aluram feyz-i ebed revḥa-i rūhānīden
- 17 Bu da bir ḥükm-i ‘aceb hikmet-i rabbānīden
Ḥāliyen ḥāne-i vīrāne-i cismānīden
- 18 Olmamışken ‘ademe ḳādime cünbān-ı ‘azīm
Olmuşum ‘ālim-i bi’l-fi’l mazāhirde ‘adīm

NĀZİMİN BİR ĠAZEL-İ FARSİSİ TERK İDİLEREK MŪLAHĦASAN
BİRKAÇ BEYTİ YAZILMIŞ İDİ ĀHİREN TAMAMI YAZILDI Kİ BURASIDIR

۶۹

سرزهوانا فتن از سرور است
ترك هوا قوت پیغمبر است

اهل هوا محرم اسرار نیست
غوب ربانیده جو بیدار نیست

حب هوا هیچ بکس یار نیست
سر هوا قائم و سردار نیست

سرزهوا الح ایضا

بدرقه راه هوا شد غوا
تاباید اهل هوا بی هوا

جیت هوا راهبر ما سوا
گشت خدا اهل هوا را هوا

ایضا

آنکه جو مغلوب هوا است و بس
اهل طغی تیرخوا است و بس

ثابت دیانیده خدایت و بس
حب خداوند صفایت و بس

ایضا

اهل هوا در خور فقرت بود
ترك هوا داعی دولت بود

جیت هوا شهرت و شهرت بود
نفی هوا باری عزلت بود

ایضا

آنکه مزایست ربامی کند
خوش زحق نیز جدا می کند

سرزمین دم بر هوا می کند
زانکه پرستش بخدا می کند

سرزهوانا فتن از سرور است
ترك هوا قوت پیغمبر است

ای که تو فردوسی دور زمان
تا که خود از اهل هوا را بدان

پیر جهان دیده شدی بی کمان
حب هوا نیز زینت همچو جان

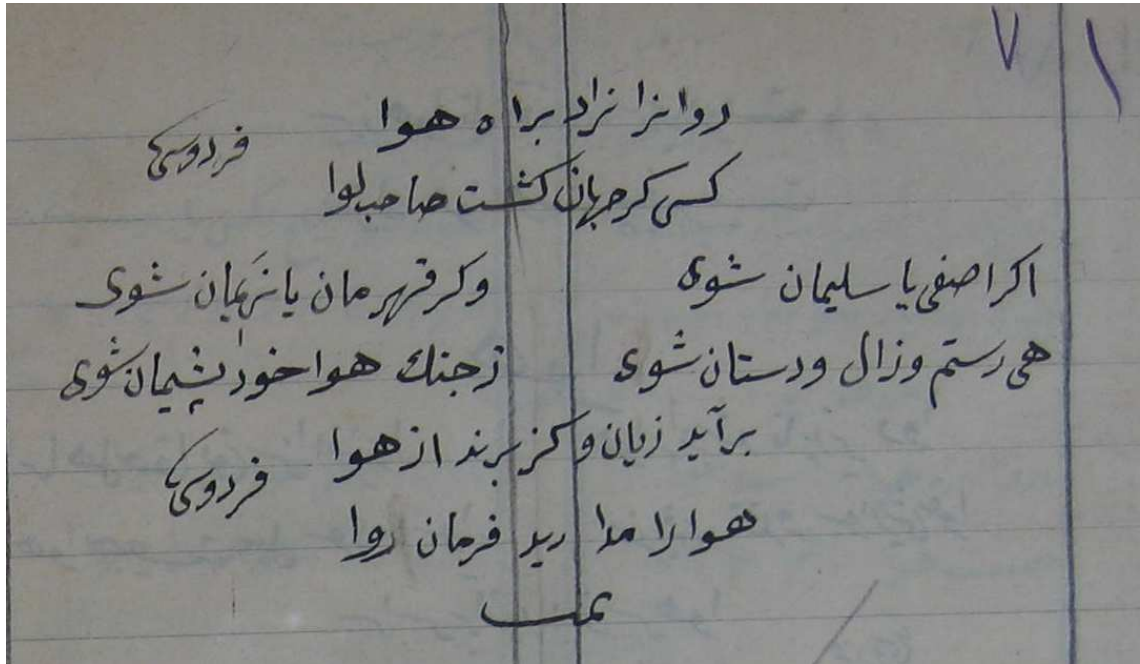
۷۰

سرزهوا تا قتن از سروریت
تره هوا قوت بیغبریت

هوا

هوا اهل حقایق سزا انزوا	هوا داء شد ناپیر دوا
هوا جیت میل سوی ماسوا	سمدشی تندو سوارشی غوا
هوا را مدرید	سراسر برآید از سر هوا
هوا هست اهل هوا را خدا	هوا فلك مغرور قرانا خدا
هوا جنك سازد هم با خدا	که اهل هوا راست اعدا خدا
هوا هم جو ستن اسکندریت	هوا خود بست غوا دهریت
هوا را ز سرنا قتن سروریت	که رد هوا کار بیغبریت
هوا اکر بر کزنی ز کتی هوا	مردوسی
هوا بیچنک هوا بی نوا	
هوا را مده حیرکی بر خرد	ازان پس خرد سوی نو تنگ کرد
چنان کن تو هر کار اندر خور	هوا هم چو شیرست و مردم درد

(s. nr. 71)

(s. nr. 72)

36

VELEHU

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- 1 Gürisne qor ādemi ḥ̣ān-ı kemālin ni'meti
Her kemāliñ pey-revî olmuş zevāliñ niqmeti
- 2 Canları ḥayret ider lerzān çün berg-i ḥazān
Ḥātıra vārid olunca intikāliñ dehşeti
- 3 Niçe pertāb-ı kaẓā olmak içün kāfî degil
Rüstem ü Efrāsyāb ü Zāl ü Mālik kuvveti
- 4 Bezm-i vaşl-ı maḥrem olmaqdır baña düşvār-ter
Olmadıqça baḥt-ı nā-ferḥunde fālik ruḥsatı
- 5 Ol kadar 'atşān qaldım bu serāb-ı ābādda
Allah Allah yok mı bir katre visāliñ şerbeti

- 6 Bir kalem-āsā nizār oldu vücūdum el-‘iyāz
Şanki zāhir cism-i bīmārımda nālîñ rıķķati
- 7 Dāmenim şad-çāk oldu hār-ı istidlālden
Kāmetim kıldı dü-tā bār-ı vecālîñ sıkleti
- 8 Dem-be-dem tazıyık ider füşat-serāy-ı fikrimi
Birnetice bulmayan kār-ı muhālîñ kāsveti
- 9 Ğamda yok bir hadd ü bir ğāyet “ilā yevmünnüşür”
Var iken muṭlaķ-be-muṭlaķ her nevālîñ nedreti
- 10 Mālik-i kalb-i selīm olmaktadır ‘ālemde kemāl
Sūr virmez kimseye māl ü menālîñ keşreti
- 11 Çerh-i dün kārında yā ifrāt yā tefrîṭ ider
Söylenür iken umur-ı i’tidālîñ hikmeti
- 12 Çü her yektāya seng-i siyāh olmaz bahā
Bir midir yāķūt ile köhne sıfālîñ kıymeti
- 13 Vā esefîñ teng-nāy-ı ‘alem-i nāsutda
Artıyor pey-der-pey erbāb-ı kemālîñ miḥneti
- 14 Eylemez tağyîr taķdîri tedābir beşer
Emr-i tedbîr ile boşdur iştigālîñ külfeti
- 15 Ka’nen mā-kān itmese kāinātı ihtirāc
Hiç tokdan tā cenāb-ı lā-yezālîñ kudreti
- 16 Naķle gelmez Mübdi‘ü’l-eşyā’-ı ‘ālem san‘atı
‘Aķle sığmaz lem-yezāl lemmā-yezālîñ ḥikmeti
- 17 ‘Ālem-i ḥādîş bu tarz il devām itmez ebed
Yevm-i nefḥ-i şūr olur bu māl u sālîñ ğāyeti

(s. nr. 73)

- 18 El virir Firdevsî-i Şâkir zamândan iştikâ
‘Âlemi dil-gîr eyler bed-sikâliñ sohbeti
- 19 Maṭla‘-ı dîger ile bir mehlîkâyı medḥ kıl
Vardır tab‘ında zîrâ ḥasb u hâliñ vüs‘ati
- 20 Fekk olunmaz levḥa-i dilden cemâliñ sûreti
Cebhe-i âyîne de ḳaldı ḥayâliñ hey’eti
- 21 Allâh Allâh ka‘be-i ruḥsârınıñ zâirleri
Şandılar ḥâl-i siyâhıñdır Bilâliñ ṭal‘ati
- 22 Āsmân- ḥüsn-i enekde ilâhî muṭṭasıl
Virdi bir nev-fer cihâna nev-nihâliñ zîneti
- 23 Eyledikçe dâima ‘arz-ı sükûn u ihtîşâm
Vârid olmaz ḥaṭıra kûh u cibâliñ heybeti
- 24 El-‘atş-güyân olan dil-i teşnegân-ı valşa şor
Beñzemez bir maddeye âb-ı zülâliñ lezzeti
- 25 Bir bahâristan ḳıldı ravza-i vicdânımı
Sen gibi bülbül-i makâl ü gül-i ḥışaliñ nükhedi
- 26 Kâmetiñ Ṭübâ “fetübâ lek” eyâ serv-i revân
Eylemiş tezyîn her sū nev-nihâliñ cenneti
- 27 Virdi behcet ‘arız-ı gül-rengine mânend-i gül
Gülşen-i iḳbâlde bād-ı şimâliñ ğayreti
- 28 Bâb-ı in‘âmında oldum hem-dem-i der-i yüz-kân
Var ise olsun hemân resm-i suâliñ zilleti
- 29 Tîşe-i endîşeme ṭâḳat götürmez Bîsütûn
Bu meşeldir maḥvîder kûhı ricâliñ himmeti

- 30 Sāmīrī-i sāhirī düçār-ı büht eyler ebed
Bendeki sihr-i helāl-i ender helāliñ hücceti
- 31 Elde hāmēm oldu şamşām kazāveş tīzser
İntikāl itdi baña harb-ı sicāliñ nevbeti
- 32 Rüstēm-i Gīreng ma‘nā olalı ‘ālemde ben
Zāil oldu cā-be-cā dünyāda zālīñ şöreti
- 33 Oldı Şākīr şimdi Hullağ-ı Ma‘ānī Rūm’da
Gerçi merz-i İsfahān’dandır kemāliñ neş’esi

(s. nr. 74)

37

VE LEHU EYŻAN

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Ey vücūduñ nüsha-i şuğrā mıdır kübrā mıdır
Neş’e-i bağş-ı fırşat ūlā mıdır uhrā mıdır
- 2 Nükhet-i bād-ı şabā-yı gaşyider her bir demīn
Zülf ü haṭla ‘anber-i bŷā mıdır sārā mıdır
- 3 Beyt-i ma‘mūr-ı hidāyet mi vücūd-ı himmetiñ
Yoksa cidden Ka‘beden ūlā mıdır ahrā mıdır
- 4 Pertev-i mihr-i cemāliñ virdi revnāk ‘āleme
Ġıbṭa-zā-yı Zöhre-i Zehrā mıdır şī‘rā mıdır?
- 5 Kays ü Vāmık-vār meftün-ı cemāliñ her taraf
Hüsñ ü ānıñ hāsidi Leylā mıdır ‘Azrā mıdır?
- 6 Yāsemīn ü lāle nev-rev-i libās-ı fāḫirīn
Hulle veyā ferve-i beyzā mıdır ḥamrā mıdır?
- 7 Āsitānıñda kimine bende-i fermān-berīñ
Hüsrev ü İskender u Dārā mıdır Kisrā mıdır?

- 8 Maṭla‘-ı dīgerle kılsam dād-ı bahtımdan yine
Mücib-i âlam olur ĩmā mıdır inbā mıdır?
- 9 Bilmezem göñlüm benim rüsvā mıdır şeydā mıdır?
Şayd-ı dām-ı bĩhude da‘vā mıdır sevdā mıdır?
- 10 Rüz-ı nev-rūzum ‘aceb baht-ı siyāhımdan siyāh
Yoksa ki bir leyle-i zımlā mıdır yeldā mıdır?
- 11 Öyle ser-mestim ki tefrīķ eylemek emr-i muhāl
Tā maķarr u menzirim dünyā mıdır ‘ukbā mıdır?
- 12 Nāvek-i āhım o şūhā eylemez kaṭ‘an eşer
Kalbi āyā mehere-i hārā mıdır samā mıdır?
- 13 Maḥv u saḥvımda ilāhī zıkr u fikr-i himmetim
Bir esāsı olmayan ru’yā mıdır hulyā mıdır?
- 14 Nazra-i ũlāda vā ḥayfā kş teşḥīş itmedim
Tāli‘-i nā-sāzımı a‘mā mıdır bīnā mıdır?
- 15 Şād-bāş ey Şākır-i şükr-şiken şīrin sūḥan
Hem zebānıñ bŭlbŭl-i gŭyā mıdır bebgā mıdır?
- 16 Sözleriñ cān-baḥş u destıñde ‘asā-āsā kalem
Mu‘cizāt-ı nefha-i ‘İsā mıdır Mŭsā mıdır?
- 17 Her ḥayāl-i dil-pesendiñ bir şebistān-ı ḥayāl
Yā nigāristān-ı pŭr feḥvā mıdır ma‘nā mıdır?
- 18 Kābŭs-ı dehr-i denī çökdi bu kez ‘aleme
Kimse bilmez ne idügin kavğa mıdır yağma mıdır?
- (s. nr. 75)**
- 19 Silk-i imlāya çekilmiş cevher-i yektā gibi
Sözleriñ hep lŭ‘lŭ‘-i lālā mıdır bālā mıdır?

- 20 Nef'î-i sihr-i âferîniñ maqşadıñ âyâ seniñ
Nâmıñı bu tarz ile ibkâ mıdır imhâ mıdır?
- 21 Sözlerimden sözlerin ol şâ'iriñ tefrîk idüb
Söyle Allah 'aşkına a'lâ mıdır ednâ mıdır?
- 22 Ser-be-pâ tezyîn olunmuş bıkı-i fikr-i himmetim
Nev- 'arûs-ı hacle-i imlâ mıdır inşâ mıdır?
- 23 Ol kadar ma'mûrdur tab'ım görenler zan ider
Ka'be mi yâ cennet-i me'vâ mıdır 'ulyâ mıdır?
- 24 Gûş iden fark itmesün Şâkir bu nazm-ı dil-keşûñu
Nâzımı 'örfî-i bî-hemtâ mıdır yektâ mıdır?

(s. nr. 76)

38

KASİDE-İ MİR'ÂT NA'T-I ŞERİF

- 1 Kıldı hayrân sendeki tâb-ı cemâl âyîneyi
İtdi tezyîn peyker-i ehl-i kemâl âyîneyi
- 2 Eylemiş îcâd tâ âyîne-i hüsnüñ görüb
Gıbţadan İskender-i ferhunde-fâl âyîneyi
- 3 Reşk idüb âyîne-gerler hüsnüñ mir'âtime
Eylemişler hüsn-i taṭbîk ihtimâl âyîneyi
- 4 Mâniyân taṣvîr ider timsâlini âyîneye
şanki kılmışlar nigâristân misâl âyîneyi
- 5 'Arız-ı âyinede hâliñ göründükde didim
Tâ cidâr-ı Ka'beye aşmış Bilâl âyîneyi

- 6 Ȧal‘atiñ āyīnede rü‘yet içün meşşâṭ-gān
Ȧogmıř elde bā-kemāl-i ihtifāl āyīneyi
- 7 Gül ruḥun āyīnesi olmuş ‘arak-rīz-i ḥicāb
Baḡ ne tezyīn eylemiř ‘aḡdū’l-dil āyīneyi
- 8 Ebruvānıñ virdi ferler bācā-i āyīneye
Pūr-tecellī eylemiř her dü hilāl āyīneyi
- 9 Berka virir nūr-ruḥuñ āyīnelerde muttařıl
ya‘ni tenvīr eylediñ bi’l-ittiřāl āyīneyi
- 10 Muḥterī‘ler peykeriñ rü‘yet içün āyīnede
Ȧıldılar ebda‘ lā-büd lā-müḥāl āyīneyi
- 11 Cebhe-i ḥüsnüñde ān āyīnesi şüret-nümā
Münřeriḡ kıldı o ān-ı lā-yezāl āyīneyi
- 12 Perteviñ āyīneye ‘aks eylemiş olsa eger
Kān-ı la‘l eylerdi ‘aks-i rüy-i āl āyīneyi
- 13 Nev-‘arūs-ı halce-pīrā-yı hezār āyīnesiñ
Manzarıñda ṡutdı rabbat-ı hicāl āyīneyi
- 14 Eylemiş müjgānlarıñ āyīne-i ḡalbe eşer
Vāḡ ḡılmıřdır hedef nevk-i nibāl āyīneyi
- 15 Vehleten āyīne-i ḥüsnüñ görüb āyīne-sāz
şonra temřīl eylemiş bālā timřāl āyīneyi
- 16 Söylesiñ bebgā gibi āyīneye ‘atfen kelām
Eyler ol siḡr-i ḡelāl eřkālī lāl āyīneyi
- 17 Ḥayrete düḡār ḡıldıysa sezā her āyīneye
Ȧā müḡeyyā-yı řabāḡat iřtimāl āyīneyi

- 18 Şüretiñ tanzîr eylerse eger âyîneler
Ġayret-i aşhâbı iderler pâ-y-mâl âyîneyi
(s. nr. 77)
- 19 Hâşa lillâh bir nazîriñ düşmesün âyîneye
İstemez her tûtî-i şîrîn-maķâl âyîneyi
- 20 Bi't-tenezzül eylesün âyîneye 'atf-ı nigâh
Eyler istîlâ odum bir başka hâl âyîneyi
- 21 Mihr ü meh âyîne-dâr lehçe-i pür-nürdur
Tâ huzûruñda tutar rûz u leyâl âyîneyi
- 22 Görse İskender seniñ âyîne-i endâmını
Eyler idi hâdim-i Hâķ te'âlâ âyîneyi
- 23 'Arz-ı dîdâr eyledikçe şüret-i âyîneye
Eylemişsiñ nâ'il-i feyz-i visâl âyîneyi
- 24 Şuyâ 'aķs eyler ise âyîne rûyuñ sâyesi
şübhesiz tanzîr ider âb-ı zülâl âyîneyi
- 25 Her tecellî eyledikce peyker-i âyîneye
Eylediñ müstecmi'-i hüsn ü cemâl âyîneyi
- 26 Hılķat-i âyîneden maķşad tezeyyündür faķat
Kıldı tezyîñ sendeki hüsn ü hısâl âyîneyi
- 27 Tıtdılar ruhsârına karşı niçe âyîneler
Kıldılar âyîneye gûyâ hemâl âyîneyi
- 28 Maķşadım âyîneden ancaķ vücûd-ı kâmilîñ
Kâle almaz yoksa bir ehl-i maķâl âyîneyi
- 29 Muţlakâ âyîne-i hurşîd-i 'âlem tâbsiñ
Tâbişîñden şaķlarım taķtı'z-zılâl âyîneyi

- 30 Öyle bir āyīne-i geytī-nümāsıñ fi'l-meşel
Gördüm eyler maḥzarıñda ibtihāl āyīneyi
- 31 'Unşur-ı āyīne terkīb olmadan mir'ātiyān
Cevheriñden aldılar bi'l-intikāl āyīneyi
- 32 Bir 'aceb manzarsıñ ḥayrān saña āyīneler
Perteviñle eylediñ tābında bāl āyīneyi
- 33 Olduñ her āyīne-tābiş baḥş-i mir'āt-ı şuhūd
Eyledi āyīne-dārıñ zū'l-celāl āyīneyi
- 34 Söyledir āyīnede tūṭī-i tab'ıñ bi't-tabi'
pīş-gāhımda tutar ehl-i ḥayāl āyīneyi
- 35 Gördiler gūyā şerīkiñ bi'l-āks āyīnede
Bildiler müşterek-ter u ehl-i mekāl āyīneyi
- 36 Bir ğazel naḳş eyledim ser-levḥa-i āyīneye
Ṭutdı āyīne mā'ili hem mā'il āyīneyi
- (s. nr. 78)
- 37 Ey her āyīne iden beytü'l-melāl āyīneyi
Eylediñ āyīne-i ruḥsāra dāl āyīneyi
- 39 Ben seniñ āyīne-i ruḥsārına āyīneyim
Eyleme āyīneden artık su'āl āyīneyi
- 40 Resm olunmuş ḥalden āyīne ḥāl āyīneden
Gösterir āyīne ol ḥali o ḥal āyīneyi
- 41 Kıt'a-i āyīne tā āyīne-i bedre döner
Ṭutsa ger elde o āyīne mişāl āyīneyi
- 42 Mürteçil āyīne-veş āyīne-i fikrim yine
Aldılar āyīneden bi'l-irticāl āyīneyi

- 43 Müncelî âyinedir şâkir-i zamir âyînesi
İtmesün muğber her âyîne melâ âyîneyi
- 44 Tûtî-i tab'ım faşîhen söyleyen âyînede
Eyledim remz âşinâ-yı kıl ü kâl âyîneyi
- 45 Oldı Rüşen dîde-i âyîne-i mihr-i cihân
Tutmadan jeng-i küdürle zevâl âyîneyi
- 46 Öyle şaykal-âver-i âyîne-i endîşeyim
Eylerim fikrimce hüsni istiḥâl âyîneyi
- 47 'Arz idince tab'ımıñ âyînesin âyîneye
Tutdı ol demde gubar-ı infî'âl âyîneyi
- 48 Kıldı peydâ sözlerim âyînede dâğ-ı ḥased
Maḥv ider elbette ol da'-ı 'uḍâl âyîneyi
- 49 Her sözüm âyîne-i siḥr-i beyândır ḥikmeten
Eylemiş teşhîr bu siḥr-i helâl âyîneyi
- 50 E's-şalâ âyîne-perdâzâne kıldı müncelî
Bendeki mihr-i kemâlât iştimal âyîneyi
- 51 Medḥe şâyân görmedim ebnâ-yı cinsim lâ-cerem
Eyledim zîrâ medâr-ı ḥasb-i ḥâl âyîneyi

Temmet

(s. nr. 79)

39

GAZEL-İ MERĞÛB

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Bûy-ı gül ḥasret-keş-i gül-âñ-dânımdır benim
Eşk-i bûlbûl âteşiñ seyl-i revânımdır benim

- 2 Külbe-i zûlmet-res-i pervāneyi tenvîr ider
Şu'le-i cevvăle-i pertev-feşânımdır benim
- 3 Her ser-i mûy-ı havâssımdan gelür şavtdır
Çün çeres feryād-kâr-ı sârbânımdır benim
- 4 Nevḥa-i şûr-ı kıyâmet nâleme vâbestedir
Fevc fevc erbâb-ı maḥşer pey-revânımdır benim
- 5 Tâs ne gerdûn-vâr denî tanîn-endâz ider
Hep figân-ı cân-hıraş el-amânımdır benim
- 6 Seniñ çeşm-i zaḥm-ı Mecnûn'dan cünûnum haz için
Nuşa-i velleyli gûyâ herz-i cânımdır benim
- 7 Ol kıdar vaḥşî ğazālım deşt-i zûlmetdir yerim
Şeb-çerâğ-ı çeşm-i Şîrân şem'-dânımdır benim
- 8 Dil-ḥarâbım ol kıadar derdâ Ebu'd-derdâ gibi
Sakf-ı beyt-i 'ankebûtân sâyebânımdır benim
- 9 'İsî-i fakr u fenâ tecrîd-i pîrâhen idüb
Muḥtefî-i kûşe-gâh-ı âsumânımdır benim
- 10 İster ise irtihâl-i menzîl-i dîğeri ider
Tende cânım lâübâlî mîhmânımdır benim
- 11 Düşse sâyetem ḥâke ger ceyrân gibi rem kerdeyim ,
İhtiyât-ı âhuvân mevķûf şânımdır benim
- 12 Fûlk-i dil meşḥûn ise emvâc-ı muḥtele ne ğam
Her ḥicâb-ı pür-hevâ bir bād-bânımdır benim
- 13 Mûrum amma nemle-i riel-i cirâd-âver bile
İ'tibârımda Süleymân-ı zamânımdır benim

- 14 Keřti-i bergeřte-i idbārıma Nūh olsa da
Nā-Hudā āgūřı baır-ı bī-gerānımdır benim
- 15 Ol kadar peykān ile cevşen gibi leb-rīz dil
Nāle-i zincīr-i řūr-engīz-i cānımdır benim
- 16 Revġan-ı gūl çekse de maġz-ı řabādan řāli'im
Sūziř-ārā-yı cinān-ı būlbūlānımdır benim
- 17 Gōzlerim gūyā ki bir fevvāre-i āteř-feřān
Lūlesi ser-çeřme-i nezzā hıtānımdır benim
- (s. nr. 80)**
- 18 Bu vehimdir ka'be-i cismimde hattā gōzlerim
Vāhidū'l-mecrā iki zer-nāvdānımdır benim
- 19 Her mūjem bir riřte-i pūr-pīç-i mercānı siriřk
řubĥa-i řad dāne-i mařsūl-kānımdır benim
- 20 řanma ebr-i tīre-dildir pertev-i mūhre ĥicāb
Dūd-ı āh-ı dūd-ı āh-ı dūdmānımdır benim
- 21 Ben ne ĥacet eyleyeyim dāġ-ı nihānım āřıkār
Her zebān-ı zaĥm-ı řīnem tercūmānımdır benim
- 22 Bu kesād-ābādda ūmīd-i sūr oldu ziyān
Pūr tevekkūl bestedir ancak dūkānımdır benim
- 23 Mūy-āsā bařım ūzre bitse řeh-bāl-i hūmā
Sāye-i naķmet-fezā-yı nāġihānımdır benim
- 24 Gūlřen-i 'ālemde Jūlīde iden berg-i gūli
Sūr'at-i te'sīr ile bād-ı ĥazānımdır benim
- 25 Baĥt-ı bed geh mescīde geh deyre sūķ eyler beni
Ser-gūzeřt-i řeyĥ-i San'ān sāstānımdır benim

- 26 Bir benim 'alemde vādī-i cünün ser-güzeştesi
Seng-i tıflân bir mehekk-i imtiḥānımdır benim
- 27 Kej nigāhānıñ eger āzürdesi olsa gözüm
Her müjem bir nevk ü şemşîr ü sinānımdır benim
- 28 Tūtī-i pür-lehçeyim ama zübāb ğıbtā benim
Güyyiā bir şāh-bāz-ı cān-sitānımdır benim
- 29 'Ādet-i mihmān-nüvāzīye ri'āyet eylemez
Bū felek bir mihmānkeş mīz-bānımdır benim
- 30 El virir Şākir şikāyet ḥālden bu mersiye
Çunki tafşīli melāl-efzā-yı cānımdır benim
- 31 Şā'ir-i vaḥy-i rezm-āyān kıssā-h'ānımdır benim
Bu'l-ma'ānī üstād-ı nüktedānımdır benim
- 32 Eylemiş terkīb her bir üstüh'ānım bir hümā
Her hümā terkīb-sāz-ı üstüh'ānımdır benim
- 33 Zūlfikār-ı ḥāmemi tā 'arşa ta'līk eylerim
Haydar-ı Kerrār şamşāmı lisānımdır benim
- 34 Refref ü sidre-nişīnāne ḳasem Rūhu'l-Kudus
Tercümān-ı ter-zebān-ı ter-zebānımdır benim
- 35 Tılsım-ı Tūr-ı tecellī reşk ider vicdānımı
Ejder-i Mūsā-i 'umrān pāsiyānımdır benim
- (s. nr. 81)**
- 36 Bīsütün-ı ma'rifet sertişeniñ dil-çākidir
Cūy-ı şîr-i Hüsrev ü şîrîn dehānımdır benim
- 37 Tār-ı meş'-i bezm-i ikbālīm hümā müjgānıdır
Ḥalvet-i ehl-i sa'ādet cā-mekānımdır benim

- 38 Dem urur endîşe Hıllāk-ı Ma'āniden faḫat
Hāk-i pāk-i Rūm gūyā İřfahānımdır benim
- 39 Eşheb-i tab'ım sevārı Edhem-i Belhī ise
Haliyen bir rāyız-i ḫābūk 'inānımdır benim
- 40 Sāl-hürde olsa da farzan Mesīhā-yı nikāt
Mehd-i āgūřumda tıfl-i nev-civānımdır benim
- 41 Gerçi tıfl-i ney-süvārım sāha-i süretde ben
Tūř-ı Cibrīl-i sīret dām-rānımdır benim
- 42 Kaṭreyim kaṭremde pinhān baḫr-ı mevvāc-ı fūnūn
Zerreyim mihr-i cihān 'aynū'l-'ıyānımdır benim
- 43 Bir nigāristāndır Erteng-i vicdān vukūf
Anda Mānī-i ḫired bir mīhmānımdır benim
- 44 şimdi ben tutdum maḫām-ı Nef'i-i üstadı tā
řāhidim Hākānī vü şevket niřānımdır benim
- 45 Gelmeden ben 'āleme gūyā lisānımdan dimiř
şafder-i ma'nā-yı dil řāhib-ḫırānımdır benim
- 46 Kaṇda Nef'ī berḫ urur göñlünde nūr-ı envārı
Āřikārā sāz-ı envār nihānımdır benim
- 47 Haḫle dil öyle bir beytü'd-delāl-i ma'nevī
Her 'arūs-ı nāzenin meřřāt-kānımdır benim
- 48 Dürr-i manżūmātımı gūyā Nizāmī nazm ider
Her zaḫīri bir mu'īn-i mihrībānımdır benim
- 49 Āferīn tā haḫle-i ḫalbimde rabbātü'l-hicāl
Gāze-i mażmūn ile zīnet-künānımdır benim

- 50 Baħr-ı iz'ānımda seyr eyler civārü'l-münşeāt
'Urvetü'l-vüşķā ise bir rīsmānımdır benim
- 51 Pā-be-cādır manzar-ı Ya'ķūbda müjde-künān
Dir isem Yūsuf metā'-ı kārīvānımdır benim
- 52 Gül gibi gül-zār-ı ŧab'ımda açıldı bu ğazel
Öyle ki zīnet-ŧırāz-ı gül-sitānımdır benim

temmet

(s. nr. 82)

40

ĠAZEL-İ BÍ-BEDEL

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- 1 La'l-i nābıñ reşk-i cām-ı erguvānımdır benim
Ġāze vü gül-gūna sāy-ı za'ferānımdır benim
- 2 Bāde-peymāyān bezmiñ lü'lü-yı menşūr-veş
Ġıbtā-fermāyān-ı ħayrāt-ı ħisānımdır benim
- 3 Mey degil ol şīşe-i gül-gūndan ğulğul iden
Ĥıdre rūh-efzā hayāt-ı cāvidānımdır benim
- 4 Ĥabbezā ol şu'le-i ħal-kerde-i lā'l-i müzāb
Şīşesi fevvāre-i āteş-feşānımdır benim
- 5 Şākir evrād-ı zebānım "rabbenā ente'l-ĝafūr"
Āyet-i "lā-taķneŧū" vird-i zebānımdır benim

Temmet

BİR NAZİRE-İ BEDİ'A

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- 1 El-ḥazer zaḥm-ı Sinān cān-ı sitānımdır benim
Ya'nī şemşīr-i zebān-ı pür-ziyānımdır benim
- 2 Rüstem ü Efrāsyāb u Bījen u İsfendiyār
Ḥavf iderler zarb-ı dest-i Kahramānımdan benim
- 3 Gül gibi āsūdegān-ı ravza-i ni'mü'n-nāīm
Ditreşürler şavlet-i bād-ı ḥazānımdan benim
- 4 Zāt-ı ḥallāḳ-ı Ma'ānī-veş bedāyi'-perverān
Buldılar neşv ü nümāyı İşfahānımdan benim
- 5 Pīş-gāhımda temşīl eylese şahs-ı bedī'
Lāl olur tarz-ı Dilārā-yı beyānımdan benim
- 6 İsti'ade eylemiş faşs-ı nigīn-i himmeti
Her Süleymān iktirān gūyā benānımdan benim
- 7 Bu'l-me'ānī ḥaḳla-i tadrīsime kılsa ḥulūl
Nāṭıḳa-pīrā olurdu dāstānımdan benim
- 8 Rāh-ı zulmātı tekellüfle niçün ṭay eylesün
Zinde Hızr-āb-ı ḥayāt-ı cāvidānımdır benim
- 9 Vāşıl-ı vād-ı muḳaddes olalı zāt-ı Kelīm
Sānihāten söyleyor Ṭūr-ı cenānımdan benim
- 10 Lezzet almış ḡālība maḡz-ı kelāmımdan hümā
Āşiyān-sāz olmak ister üstüh'ānımdan benim

(s. nr. 83)

- 11 Bir megesden fark olunmaz semde sîmûrgân-ı Kâf
Her zamân pervâz eyler âşiyânımdan benim
- 12 Ehl-i da'vâ tutsa destimden siper amma yine
Pür-şikâf-ı sînedir zaḥm-ı sinânımdan benim
- 13 Öyle Ferhâdım yanar yarık olur her Bîsûtûn
Darbe-i ser-tîşe-i âteş-feşânımdan benim
- 14 Cûy-ı şîre raḡm içün âb-ı raḥîk ü selsebîl
Sû-be-sû vārî olur şîrin zebânımdan benim
- 15 Öyle Dâvud-ı mezâmîr âşinâyım her zaman
Dem urur Fârâbiyân nây u kemânımdan benim
- 16 Bendedir şimdi 'asâ-yı Mûsâ-yı mu'ciz-nümâ
Yâ Mesîhâ feyz alur rûḥ-ı revânımdan benim
- 17 Eyler isem zemzeme zemzem olur her sūd-vân
Ka'be-i vehmimdeki zer-nâvdânımdan benim
- 18 Lâle üzre zâle-veş bûlbûl sirişkin dökmesün
Âb-ı gül mevc-âver oldu gül-sitânımdan benim
- 19 Micmer-i dilden çıkar sûzişle bûy-ı 'anberin
Nâle-i bûlbûl gelür gül-ândânımdan benim
- 20 İbn-i Sînâ Tûr-ı 'uqbâda tecellîyâb olur
Kâvl-i kânûn-ı zebân-ı nüktedânımdan benim
- 21 Mûr-veş ricl-i cırâd-ı pîş-keş kılsam bile
Ḥaḡ ider rûḥ-ı Süleymân armağanımdan benim
- 22 Öyle ḡudsî-meşrebim ki menzirim lâhûtdur
Bî-ḡaberdir ünsiyân nâm-ı nişânımdan benim

- 23 İnsicāmen her sözüm bir bāde-i seyyāledir
Cām-ı Cem ma’nen ‘ibāretdir dehānımdan benim
- 24 Āşiyān-ı sidrede gūyā ki Cibrīl-i hıred
Eylemiş pervāz hāk-i āsitānımdan benim
- 25 Her meges ger olsa sīmurğa ‘adil elbet ider
İhtiyār-ı inzivā bād-ı vezānımdan benim
- 26 Levha-i dilde muşavver şüret-i “ānestü nār”
Çok mıdır āteş döküldiyse zebānımdan benim
- 27 Kāmil insan tekme-i dīhim ferfīrū’l-felek
Aldı tā iklīli fark-ı ferkadānımdan benim
- 28 Öyle Firdevsī-edāyım Tūsī-i kudsī-diliñ
Fark olunmaz cān-ı pāki pāk-i cānımdan benim
- 29 Kaṭre kaṭre damlıyor her laḫza cām-ı lāleye
Bāde-i gül-gün Nihāl-i erguvānımdan benim
- (s. nr. 84)
- 30 Bir gazelde eyleyim artık kelāmı ihtışār
Şorma gün-ā-gün olan ḫātır-nişānımdan benim

42

ĞAZEL

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

- 1 Sāḫiyā bir cūr‘a vir rāḥ-ı beyānımdan benim
El-ḫaber gülūñ bedī‘-i nüktedānımdan benim
- 2 Kār-gāh-ı āferīniş kālesi insāndır
Farkı yok ol kār-gāhıñ bu dükkānımdan benim

- 3 Lābis-i teṣrīf-i “kerremnā” der Ādem bī-gümān
Bu sühan vārestedir şekk ü gümānımdan benim
- 4 Secde-gāh-ı kudsıyān mihrāb-ı ebrū-yı beşer
Vārid oldu bu haber kâşî kemānımdan benim
- 5 Ahsen-i takvīm-i şākir sūret-i insāndır
Kudsıyānıñ farkı olmaz ünsiyānımdan benim

(s. nr. 85)

43

BAHĀRİYE-İ DİL-ĀRA

Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün

- 1 Taşavvur-hāne-i vicdāzn-ı Mānī pür-nigār oldu
Ḥayālistān-ı endīşe nigāristān-vār oldu
- 2 Şerefle mihr-i ‘ālem-tāb ḥamelden tāb-dār oldu
Şu‘ā’-ı cebhe-i kuş-ı kamerden āşikār oldu
- 3 Şabāhü’l-ḥayr neş’et gāze-i ḥüsn-i nehār oldu
Sarā-yı kâ’ināta kâ’inen pertev-nişār oldu
- 4 Dem-i nevrüz-ı sultān-ı selāṭīn-i kibār oldu
Gül ü gül-gonciler ki mer’ī-i çeşm-i faḥer oldu
- 5 Hezārān levhaş-Allāh mevsim-i ni‘mü’l-bahār oldu
Nevīd-i nev-bahārān dā’ib-i dīrīn hezār oldu
- 6 Kıruldu şaḥn-ı gül-zārā zeberced reng bir evreng
Açıldı perde-i ezhār-ı gūn-ā-gūn nigārınıñ
- 7 Ki gül halvet-serādan çıkdı nāz-ā-nāz u şeng-ā-şeng
Olur zīver-ṭırāz-ı dest u destār-ı Cem u Hüşeng

- 8 Ḳumārā-yı seher nīzān bülbul-veş ider āheng
 Ki Hüdhdüd şahn-ı dīvān-ı Süleymānīde ser-secheng
- 9 Cihān billūrdan maşnū‘-ı ķaşr-ı üstüvār oldu
 Ki Gül Belķıs ile hem-sāk-ı ‘arş-ı i‘tibār oldu
- 10 Ma‘a‘l-büşrā beşīrān müjde-gū-yı her diyār oldu
 Berīd-i bāreka‘l-lāh-ı ta‘ālā bī-şümār oldu
- 11 Muṭarrādır Nihāl-i nev-nihālistān-ı rabbānī
 Şākāyıkla müzeyyen-ter bahāristān-ı nu‘mānī
- 12 Küşāde bāb-ı gül-zār u gülistān-ı cihān-bānı
 Gül oldu gülşeniñ yā ḥabbezā sulṭān-ı dīvānı
- 13 Ezāhīr ile tezyīn itdiler eyvān-ı ‘unvānı
 Mesāmm-ı cānı ta‘ṭīr eyledi reyḥān-ı rūḥānı
- 14 Zaman ‘aṭṭar veyā ḥod bir mu‘aṭṭar rüzgār oldu
 Mu‘aṭṭar rüzigār ‘aṭṭar-ı miskiyyü‘d-denār oldu
- 15 “Nefāḥne fīhi min rūḥī” rehīn-i intişār oldu
 Ḥayāt-ı ‘ālemi tecdīd içün aḥsen medār oldu
- 16 Mu‘anber zūlf-i ‘ārız zīnet-i ruḥsār-ı canāndır
 Müzehher ḥüsn-i Yūsuf şöhret-i gülzār-ı Ken‘ān
- 17 Cihān ḥisbu‘l-mukadder cennet-i ezhār-ı rıdvāndır
 Ulu‘l-enzāra mer‘ī ḳudret-i āsār-ı Yezdāndır
- (s. nr. 86)
- 18 Şeref-baḥşā-yı çeşmim rü‘yet-i dīdār-ı ḥübāndır
 Temāşā bī-taḥāşā ni‘met-i ebşār-ı insāndır
- 19 Te‘ālā vü teḳaddes gül ḳarīn-i iḥmirār oldu
 Misālen her ṭaraf zātü‘l-‘imād-ı iftiḥār oldu

- 20 Hāzān-dīde dīrahtān-ı neşve-yāb ihdirā oldu
Rabī‘iñ mülkine sultān-ı feyz-i kirdigār oldu
- 21 İrişdi şīt “erini” zirve-i hazrā-yı vālādan
Nümāyāndır Kelīmu’l-lāh merāyā-yı mu‘allādan
- 22 Nidā-yı “faḥla‘ü’n-na‘leyk” vārid cāy-ı bālādan
Feṭūbā kıldı bülbul nağme Ṭūbā-yı te‘ālādan
- 23 Muṭabbak oldu şaḥra verd-i zībā-yı tevellādan
Göñül tefrīḳ olunmaz Tūr-ı sīnā-yı tecellādan
- 24 Şu‘ūnāt-ı ilāhī anda zīrā cılve-kār oldu
Bu bir vādü’l-muḳaddesdir ki her cā lāle-zār oldu
- 25 Şirār-ı lāle-zāra ebr-i āzer jāle-bār oldu
Reşāse-pāş-ı ḳalb-i kā’il ünset-i nār oldu
- 26 Çerāğ-ı büstān efrūz u ‘ıtr u süsen u nesrīn
Benefşe erguvān u uḳhuvān u nergīs-i rengīn
- 27 Semenler yāsemenler sünbūlistānı ider tezyīn
Şaf-ender-şaf şukūfe eyledi icrā-yı şehreyyīn
- 28 Ṭutuşdırdı masībīḥ-i semāyı şu‘le-i pervīn
Münevver oldu her sū halce-gāh-ı Hüsrev ü Şīrīn
- 29 Şabā-yı dil-rübā şāne-zen-i gīsū-yı yār oldu
Nesīm-i cān-fezā gulgūne-sāy-ı gül-‘izār oldu
- 30 Ki būy-ı nāfe-i ceyrān-ı Çīnī şerm-sār oldu
Ḥuten āhūları zūlf-i girih-gīre şikār oldu
- 31 Revān her sūda cūy-i selsebil-i zinde-gānīdir
Ḥüdā-rā cūr‘ası Hızrā hayat-ı cāvīdānīdir

- 32 Belîgan “keyfe yuhyi’l-arza” tefsîri zamânıdır
Bahâr eyyâmıdır “yerta‘ ve yel‘ab” hâl ü şânıdır
- 33 Bu levk u bu şetâret bu nezâhet âsumânıdır
Bu cûşîş cûşîş-i fevvâre-i “nazẓâḥatâ”nıdır
- 34 Şehâb-ı kudretiñ her katresi lû’lû-‘ayâr oldı
Süreyyâdan şerâya dūr-feşân-ı şâh-vâr oldı
(s. nr. 87)
- 35 Bu cevher zînetü’l-üzneyn-i nûrân u envâr oldı
Ki Zöhre Müşterî’ye bi’t-takaddüm h’âstâr oldı
- 36 Yine nây-ı kalem takşîm-i şehnâz u nevâ eyler
Ki Fârâbî gibi “seb’an ṭibākâ” pür şadâ eyler
- 37 Kûdum-Zeden-i ḥazret-i Hunkâr-ı takdîsen nidâ eyler
Şems-i âyîn-i Mevlânâ ile devr-i semâ eyler
- 38 Bu Firdevsî-i Şâkir na’t-h’ân-âne şalâ eyler
Zenâm-ı zâmirîye bi’t-terennûm iktidâ eyler
- 39 Def u ‘ûd rebâbım nağmesi eşher-i teş‘âr oldı
Kalem mızrâb-ı kânûn-ı kadîm-i iştiḥâr oldı
- 40 Kemân ebrûlâr eṭrâfımda gûyâ mûsikâr oldı
Bu davûdî sürûdum muṭribâne yâdigâr oldı
- 41 Benim ibnû’s-şemânîñ u dereke-i fânîde pîr oldım
Tamâm altmış sekiz yıl ḥıdmet itdim de şehîr oldım
- 42 Bu takrîbât ile Şehnâme-pîrâya nazîr oldım
Harîr-i zamân bâfende-i târ-ı harîr oldım
- 43 Mişâlen Bu’l-Ma‘ânî mantık-âmûza eşîr oldım
Ḥavernak sâz-veş-i mi‘mâr-ı kaşr-ı dil-peziir oldım

44 Esāsen üstādım bir hūner-ver Sīnimār oldu
Ki her beyt-i ‘atīkim cāy-gāh-ı i‘timār oldu

45 Elimde hāme hayfā ki ‘aşā bir ihtiyār oldu
İlāhī dürr-i kâ’il söz rehīn-i ihtişār oldu

Temmet

(s. nr. 88)

44

DİĞER BAHĀRİYYE

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

- 1 Ey gül-i gül-zār-ı cānım geldi eyyām-ı bahār
Bir rabī‘ī hayme kurdı dehre hayām-ı bahār
- 2 Tıtdı nergis elde bir tercām-ı fercām-ı bahār
Başka keyfiyet virir fercām-ı tercām-ı bahār
- 3 Pür şakāyık yapıdı heft evrenge Behrām-ı bahār
Yā ki Nu‘mānī havernāk beher ārām-ı bahār
- 4 Nağme eyler ‘andelib-i tarfa destān-ı rabī‘
“Keyfe yuhyi’l-ard okur tıfl-ı debistān-ı rabī‘
- 5 Yā behişt-i heşt ise şahn-ı gülistān-ı rabī‘
Elde peymāne ider devrān-ı mestān-ı rabī‘
- 6 Cān virir teh-cür‘aya rind-i mey-āşān-ı bahār
Oldı güyā şubḥ-ı ‘ayş-ı firṭātı şām-ı bahār
- 7 Şāḥa-i vād-ı mukaddesde mukaddes lāledir
Āteş-i Tūrī iden itfāya himmet jāledir
- 8 Şem‘a-i “erini” ise bir şu‘le-i cevvēledir
“Len terānī” cebhe-i māh-ı Kelīme hāledir

- 9 Olmadan “yerta‘ ve yel‘ab” şart-ı hengām-ı bahār
“Feḥla‘ünna‘leyk” oldu çünkü aḥkām-ı bahār
- 10 Virdi cān-ı cism-i cihāna muṭarrā ter-zamān
Kisve-i berd-i ‘acūz andan mu‘arrā ter-zamān
- 11 Serdī-i şevr-i felekden de müberrā ter-zamān
Eylemez emr-i tevellādan teberrā ter-zamān
- 12 Allāh Allāh saltanat gösterdi nazẓām-ı bahār
Aldı tā tekbīr-i bülbul kıldı i‘zām-ı bahār
- 13 Nev-nihālān çimen-zār eyledi ‘arz-ı cemāl
Merriḥe koḳlatdı gül Cibrīl-veş bād-ı şimāl
- 14 Nefḥ-i rūh eyler Mesīhāya nesīm-i bī-hemāl
Gelmeden “mā-dümtü hayyen” gūyā mehdiñde kemāl
- 15 Kıldı her cisme ḥulūli rūh-ı ecsām-ı bahār
Bir bahāristān taşvīr itdi ressām-ı bahār
- 16 Rāḥat-efzā-yı dil ü cān vaşl-ı bülbul faşl-ı gül
Neş‘e-baḥşā-yı merāhı şavt-ı ḡulḡul faşl-ı gül
- 17 Gül gibi ellerde döndi saḡar-ı mül faşl-ı gül
Gül-‘izārān kākūli mānend-i sūnbül fasl-ı gül
- 18 Berg-i gülden pirehen-pūş oldu endām-ı bahār
Bir bürehne-duḥte döndi leb-i bādām-ı bahār
- (s. nr. 89)
- 19 Esmeden bād-ı semūm rüzgār-ı rüzgār [.....]
Gelmeden bezme ḥarīf-i turş-rūy u dil-fegār
- 20 Berḳ-i bārān olmadan gülşende her sū āşikār
‘Andelīb-i itmeden sayyād-ı dehr-i dūn şikār

- 21 Olmadan Şâkir hazân-âbâd-ı encâm-ı bahâr
Dâim olsun insicâm-ı câm-ı ber-câm-ı bahâr

Temmet

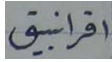
45

DİĞER BAHÂRİYYE

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

- 1 Levhaş-Allâh te'âlâ ve huve'r-rabbü'r-raḥîm
Nev-bahâr irdi yine oldu bahâr dâr-ı na'îm
- 2 Feyezân eyledi ser-çeşme-i feyyâz-ı 'aẓîm
Kaṭresidir şâdef-i cisme zehî dürr-i yetîm
- 3 Âb-ı yâd-ı himem-i zâlike zü'l-fevz-i 'amîm
Teşnegâna ideyor ke's-i dehâk-î ta'mîm
- 4 Hızır ile hem-dem iden mezen-i bahâr-ârâyı
Kıldır ser-sebz hemân sâhire-i ğabrâyı
- 5 Vüs'atım ile resm-i naḡş eylediler tuğrâyı
Açdılar lüle-i şehd-âbe gibi mecrâyı
- 6 Feverân eyledi fevvâre-i havz-ı Fesnîm
Müncemid kaldı hemân nâ'ire-i ma'-ı ḡamîm
- 7 Yağdırır âb-ı ḡayât-ı âveri mîzâb-ı semâ
Baḡş ider saḡn-ı ḡadâ'ikdeki ezhâra nümâ
- 8 Cedvel-i "alleme'l-insâna" olur âb-ı resâ
Çimen-ârâ-yı nigârân ü bekârân-âsâ
- 9 Gül 'arusâne olur halce-i gülşende muḡîm
Mâşîta-sâzı şabâ ğâliye perdâzî nesîm

- 10 Zīnet-efzā-yı Nihāl-i gül ü gülzār-ı cinān
Terbiyet-baḥş-ı ezāhīr-i riyāz-ı rızvān
- 11 Būy-ı ‘ıtr ile mu‘aṭṭar dil-i ‘attār-ı beyān
Ḥüsn-i Yūsuf ne güzel zīver-i bāğ-ı Ken‘ān
- 12 Ğonce-veş eylese ger pīreḥeni neşr-i şemīm
İder her şemmesi Ya‘kūbı meşāmā teşmīm
(s. nr. 90)
- 13 Sun‘-ı Ḥaḳ ğunc-ı delāl-āver-i verd nesrīn
Zıll-ı merşüş-ı ruḥ u şāne-i zūlf-i müşğīn
- 14 Jāle-i lāle-‘izā u ‘araḳ-ı çin-i cebīn
Nebe‘ān u cereyān-ı “ve min mā’in ma‘īn”
- 15 Açılur nev-gül-i gülşen-i tecellā-yı Kelīm
Can bulu[r] nefḥ-i Mesīhā ile her ‘aẓm-i ramīm
- 16 Gülşene başdı ḳadem yüm̄n ile nevrüz-ı sürūr
Fem-i sūnbūlden açıldı nice rāz-ı mestūr
- 17 Dīde-i nergis fettān olunca maḥmūr
Ṭoldırır ke’s-i muṭallā-teri sāki-i ṭuhūr
- 18 Cūr‘ası bādī-i bī-dārī-i aşḥāb-ı raḳīm
Kehf-i ebrāra bu sūretle olundı terḳīm
- 19 Zūlf-i cārız çemenistāna ider ferş-i zılāl
Ḥāl-i müşğīn ruḥ-i yāri ider beyt-i delāl
- 20 Allah Allah çıkar şerefe-i iḳbāle Bilāl
Selḥ olunca yine tecdīd olunur şekl-i hilāl
- 21 Ğīsuvānı gibi olduḳda kamer çünki dü-nīm
Būs ider pāy-gehi mihr-i muşa‘şa‘ dīhīm

- 22 ‘Arz ider farṭ-ı ṭerāvetle benefşe-dīdār
Müjde-gānī-i rabī‘ eyledi naḳden īṣār
- 23 Oldı reyḥān ise rāyihatü’l-misk-niṣār
Ṭaḳdı destārā ṣaḳāyık yine nu‘mān-ı bahār
- 24 Ki teşekkürle döker ḥāke direḥtān zer ü sīm
Pāy-ı evreng-i ulūhiyyeti eyler telṣīm
- 25 Kūze-i Kevşer u kāfūrı iderken tefcīr
Zāhir oldı yine bir menba‘-ı cūy-ı iksīr
- 26 Selsebīl-i kerem-i hażret-i feyyāz-ı Kadīr
Virdi bu teşne dile şıu gibi cārī taḳrīr
- 27 Leb-be-leb ṭoldı derūn-ı kadeḥ-i ḳalb-i selīm
Sāye-i feyż-i ilāhīde ‘aleyhi’t-teslīm
- (s. nr. 91)
- 28 Muṭrib-i şevk-ı fezā ḳıldı feraḥ-nāk āheng
‘Aks ider zōhre-i çengīye şadā-yı ney u çeng
- 29 Pür-ṭanīn oldı ṭarab-hāne-i her heft evreng
İçerim bezm-i gülistānda şarāb-ı gül-reng
- 30 Neş‘e-i münīrāne ider nāy-ı zebānım taḳsīm
Mūsikārāne virir bülbüle ders-i ta‘līm
- 31 femden yine yāḳūt-müzāb
İnsicāmıyla bulur neşve-i sāfīyi şarāb
- 32 Baḥr-ı zehḥār-ı haremde ben isem ‘ayn-ı ḥabāb
Ḳatrem eyler yine Necrān-ı serābı sīr-āb
- 33 İnṭifā-baḥş-ı şuvāz u şerer-i İbrāhīm
Ġarḳ olur deşşesine vāhece-efrūz-ı caḥīm

- 34 Sākiyān-ı mey-i meyḥāne-i feyz-i cāvid
Viridi Firdevsī-i ẖudsi-ye Şūrāḥī-i nebīd
- 35 Olmuşum mey-gede-i dürd-fürüşāne merīd
Bulmuşum neşve‘-i sāgarla neşāt-ı Cemşīd
- 36 İderim daḳḳ-ı der-i deskere-i Rabb-i Kerīm
Ki Nerīmān-ı ḳadīmāne be-dest-i tekrīm

(s. nr. 92)

46

MÜSEDDES

VE LEHU EYŻAN

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

I

- 1 Şu‘ā-ı mihr u mäh-ı ‘ālem-ārā bir şererdendir
2 Biri nīrās-ı ley u dīgeri şem‘-i seḥerdendir
3 Bu bir sūret-geriṅ tarḥ itdigi şekl u şuverinden
4 Televvün aṭlas-ı nüh tenvīre şems ü ḳamerdendir
5 Haḳīḳi bir müeşşirden zuhūr itmiş eşerdendir
6 Veyā ḥod ki bu dehr-i bed-şī‘ār u bī hūnerdendir

II

- 1 Degil beyhūde ḥayrān oldığı pinhān u peydānıñ
2 Tehayyürde vuḳūf-ı her heyülā-yı hüveydānıñ
3 Sevād-ı dūd-ı āh u vāhı sevdālı Süveydānıñ
4 Sirişk-i dīde-i gül-gün-teri ‘uşşāḳ-ı şeydānıñ
5 Ne baḥt-ı nā-muẖaffer tāli‘-i bī-nūr u derdendir
6 Ki tā semt-i ḳaderden dehşeti hāvī ḥaberdendir

III

- 1 Bahāristān ider dehr-i gehī taḳdīr-i Yezdānı
2 Yazar evrāḳ-ı gül üzre suṭūr-ı ḥaṭṭ-ı reyḥānı
3 Gehī eyler ḥazānistān-ı gül-geşt u gülistānı

- 4 Bu gül-zār-ı fenāda bñlbñlññ sñziřli efgānı
5 Semen-rñ yāsemen bu ğonçe fem bir verd-i terdendir
6 Zehĩ serv-i revān řimřād-ı ķāmet sĩm-berdendir

IV

- 1 Olur bir ğñ merāyā-yı mñcellā ter-ğubār endñd
2 Kālur dervāze-i kāřāne-i ‘ñmr u emel mesdñd
3 Gider ķalmaz pey-ā-pey cñmle-i mevcñdınā ma‘dñd
4 Gelñr nā-ġāh cebren Kādīmñ’l-lezzāt ve’l-maķřñd
5 Bu ùmmñ Kaç‘amññ ùnsiyeti tā Bu’l-beşerdendir
6 Ki reng-i āteřññ yāķut-ı ħñn-āb-ı cigerdendir

V

- 1 N’olur Firdevsĩ-i řākır zamānññ i’tibārından
2 Ki mñstāġnĩ felek deħriñ řigārından kibārından
3 Rehā-yāb olmadımsa ni‘mezā idbār-ı bārından
4 Eger oldımsa muġber rñz-ġārānññ ğubārından
(s. nr. 93)
5 Ne sendendir ne bendendir ne çerħ-i ķire-verdendir
6 Bu derd-i ser-ħumār-ı neş’e-i cām-ı ķaderdendir

47

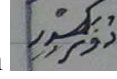
DİGERİ

Mefā‘ılñn / Mefā‘ılñn / Mefā‘ılñn / Mefā‘ılñn

I

- 1 Bñrñz-ı nñkhet-i ğñl řāħn-ı ğñl-zār-ı İremdendir
2 Ki ğñl-zār-ı İrem neřvĩ nesĩm-i subħ-demdendir
3 Nesĩm-i subħññ her bir nefħası bir ğonçe-femdendir
4 O ğonçe femdeki ħālāt bir bñlbñl-řĩmedendir
5 O bñlbñl nāġme-i dil-sñzı ķānñn-ı kıdemdendir
6 Ki ķānñn-ı ķıdem destñr-ı erbāb-ı ħakemdendir

II

- 1 Görünce çeşm-i dil-dārı kıyās itdim
- 2 Ki nergis dīde-i cānān ile elbet nūvānistir
- 3 Şu vāriddir ki nergis hulle-i hażrāyı lābisdir
- 4 Misāl-i lāle gūyā sāgar u cām-ı mecālisdır
- 5 Bu sāgar yādigār-ı bezm-i nūş-a-nūş-ı Cemdendir
- 6 Ki nūş-ā-nūş-ı Cem āyīn-i nevrūz-ı Acemdendir

III

- 1 Perīşān tūre-i sūnbūl misāl-i zūlf-i dilberdir
- 2 Ne dilberdir o dilber ki semen-bū yāsemen-berdir
- 3 Meyān-ı gül-sitān-ı ‘işvede berg-i gül-i terdir
- 4 Meşām-ārā olan bū-yı ‘abīri reşk-i ‘anberdir
- 5 Bu ‘anber nūkheti tā öyle zūlf-i ham-be-hamdandır
- 6 Ki bū-yı müste‘ārı müşg-i āhū-yı hırāmdandır

IV

- 1 Züleyhālar iderler reşk hūsn-i Yūsuf’a her dem
- 2 Döküldükce muṭarrā bergine lū’lū gibi şeb-nem
- 3 Reyāhīn ile mā-lā-māl iken bu gülşen-i hurrem
- 4 Benefşe çehre-i gül üzre dökmüş kākül ü perçīm
- 5 Bu zībā gülşeniñ tertībi mīzāb-ı kalemdendir
- 6 Belāgatda terāvet-i hāme mu‘ciz rakamdandır

(s. nr. 94)

V

- 1 Yeter Firdevsī-i Şākır bu rütbe vaşf-ı vaşşāfı
- 2 Egerçi mu‘terif kıldıñ vücuhen ehl-i inşāfı
- 3 Yetürdüñ gāyete böyle feşāhat ile evşāfı
- 4 Düşürdüñ behte Hallāk-ı Ma‘ānī-vār eslāfı
- 5 Hezārān āferīniñ şīti tā semt-i ‘ademdendir
- 6 Felek taqdīr kılmaz çünki evzā‘ı sitemdendir

Temmet

DÍGERÍ

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

I

- 1 Nigānā bū-yı zūlf-i pür-şikenciñ yāsemendendir
- 2 Degilse yāsemenden nefḥa-pīrā-yı semendendir
- 3 Semen-i yāsemen terkībi ‘ıtr u nesteren [den] dir
- 4 Veyā-ḥod nāfe-i müşgīn-i āhū-yı Ḥoten’ dendir
- 5 Muhaşşıl Yūsuf’a maḥşūş-ı bū-yı pīrehendendir
- 6 Bu istişmām-ı kaṭ‘ī revzen-i Beytū’l-ḥazendendir

II

- 1 Cebīniñ maṭla‘-ı hūrşīd u māh-ı āsumānīdir
- 2 ‘İzār-ı tāb-dārıñ Ka‘be-i ‘ulyā-yı sānīdir
- 3 Nukūş-ı peykeriñ ḥayretde taşvīr-i Mānīdir
- 4 Kemān ebrūlarıñsa secde-gāh-ı kudsiyānīdir
- 5 Bu secde iftitāḥan kudsiyānī encümündendir
- 6 Mu‘arız-vār ise bu kavle neslen ehremindendir

III

- 1 Yüzüñden dā‘imā lem‘ān iden nūr-ı ilāhīdir
- 2 Cihānıñ fitne vü āşubı çeşmānıñ nigāhīdir
- 3 O çeşmānıñ nigāhı tīr-i dil-dūza muṣāḥīdir
- 4 O ‘arızlar ki evc-i ḥüsn ü ānıñ mihr ü māhīdir
- 5 Ḥadeng-i ḡamze-i ser-tīz ise sūriş-fiğendendir
- 6 Göñülde yāre-i hicrān bir hāṭır-şikendendir

IV

- 1 Leb-i yāḳūt-fāmıñ gevher-i baḥr-ı dūr-efşandır
- 2 Kelīmāne kelāmıñ mu‘cīz-i Mūsā-yı ‘umrāndır

(s. nr. 95)

- 3 Zenaḥ-dānıñ misāl-i sīb[u]la‘liñ la‘l-i rummāndır
- 4 Beyāz-ı gerdeniñ feyz-i sabāḥü’l-ḥayra bürhāndır
- 5 Şadef-veş dürr-i dendānıñ le‘ālī-i ‘Adendendir
- 6 Muṭarrā verd-i elfāzıñ gülistān-ı sühāndandır

V

- 1 Ṭerāvet gülşen-i ẓudsīde ẓuddūsī sūḥandan mı
- 2 Bu reng-ā-reng ezāhīriñ ẓuhūrı bir çemenden mi
- 3 Hoşā dād-āferīdi nağmesi bir nāy-zenden mi
- 4 Maḳām-ı sebz-der-sebzā-yı ‘aceb senden mi benden mi
- 5 Ne sendendir ne bendendir ne bülbülden ne güldendir
- 6 Bu Firdevdī-i ẖudsī’ye ‘atā-yı Zü’l-minendendir

temmet

49

VE LEHU

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

I

- 1 Nihāl-i ẓāmetiñ serv-i dil-ārā-yı temāşadır
- 2 “Feṭūbā”lek feṭūbā” reşk-i tūbā-yı temāşadır
- 3 Ruḥuñ mir’ātı maḳşūd-ı merāyā-yı temāşadır
- 4 Zehī ṭal‘at ki tā pīrāya pīrā-yı temāşadır
- 5 Temāşā-gāh-ı endāmiñ temennā-yı temāşadır
- 6 Temennā-yı temāşā neş’e-efzā-yı temāşadır

II

- 1 Düşürdi dām-ı bühte küfr-i zülfüñ dīn ü ĩmānı
- 2 Unuturdu kemān ebrūlarıñ tīr-i Nerīmānı
- 3 Ki fettān çeşminiñ fettān- çeşmān oldu hayrānı
- 4 Ėazālāne nigāhiñ gaşyider ceylān u ceyrānı
- 5 Dü-çeşmiñ her nazarda nazre-fermā-yı temāşadır
- 6 İki āhū-yı dem kerde muvāsā-yı temāşadır

III

- 1 Degildir sāde erbāb-ı beyān-ı maḥfil-i lāhūt
- 2 Veyā Cibrīl-i zīb-i āşiyān-ı maḥfil-i lāhūt
- 3 Ma‘a’t-tekrīm ise Kerrūbiyūn-ı maḥfil-i lāhūt
- 4 Cebīn-i secde-gāhiñ ẓudsiyān-ı maḥfil-i lāhūt

(s. nr. 96)

- 5 Zamān-ı āferīnişden müheyyā-yı temāşadır
- 6 Ki gūyā Mescid-i Aḳsā-yı aḳsā-yı temāşadır

IV

- 1 İlāhī ʔure ʔure kākülündür müşg-i Ferhānı
- 2 Dil-i ‘uşşākıdır her tārınıñ gūyā giriftārı
- 3 O müjgānlar ki tīr-i ğamzeniñ olmuş kemāndārı
- 4 O ʔaşlar ki huşušen vesme-i taşnī‘den ‘ārī
- 5 Hilāl-i ‘īd-āsā zīb-i semā-yı temāşadır
- 6 Şerādan neşve-endāz-ı Şüreyyā-yı temāşadır

V

- 1 Nümāyān levḥ-i dīdārında naḫş-ı şemn-i vechu’l-lāh
- 2 Şeb-i ğafletdeki ḥ‘ābīde-ġanı eyledi āġāh
- 3 Ne ḥikmetdir ki tedricen yüzün bir bedr olur her mah
- 4 Görindi ḫurş-ı mihr-i ‘ālem-ārā cebheden nā-ġāh
- 5 Gözüm bu maṭla‘-ı nūr-ı temāşā-yı temāşadır
- 6 Cihāna mihr ü meh envār-ı baḫşā-yı temāşadır

VI

- 1 Ser-i kūyuñda bülbul lāne-pīrā-yı ʔarār olmuş
- 2 Civārıñ şanki bir enmüzec-i ni‘mü’l-bahār olmuş
- 3 Hümāsıñ āşiyānıñ evc-i ‘arş-ı iştihār olmuş
- 4 Ser-ā-ser naḫş-ı Mānī reşk-efzā-yı nigār olmuş
- 5 Gülistān-ı ‘azārıñ cā-be-cā cā-yı temāşadır
- 6 Hüdārā lāle-zār-ı Tūr-i Sīnā-yı temāşadır

VII

- 1 Dil-i şākir gibi mir‘at içün vicedandır mir‘at
- 2 Vücūhen ehl-i ‘irfāna rūḥ-ı iz‘andır mir‘at
- 3 Bu cān-ı nükte-dāna şüret-i cānandır mir‘at
- 4 Hüdā’ya muṭlaḫa kāmīl-terīn insandır mir‘at
- 5 O āyīne te‘ālā-ġāh-ı Mevlā-yı temāşadır
- 6 Tecellī-ġāh-ı Mevlā-yı te‘ālā-yı temāşadır

Temmet

VE LEHU
NA‘T-I ŞERİF

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

I

- 1 Ey cenāh-ı Rūh-i Kudūs sāye-bānıñdır seniñ
- 2 Tā firāz-ı ‘arş-ı a‘lā āşiyānıñdır seniñ
- 3 Refref u sidre-nişīnān pās-bānıñdır seniñ
- 4 Mehbiṭ-i Cibrīl ḥattā āsitānıñdır seniñ
- 5 Hıttā-i ‘ilm-i ledūn mülk-i cenānıñdır seniñ

II

- 1 Kudreten naḳş-ı cebīniñ “rahmeten li’l-‘alemīn”
- 2 Āşikārādır bana gūşında şubḥ-ı rastīn
- 3 Ebruvānıñ kudsiyān miḥrābıdır ‘ayne’l-yakīn
- 4 Hüsñü(s. nr.n)üñ meftūnıdır bī-şāibe Rūhu’l-Emīn
- 5 Zīb-i baḥş-ı ‘ālem-i melekūt ānıñdır seniñ

III

- 1 Zühre eyler nağme-i na‘tın edā şām u seḥer
- 2 Müşterīdir müşterī-i kāle-i vaşlıñ meger
- 3 Tīr u Mirrīḥ u Zūḥal hurşīd-i ‘ālem ser-te-ser
- 4 Siyyemā ṭāḳ-ı sipihr-i bī qarār üzre kamer
- 5 Ṭāyi‘en münkād-ı ĩmā-yı benānıñdır seniñ

IV

- 1 Eylediñ te’sīs u taḥkīm-i binā-yı ictihād
- 2 Haddimi derk eylesün şun‘uñ ‘uḳūl müstefād
- 3 Şīve-i aḥkāmına eyler melā’ik inḳıyād
- 4 Menziliñdir minber-i nūh pāye-i “seb‘an şidād”
- 5 Tā ḥaṭīb-i “lī-ma‘Allāh” ḥutbe-h‘ānıñdır seniñ

V

- 1 Oldı şeklen mäh-ı nev na‘l-i semend-i devletiñ
- 2 Lā-mekānıñ mülkine girdi sipāh-ı şevketiñ
- 3 Qubbe-i eflāki tıtdı sīt-i kös-i şavvetiñ
- 4 Müntehā-yı sidreyi geçdi Burāk-ı rü‘yetiñ
- 5 “Esbu’l-lāhe ma‘ake” fāhim ‘inānıñdır seniñ

VI

- 1 Gül femiñden bŷy-ı raḥm u nŷkhet-i Rahmān gelŷr
- 2 ‘Āciz u mŷrde-dilāna nefḥa-i ḡufrān gelŷr
- 3 Her beyānıñdan bedī‘iñ hŷsnŷñe bir ān gelŷr
- 4 Tŷr-ı Sīnā-yı ‘adem iḥre Kelīme cān gelŷr

(s. nr. 98)

- 5 Cān viren ‘İsā’ya bŷy-ı ter dehānıñdır seniñ

VII

- 1 Bendegān-ı dergāhıñ irdi muḥaḫḫaḫ devlete
- 2 Vāsıl oldı rehber-i feyziñle ḳurb-ı haḫrete
- 3 Şākir-i bī-ḫare-yi şāyetse ḳıl her ni‘mete
- 4 Kāle-i “lā-taknetŷ min raḥmeti’l-lāh” ŷmmete
- 5 ‘Ālem-i belādan inmiş armagānıñdır seniñ

51

VELEHU KEZĀ

NA‘T-I NEBİY-İ GŷZİN RAHMETEN Lİ‘L-‘ĀLEMİN

Fā‘ilātŷn / Fā‘ilātŷn / Fā‘ilātŷn / Fā‘ilŷn

I

- 1 Ten evi ey murg-ı cān ber āşiyānıñdır seniñ
- 2 Tŷtī-i efsaḫ-beyānān hem-zebānıñdır seniñ
- 3 Evc-i istiḡnā-yı mŷsteḡnā mekānıñdır seniñ
- 4 Bŷlbŷlān naḡme-kŷnān-ı gŷl-sitānıñdır senin
- 5 Qŷdsiyān gŷlşen-tırāz-ı hŷsn ŷ ānıñdır seniñ

II

- 1 Çeşme-i Kevser-dehānından olu(s. nr.r) her-sū revān
- 2 Zān iderler ki gül-āb-efşāndır gül-āb-dan
- 3 Lebleriñdir menba‘-ı āb-ı hayāt-ı cāvidān
- 4 Allah Allah Ka‘be-i hüsnüñdeki zer-nāvdān
- 5 Ter-zebānıñdır veyā-ḥod ter-dehānıñdır seniñ

III

- 1 Vaşf-ı hüsnüñ zīver-i ‘akdü’l-lisānımdır benim
- 2 Gerd-i rāhıñ sürme-i ‘aynü’l-‘iyānımdır benim
- 3 Bāri-gāhıñ süddesi dārü’l-emānımdır benim
- 4 Āşinā-yı cānıñ her āyine cānımdır benim
- 5 Teşne-zā-yı cān u dil cān u cānānıñdır seniñ

IV

- 1 Ḥacle-gāh-ı Hüsrev u Şīrīn’i tezyīn eylediñ
- 2 Hüsrevi pīrāye-baḥş-ı kasr-ı şīrīn eylediñ
- 3 Habbezā Cemşīd-veş icrā-yı āyīn eylediñ
- 4 Tār-ı zülfüñ rişte-i püctāb-ı Pervīn eylediñ
- 5 “‘‘Urvetü’l-vüṣṣā’’-yı hikmet gīsuvānıñdır seniñ

V

- 1 Mülk-i dil sultān-ı ‘ālī-şānı oldıñ lā-muḥāl
- 2 Cismimiñ rūh-ı revān u cānı oldıñ lā-muḥāl
- 3 Dīnimiñ “lā raybe fīh” imānı oldıñ lā-muḥāl
- 4 Mülk-i Mısırıñ Yūsuf-ı Ken‘ānı oldıñ lā-muḥāl
- 5 Kışsa-i Ya‘kūb Şākir dāsitanıñdır senin

temmet

(s. nr. 99)

52

TAḤMÍS-İ ĞAZEL-İ NEF‘İ BAHARİYYE

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

I

- 1 Müjde eṭlāf-ı ‘umūmī-i Hüdāy oldı yine
- 2 Zümre-i ehl-i şafā kām-revāy oldı yine

- 3 Nāle-i bülbül-i dil hūş-rübāy oldu yine
- 4 Nev-bahār irdi hevā ġāliye-sāy oldu yine
- 5 Nefes-i bād-ı şabā nāfe-küşāy oldu yine

II

- 1 Lāledir cām-ı feraḥ-baḥş-ı nedīm-i nev-rūz
- 2 Döndi bir mey-gedeye bāġ-ı na‘īm-i nev-rūz
- 3 Oldı şehbāl-i hümā ferş-i harīm-i nev-rūz
- 4 Cān-ı nev buldı cihān esdi nesīm-i nev-rūz
- 5 Feyz-i envār-ı seḥer rūh-fezāy oldu yine

III

- 1 Çıkdı gül-zāra hemān gül gibi hūbān-ı bahar
- 2 Eyledi ġıbtā nev-āyīn-i nihālān-ı bahār
- 3 Dür-nişār oldıġı dem-kef-i dıraḥtān-ı bahar
- 4 Başladı cilveye nāz ile ‘arūşān-ı bahār
- 5 Perdeden şāhid-i gül çehre-nümāy oldu yine

IV

- 1 O perī-rūy n’olur seyr-i gülistān itse
- 2 Gülleri ḥüsn-i dil-āşübına ḥayrān itse
- 3 Sünbülī zülfüne mānend-i perīşān itse
- 4 Açılıb gonçe-i nev çāk-i girībān itse
- 5 ‘Andelībān-ı çemen naġme-serāy oldu yine

V

- 1 Oldı bu Şākir-i Firdevsī’ye ustā Nef‘ī
- 2 Buldı andan şūr-ı şi‘r ile inşā Nef‘-i
- 3 Virdi cān mürdeye mānend-i Mesīhā Nef‘ī
- 4 Feyz-i Rūhu’l-Kudüsi eyledi icrā Nef‘ī
- 5 Meryem-āsā kalemi nādire-zāy oldu yine

temmet

SĀḲĪ-NĀME

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

I

- 1 Hābbezā ey bāde-i fāsīdiken bāzār-ı beng
- 2 Neş'e-i nāy u rebāb u neşve-i kânün u çeng
- 3 Ma'reke-perdāz-ı şîr u āştî-sāz-ı peleng
- 4 Encümen-pîrā-yı mestān bādî-i āheng heng

NEF'Î

- 5 Merhabā ey cām-ı mînā-yı mey-i yāqut-reng
- 6 Devri gelsin senden ögrensin sipihr-i bî-direng

II

- 1 Cilve-fermā-yı vüçüd u gussā-fersā-yı 'adem
- 2 Kāsd-ı erbāb-ı hudūs u maḳşad-ı ehl-i ḳadem
- 3 Zīnet-i gül-zār-ı 'Adn u zīver-i sahn-ı irem
- 4 Maḥrem-i bezm-i Ferīdün u nedīm-i
kezā
- 5 Merhabā ey yādigār-ı meclis-i devrān-ı Cem
- 6 Āb-ı rûy-ı devlet-i Cemşīd ü āyîn-i Peşeng

III

- 1 Āşinā-yı zār-ı her tūṭî-nevā-yı mey-gede
- 2 Bir hümāyün-ı āşiyān-sāz hümā-yı mey-gede
- 3 Rabb-ı rabbāt-ı hicāl-ı dil-rübā-yı mey-gede
- 4 Nev-'arūs-ı kûşe-i şöhret-fezā-yı mey-gede

Nef'i

- 5 Merhabā ey şāhid-i işret-serāy-ı meygede
- 6 Duḥter-i pîr-ı muḡān hemşîre-i kākî-i şeng

IV

- 1 Gāh fi'l- 'Arab yā gāh Dārā'dır 'Acem
- 2 Gāh āhū-yı ḥarīm u gāh bir şîr-i ecem

- 3 Rāḥatü'l-ervāḥ veyā-ḥod raḥa-i cism-i ümem
4 Cevher-i "yuhyi'l-'izām" ve gevher-i 'aẓm-i rimem

Nef'i

- 5 Sensiñ ol rûh-ı revân-ı mürde-i endûh u gam
Saña nisbet çeşme-i âb-ı Hızır ayn-ı şereng

V

- 1 Lâle-zâr-ı ravzatü'l-ebrâr-ı şevk-i ehl-i 'aşk
2 Jâle-bâr-ı devhatü'l-ezhâr-ı şevk-i ehl-i 'aşk
3 Nâle-âmûz-ı dil-i bîzâr-ı şevk-i ehl-i 'aşk
4 Vâle-sâz-ı bülbül-i gül-zâr-ı şevk-i ehl-i 'aşk

Nef'i

- 5 Sensiñ ol sermāye-i bâzâr-ı şevk-ı ehl-i aşk
6 Düşdü feyziñle kesāda cevher-i nāmûs u neng
(s. nr. 101)

VI

- 1 'Ālemiñ meşmûlı oldı lutf-ı keyf-i şāmiliñ
2 Aḥsen-i ma'mûlsün taqdîr olunmuş 'āmiliñ
3 Bir kadeḥle dîn ü ĩmānı deġiştı ḥāmiliñ
4 Virdi revnāk ḥāsılı bezm-i vücûda ḥāşılıñ

Nef'i

- 5 Sensiñ ol pîrāye-i ḥikmet ki feyz-i kāmilin
Kıldı mir'ât-ı zamîr-i ehl-i dilden ref'-i jeng

VII

- 1 Kaṭre-i cāmıñ ezel bezminde ol bürde dil
2 Buldı cān nefḥ-i 'amîmiñle ebed her mürde dil
3 Gül gibi güldi açıldı Şākîr-i pejmürde dil
4 Dir 'adem meyḥānesinde Nef'i-i âzürde dil

Nef'i

- 5 Cür'ana vermezdi cān her âşık-ı efsürde-dil
6 Olmasan tâb-efgen-i her hâtır-ı bî-tâb u teng

'İLAVE

VIII

- 1 Öyle bir Nef'i ki Ḥallāk-ı Ma'āni hem-demi
2 Oldı cism-i Bu'l-Ma'ānî'niñ bu rûh-ı a'ẓamı
3 Eyledi bayram aña mâtem-serā bu 'ālemi

- 4 Oldı şemşîre ğazā öyle ma‘ānī Rüstemi
5 Dīve baḥş itdi Süleymān-ı zamandı ḥātemi
6 Yutdı āḥir bunı baḥr-ı ‘ademde bir nehneḡ

IX

- 1 Bilmedi ḡadr-i Ulu’l-elbāb bu nādān felek
2 Tutdı bī-dānişle ehl-i ḡikmeti siyān felek
3 Bir nice Nef‘ī’ye Kıldı nā’il-i ḡüsrān felek
4 Bir gün eyler Şākiri de ḡāk ile yek-sān felek
5 Ger dilerse ḡāke ursun tācını ol ān felek
6 İster ise ba’d ze ān iklīline taḡsun ḡeleng

(s. nr. 102)

54

MÜSEDDDES

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

I

- 1 Ey ḡamer peyker nedir bu ḡüsn ü ān u āb u tāb
2 Ḥüsn ü ānıñ āb u tāb-ı āfitāb u māh-tāb
3 Āfitāb u māh-tābām aldı nūrūndan nişāb
4 Māh-tābım āfitāba ḡarşu ḡıl def‘-i niḡāb
5 Tal‘atıñ ḡörsün utansun mihr ü māh-ı bī-ḡicāb
6 Māh-tābı āfitāb itsün temāşāya şitāb

II

- 1 Beñzemez hurşīd u yā-ḡod māha bu vech-i münīr
2 Ḳurş-ı mihr u māh-veş olmış-idi zīrā bī-naḡīr
3 Aḡsen-i taḡvīmiñ eyler ezherānı müstenīr
4 Yapmadan taşvīrini tā kil-k-i Mānī-i ḡadīr
5 Mihr ü meh nūr-ı cemālīñden olurdı şu‘le-yāb
6 Bedr-i ‘ālem-tāb olmuş idi bir sākīb-şihān

III

- 1 Ğurre-i ḡarā hilāl ebrūlara mahzā-misāl
2 Yā müşekkeldir hilāl-i evrūvānıñdan hilāl
3 Maḡla‘ü’ş-şems-i şabāḡat cebhe-i ferḡunde-fāl

- 4 Eyledikçe saḥ-ı eflāke kadar ferş-i zılāl
- 5 Āfitāb u māh-tāb eylerdi tab‘an iğtirāb
- 6 Ġıbtadan dirse sezā “yā leytenī küntü türāb”

IV

- 1 Āfitāb u māh-tāb hasbe’l-kaḫa devrān ider
- 2 Her dönüşde mihr ü māh-ı lehçeñ seyrān ider
- 3 Hüsñ ü ānıñ neyyirānı vehleten ḫayrān ider
- 4 Āfitāb u māh-tābı tābişıñ tābān ider
- 5 Āfitābıñ şa‘şa‘a-ārā-yı her subḥ u şavāb
- 6 Māh-tābıñ meş‘ale-efrüz-ı yā ni‘me’l me‘āb

V

- 1 Menzil-i mīzānda gel gör mihr ü māh-ı enverī
- 2 Tālib olmuş iştirāya Zöhre’yi her Müşterī
- 3 Kaşr-ı Keyvānıñ odur rāmiş-ger u rakş-āveri
- 4 Hüsñ ü ānıñ eyledi tenvīr çerḥ u çenberi
- 5 Dīde-pīrā-yı temāşā āḥ terān-ı nüh kıbāb
- 6 Kavlı-i Firdevsī-i Şakir “izheb ‘ani’s-seḫāb”

temmet

(s. nr. 103)

55

VE LEHU EYŻAN

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

I

- 1 Her nazardan ehl-i dil mādām dūr-ā-dūr olur
- 2 Gürbe şeb semmūr olunca yüz(s. nr.i)rengi ḫū olur
- 3 Bu meşeldir pāy-gāh-ı şem‘dān bī-nūr olur
- 4 Kāmiliñ ednā kusūrı der-‘aḫab-ı meşhūr olur
- 5 Bedr de cüz‘ī ḫusūf olsa hemān manzūr olur
- 6 Mihr-i ‘ālem-tāb-ı temmūza bakañ menfūr olur

II

- 1 Olmadı vaḫt-i ḫazānda nev-bahārıñ zīneti
- 2 Yok nigāristānda her bir nigārıñ sūreti

- 3 Leyl-i muzlimde olur pinhān mehārīñ tal‘ati
- 4 Vaqt-i iqbālinda kâşırdır kibārīñ himmeti
- 5 Mürtefi‘ oldıķca şemsiñ sāyesi maķşūr olur
- 6 İğtirāb eyler ise muṭlak şeb-i deycūr olur

III

- 1 Şāf diller olmada her dem rehīn-i iğtişāş
- 2 Dest-i ihsān u ‘aṭā dūçār-ı emr-i irti‘āş
- 3 Aḥsenü’l-maḥlūk dil bend-i kuyūd-ı intı‘āş
- 4 Hüsn-i şīt aşḥābını her yerde eyler dil-ḥırāş
- 5 Mevki‘-i taḥrīş-i muṭrib sīne-i sentūr olur
- 6 Gūş-māla her zaman şāyetse ter-ṭanbūr olur

IV

- 1 Şaḥmetü’l-üznüñ ider sūrāḥ mengūş isteyen
- 2 Peşme rāzı olmalıdır “‘ihn-i menfūş” isteyen
- 3 Lā-bekā iqbāle bakmaz cevher-i hūş isteyen
- 4 İzṭırāb-ı nīşden itmez ḥazer nūş isteyen
- 5 Me’ḥazı şehd-i lezīzīñ ḥāne-i zenbūr olur
- 6 Dürd-i şāfī-i ‘aselden şem‘a-i kāfūr olur

V

- 1 Cāhiliñ ‘ālemde kaṭ‘en olmadı sūdı bedīd
- 2 Çekse de İskenderiñ hencārına sed-te-sedīd
- 3 Eylese cevır ü cefāyı Şākır’e dehr-i ‘anīd
- 4 Kābiliyyet kahr ile maḥv olmaz ehlinden sa‘īd

(s. nr. 104)

- 5 Rīg-i şāfī āteş-i sūzān ile billūr olur
- 6 Berg-i tut atlas olunca güre de engūr olur

56
MÜSEDDES
VELEHU

Mef'ülü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ülün

I

- 1 Fitne uyanur dīde-i fettānı görünce
- 2 Āşüb-ı dil āfet-figen-i cānı görünce
- 3 Meh-pertev-ālūd mihr-i dırāḥşānı görünce
- 4 Yā-ḥod utanur ol meh-i tābānı görünce
- 5 Cān cismi bulur şūret-i cānānı görünce
- 6 Din tāzelenür revnāk-ı ĩmānı görünce

II

- 1 Nāşıyesidir şu'le-feşā nūr-ı te'ālā
- 2 Berķ-āveridir bārıķa-i ḥod teḥālā
- 3 Olmuşdı bināgūş-ı ezel Tūr-ı Tecellā
- 4 Mūsā da ebed vecd ile pūr-şūr-ı tevellā
- 5 O beyt-i muḳaddes gibi vicdānı görünce
- 6 Āşār-ı mü'eşşir ile 'umrānı görünce

III

- 1 Yā Rab nedir o zūlf-i girih-gīr-i dil-āvīz
- 2 Yā Rab nedir ol tār-ı güher-bār u dürer-rīz
- 3 Yā Rab nedir o fitne ber-endāz u ber-engīz
- 4 Şīrīn şıfat-ı ḡonce-i ne-şüküfte-i pervīz
- 5 Şad ḡıbṭa ider o gül-i ḥandānı görünce
- 6 Zīver-figen-i bāḡ u bahārānı görünce

IV

- 1 Sākī-i Cem-āyīnim ile cāmı gereydiñ
- 2 Yākūt-ı müzāb u mey-i gül-fāmı göreydin
- 3 Oynardı rubā'ī ile Ḥayyāmı göreydin
- 4 Devr-i ḳadeh verende mey-āşāmı göreydin
- 5 Devr eyler idik sende o devrānı görünce
- 6 Peymāne bekem neş'e-i ḡufrānı görünce

V

- 1 Gözler kamaşur hüsni-gibi ānıñı görseñ
 - 2 Kaddiñ bükilür serv-i hırāmānıñı görseñ
- (s. nr. 105)

- 3 Ağzın şulanur la‘l-i dūr-efşānını görseñ
- 4 Ya cebhe-i pākindeki bürhānını görseñ
- 5 Dirdiñ ki melek kıldı ruku‘ anı görünce
- 6 Mefrūz bilür secdeyi insānı görünce

VI

- 1 Reftāra gelince faraža kopsa kıyāmet
- 2 Cennetde şanur kendini erbāb-ı şetāret
- 3 Tübāmı feṭübā o müvāzin kad u kāmēt
- 4 Dil-dāde olur sözlerine ehl-i feşāhat
- 5 Mebhūt kalur şīve-i Sebḥānı görünce
- 6 Sebḥān şaşırır lehçe-i Ḥassānı görünce

VII

- 1 Āhū nigeḥān cūnbüş ü reftārına ḥayrān
- 2 Bebgā nişān nāziş-i güftārına ḥayrān
- 3 Ḥurşīd u şān-ı tābiş-ı ruḥsārına ḥayrān
- 4 Mānī hünerān-ı nakş kalem-kārına ḥayrān
- 5 Şayyād düşer dāma o ceyrānı görünce
- 6 Ḥayrān kalur şuret-i Ceylānı görünce

57

TAKRÍZ

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fe‘ülün

- 1 Berķ-āver olur kalbime envār-ı ilāhī
Seyyāle-i berkiye-i çeşmānı görünce
- 2 Seyr eyliyorum zan iderim ‘arş-ı cinānı
Bir hūr-şıfat-ı sāḥibe-i ānı görünce

- 3 Gūyā ki ziyāret iderim beyt-i Hūdā'yı
O beyt-i muḳaddes gibi vicdānı görünce
- 4 Fevt itme şaḳın fırsatı kesb eyle me'ālī
Şākir gibi bir h'āce-i devrānı görünce
- 5 Firdevsī-i devrān didi erbāb-ı fazīlet
Tā öyle olan nādir-i aḳrānı görünce
Temmet

(s. nr. 106)

58

SAḲĪ-NĀME-İ HŪŞYĀRĀNE

Sāḳināmeler beyne's-şi'r bir muḳaddes taşvīr için meyden mey-hāneden
ḳadeḫden piyāleden dem urarak şaḳīye emirler savurmaḳdan 'ibāretidir.

Mef'ulü / Fā'ilātün / Mef'ulü / Fā'ilātün

I

- 1 Sāḳī getür müdāmı dönsün piyāle-i Cem
2 Dönmezse miḫverinde pergār-ı çerḫ-i 'ālem
3 Bir merkez içre muṭlak şābit degildir ādem
4 Her bir vücūd u mevcūd oldu 'ademle tev'em
5 Sūr u sūrūnı ta'ḳīb eyler 'azā vü mātem
6 Bir gün olur mükedder her kim olursa ḫürrem

II

- 1 Sāḳī getür o cām-ı şahbā-yı la'l-gūnı
2 Yād eyle bundan evvel geḫmiş olan ḳurūnı
3 Şanma döner hemīşe kāmınca çerḫ-ı dūnı
4 İnsana olmaḡa ḫalış tā ḫāk olmadan mukaddem
5 Ḥāk olmaḡa ḫalış tā ḫāk olmadan öukaddem
6 Ḥākīlere tevāzu' vaz'ı ehem u elzem

III

- 1 Sākī getür şabūhı tenvīr kıl şabāhı
- 2 “Lā-yıflihūn’a bir gel ol māde-i felāhı
- 3 Muṭribler eyledikce āheng-i inşirāhı
- 4 Kıl ihtimām-ı tāmı boş kalmasun merāhı
- 5 ‘Ākıl olan ider mi emrinde çünki bir dem
- 6 “Taḫdīm-i mā te‘ehḫar te’hīr-i mā-teḫaddem

IV

- 1 Sākī getür leb-ā-leb peymāne-i şarābı
- 2 Döndür elinde dā’im ol kāse-i lu‘ābı
- 3 Maḥv eyler ādemi bu devrānıñ inḫilābı
- 4 Zinhār itme taḫḫīr her türābı

(s. nr. 107)

- 5 Bir nice gül-bedenler olmuş o ḫāke munzam
- 6 Şāyestedir açılsa her zerresinde ḫavcem

V

- 1 Sākī getür raḫīki vir meclisde letāfet
- 2 Gerçi devām kılmaz meclisde bu şeṭāret
- 3 İnsan için ne mümkün dünyāda emn u rāḫat
- 4 Ḥāşāk u ḫār içinde ḫābil mi istināmet
- 5 Ef’ī-i cān-gezādan ḫāsıl olur mı merhem
- 6 Ḥāsıl olur diyenler ef’ī mişāl-i sersem

VI

- 1 Sākī getür o raṭlı dil-teşnegān-ı āzār
- 2 Olmuş nice zamānlar peymāne gerd-i idbār
- 3 Meftūḫ ḫamduli’l-lāh bāb-ı sarāy-ı ḫammār
- 4 Vār iken elde fırsat eyle sebbūyı şer-sār
- 5 Ser-çeşme-i felekden ger aḫsa āb-ı Zemzem
- 6 Yok sūdı bu serābıñ ṭoldır şerābı her dem

VII

- 1 Sākī getür ‘uḳārı döndür o gül-‘izārı
- 2 Göster ruḥ-ı nigārı mihr ola şerm-sārı
- 3 Bilseñ bu rûzigārı ğadr itmedir şi‘ārı
- 4 Muḫ‘im olur nehārı ḳalmaz gider bahārı
- 5 Ḳalsa ḳalur elemle bî-çāre bûlbûl ebkem
- 6 Gözden döker sirişki ḥāk üzre ‘ayn-ı şebnem

VIII

- 1 Sākī getür piyāle hem-rengi verd ü lāle
- 2 Dönsün meyanemizde mārende-i ḳabāle
- 3 Cellād-ı çerḥ-i ḫālīm tîġin ider ḥavāle
- 4 Her laḫza bir zā‘îfiñ ḥūnuñ ider isāle
- 5 Fevz u felāh olmaz insanlara müselleme
- 6 Z’îñ sūziş-i pey-ā-pey z’ān sūriş-i dem-ā-dem

IX

- 1 Sākī getür o rāḥı ervāḥı eyle iḫyā
- 2 Nefḥ eyle mürdeye cān mānende-i Mesīhā
- 3 Elbet olur şikeste bir gün bu cām-ı minā
- 4 Lā-büd ḳalur ğunūde mestān-ı bezm-i şehbā
- 5 Olsa olurdu ḥüşyār Keyḫüsrev-i mufahḥam
- 6 İskender-i muzaffer İsfendiyār-ı a‘ḫam

X

- 1 Sākī getür ḳadeḥ ki bî-reyb u bî-müdānā
- 2 Bir başḳa renye girdi gül-zār-ı dehr-i fānī
- 3 Tā ḳalmadı gülüñ bu gülşende ḥüsn ü ānı
- 4 Faşl-ı rabī‘ kendi geldi ḥazān zamānı
- 5 Elbet olur muḳārın her eşhebe bir Edhem
- 6 İkbālî eyler ‘āciz idbār-ı mücibü’l-hem

(s. nr. 108)

XI

- 1 Sākī getür hemīşe ol āb-ı neş’e-zārdan
- 2 Āḥü’l-‘atş şadāsı çıḳmaḳda her ḳafadan
- 3 Ümmīd-i ‘āfīyet yok devrān-ı bî-beḳādan

- 4 Āyā ne ister o bu insān-ı bī-nevādan
5 Ġadr ile hükmi kıldı ħalk-ı cihānı mülzem
6 Ger ister ise olsun her şahs-ı Sām u Rüstem

XII

- 1 Sākī getir şürāhı māzīyi itme tezkar
2 Müstaķbeli getürme meydān-ı bahş zinhār
3 Kılma şikāyet-i ħāl itme cidāl her bār
4 Eyle ħazer zamāndan her fi‘liñ eyler izhār
5 Darb eyler ‘ömr ü zīri dest-i kāza-yı mübrem
6 İnsanı ba‘de’l-i‘lāl eyler türāba müdgām

XIII

- 1 Sākī getir şarābı fırsat zamānıdır bu
2 Yokdur şebātı dehriñ bīhūde çekme kaygu
3 Her köşesi cihānıñ olsa ‘adıl-i mīnū
4 Her şeb olursa yā-ħod mānend-i rüz her sū
5 Ol rüz-ı rüşenā-ter vehmimde leyl-i azlem
6 Firdevs-i dehri-i nāsūt zannımda bir cehennem

IVX

- 1 Sākī getir o raṭlı var bende çünki evhām
2 Endīşe içre kaldım bir cām ile in‘ām
3 Elbette bu ħarābāt vīrān qalır ser-encām
4 Pīr-i muğān söyler Allāh ‘alīm u ‘allām
5 Bu beyt-i ‘ankebūtı şanma kavī u muḥkem
6 Derd ānıñ ħānesinden derd aña oldu ehdem

XV

- 1 Sākī getir o ke’si dehriñ vefāsı yokdur
2 Naķş u nigārı vardır lākin şafāsı yokdur
3 Kāşāne-i cihānıñ kaṭ‘en esāsı yokdur
4 Olsa esāse farzen ħükm ü beķāsı yokdur
5 Elbet ħarāb olur bu ma‘müre-i mücessem
6 ‘Ahd-i ezelde vīrān olmaķ aña muşammem

XVI

- 1 Sākī getür o meyden bir zāde-i ‘inebdir
- 2 Müstevecb-i sürür u müstelzem-i ıarabdır
- 3 Zevk u ıarab cihāndan ger vār ise ‘acebdir
- 4 Her güne iftirāka gerdün-ı dūn sebebdır
- 5 Ferzendini yemekde heyhāt Ümmü Kas‘em
- 6 Yok anda mihr ü şefkat tā Allah Celle a‘lem

XVII

- 1 Sākī getür kadehde kaldıysa Cür‘a-i mül
 - 2 Tā kalmadı cihānıñ gūlzārı içre bir gül
- (s. nr. 109)
- 3 Pejmurde oldu lāle şoldı şarardı sūnbül
 - 4 Ağlar bu mātem-ābād bir köşesinde bülbül
 - 5 Gel sen de ağla şākir iẓhār eyleyüb ğam
 - 6 Yokdur şebātı zīrā dehrin ve-fīhe fe’efhem

59

NAZİM-I MERHŪMUÑ BİR KİT‘A MANZŪM FAHRİYESİ TEBERRŪKEN YAZILDI

FAHRİYYE

Mefā‘ılün / Mefā‘ılün / Mefā‘ılün / Mefā‘ılün

- 1 Benim Firdevsī-i Şākir ki ıutb-ı Bāb-ı ‘Ālī’yim
Esāfilden degil şāşā mürebbī-i e‘ālīyim
- 2 Ma‘a’t-taksīr oldım hāfız-ı metn-i kelāmu’l-lāh
Kemālātım ile ‘allāme-i dehrin mişāliyim
- 3 Fünün-ı haııı aldım Hazret-i Hamdī Efendī’den
Derün-ı hāmesinden neş’et itmiş şanki nālīyim
- 4 Vidin’li h‘āceden aıız-ı icāzet eyledim ‘ilmen
Ki ol dānā-yı fāzıl vāriş-i ‘ilm ü kemālīyim

- 5 Hoşa bir meşnevî-hʿânım ki üstâdım Hüsameddîn
Der-i dergâh-ı Mevlânâ'da haqqıyla mevâlîyim
- 6 Naşîb-i himmet aldım feyz-i Feyzu'l-lâh-ı qudsîden
Nice erbâb-ı fazlîñ maḥrem-i bezm-i vişâlîyim
- 7 Harîri meşrebim ki dürrütü'l-gavvâş ganâim
Meta'-endâz bâzâr-ı le'âlî-i ḥayâlîyim
- 8 Baña bu ni'meti iḥsân iden pınar-ı billûr ki
Oluna şeyḥ-i kâmiller füyûzâtıyla mâlîyim
- 9 Cenâb-ı şeyḥ-i Râzî-i sünbûlistân [.....]
Gül-i zîbâ-yı fazlîñ ben de bir köhne sifâlîyim
- 10 Mülâkî oldığım aşḥâb-ı luṭfuñ gayeti yokdur
Celâleddîn-i Rûmî âyine-dâr-ı Cemâlîyim

(s. nr. 110)

60

SÂKÎ-NÂME-İ DÛR-ENDÎŞE

Mef'ûlû / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

- 1 Sâkî getir ol sāğar-ı gül-günü vir baña
Tiryâk-ı sem-zida-yı Felâṭunı vir baña
- 2 Miftâḥ-ı genc-i şervet-i kânûnı vir baña
Luṭf eyle ol piyâle-i mevzûnı vir baña
- 3 Nâ-gâh virmeden baña sâkî-i dehr-i dūn
Yâ kâse kâse zehr u semt-i taş taş-i hūn
- 4 Sâkî getir o jāleyi inbîk-i lāleden
İnbîk-i lāleyi ṭoldır o jāleden

- 5 İster gönül egerçi leb-â-leb piyâleden
Lâkin naşîb yoksa ne çâre nevâleden
- 6 Teslîm-i hüküm sühan-ı kâsemnâ ider gönül
Ancak rızâ-yı Hakkı temennâ ider gönül
- 7 Sâkî getir o câmı ki naḥvet-zidâ imiş
Güyâ ki bir serencel-i geytî-nümâ imiş
- 8 Cemşîd u Hüsrev u Cem âña mübtelâ imiş
Rûḥ-ı revân-ı ‘âleme maḥzâ gıdâ imiş
- 9 Ol râḥ-ı râḥat ile getir rûḥa inşirâḥ
Lâ-siyyemâ olursa şabûḥı ‘ale’ş-şabâḥ
- 10 Sâkî getir o la‘l-i müzâbı baña müdam
Îrâş ider hemâre tecellî-i ibtisâm
- 11 Tûr-ı dil-i kelîme virir neş’e-i kelâm
Toldır o verd-gün-ı müdâmı ‘ale’d-devâm
- 12 Döndür elinde saġar-ı ser-şârı dem-be-dem
Reşk eylesün o devr-i görüb sâkiyân-ı Cem
- 13 Sâkî getir o kes’-i muṭallâyı kıl şitâb
Oldım ḥumâr-ı vehm ile dūçâr-ı ıztırâb
- (s. nr. 111)**
- 14 Ser-tîşe-i cefâ vü ta‘addî-i bî-ḥisâb
Kâşâne-i vücûdı muḥakḳak ider ḥarâb
- 15 Oldur müfekkirü’n-ni‘m u hâdimü’l-esâs
Bir çok binâyı eyledi merhûn-ı indirâs
- 16 Sâkî getir vücûduma ol raḥ-ı râḥatı
Ebnâ-i cinsine idegör bir i‘âneti

- 17 Yokdur bu miḥnet u bu cefānıñ nihāyeti
Bağ bir avuc tūrābdır insanıñ gāyeti
- 18 “Subhāne men yumīt u yuḥyī ve-lā-ilāhe
İllā huvve’l-ḳadīr-i muḳaddir ve-mā-sivāhe”
- 19 Sākī getür tefāğ-ı ‘aḳīḳ-i müverraḳı
Nāşir-i mesār ile o verd-i muṭabbakı
- 20 Görseñ tūrāb içinde vücūd-ı mümezzakı
Tā ḳalmamış yüzünde anıñ nūr u revnākı
- 21 Sī-murğı sayd iderken o şayyād-ı rūzigār
Ḳalmış mużīḳ gūrda hem-çün meks-i nizār
- 22 Sākī getür o bāde-i gül-rengi bī-direng
İş sākī-i zamāna ḳalursa virir şereng
- 23 Vakt-i ḫazañ irişdi vü oldı zamāne teng
Me ḳaldı gül-sitān u ne güllerde bū-yı reng
- 24 Şoldı şarardı berg-i dıraḥtān ‘ale’l-usūl
“Subhāne men teḫayyere fī-sun‘ihi’l-‘uḳūl”
- 25 Sākī getür o dūrdī ki sākī-i bī-şebāt
Virmez baña şebāt ile bir cām-ı iltifāt
- 26 Girdāb-ı inḳılāba düşer keştī-i ḫayāt
Āğuş-ı nā-Ḥüdāda otursañda yok necāt
- 27 Elbette bir muḫālif esen rūzigār olur
Şākir sefīne-i emelim gavṭa-h‘ār olur

**ZİKR-İ AHVÂL-İ ESÂTİZ-İ KİRÂM EN‘AMU‘LLÂHU
TE‘ÂLÂ İLÂ YEVMÎ‘L-ĞİYÂM**

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

- 1 H̡azret-i Hamdî Efendi Rahmetu’l-lâhi ‘aleyh
Fazl u dāniş sâhibi haṭṭâṭ-ı ‘aliyyü’l-‘âl idi
- 2 Vākıf-ı sırr-ı Cemâleddîn-i zât-ı ḡalveti
Şeyḡ-i merḡūma mûmâşil ya‘nî bî-emşâl idi
- 3 İbn-i Mukle görmüş olsaydı eger âşârını
Zan iderdi mülk-i haṭṭa sâhib-i istiklâl idi
- 4 H̡afız ‘Osman ḡifz iderdi yazdığı muşḡafları
Şanki bir yâḡut-engüşṭ-i şâḡ-ı iḡbâl idi
- 5 Hasbeten-lillâḡ evin bir medrese
Zâtına terbiye-i etfâl ḡoş eşḡâl idi
- 6 Herkese virmiş kalem bir kimseye el açmamış
Tâ kana‘at mülküne sultân-ı ferruḡ-fâl idi
- 7 Kuşatılı zâta mensûb olduğu devlet yeter
Mürşid-i ehl-i yakîndi el-mecid ve’l-iclâl idi
- 8 H̡ıdmet itdim çok sene dergâhına ol fâzılıñ
H̡ıdmet ancak benim tefrîḡ-i istikbâl idi
- 9 H̡amdü-li’l-lâḡ mahzar-ı âmâl oldum ‘âḡibet
ḡabbezâ feyz-i nigâḡı rehber-i âmâl idi

DER SİTÂYİŞ-İ ‘ALEMDÂR-ZÂDE ŞEYHİ KÂMİL EFENDİ

- 1 Hâzret-i bîkâr Begdir mürşid-i ehl-i yakîn
Zâtıdır çünkü ‘alemder-zâde-i kâmil-terin
- 2 Eyledi devrân bu dergâhda kırk bir sene
Ser-fürû-bürde olub çille-güşân-ı erba‘în
- 3 ‘Âdile Sulţan ‘aleyhâ’r-raḥmeye mürşid idi
Şû yeke dergâha eylerdi vürûd ol nâzenîñ
- 4 Seyyid Aḥmed eşerine sâlik-i rufâ‘î şeyḥidir
Bu tevessül-gâh îmân u îmâd-ı ehl-i dîn
(s. nr. 113)
- 5 Bâdî-i feyzim budur Firdevsî-i Şâkir benim
Eylesün raḥmet aña hem-vâre rabbü’l-âlemîn
Temmet

DER ZİKR-İ MAḤÂMİD U TÂRİḤ-İ VEFÂT-I CEVÂD PAŞA

- 1 Bu kethudâlığa bâdî Cevâd Paşadır
Ki rû-yı envârı şâyetse-i temâşâdır
- 2 Olurdı dersi bu ‘abd-i ḥaḳîr u ‘acizden
Egerçi zâtı künûz-ı ‘ulûm-ı şettâdır
- 3 İderdi kat‘ merâtib olınca şadr-ı kerîm
Dir idi kendisi devlet ‘acîb rû’yâdır
- 4 Vülûdınıñ olur Aḥmed Cevâd tariḥi
Vefâtına mutaşarrıf Cevâd Paşa’dır

**NĀZİM ŞĀKİR-İ KUDSÎ-İ FİRDEVSÎ MERHÛMUN
TERCÜME-İ HĀLÎ İLE FAHRİYYESİ
Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün**

- 1 Benim Firdevsî-i Şâkir ki kûtb-ı Bâb-ı ‘Âlî’yim
Esâfilden degil şâşâ mürebbî-i e‘âlîyim
- 2 Ma‘a’t-taksîr oldım hâfız-ı metn-i kelâmu’l-lâh
Kemâlâtım ile ‘allâme-i dehriñ mişâliyim
- 3 Fünûn-ı haţtı aldım Hazret-i Hamdî Efendî’den
Derûn-ı hâmesinden neş’et itmiş şanki nâlîyim
- 4 Vidin’li h‘âceden aḥz-ı icâzet eyledim ‘ilmen
Ki ol dānā-yı fāzıl vāriş-i ‘ilm ü kemālîyim
- 5 Hoşa bir meşnevî-h‘ânım ki üstâdım Hüsameddîn
Der-i dergâh-ı Mevlânâ’da ḥaḳḳıyla mevâlîyim
- 6 Naşîb-i himmet aldım feyz-i Feyzu’l-lâh-ı kudsîden
Nice erbâb-ı fazlîñ maḥrem-i bezm-i vişâlîyim
- 7 Harîri meşrebim ki durretü’l-gavvâş ḡanâim
Meta‘-endâz bâzâr-ı le‘âlî-i ḥayâlîyim
- 8 Baña bu ni‘meti iḥsân iden pıñar-ı billûr ki
Oluna şeyḥ-i kāmiller füyûzâtıyla mālîyim
- 9 Cenâb-ı şeyḥ-i Râzî-i sünbûlistân-ı hünerdense
Gül-i zîbâ-yı fazlîñ ben de bir köhne sifâlîyim
- 10 Mülâkî olduğım aşḥâb-ı luṭfuñ ḡayeti yokdur
Celâleddîn-i Rûmî âyine-dâr-ı Cemâlîyim

(s. nr. 114)

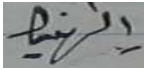
- 11 Tamām altmış beş olmuşdur sene hıdmetdeyim hālā
Hezārān şükrü lillāh kişver-i hikmetde vālīyim
- 12 Hüdāra kethudā-yı bāb-ı devlet oldığım kāfī
Hüdālık nāmına mahzar olan bir zāt-ı ‘ālīyim
- 13 Baña elbette kāfī bu sa‘adet her dū-‘ālemde
Ki müstağnī müzāhīm rüy-ı gerdān-ı te‘ālīyim
- 14 Müşārun bi’l-benān oldım ise zāhirde ma‘nide
Harābāt-ı ledünnī vakf-ı rind-i la’ubālīyim
- 15 Baña Firdevsī-i Tūsī didi Firdevsī-i Kudsī
Ki Firdevsī-i dehrim Şākir-i ni’mü’n-nevālīyim
- 16 Erişdim seksāne sinen tarīkim içre pīr oldum
Hemāre na‘t-ı gū-yı Muştafa vü pāk-ı ālīyim

65

TAHMÍS-İ TĀRİH-İ MİR MUHTĀR

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

I

- 1 Gülistān-ı şüünāt gül feyzi
- 2 Bahāristān-ı tevḥīd-i ḥudānīñ bülbül-i feyzi
- 3 Nigāristān-ı ḥüsnüñ zīver-efzā kākül-i feyzi
- 4 Bahāristān-ı ‘aşkıñ nefḥa cūy-ı sünbül-i feyzi
- 5 Sabāhü’l-ḥayr-ı ‘irfānīñ nesīm-i ‘anberīn-sāyı

II

- 1 Zehī necl-i necīl-i rāzī-i marzī-i Mevla ki
- 2 Re’is-i keşti-i zıkr-i Hudāvend-i ta‘ālā ki
- 3 Mürebbī-i nüfūs-ı mutma‘inne zāt-ı vālā ki
- 4 Cenāb-ı şeyḥ Rızā ol cılve-bīn-ı nūr-ı ma‘nā ki
- 5 Tecellī-hāne-i vaḥdet görürdi zīr ü bālāyı

III

- 1 Uşūlen ‘ākif-i beyt-i Hudā-yı lā-yezāl oldu
- 2 Kuyūdāt-ı ‘alāikden geçüp āzāde-bāl oldu
- 3 Süvār-ı eşheb-i tecrīd olan edhem mişāl oldu
- 4 Tarīk-i sünbülīde kām-ı peymā-yı visāl oldu
- 5 Nazardan tay iderdi ihtilāfāt-ı “min ve mā-bī”

(s. nr. 115)

IV

- 1 Nevāle-çīn idi h’ān-ı nevāl-i Aḥmediyyetden
- 2 Hemān sīr-āb idi ‘ayn-ı zülāl-i Aḥmediyyetden
- 3 İderdi iktibās ḥüsn-i ḥışāl-i Aḥmediyyetden
- 4 Münevver çeşm idi mihr-i cemāl-i Aḥmediyyetden
- 5 Temāşā-sāz idi her şeyde feyz-i sırrı Mevlāyı

V

- 1 Zamāna müttekā-pīrā-yı genc-i i’timād oldu
- 2 Ma‘ārī bi’t-taşavvur müstefīd u müstefā oldu
- 3 Tarīkatde ḥaḳīkat zātı şāhib ictihād oldu
- 4 Sene kırkdan ziyāde post-pīrā-yı reşād oldu
- 5 Tecelli-gāh-ı ‘aşk itmişdi bu dergāh-ı vālāyı

VI

- 1 Lisānı şıdkīle mevşūf u ḳalbi zākir-i Sübhān
- 2 “Fe-subḥāne’l-lezī ḥay u ḳadīr” mübdi’ü’l-ekvān
- 3 Be-sān-ı ḳurs-ı māh-ı hāle-pīrā-yı dil-i devrān
- 4 Meyān-ı ḥalḳa-i zikre girüp oldukça nūr-efşān
- 5 Ḳarīrū’l-‘ayn-ı feyz eylerdi ehl-i ‘aşk u sevdāyı

VII

- 1 Huzūruñda tırudı tercümān-ı lafz-ı ey-vallāh
- 2 Muṭī’en tūṭī-i efşāḥ-beyān-ı lafz-ı ey-vallāh
- 3 Sühan-bend-i sünūḥı ḥırz-ı cān-ı lafz-ı ey-vallāh
- 4 Olurdu her sözünde ter-zebān-ı lafz-ı ey-vallāh
- 5 Bu sözle ḳasd iderdi hikmet-i tevḥīd-i illāyı

VIII

- 1 Külâh-ı fakrı kıymışdı ser-i zîbâya ser-tâ-ser
- 2 Nâzar itmezdi zîb-i efser-i Dârâ'ya ser-tâ-ser
- 3 Fedâ-yı ser iderdi sürûr-ı ma'nâya ser-tâ-ser
- 4 Bürünmüşdi 'abâ-yı pāk-i istingâya ser-tâ-ser
- 5 Nigâh-ı raġbete almazdı meyl ü māl-ı dünyâyı

IX

- 1 Olurdu gâh zîbâyişde kâşâne-i vahdet
- 2 Yanardı şu'le-i şem'inde şad pervâne-i hayret
- 3 Gehî ol zât-ı 'alî-meşreb u ferzâne-i hikmet
- 4 Mezâristânı eylerdi tenezzüh-hâne-i 'ibret
- 5 Ne dem dil-h'âh-ı Mevlâ cüyı olsa zevk-ı tenhâyı

X

- 1 Nâzar-gâh-ı hezârân 'arif u âgâh idi her gâh
 - 2 Vücūhen mihr-i 'âlem-tâb idi ya mâh idi her gâh
- (s. nr. 116)
- 3 Dili vahdet-sârâ-yı hażret-i Allah idi her gâh
 - 4 Tecellî-h'âh-ı nūr-ı "şeme vechu'l-lâh" idi her gâh
 - 5 Geçüb kayd-ı ta'ayyünden celî gördi bu ma'nâyı

XI

- 1 Bevādî gerd-i hicrân olmasaydı şevk ile her rûz
- 2 Hemân şeb kılmısaydı şem'a-i âhı şerâr-efrûz
- 3 Sihir-gâhân-ı ibrâz itmeseydi nâle-i cân-sûz
- 4 Nâzar-pîrâ-yı ıtlâk olmasaydı Kays-ı 'aşk-âmûz
- 5 Şuhûd itmezdi her bir zerrede dîdâr-ı Leylâ'yı

XII

- 1 İderken istifâza her sene 'aşr-ı Muḥarremden
- 2 Virirken teşne-gâne şu sirişl-i çeşm-i pür-nemden
- 3 Şehîd-i Kerbelâ'ya gönderirken tuḥfe mâtemden
- 4 Nihân oldu egerçi çeşm-i zâhir beyn-i 'âlemden
- 5 Ḥaķîkatde odur şimdi taḥaķķuk-yâb-ı peydâyı

XIII

- 1 Fezā-yı Mürtezā'nın Haydarıdır evliyāullāh
- 2 Ki "Lā havfun 'aleyhim" masdarıdır evliyāullāh
- 3 "Velehüm yehzenün" şādān-teridir evliyāullāh
- 4 Cenāb-ı lā-yezāliñ mahzarıdır evliyāullāh
- 5 Çalış Allah için derk eyle bu sırr-ı hüveydāyı

XIV

- 1 Hākīkat-bīn olanlar mecma'ında ihtilāf olmaz
- 2 Hudā-cūyīn için hencār-ı hākdan inhirāf olmaz
- 3 İlāhiyyūn beyninde ilāhā gayrı lāf olmaz
- 4 Kelām-ı Hāk-perestān-ı tarīkatde hılāf olmaz
- 5 Bu merhūmuñ da taşdıķ itdi soñ hālī bu ma'nāyı

XV

- 1 Terāvet idüb Sünbül Sinān gül-zār-ı dīrīniñ
- 2 Olurdi nūkhēt-efzāsı riyāhīn-gāh-ı āyīniñ
- 3 Misāl-i nergis-i reyyān-ı bāğ u dāğ-ı temkīniñ
- 4 Dem-i ğaslinde ten-şūy üzre açdı çeşm-i Hāk-bīniñ
- 5 Ğarīķ-i būht u hayret kıldı erbāb-ı temāşāyı

XVI

- 1 Hākīm Allāh idi gösterdi bürhānı yed-i beyzā
- 2 Mesīhā-yı suhan-gūyā idi kehvārede gūyā
- 3 Hākāyıkdan olan dil zinde-gāne müjdeler zīrā
- 4 Bu hāletle devām-ı nazra-i feyyāz idüb īmā

(s. nr. 117)

- 5 Tesellī-yāb-ı hicrān eyledi 'uşşāk-ı şeydāyı

XVII

- 1 İrişdi cānı Hākķa oldu cismi hākda sākin
- 2 Ki rūḥu'l-ķudūs olur tā kā'ināt sidrede kā'in
- 3 Biliñ ki "ķüntü kenzen" gencine hālā budur ḥāzin
- 4 Geliñ ey ma'rifet-cūyān-ı rūşd-i zāhir ü bāṭın
- 5 Tevessül-gāh idiñ bu 'ārif-i irşād-fermāyı

XVIII

- 1 Budur teşrîf-i hâsü'l-hâs-ı zât-ı hazrete nâ'il
- 2 Degildi remz-i "mütü" hikmetinden bir amân gâfîl
- 3 Vefâtından muḳaddem olmuş idi maḍca'a vâsıl
- 4 Şakın zan itmeyiñ zâhirden oldu himmeti zâ'il
- 5 Buṭün-gâh itdi zîrâ rahmet-i Bârî te'âlâyı

XIX

- 1 Virildikce menâr-ı merkez-i İslâmdan temcîd
- 2 Gelüb gitdikce ervâḥ-ı 'azîzân-ı Hudâ te'yîd
- 3 Huşûşan oldığı müddetce ḳâim 'âlem-i ümmîd
- 4 Ḥarîm-efrûz-ı ḳurb oldıḳca bu Rûşen dil-i tevḥîd
- 5 Müeyyed eylesün Ḥaḳ şehriyâr-ı 'âlem-ârâyı

XX

- 1 Şahenşâh-ı cihân-ârâ ulu'l-emr-i mufahḥam ki
- 2 Yegâne pâdişâh-ı pâdişâhân-ı mükerrem ki
- 3 Ḥalâl-efzâ-yı re'fet 'adl-i dârâ [y1] mücessem ki
- 4 Hudâvend-i cihân 'Abdü'l-hamîd Ḥân-ı mu'azzam ki
- 5 Fûrûḡ-ı 'adl u feyzi şâmil oldu pîr ü bernâyı

XXI

- 1 'Uluvv-i himmetidir pîş-vâ eşḥâb-ı tevḥîke
- 2 Sümuvv-ı hikmetidir reh-nümâ erbâb-ı tedḳîke
- 3 Liḥâz-ı ihtirâmı münşarifdir emr-i tensîke
- 4 Nikâḥ-ı ihtirâmı mun'aṭıfdir ehl-i taḥḳîke
- 5 Ser-â-pâ kıldı râzı evliyâ-yı 'arş-peymânı

XXII

- 1 Nevâ-yı el-ḥazânı 'andelîb-i gülşen-i cânıñ
- 2 Derâ-yı er-rahîli bu rıbâṭ-ı köhne bünyânıñ
- 3 Nidâ-yı el-vedâ'-ı ve'l-fırâḳı ḳuṭb-ı devrânıñ
- 4 Şadâ-yı irtihâli ol hüdâ-âmûz-ı 'irfânıñ
- 5 Te'âlâ-gâh idince südde-i sulṭân-ı dünyâyı

(s. nr. 118)

XXIII

- 1 Olub şadır o dem fermānı icrā kıldı ĩcābın
- 2 Görür şāyān-ı ihsānı o sultān ehl ü erbābın
- 3 Terahhümle küşāde eyleyüb eṭlāfi ebvābın
- 4 Hemān taltīfe himmet eyledi evlād ü aşhābın
- 5 İdüb şāhāne ĩfā resm-i meşrū'-ı tessellāyı

XXIV

- 1 Hārāb olmuş merbānīyi muvaffaq oldu iḥyāya
- 2 Esāsen 'āṭıfet vaż' itdi dergāh-ı zevāyāya
- 3 Cihāna ser-te-ser zıll-ı zelīli virdi pīrāye
- 4 Kılub şarf-ı nükūd-ı merḥamet tecdīd u inşāya
- 5 O merḥūm eyleyince mażca'-ı rahmet bu mebnāyı

XXV

- 1 Vücūdun sāye-i endāz mehābet eylesün Allah
- 2 Cihāna nāşir-i nūr-ı 'adālet eylesün Allah
- 3 İlā yevmü'l-ebed hıfz u ḥimāyet eylesün Allah
- 4 Serīr-ārā-yı iclāl ü ḥilāfet eylesün Allah
- 5 Te'ākub eyledikçe feyz-i illā lafza-i lāyı

XXVI

- 1 O şeyḥ-i kāmiliñ sıgmaz şenāsı ḥadd-i imkāna
- 2 Nihāyet irci'ī na'tiyle geldi cānı devrāna
- 3 Kõnuldı na'sı vatka ki muşallāya mūhībāna
- 4 O merḥūmuñ şalātında bulundum feyz-cūyāne
- 5 O demde tutdı şandım nūr-ı rahmet zīr ü bālāyı

XXVII

- 1 Alub ol na'sı re's-i iḥtirāma zümre-i ebrār
- 2 Nidā-yı Allah Allah ile kabre kıldılar iḥzār
- 3 Gülāb-ı eşki Şākir eyledi ĩşār ulu'l-ebşār
- 4 Ricālū'l-ğayb telkīn itdiler tārīḥini muḥtar
- 5 Didi Allah rızā-cūy-ı ilāhī buldı mevlāyı

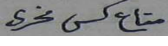
temmet

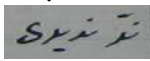
Vilādeti sene 1229 vefātı sene 1309 müddet-i 'ömri 70
rabī'ü'l evvel fī tevmi'l-ḥamīs

1311 TĀRİHİNDE ‘OŞMANLI YUNAN HARBİNDE TESALYA’DA ŞEHİD OLAN
MERHŪM ‘ABDŪLEZEL PAŞA HAKKINDA NAZİM ŞĀKİR-İ FİRDEVSÎ’NİN
KASİDESİ

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

- 1 Aldı ezel naşībini Abdülezel ebed
Olmaz ezelde ehl-i sa‘ādet ezeli ebed
- 2 Seksān yaşında eyledi āheng-i kār u zār
A‘dāyı kıldı masdaḡ-ı “bel-hüm ezall” ebed
- 3 İtdikce sell-i seyf olurdu mu‘ārızı
Üftāde-i girīve-i bīm u kesel ebed
- 4 Bozdı ‘adūyı cünd-i ebābīl saṭveti
Mānend-i ḡayl-i Ebrehe-i zü ḡiyel ebed
- 5 Ġazīleriñ lisān-ı fütūḡunda ‘āḡibet
Ḳaldı ezel ḡamāseti böyle meḡel ebed
- 6 Şāyeste-i ekārim-i lā-zāl lem-yezel
Bayeste-i mekārim-i lemmā-yezel ebed
- 7 Esdi nesīm-i subḡ-ı sabāhat açıldı ḡül
Ebr-i bahār kıldı añā reşş-i zıll ebed
- 8 Sāḡī-i sīm-i sāḡ ü şāliñ piyālesi
Neş’e-fezā-yı cām mürevvaḡ ‘asel ebed
- 9 Olmuş şehīd-i ‘aşḡa ezel ḡanlı pīrehen
Ḥaftān-ı zer-ṡırāz u mütellā hālel ebed

- 10 Şanma ezel cüyüş-ı ecel pây-mālıdır
Nā'il-terīn 'izz-i ecel 'azze cell ebed
- 11 Yüz sürdi hāl-i südde-i sıbt-ı peyambere
Hüsn-i kārīn cānı bu aḥsen 'amel ebed
- 12 Mi'mār-ı cehd ü ğayret u neccār-ı himmeti
Urdı habīb-i kabrine muḥkem temel ebed
- 13 Tā müntehā-yı sidreye gūyā 'urūc ile
Darū'n-na'īmı kıldı müebbed maḥal ebed
- 14 Meşşāt-gā[h]-ı māşıta-kārān-ı kudsiyān
'İşve-dihi 'arā'is-i şadr-ı ḥicel ebed
- 15 Gahī yemīn u gāh yesārında ḥabbezā
Şad şad sürüş-ı 'adn ü iremdir baġal ebed
- (s. nr. 120)
- 16 Zīnet-fezā-yı heşt-behişt-i berīndir
Pīrāye-baḥşı ḥilye-i seb'uṭṭūl-ı ebed
- 17 Tay eyledi merāḥil-i a'lar-revāḥili
Nī'mü'l-me'ābı nī'm-i me'ābü'z-ẓalel ebed
- 18 Dervāze-bend-i beyt-i 'alā'ik ebed ezel
Vareste-i neşīb u firāz-ı ezel ebed
- 19 Vīrān serāy-ı dehrde seyl-āb-ı ye's ile
Tā itmedi benim gibi ḥall ü ḥil-i ebed
- 20 Rāmī-i dil-ḥırāşıñ ise şāhter el-vücūh
Ḳalsun dü-desti beste-i ḳayda şell ebed
- 21 Bāzār-gīr u dārı kesāde mukārinen
Olsun metā' mübtezel ebed

- 22 Zannım budur ki durdığı müddetce kâinât
Gelmez bu gûne şân u şukûha hâlel ebed
- 23 Yetmiş yaşında Şâkir ezel şâd-h'âhıdır
Kikli elinde seyf-i cidâl ü cedel ebed
- 24 Eyler sürûd nağme-i rahmetle kudsiyân
Virdikce tāk-ı 'arşa tanîn bu gâzel ebed
- 25 Göñlüm elimden aldı benim bir güzel ebed
Olmaz aña ezelde behâ vü bedel ebed
- 26 Bir 'ukdedir selâsil-i gîsû-yı 'anberîn
İrmez o 'ukde hâlinle pîrâne el ebed
- 27 Olsam katîl-i hancer-i müjgânı sevdiğim
Hünüm iderdi gâze-i rû-yı emel ebed
- 28 Eylerse bâr-ı dehre taḥammül ider ḥulûl
Sümmü'l-ḥıyât vehmime cism-i cemel ebed
- 29 Baḡ 'adl-i pâdişâha felek kılma zinhâr
Bî-çare-gâna cevır ü cefâyı 'ilel ebed
- 30 'Abdülhamîd Han ki cenâh-ı ḥimâyesi
Zıll-efken-i müfâriḡ-i mülkü milel ebed
- 31 Gâzî-i bî-müdânî-i sâni-i bu'l-fütûḡ
mâ-şadak mâ-aḡal ebed
- 32 Kim gördi böyle kā'id-i Fârûk-şîmeyi
Münḡâd emr-i sâriye-i el-cebel ebed
- 33 Her ferd-i âferîde-i ceş-i muzafferi
Müstahzar-ı mülûk-ı zâhîrû'l-düvel ebed

(s. nr. 121)

- 34 Olmaz nazîri sânihe-i zîb üli'n-nehâ
Ya'ni yegâne mâ-ḥasal-i kad-ḥasal ebed
- 35 Görsün şu'â'-ı bāriḳa-efrûz-ı şārimi
Mirrîḫ-i ḥîre-bîneş u çeşm-i Zuḥal ebed
- 36 Evşāfinı idāde-zebān-ı beyān lāl
Medḫ-i medîḫi maşdar-ı mākāll-i dil ebed
- 37 'Ahdinde şebbāz ile 'aşfûr-ı lāne-sāz
Zānû-yı şîr-i şerze visād-ı Hamel ebed
- 38 Oldı dil u dü-dîde-i ḥassād-ı bed-sigāl
Umāc tîr ü fīmā nezel ebed
- 39 Yatdıkça bu türābda ḥāfız-ı ezel hemān
Olsun o şehriyār-ı mü'eyyed uli'l-ebed
Temmet

(s. nr.122)

67

TĀRİḤ

Mefā'îlün / Fe'ilātün / Mefā'îlün / Fe'ilün

- 1 Cenāb-ı Hayder-i Kerrārıñ oldı hem-nāmı
Ki mîr Alîy-yi velî 'iber 'ıtret-i muḫtār
- 2 Muḥibb-i āl-i resûl hāk-i pā-yi necl-i Betül
Mürîd-i der-geh-i Aḥmed gulām-ı heşt ü çehār
- 3 Rehi emîr-i 'aliyyü'l-'alā vü 'ulyādır
Ki görmedi aña mānend-i dîde-i ebrār
- 4 Vefâtı şehr-i şiyām on toḳuzda buldı vuḳû'
O dem idi ki şehîd oldı Hayder-i Kerrār

- 5 Bakıñ bu hâkde gencîne-i ‘ulûm u fûnûn
Nihân oldu ebed ile yâ ulî’l-ebşâr
- 6 ‘Aliyy-i ‘ālî-i a‘lâ Ebu’l-tirâb ise de
Makâmı oldu şu‘ûnen hadâ’ikü’l-aḥrâr
- 7 Vefâtına didi Ruhû’l-kudûs zehî târîḥ
Hesâb oldu mükerrer “Fen‘am-ı ‘akbi’d-dâr”

1312

(s. nr.123)

68

DİGERİ

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

- 1 Verd-i ruḥ-ı gül-zâr-ı İsmâ‘îl virmişdi şeref
Eylemişdi gülşen-i dehr-i müzeyyen her taraf
- 2 Zîver-i butsan-serâ-yı nâz idi ol gonca-fem
Fî-teref ke’l-zehr yâ ke’l-zehr-i ḥattâ fî-teref
- 3 Solfı ḥayfâ nâgehân bâ-ḥazân-ı merg ile
Kim bilür esbâbın ancak bâḡbân-ı “men ‘aref”
- 4 Ol kemân ebrû şehîdâ eylemişdür inḳıtâl
Tîr-i dil-dûz-ı ḳazâya ḳünkü olmuşdur hedef
- 5 Ol dürr-i yektâyı ḡavvâs-ı ecel kıldı heder
Lü’lû-yı lâlâ ile memlû iken mişl-i şadef
- 6 Dehr-i zâlim hirre-i nâ-sâz-kârıñ ‘aynıdır
Sevdiginden itmede evlâdını ekl ü telef
- 7 Geldi bir mısırâ‘da ḥattâ bu iki târîḥ-i nâm
Verd-i ruḥ pejmürde oldu ḡoncasıyla yâ esef

‘Aze muharrem 1215

Zilhicce 1214

69

DİGERİ

Yazıldı eşk-i dü-çeşmimle cevherîn târih

Hadice şafvete olsun na‘îm-i cân karâr

Derkenâr : Zevcesi Hadice Şafvet Hanım hakkında vefâtınadır

1216

70

DİGERİ

Raḥmet-i Bārī te‘ālā merca‘i

Oldı Fıtnat Hanım cennet-mekân

Derkenâr : Şabri Paşa zevcesi Fıtnat Hanımıñ vefâtına tarîḥdir

1226

71

DİGERİ

Yazdı cevher ile târihini kilik-i Şâkir

‘Ukbāya kadar âh bu Hâlet Paşa

1226

(s. nr.124)

72

**MERḤŪM İSMÂ‘İL PAŞA ḤAḤḤINDA YAZILMIŞ BİR MERŞİYEDİR BA‘Zİ
EBYÂTI**

Fe‘ilâtün / Mefâ‘ilün / Fe‘ilün

I

- 1 Bir melek-ḥulḳ u aḥbabü’l-tebcîl
- 2 Südde-i ‘arşı eyledi taḳbîl
- 3 İrdi sem‘-i ḥayāta bâng-ı raḥîl
- 4 Vārid oldu berātı bi’t-ta‘cîl
- 5 Gitdi Ḥaḥḳ’a cenāb-ı İsmā‘îl
- 6 Ve ‘aliyyü’ş-şenā ma‘a’t-tertil

II

- 1 Āsaf-ı muḵbil-i Süleymānī
- 2 Lāle-i Ṭūr-ı Mūsā el‘umrānī
- 3 Nuḥbetü’l-āherīn-i bürhānı
- 4 Eyledi terk-i ‘ālem-i fānī
- 5 Gitdi Ḥaḳḳ’a cenāb-ı İsmā‘īl
- 6 Ve ‘aliyyü’ş-şenā ma‘a’t-tertil

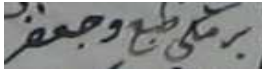
III

- 1 Sīreten zātı bir veliyyu’l-lāh
- 2 Şureten de ḥidīv-i dil-āgāh
- 3 Kıldı terk-i umūr u manşıb u cāh
- 4 Dehr-i fānīden eyledi eger āh
- 5 Gitdi Ḥaḳḳ’a cenāb-ı İsmā‘īl
- 6 Ve ‘aliyyü’ş-şenā ma‘a’t-tertil

IV

- 1 Pāye-i şadr ile mübeccel idi
- 2 Kāmil ü ekmele ü mükemmel idi
- 3 Kilk-i taḳdīr ile müseccel idi
- 4 Ki vezīr ü faḥīm u encel idi
- 5 Gitdi Ḥaḳḳ’a cenāb-ı İsmā‘īl
- 6 Ve ‘aliyyü’ş-şenā ma‘a’t-tertil

V

- 1 Vüzerā şeyḥi nādirü’l-emsāl
- 2 efzāl
- 3 Zīb-i sāz mesānid-i iclāl
- 4 ‘Ākibet bi’l-kemāl ve’l-ebcāl
- 5 Gitdi Ḥaḳḳ’a cenāb-ı İsmā‘īl
- 6 Ve ‘aliyyü’ş-şenā ma‘a’t-tertil

VI

- 1 Ol ḳadar nāzenīn idi zīrā
- 2 Oldı meftūnı Hüsrev ü Rānā
- 3 ‘Adliniñ mā’ili iken Kisrā
- 4 Teng oldı aña bu kökne serā

- 5 Gitdi Hakk'a cenāb-ı İsmā'īl
6 Ve 'aliyyü's-senā ma'a't-tertil

VII

- 1 Altmış üç yaşına ırince hemān
2 Oldı küşe-nişin-i dār-ı emān
3 Ağladı mevtine zemīn u zamān
4 Kalmadı hiç kesde rebab ü kemān
5 Gitdi Hakk'a cenāb-ı İsmā'īl
6 Ve 'aliyyü's-senā ma'a't-tertil
(s. nr.125)

VIII

- 1 Milket-i Mısrı kıldı bāğ-ı na'im
2 Her taraf ağıdı Nıl-veş Tesnīm
3 Zīb-i gülşen-serā-yı İbrāhīm
4 Cānı cānānına idüb teslīm
5 Gitdi Hakk'a cenāb-ı İsmā'īl
6 Ve 'aliyyü's-senā ma'a't-tertil

IX

- 1 Şānī-i Yūsuf-ı zamān iken
2 Bī-bahādır u bī-bāhāne iken
3 Cevher-i genc-i şāygāne iken
4 Sākin-i mīhmān-hāne iken
5 Gitdi Hakk'a cenāb-ı İsmā'īl
6 Ve 'aliyyü's-senā ma'a't-tertil

X

- 1 Tāb-ı nūr-ı Muḥammedī vü 'Alī
2 Mihr-i pāk-i benī nebīy-yi velī
3 Cebhesinde görindi tā ezelī
4 Söndi çünkü şu'a-ı nūr-ı celī
5 Gitdi Hakk'a cenāb-ı İsmā'īl
6 Ve 'aliyyü's-senā ma'a't-tertil

XI

- 1 Kudvetü'l-‘arîfîn ‘ulüvvü himem
- 2 Zübdetü'l-vāsılîn-i hûb şiyem
- 3 ‘Umdetü'l-kānitîn-i ehl-i kerem
- 4 Oldı zîver-tırâz-i bâğ-ı irem
- 5 Gitdi Hakk’a cenâb-ı İsmâ‘îl
- 6 Ve ‘aliyyü’s-senâ ma‘a’t-terîl

XII

- 1 Genc-i tevhîde oldı çün nâ’il
- 2 Der-i dergâh-ı hâzrete vâsıl
- 3 Olma gâfil bu zıl olur zâ’il
- 4 Olmadan dehr-i fânîye mâ’il
- 5 Gitdi Hakk’a cenâb-ı İsmâ‘îl
- 6 Ve ‘aliyyü’s-senâ ma‘a’t-terîl

XIII

- 1 O vezîr ü mekemmell u nâdir
- 2 Meşelini görmedim didi Şâkir
- 3 Neyleyim âh bâtın u zâhir
- 4 “İrci‘î” emri oldı çün sâdır
- 5 Gitdi Hakk’a cenâb-ı İsmâ‘îl
- 6 Ve ‘aliyyü’s-senâ ma‘a’t-terîl

XIV

- 1 Öyle bir zât-ı a‘zam u efham
- 2 Şon zamânda baña idi hem-dem
- 3 Sağ kolumda vefât kılmışdır hem
- 4 Oldı dergeâh-ı ‘izzete mahrem
- 5 Gitdi Hakk’a cenâb-ı İsmâ‘îl
- 6 Ve ‘aliyyü’s-senâ ma‘a’t-terîl

XV

- 1 Ğasli emrin ben eyledim itmām
- 2 Buldı emr-i vaşiyetiyle ħitām
- 3 Fehm-i a‘dāyı kılma istifhām
- 4 Yāve-gūyāna söyle ki encām
- 5 Gitdi Ḥaqq’a cenāb-ı İsmā‘īl
- 6 Ve ‘aliyyü’ş-šenā ma‘a’t-tertil

temmet

(s. nr.126)

73

SŪZ-I DİL İLE YAZILMIŞ BİR ‘ACĪB MERŞİYEDİR

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Çeşm-i āfet-i āfitāb ‘ālem-i temsīl idi
Şeb-çerāg-ı ḥānedān pāk-i İsmā‘īl idi
- 2 Müntehā-yı perdede ilhām ile mülhem faḳat
Sidre-i ḳalbi ise menzīliḥe Cibrīl idi
- 3 Ol ḳadar bāyiste-i ta‘zīm u tekrīmātdır
Sāre-i veyā Āsiye-i tehlīl idi
- 4 Şūreten hayrū’n-nisā u sīreten faḥrū’n-nisā
Zan iderdiñ sūret ü sīret ile tebdīl idi
- 5 Eyledi riḥlet hemān zīnet-i sarāy-ı ‘adne dek
Varihā-yāb-ı tecellī reste-i tesvīl idi
- 6 Nāgihān ‘īd-i fītrda ‘azm-i mīnū eyledi
Hāl-i şaḥvinde bile āmāde-i terhīl idi
- 7 Raḥmet olsun cānına Bārī te‘ālādan hemān
Nüşa-i kibri gibi şāyetse-i tebcīl idi

Temmet

DİĞER MERSİYE-İ HAZİN

Fa‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Yād eyle çeşm-i āfet-veş ‘işāme ‘işmeti
Mihr-i ‘ālem-tābdır yā māhdır hāmiyyeti
 - 2 Şeb-çerāğ-ı hānedān zāt-ı İsmā‘īl idi
Ol hidīv-i efhamıñ Hārūn-ı Mūsā şöhreti
 - 3 Bu üçünci hānım ile fāhri derdi Rābi‘a
Çünkü bu olmuşdı Hārūn-ı Zübeyde tīneti
 - 4 Māder-i eyyām aña mānend-i tevlīd eylemez
Hācer-i ‘iffet Asiye keyfiyyeti
 - 5 Çeşm-i rāhīl u şafūna görmedi zātı gibi
Bir melek-sīret vücūdı bir ferīşteh şūreti
 - 6 Zātına endīşe-i Yūsuf Züleyhādır didi
Bu tasavvur olsada taşdıķe şāyān şıhḥati
 - 7 Pāk-i terdir dāmeni Meryem gibi bī-iştibāh
Kudsiyān zīver-tırāz-ı ḥacle-i terbiyyeti
 - 8 Ferş-i būrān nāsiye-sāy-ı kefi aḳdāmıdır
‘Arş-ı Belķis-i Sabādır pāy-gāh-ı ḳudreti
- (s. nr.127)
- 9 Öyle bir nevvār-ı ‘işmet hāne-i taḳdīsdir
Tab‘ına Mecnūn ider Leylā-ı Selmā ḥulkanı
 - 10 Ḳāşvetü’t-tarf u ḥayrāt u ḥisān olmuş idi
Hūr-ı maḳsūrāt ile hem meclis-i ünsiyeti

- 11 Muḥṣenāt-ı kānitāt u ümmehāt-ı kâ'ināt
Olmuş idi perde-ber-dâr-ı ḥarīm-i ḥürmeti
- 12 Bulmaz idi olmasa te'nîş ile şöhret-şi'âr
Pertev-i mihr-i cihân-peymâ huzûra ruḥṣatı
- 13 Pâsbân-ı südde-i dergâh iken mâh-ı münîr
Nass-ı "ḳadernâhu" virmezdi duḥûla ḳudreti
- 14 Devlet u 'işmet ser-i mensûrınıñ 'unvânıdır
Müntezirken cā-be-cā şân u şükûh u şefḳati
- 15 Neyleyim ki Hâdimü'l-lezzât 'âlem tîşesi
Ḥâne-i ma'mûrı tahrîbâta buldı fırşatı
- 16 Aḥmedü'l-muhtâr ile ma'rûf olan tarîhde
İrci'î emriyle buldı şadr-ı ḳaşr-ı cenneti
- 17 Nâmı mezkûr olmayan cem'-i meşâhîr-i nisâ'
Tutdılar mâtem-künân bi'l-fi'l genc-i ḥalveti
- 18 'İd-i fiṭr içre ḳonuldı medfen-i maḥşûşına
Ol ḳare bayramıñ elbet tutdı dehri zülmeti
- 19 Câme-i 'îdiyesi oldı kefen yâ el-esef
Eşk-i çeşmân ile ḥattâ ḡasl olındı hey'eti
- 20 Gelmedi mehd-i şuhûda misl-i tâ bû 'âlemîñ
Âdem ü Ḥavvâ olaldan bâdî-i cem'iiyeti
- 21 Hafşa vü Zeyneb meded-kârı ola her ḥâlde
Dest-gîr-i ma'nevîsi Ümmühânî ḥazreti
- 22 Rûz [u] şeb ḥayrû'n-nisâ fahrû'n-nisânıñ ma'nevî
Ḳabrini tenvîr ḳılsun şem'-i rûḥâniyyeti

- 23 Zinhār olmayañ ma‘rūf cāh-ı devlete
Cāhı çāh-ı Yūsuf sicn-i Züleyhā gāyeti
- 24 Şākir-i Firdevsī kavlince felek ğaddārdır
Hūn-ı dil nūş eyleyān cellādıñ olmaz şefkati
Temmet

(s. nr.128)

75

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Fe‘ülün

- 1 Beyān-ı hāl-i şuyūh-ı naķşibendī
Odur Şeyhu’ş-şuyūh-ı Naķşibendī
- 2 O pīr-i kāmiliñ dervīşiyim ben
Hemāre nīk-ter endīşesiyim ben
- 3 Ki yazdım ser-te-ser aḥvāl-i pākin
Hemān kuḥlū’l-cevāhir eyle ḥākin

76

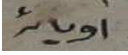
I

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

- 1 Kıldı Allāh-alīm Ādem’e ismen ta‘līm
Öyle ta‘līm ki Ādem’dir ebu’l-‘ilm ‘alīm
3 Kāmil insān olur mahzar-ı ta‘zīm-i ‘azīm
4 Tā ki mescūd-ı Melā’ik bi-‘azīm-i ta‘zīm
5 Gül-i gül-zārı ni‘m bülbul-i ezhār-ı na‘īm
6 Māşıṭa-sāzı nesem ğāliye perdāzı nesīm

II

- 1 Reh-i ‘irfāna sülūk eyledi ābā-yı vüçūd
2 Oldı incālī Süleymān u cenāb-ı Dāvud
3 Yūsuf’a eyledi hem encüm-i eflāk sücūd
4 Kudsıyān zīver-i miḥrābı Muḥammed Maḥmūd

- 5 mefhar-günin ‘aleyhi’t-teslīm
6 Esnānıñ ider ecnād-ı melā’ik telşīm

III

- 1 Ümmetiñ ‘ālimidir mürsel-i İsrā’īl
2 Vech-i maḵrūn olan ilhām ise Cebrā’īl
3 Cān virir bād-ı şabāya dem-i Mikā’īl
4 Şūrıdır bādī-i bīdārī-i İsrāfīl
5 Nefāḫātiyla bulur rūh-ı revān ‘azm-i ramīm
6 Pīş-gāhında Mesīḫāne semīhāne nedīm

IV

- 1 Bunlara zeyl iderim ḥazret-i Feyẓullāhı
2 Vāriş-i ‘ilm-i ledünnī olan ‘ālī-cāhı
3 Çünki ilhām ile me’lūf dil-i āgāhı
4 ‘Arşa peyveste hemān ḥāk-i der-i dergāhı
(s. nr.129)
5 Zātı endiye-i pīrāne şehāmetle şehīm
6 “Yevme lā-yenfa‘u” gūyān ma‘a’l-ḳalbū’s-selīm

V

- 1 Feyz-i Bārī ki Dīdem ḥāṭır-ı meh kıldı ḥutūr
2 ‘İtr-ı ‘aṭṭār-ı mu‘aṭṭer ile būy-ı tayfūr
3 Feyz-i Mevlā ise bī-şibh-i bi-ḳavl-i cumḥūr
4 Ki re’īs-i ‘ulemā vü sūleḫā-yı meşhūr
5 Güft-i hātif be dü-gūşış merv-i ez rāh-ı seḳīm
6 Riclū’l-‘ārim fī’d-dehr-i ḥaḳīr ü zemīm

VI

- 1 O mürebbī-i kerem-kār u ‘azīz-i ‘unvāni
2 Cism-i keşşāf-ı me‘ānīde ki rūh-ı şānī

- 3 Şehdu'l-lāh ki şerh eyler idi itķānı
- 4 Göze aldırılmaz idi kevkebe-i gūyānı
- 5 Yedi sūretde eger olmuş ise kōhne kilīm
- 6 Zāir-i tūr-ı dili zirve-i Sīnā'da Kelīm

VII

- 1 Ka'be-i ehl-i dil olmuş idi tā hāk-i deri
- 2 Münzevī tekyesine virmiş idi nūr u ferī
- 3 Sālik-i 'ilm u kemālātūñ odur rāh-beri
- 4 Kıldı tezyīn kütüb-hāne-i fazlı eşeri
- 5 İtdi şīrāzesini şeyh-i niżāmī tanzīm
- 6 Yazdı takrīz ile hāşīyye-i muḥaşşī ḳadīm

VIII

- 1 Faḥr-ı Rāzī gibi deryā-yı dil u dānā-yı umūr
- 2 Kıldı tefsīr u Buḥārī ile ezmānı mūrūr
- 3 Şāṭibī zān olunurdu o ebu'l-faẓl-ı fuhūr
- 4 Bu'l-me'ānī gibi bir zāta virirdi destūr
- 5 Dāmeneş-rā be-giriftem be-dü-dest-i tefḥīm
- 6 Keş-i ber-ser be-nihādem be-vüfūr-ı tekrīm

IX

- 1 Oldı ol zāt-ı himem-kār-ı eḳirrāba re'īs
- 2 Cāmi'-i kevn ü mekān içre iderdi tedrīs
- 3 Dersine ṭālib olur idi vüçūhen idrīs
- 4 Oldı fitrā vü kesā'ī ile ma'nīde enīs

(s. nr.130)

- 5 Raḥmetu'l-lāhi 'aleyhi ve hüve'r-Rabbü'r-raḥīm

X

- 1 Zühd ü taqvāsı ile kıā'id-i seccāde idi
- 2 Olmadı müttekī-i mündeş zer-beft idi
- 3 Harekātında hemāredir idi "huz bi-yedi"
- 4 Ni'mezā huz bi-yedī yā senedī mu'temidi
- 5 Olmuşum ben der-i dergāhına pīrāne muķīm
- 6 Sākıt-ı rağbet- a'vām çü köhne taķvīm

XI

- 1 O vücūd olmuş idi kenz-i 'ulūm-ı şettā
- 2 Meşnevī-h'ānlar aña eyler idi kıaddi dü-tā
- 3 Ki harīrī-i zamān dinse o taķrīre sezā
- 4 Tesbīh ider āl-i 'abāya şalavāt ile kıaba
- 5 Dām-ı ta'līmine münķad olub āhū-yı harīm
- 6 Aña mebzūl idi ni'met-i cennāt-ı na'īm

XII

- 1 Yevm-i tāsū'-ı Muħarremde iderdi mātem
- 2 Esheb ü 'azma süvār oldu sanurdım edhem
- 3 Meşnevī-ķāneyi eylerdi hemān cā-yı feşrem
- 4 Yazdığım merşiyedir cümle-i va'zı fefhem
- 5 Öyle bir merşiye ki ser-te-ser aķvāli elīm
- 6 Ki edībāne edībāne olundu tefhīm

XIII

- 1 Rāvī-i mīr-i kelām-ı kelimāt-ı tāmme
- 2 Sevk-i şīvenle irişdirdi sözi encāma
- 3 Cāmi'-i ģazret-i Eyyūb'da ol 'allāme
- 4 Virecek idi aķurrāya icāzet-nāme
- 5 Nāģihānī ģibi ol fāzıl u memdūh u kerīm
- 6 "İrci'ī" merci'ine da'vet ile oldu 'azīm

XIV

- 1 Pençşenbe günü cem‘iyyete virmişdi qarār
- 2 Yazılub tezkireler şeyh-i şüyūha yek-bār
- 3 Meger ol gice imiş leyl-i her bir idbār
- 4 Allah Allah diyerek gitdi o şeyh-i kebbār

(s. nr.131)

- 5 Eyledi müşg-i Hoten-vār hemān neşr-i şemīm
- 6 Kıldı ervāh-ı ‘azīzān meşāmmın teşmīm

XV

- 1 Yevm-i mezkūrda cem‘ oldı efāzıl her-sū
- 2 Dökdi Ya‘kūb-ı zamān dīdelerinden çok şu
- 3 Ki virildi o vücūd-ı himem-ālūda vuzū
- 4 Eşk-i çeşmān-ı muhibbānla yıkandı yā Hū
- 5 Olarak āb-keşi zümre-i şākird-i fehīm
- 6 Biri ez-cümle bu Firdevsī-i bin İbrāhīm

XVI

- 1 Şadef lahde konulmağ içün ol dürr-i ‘Aden
- 2 Oldı efsūs hemān ferve-i beyzāsı kefen
- 3 Pīr-i Ken‘ān idi ki medfīnidir beyt-i hazen
- 4 Eyledi cümle-i ervāh-ı ‘azīzān şīven
- 5 Oldı fānī olan insan müzāhī-i haşīm
- 6 Sarsar-ı āfet ile çünki haşīm oldı ‘adīm

XVII

- 1 Oldı bāş üzre o na‘şı nice aşhāb-ı kemāl
- 2 Allāh Allāh muşallāya olundı īsāl
- 3 Oldı her emr ü irādāt rehīn-i ikmāl
- 4 Harem-i cāmi‘e oldı anı ehl-i ibcāl
- 5 Ki şudūr eyledi bu hikmet ile hükmi-i hakīm
- 6 Olamaz hükmi-i hakīmāne sezā-yı telvīn

XVIII

- 1 Oldı t̄abūt yeri rah̄l-i re'īs-i ҡurrā
- 2 Şanki h̄āzır idi bi'l-lezzāt imām-ı ҡurrā
- 3 Ҙoplanub anda telāmic-i serīrū'l-ārā
- 4 Ҙudemā vü süleḫā vü küberā
- 5 Öyle bir cemm-i cemīme dinliyor bi't-taşmīm
- 6 İki 'ālemde sa'ādetli olan cemm-i cemīm

(s. nr.131/1)

XIX

- 1 Kendi hattıyla yazılmışdı icāzāt-ı metīn
- 2 Sū-yı t̄abūtdan öyle berevāt-ı taḫsīn
- 3 Virilüb anda oқındı yine Kur'ān-ı Mübīn
- 4 Bir du'ā oldı ki āmīn didi rūh-ı emīn
- 5 Defn olındı fer-i iklīl ü Şüreyyā dīhīm
- 6 Ҙalḫı Firdevsī-i Şākir gibi berderī yetīm

XX

- 1 Āh ezin kerdeş devrān-ı cefā-cū şad āh
- 2 Eyledi k̄āniḫa pīrimizi mātem-gāh
- 3 Baña Firdevsī-i Kudsī diyu eylerdi nigāh
- 4 Eylerim mażca'ına 'arz-ı tehiyye her-gāh

(s. nr.131/2)

- 5 Şākirāne iderim merḫad-i pākin telşīm
- 6 Pīr-vāne olurum şāmin-i aşḫāb-ı raḫīm

XXI

- 1 Olsa insan eger ḫākim-i dehr-i nāsūt
- 2 Süllem-i pāy-gehi t̄ab-firāz-ı melekūt
- 3 Bir gün elbette olur aḫres ü lāl u mebhūt
- 4 Ki neşed 'ālem-i fānī heme cā-yı ceberūt

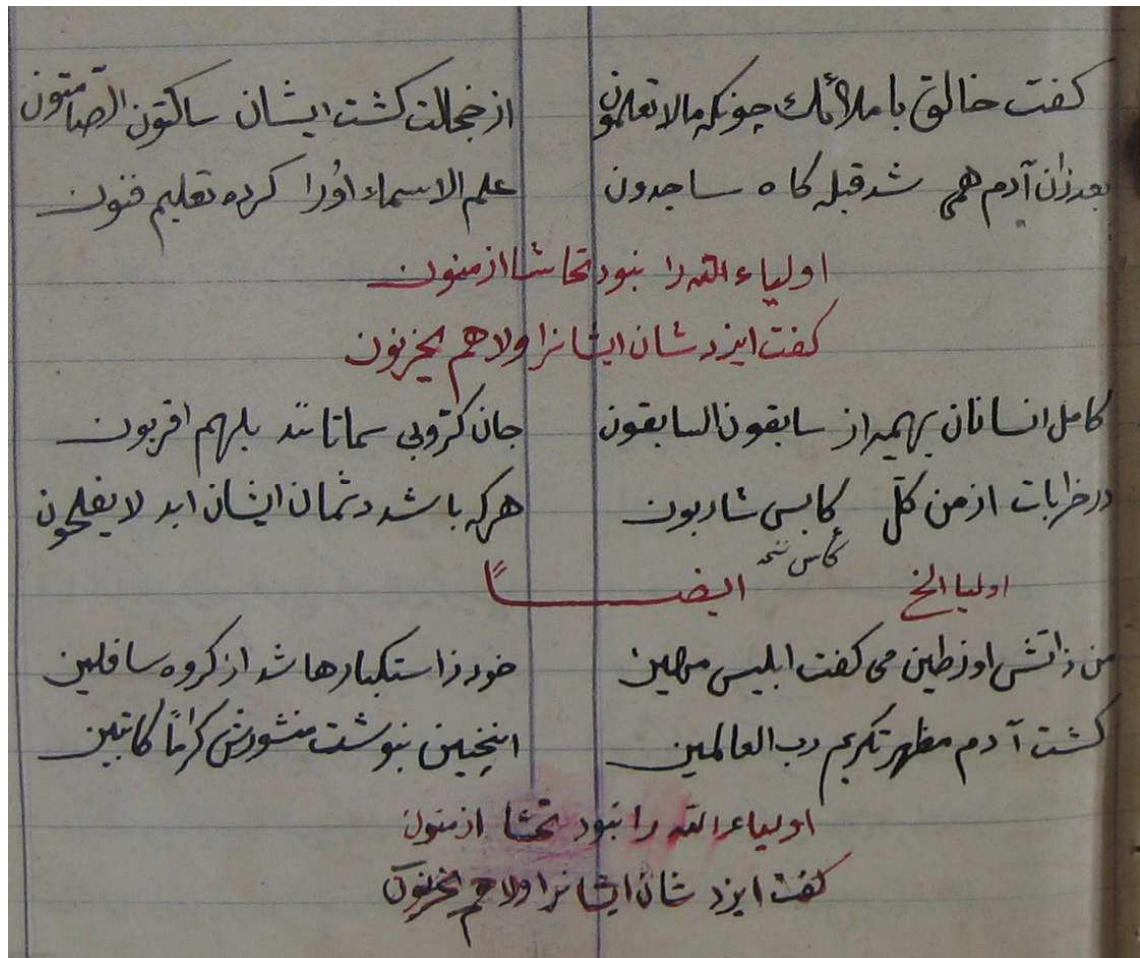
- 5 Ger buved hil'at-i zer-befte vü ifrâz-ı sîm
6 Mî-küred dest-i każā 'ākibetü'l-emr-i dü-nîm
temmet

(s. nr.132)

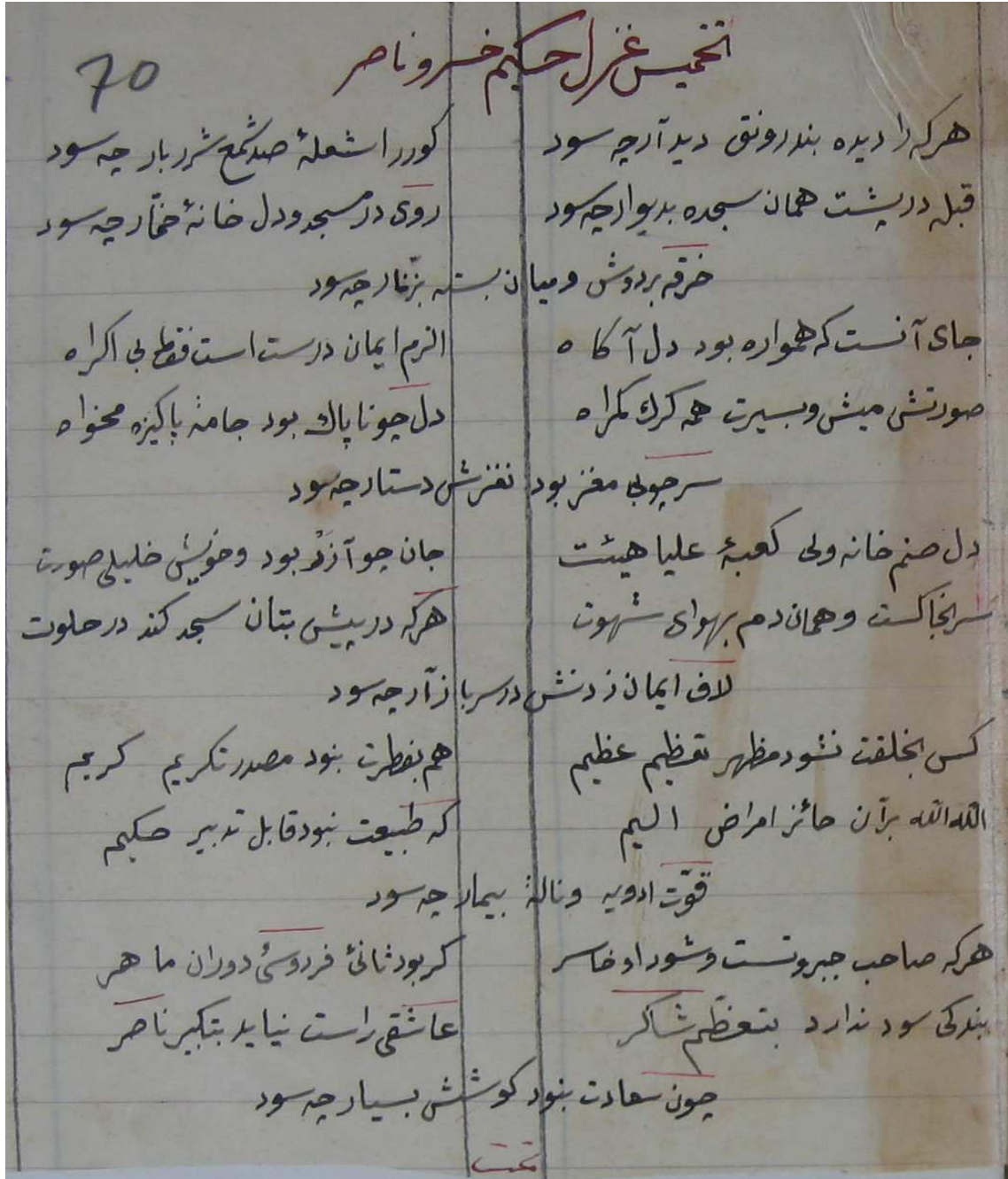
77

MÜSEDDDES BİR MANZÜME

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

دات بزدان علم الانسان مالم يعلم است
روح انسان مکمل با سروشان خدمت
بالوجه از زلف و سدره نشینان اگرست
در بیان عدم رفتن چمن و انزوه و غنست
اولیاء الله را بنودتخاش از منوب
گفت ایندشان اینانرا و لا هم بخیرون
بیت معمور خدا و جدان هر کامل بود
کثر مخفی قلب آگاهان و دانادل بود
کعبه دل صنع حق تر آب و حش و کل بود
تومیند آری که شاکر از خدا غافل بود
اولیاء الله را بنودتخاش از منوب
گفت ایندشان اینانرا و لا هم بخیرون
(انحیس علی حکیم ضررنا) و بیستی قطری ترا در لعل
قارنو صحنه بیازله

NĀZİM MEḤMED ŞAKİR KUDSÎ EFENDİNİN TERCÜME-İ HÂLİNİ
KİSMEN AŖDIRIR BİR MANZÜME-İ ĞARRÂDIR

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

- 1 'Abā berdüş olan ehl-i ḥaḳīḳat ḥānḳāhıyım
Semā'en başı dönmüş Mevlevî fāḥr u külāhıyım

- 2 ‘Azîzân-ı ilâhî âsitân-ı hikmet ‘unvânıñ
Beyâz-ı lihyeden çârüb-sâz-ı bârigâhıyım
- 3 Kanâ‘atle geçürdüm ‘ömrümi ki mülk-i lâ-yefnâ
Derinde sâ‘il-i şâhenşeh-i devlet penâhıyım
- 4 Ne lâzım çâh-ı ber-pîrâne ser-Ya‘küb-ı devrânım
Bu çâh-ı ka‘r-ı nâ-peydâda Yûsufî vicâhiyım
- 5 Degilsem eşheb-i meydân-ı cevân-ı hudâvendân
Bu teng-â-teng kîreng edhem-i baht-ı siyâhiyım
- 6 Beni taẕyîk iderse dehr-i dūnuñ i‘tisâfâtı
Hudâ-yı dâd-ı bahşâ-yı cihân fer-bâr-h‘âhiyım
- 7 Merdârisde olub zânū-zen köhne haşîr amma
Kemâlât ‘âleminde faẓl u ‘irfân bercâ mâhiyım
- (s. nr.134/1)**
- 8 Olur vaḥî-âverim Cibrîl endîşeñe u bîne
Ki ilhâm-ı Hudânıñ maşdar-ı bî-iştibâhiyım
- 9 Hoşâ gül-âb-ı hikmet cûş ider inbîk-i tab‘ımdan
Zih-â-zih micmere gerdân-ı mînûya müzâhîyım
- 10 Debîr-i mâ-yürîd ü mâ yerâdım şâ‘ir-i ‘aşrım
Metâ‘-ı nâ-revâc-ı kes-i mihrâbla mübâhîyım
- 11 Faḫaṭ nessâc-ı dîbâyım ḫarîrî dest-gâhında
O kâmil üstâd-ı niyâz-kâr-ı kâr-gâhiyım
- 12 Gül-i gül-deste-i hikmet bulur neşv ü nemâ benden
Dem-i ‘atṭâr-veş nûkhet-ṭırâz-ı ‘ıtr-ı şâhiyım
- 13 Kitâb-ı ḫâtırında münderic Şehnâme-i Tûsî
Eger firdevs-i Firdevsî ḫazân-dîde giyâhiyım

- 14 Doğunma hâtırâ şikeste-i mūrānıma zinhār
Mağāk-i nemlede pinhān Süleymān-ı ilāhīyim
- 15 “Fe-ḥuz” emriyle “mā-āteytük [ve kün] fāl-i mübīnimdir
Şükūr-ı eşākirīniñ şākiri şükrüñ şifāhīyim

80

DİGER

HAYAT ‘UNVANLI GÜZİDE BİR
TANZİM VE NİM ŞİKĀYETİDİR

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Āfet-i bād-ı ḥazāndan soldı ezhār-ı ḥayāt
Rīḥ-i ‘āşıfdan döküldi ḥāke eşmār-ı ḥayāt
- 2 Ni‘met-i dünyādan olmaz hāliyen ḥazḡ u naşīb
Cism-i zārım oldı her sūretle bīzār-ı ḥayāt
- 3 İntikāl itdim eşerden bir mü’eşşir vār iken
Kalmamışdır bi’t-te’eşşür bende āşār-ı ḥayāt
- 4 ‘Ālem-i fānīde tā ḥammāl-i iḡbāl olmadan
Kāsımu’z-zuḥr oldı zīrā bār-ı idbār-ı ḥayāt
- 5 Ten evi vīrānedir kāşāne-i dildir ḥarāb
Emr-i ta‘mīrinden ‘āciz şun‘-ı mi‘mār-ı ḥayāt
- 6 Kalmamış bŷy-ı ‘abīr-i nev-civānīden eser
‘İtr-ı münşem dāğıdır el-ān ‘aṭṭār-ı ḥayāt
- 7 İştī‘āl itdi başımda āteş-i seyḡ ü herem
Kā’ināt-ı cismi yakdı nār-ı neyyār-ı ḥayāt

(s. nr.135)

- 8 ‘Aksine devr itmede dollāb-ı ‘ömr-i nāzenīn
Mū-yı tābāne müşābih oldu reftār-ı hayāt
- 9 Ol kadar bıkdım uşandım kıl ü kāl-i ‘ömrden
Güşuma girmez aşamdan güft ü güftār-ı hayāt
- 10 Yok başarda nūr u fer ammā başīret kör u ker
Selb olunmuş dīde bü dilden de envār-ı hayāt
- 11 İntizār-ı mevt ile eyler enīn-i dil-ıhırāş
Pister-i zer-düzda ger yatsa bīmār-ı hayāt
- 12 Olmadı jeng-i küdüretten rehā-yāb ey dirīğ
Pīş-i İskenderde de ger olsa mınzār-ı hayāt
- 13 Dīde-i Dārā’ya ger vāsi’ göründiyse ‘abeş
Teng-terdir çeşm-i sūzundan bile dār-ı hayāt
- 14 Hādīmü’l-lezzāt-ı ‘ālem mevt-i aḥmerdir faḫaṭ
Mevt-i aḥmer oldu zīrā aḥzū’ş-şār-ı hayāt
- 15 Ümm-i ḫaş‘em nev-‘arūs olsa taḫınmaz başına
Ol kadar pejmürde Şākir verd-i gülzār-ı hayāt
temmet

81

NAZIM MÜŞĀRÜN İLEYHİŇ TAḤDİŞ-İ Nİ‘MET OLARAĞ
KALEME ALDIĞI MANZŪME-İ MERĠŪBESİDİR

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

- 1 Bāreka’l-lāh eyā mālīk-i mülk-i tevḫīr
Pādişāh-ı himem-ārā vü “kefa’l-lāhu naşīr”

- 2 Altmış altı sene devletde iderken h idmet
 imdi seks n ya ını ge dim evet oldım p r
- 3 Ya‘ni perk r gibi devr-i dev ir k ldım
Merkezi buldı kem l tım ile m r u vez r
- 4 V lid-i M cid-i z ib- ver-i cenn t-i na‘ m
Rahmetu’l-l hi ‘aleyhi ve ‘aleyke’t-tezk r
- 5 Ki zam nında anı  ‘ayn-ı hab b ’n-nic r
 alemimle  arem-i Ka‘beyi k ldım ta‘m r
- 6 Bu a elbette  uy d t-ı ‘at  e   hid
 sten rse idil r c mle-be-c mle ta r r
- 7 Devr-i ebv b iderek kimseye  adr eylemedim
 urmadım ma kemelerde da   d m-ı tazv r
- (s. nr.136)
- 8 “Yevme l -yenfe‘u m lu” diyerek tesl mim
Ser-n vi tem her  yine takd r-i  ad r
- 9 N me-i n  iyeme her ne ki na   olmu  ise
 ıkarır z hire elbette deb r-i tedb r
- 10   kir n z mresine   kr ile d  il oldum
R tbe-i  amdi ba a virdi   d vend-i ba  r
- 11  ftir ’en hedef-i sihem-i kaz  olma dan
Bihter n oldu te    l   me emr-i em r
- 12   km-i ferm n-ı  ehen-  h-ı ulu’l-emri dir
Z ib-i evreng-i  il fet melik-i m lk-i keb r

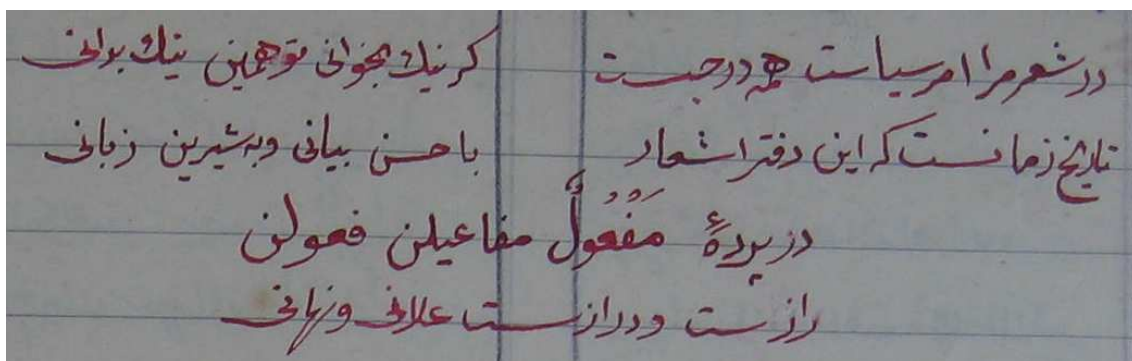
Temmet

BİR TÂRİH ŞERİF ‘ABDULLAH’İ

Mefā‘lün / Fe‘ilātün / Mefā‘lün / Fe‘ilün

- 1 Cenāb-ı faḥr-i dü-‘ālem ‘aleyhi elfi selām
‘Aliy-yi ‘ālī’ül-‘ulya u evvelü’l-islām
- 2 Sülāle-i şerefinden Şerīf ‘Abdullah
Ferīd-i ‘aşr u vezīr-i hamīd zü’l-in‘ām
- 3 Emīr-i Yeşrib دبج şu‘ā-ı şems-i ḍuḥā
Ki zātı sāḥib-i zı’l-feḥār ya’nī benām
- 4 Bu ‘īd-i fıtırñ ikinciş günü emīr oldu
Üçüncü yevm-i ḥamīs eyledi raḥīle kıyām
- 5 Erişdi semt-i ḳazādan çü “irci‘ī” emri
Mutāva‘at ise elzem güründi ser-encām
- 6 Bi-ḥaḳ naşş-ı Celīl “fe-sümme vechu’l-lāh”
Cevāmi‘-i kelimāta vüçūhen oldu imām
- 7 Yazıldı eşk-i dü-çeşmimle cevherīn tārīḥ
Şerīf-i ‘abdiñ ilahā Behiştī ḳıldı maḳām

(s. nr.137)

- 1 Ne tuḥaf oldu bir adım Ğālib
Sebebin söyleyim eyā ṭālib
- 2 H‘āce Ḥamdi Efendi-i nādir
Emri oldu bu vechile şādır
- 3 Ḥüsn-i ḥaṭdan icāzetim virecek
Ki berāt-ı inābetim virecek
- 4 Oldıĝı bir zamanda öyle edīb
Mişli nādir olan erīb u lebīb
- 5 Açdı Kur’an’dan hemān bir fāl
Bu da hükm-i ḥüdā-yı celle celāl
- 6 Çıkdı “vallahu ğālib” emri
Ki teşeffī ider hemān şadır
- 7 Didi Ğālib ola seniñ nāmıñ
Rūz-ı ‘īd-i felāḥ ola şāmıñ
- 8 Olma zinhār kimseye maĝlūb
Ṭālibān-ı kemāle ol maṭlūb
- 9 Şeyḥ Ğālib gibi olub memdūḥ
Olasıñ ta re’is-i keşṭi-i Nūḥ
- 10 Rahmetu’l-lāh o kāmile her bār
Ve ‘aleyhi’t-taḥiyyetü’l-ebrār

(s. nr.138)

[Bu sayfa boşdur.]

MEHMED ŞĀKİR FİRDEVSÎ-İ KUDSÎ MERĤŪMUŖ
HAZĀNĪYE-İ ME'YUSĀNESİ

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

I

- 1 Şarardı şoldı güller çünki avān-ı hazān oldu
- 2 Ser-ā-ser gonçeler pejmürde-i dest-i ziyān oldu
- 3 Gülistān reng-i dīger buldı bülbüller nihān oldu
- 4 Felek kıldı taḥavvül ta zaman başka zamān oldu
- 5 Değişdi rüzigārīñ 'unşurı ṭab'ı yaman dolı
- 6 Değişdi rüzigārīñ 'unşurı ṭab'ı yaman dolı

II

- 1 Bakıñ Ferhād'a ki vīrāne kıldı kaşr-ı Şīrīn'i
- 2 Soyundurdu kazā artık çerāğ-ı şu'le-āğīni
- 3 Düşürdi bühte naḳḳāş-ı kader şüretger-i çīni
- 4 Ki dökdi rīḥ-i 'āsıf berg ü bār-ı verd-i nesrīni
- 5 Değişdi rüzigārīñ 'unşurı ṭab'ı yaman dolı
- 6 Değişdi rüzigārīñ 'unşurı ṭab'ı yaman dolı

III

- 1 Felek evvel gülistānıñ nigāristāna döndürdi
- 2 Ki her şāḥ-ı gülī gūyā hezāristāna döndürdi
- 3 Velī ber-'aksi döndi şimdi ḥāristāna döndürdi
- 4 Ne ḥāristān u mārīstān mezāristāna döndürdi
- 5 Değişdi rüzigārīñ 'unşurı ṭab'ı yaman dolı
- 6 Değişdi rüzigārīñ 'unşurı ṭab'ı yaman dolı

IV

- 1 Țarāvet ȧalmadı gül-zār-ı ‘ālemde hezār efsūs
- 2 Evet gösterdi envā‘-ı ğumūmı tāli‘-i menhūs
- 3 Gülistānda firāş-ı başdı zīrā gülleri kābūs
- 4 Hezār sātsān-ı pīrāye ȧaldı ‘āķibet me’yūs
- 5 Bozuldı rūzgārıñ ‘unşurı ȧab‘ı yamān oldu
- 6 Nesīme irdi ğāyet şarşar-ı āfet vezān oldu

V

- 1 Büküldi yāsemīniñ ȧāmeti dehriñ cefāsından
- 2 Döküldi berg-i lāle nergisiñ farȧ-ı bükāsından
- 3 Uçub gitdi hezār-ı āşiyān-ārā yuvasından
- 4 Hārāb ābād oldu hāşılı gülşen-āsāsından
- 5 Bozuldı rūzgārıñ ‘unşurı ȧab‘ı yamān oldu
- 6 Nesīme irdi ğāyet şarşar-ı āfet vezān oldu

VI

- 1 Yıķıldı hāne-i humār bezm-i yār devrildi
 - 2 Şūrāhīler kırıldı sāğar-ı ser-şār devrildi
- (s. nr.140)
- 3 Anı görmege hem sermest u hem hüşyār devrildi
 - 4 Döküldi müşk-i būya ȧabla-i ‘atȧār devrildi
 - 5 Bozuldı rūzgārıñ ‘unşurı ȧab‘ı yamān oldu
 - 6 Nesīme irdi ğāyet şarşar-ı āfet vezān oldu

VII

- 1 Değişdi şīvesi her serv-i reftārıñ neden yā Rab
- 2 Ȧurur dem-beste vū mebhūt her ğonce dehen yā Rab
- 3 Naşıl Ya‘ķūb’a me’vā olmasun Beytū’l-hüzün yā Rab
- 4 Ki düşdi ka‘r-ı cāha Yūsuf-ı gül-pīrehen ya Rāb
- 5 Bozuldı rūzgārıñ ‘unşurı ȧab‘ı yamān oldu
- 6 Nesīme irdi ğāyet şarşar-ı āfet vezān oldu

VIII

- 1 Yetiştirdi zaman gülşende her-cā ümm-i ğılānı
- 2 Libāsından mu‘arrā kıldı aĝşān-ı dırahşānı
- 3 Şabā dest-i Sebā’da oldu dūçar-ı perīşānı
- 4 Marīz-i muhtaşar-veş geldi hulkūma cihān cānı
- 5 Bozuldı rüzgārıñ ‘unşurı tab‘ı yamān oldu
- 6 Nesīme irdi ğāyet şarşar-ı āfet vezān oldu

IX

- 1 Öter bülbüllere nisbet ğurābü’l-beyn-i ber-fercām
- 2 Ki düşdi dest-i gülden ‘ākibet Şākir mu‘aţtar cām
- 3 Kırıldı bezm-i Cem’de vā-esef ki bir muzaffer cām
- 4 Yıkıldı hāne-i pīr-i muĝān devrildi tāhir cām
- 5 Bozuldı rüzgārıñ ‘unşurı tab‘ı yamān oldu
- 6 Nesīme irdi ğāyet şarşar-ı āfet vezān oldu

(s. nr.141)

86

ŞİTĀ’İYE-İ ‘ABŪSĀNE

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

I

- 1 Yine sicn-i kevānıñ içre insanlar esir oldu
- 2 Tenevvür fakra kıldı iştilā çeşm-i qarīr oldu
- 3 Harīrim var diyenler postı artık haşīr oldu
- 4 Felek bir kimseye şanma semīn u yā zahīr oldu
- 5 Zaman tavrıñ deĝişdirdi ‘abūs u kamtarīr oldu
- 6 Hazān itdi taĥavvül çünki faşl-ı zemherīr oldu

II

- 1 Naşıl yağdırdı bu ebr-i belā berf ile bārānı
- 2 Naşıl efsürde-rīh-i beste kıldı kalb-i yārānı

- 3 Hücūm itdi ğumūm u mihnet u ālām-ı devrānı
- 4 Şitānıñ qalbi yaqdı āteş-ārā cism-i nīrānı
- 5 Zaman tavrıñ deġiřdirdi ‘abūs u qamtarır oldı
- 6 Hāzān itdi taĥavvūl çünki faşl-ı zemherır oldı

III

- 1 Ne sākīde şeṭāret yā ne cāmında ḥalāvet var
- 2 Ne bezm-i ūlfet-i ğulşen mişālinde tarāvet var
- 3 Ne muṭribde teġannī vū keyfīnde letāfet var
- 4 Anı gördüm ki mīnā-yı derūnunda merāret var
- 5 Zaman tavrıñ deġiřdirdi ‘abūs u qamtarır oldı
- 6 Hāzān itdi taĥavvūl çünki faşl-ı zemherır oldı

IV

- 1 Kemānıñdan geçürmiş “‘ihn-i menfūs-ı” felek her-cā
- 2 Görünmüşdür dıraşşān qāmetiñde ferve-i beyzā
- 3 Ki dönmüş şem‘-i kāfūra Nihāl-i lāle-i ḥamrā
- 4 Gümüş pervāneler pervāz iderler sū-be-sū ḥattā
- 5 Zaman tavrıñ deġiřdirdi ‘abūs u qamtarır oldı
- 6 Hāzān itdi taĥavvūl çünki faşl-ı zemherır oldı

V

- 1 Nice insan remād-āmīz-i kāmūn-ı enīn olmış
- 2 Hezārān gerek bārān dīde-i cerbādan kemīn olmış
- 3 ‘Aceb maqrūrlar gördüm ki ğül-ḥande-mekīn olmış
- 4 Anı gördüm ki mīnā-yı derūnunda merāret var
- 5 Zaman tavrıñ deġiřdirdi ‘abūs u qamtarır oldı
- 6 Hāzān itdi taĥavvūl çünki faşl-ı zemherır oldı

VI

- 1 Ne gelse ādeme gerçi ‘ināyāt-ı Hūdādandır
- 2 Tesellī-i ḥavātır şimdi kāfāt-ı şitādandır

- 3 Vücūdum yandığı nār üzre farṭ-ı iştilādandır
4 Ne gūnā yağsa penpe kûş-ı hallâc-ı kazādandır
5 Zaman tavrın değışdirdi ‘abūs u kamtarîr oldu
6 Hâzân itdi taḥavvül çünki faşl-ı zemherîr oldu
(s. nr.142)

VII

- 1 Kim isterse şitânın mîvesin ekl-eylesün nârı
2 Ser-â-pâ incimâda düşmeden deryâ-yı efkârı
3 Şeb-i yeldâ-yı hicrân yağıdırınca berf-i âzârı
4 Felek egdirdi Şâkir dehşet-i eyyâm-ı zî-kârı
5 Zaman tavrın değışdirdi ‘abūs u kamtarîr oldu
6 Hâzân itdi taḥavvül çünki faşl-ı zemherîr oldu

VIII

- 1 Kim isterse şitânın mîvesin ekl-eylesün nârı
2 Ser-â-pâ incimâda düşmeden deryâ-yı efkârı
3 Şeb-i yeldâ-yı hicrân yağıdırınca berf-i âzârı
4 Felek egdirdi Şâkir dehşet-i eyyâm-ı zî-kârı
5 Zaman tavrın değışdirdi ‘abūs u kamtarîr oldu
6 Hâzân itdi taḥavvül çünki faşl-ı zemherîr oldu

87

VELEHU EYŻAN

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

I

- 1 Ey kader dilde bu âteş serde dūd âyā nedir?
2 Çünki te’şîr-i eşîri cānadır vicdānadır
3 Ben gibi pervāneye pervāneden pervā nedir?
4 Çünki mişbâḥ-ı dile şem‘-i felek pervānedir
5 Cānım olmuşdur semender gönlüm âteş-hānedir
6 Ten evi cild-i semenderden yapılmış lānedir

II

- 1 Şu‘le-i cevvēleyim āteş eşer itmez baña
- 2 Öyle fānūsum ki ĩrād-ı keder itmez baña
- 3 Leşker-i ahker hücūm itse zarar itmez baña
- 4 Nār-ı Āzer olsa ĩrās-ı şerer itmez baña
- 5 Cānım olmuşdur semender gönlüm āteş-hānedir
- 6 Ten evi cild-i semenderden yapılmış lānedir

III

- 1 Meş‘al-efrūz olmada āteş çerāğ-ı sīneden
- 2 Dāğ-sar oldu cihān gūyā bu dāğ-ı sīneden
- 3 Sū-be-sū şıçrar kığılcımlar ocağ-ı sīneden
- 4 Tırma artık āhım çık otāğ-ı sīneden
- 5 Cānım olmuşdur semender gönlüm āteş-hānedir
- 6 Ten evi cild-i semenderden yapılmış lānedir

IV

- 1 Olsa bi’t-takdīr ‘ālem ser-be-ser “berd-i selām”
- 2 Ben şehāb-ı şākıbı itmez bu heft ecrām rām
(s. nr.143)
- 3 Çünkü bu bahtım baña āteşde hazırlar maķām
- 4 Bir şirāımdan tutuşmuş dūzah-ı mā-lā-keām
- 5 Cānım olmuşdur semender gönlüm āteş-hānedir
- 6 Ten evi cild-i semenderden yapılmış lānedir

V

- 1 Sūzişim hayret virir zātü’l-vuķūda bī-kemān
- 2 Āteşimden āteş-i sūzān çağırır el-amān
- 3 Şākir oldu nār-ı nūruñ hālifi şāhid hemān
- 4 Yanmada cān u tenim sevdā vū ğamla her zamān
- 5 Cānım olmuşdur semender gönlüm āteş-hānedir
- 6 Ten evi cild-i semenderden yapılmış lānedir

VELEHU
ATEŞ-FEŞÂN

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

I

- 1 Ağladır cūd-ı felek cān ü dil-i ğam-h'āreyi
- 2 İñledir derd ü miñen ben ħaste-i bī-çāreyi
- 3 Egdirir seyl-i sirişkim cūşış-i fevvāreyi
- 4 Nālem eyler pür-sedā nüh ħubbe-i devvāreyi
- 5 Eşk-i çeşmim söndirir her şu'le-i neyyāreyi
- 6 Yandırır āhım şerār-ı seb'a-i seyyāreyi

II

- 1 Sīne-i pür-tābişim bir mis'ar-ı ateş-feşân
- 2 Dīde-i ğam dīdesiyle ekşime bir nāvdān
- 3 Āteş-i dilden sirişk-i dīdeden hālim yamān
- 4 Tā bir deryā sirişk-i dīdeden hālim yamān
- 5 Eşk-i çeşmim söndirir her şu'le-i neyyāreyi
- 6 Yandırır āhım şerār-ı seb'a-i seyyāreyi

III

- 1 Ben hevāyı meşrebe ħāki nihāde dem-be-dem
 - 2 Kāh ider ateş hücūm u kāh seylāb-ı elem
 - 3 Cevher-i merd āb u ateşden mürekkeb lā-cerem
 - 4 Eyler esīm-vār perī ħāk u hevāya şad ħasem
- (s. nr.144)
- 5 Eşk-i çeşmim söndirir her şu'le-i neyyāreyi
 - 6 Yandırır āhım şerār-ı seb'a-i seyyāreyi

IV

- 1 Ten bināsı seyl-i ekşimden ħarāb-ender-ħarāb
- 2 Cān metā'ı ateşimden muħterik bī-irtiyāb

- 3 Nār u ābīñ şadmesinden qalmadı cismimde tāb
- 4 Ab u nār oldum ilāhī ben ser-ā-pā nār u āb
- 5 Eşk-i çeşmim söndirir her şu‘le-i neyyāreyi
- 6 Yandırır āhım şerār-ı seb‘a-i seyyāreyi

V

- 1 Āb-ı dīde āteş-i dil hālimi berbād ider
- 2 Nār u ābīñ şiddeti ‘ālemlerle bīdār ider
- 3 Böyle azdād ictimā‘ından cihān feryād ider
- 4 Giryē vü sūziş ile Şākir bu beyti yād ider
- 5 Eşk-i çeşmim söndirir her şu‘le-i neyyāreyi
- 6 Yandırır āhım şerār-ı seb‘a-i seyyāreyi

(s. nr.145)

89

DİGER HAZĀNİYE

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

I

- 1 Yine yā Rab hazān āfet-resā-yı nev-bahār oldu
- 2 İlāhī verd-i aḥmer mübtelā-yı işfīrār oldu
- 3 Semūm-ı cān kezā naḫmet-fezā-yı rūzgār oldu
- 4 Gurābü’lbeyn-i vaḥşet ta‘ziye-h‘ān-ı hezār oldu
- 5 Bozuldı bezm-i gülşen ālūd-ı ḥumār oldu
- 6 Piyāle lāle-i pejmürde-āsā dāğ-dār oldu

II

- 1 Nigāristānı yıkdı tīşe-i tehzīz şad erjeng
- 2 Ki fersūd oldu tā şīrāze-bend-i nüṣḥa-i erteng
- 3 Şarardı şoldı ezhār-ı çemen-zārān-ı reng-ā-reng
- 4 İderken muṭrib-i şīven-fezā mātem ile āheng
- 5 Kemān u ney kırıldı dūd u ‘ūd işkeste tār oldu
- 6 Felekde Zühre-i çengi bile ser der kerār oldu

III

- 1 Ferīdūn-ı zamāna lamṭa urdı fark-ı Dahḥāka
- 2 Zevāl irdi serā-yı saltanat pīrā-yı dih aña
- 3 Ğidā kıldı kader Efrāsyābı tıĝ-i seffāke
- 4 Düşürdi cism-i seher ābı töhmetin menzil-i ḥāke
- 5 Nerīmān-ı cihān u zāl-i dünyā bed-şı‘ār oldı
- 6 Ki rüstem nāvek-endāz-ı dil-i İsfendiyār oldı

IV

- 1 Gülistāna irişdi bād-ı şarşardan perīşānı
- 2 Yıkıldı ‘andelīb-i dil-harābıñ saķf-ı eyvānı
- 3 Yetiştirdi hele pāiz-bāññān ümmü ğılānı
- 4 Şikeste eyledi peymāne peymā ‘ahd ü peymānı
- 5 Müheyyā meclis-i cām u şürāḥī tārümār oldı
- 6 Yine sākī-i devrān “bi’semā” naķme’l-müdār oldı

V

- 1 Çözüldi ṭurre-i ṭurrā-ter-i gül kākül-i sünbül
 - 2 Ne kıaldı ṭurre-i gül cebhe-i sünbülde deh kākül
- (s. nr.146)
- 3 Tehī mīnā-yı gül-fām eylemez bir naĝme-i ğulĝul
 - 4 İrişmez ṭāk-ı çerḥ-i nüh ḳubāba nāle-i bülbül
 - 5 Büküldi kıadd-i ‘ar‘ar ḥüsn-i Yūsuf şerm-sār oldı
 - 6 Züleyḥā zülf-i artıķ gül gibi ruḥsāra ḥār oldı

VII

- 1 Cihānı bostān-ı efrüz artıķ eylemez tezyīn
- 2 Dü-tādır kāmēt-i şimşād u kıadd-i süsen u nesrīn
- 3 Düşürdi sāĝar-ı Pervīzi elden nāgehān Şīrīn
- 4 Ne Cemşīd u ne Cem kıaldı ne cām u sākī vü āyīn
- 5 Faķaṭ mātem-serāda çeşm-i Rüşen eşk-bār oldı
- 6 Sanursun ebr-i āzer sū-be-sū şebnem-nişār oldı

VIII

- 1 Ğurābü'l-beyn ider āğaz her ilhān-ı nā-sāzā
- 2 Olur pīr ü nice Fārābiyān nağme-i perdāza
- 3 Tütumuşdur 'anādil pençe-i dil-gīr-i şahbāza
- 4 Ne mümkün kāsımu'z-zahr olmasun bu bār-ı hamyāze
- 5 Muşaffā bāde-nüşān-ı zamāna derd-h'ār oldı
- 6 Ser-ā-ser raṭl-ı ser-şārān rehīn-i inkisār oldı (1315)

temmet

(s. nr.147)

ĠAZELİYĀT-I FİRDEVSİ-İ KUDSİ MEHMET ŞĀKİR ĠĀLİB

1

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

- 1 İlāhī kıl beni dībāce-h'ān-ı nüṣṣa-i kübrā
Olursam da beyāz safḥa-i mecmū'a-i ṣuğrā
- 2 Ki bismillāh mecrāhā vü mersāhā miyāhından
Ṭerāvet-yāb ola ezhār-ı ṣaḥn-ı ravza-i icrā
- 3 Sebük-rev kıl sünūḥāt edhemiñ çüñ eşheb-i Cibrīl
Ki olsun pey-rev-i cevḷān-sāz-ı sāḥa-i isrā
- 4 Firāz-ı minber-i temkīn u tevkīr üzre ma'kūlen
Ḥātīb-i fikrim eyle ḥutbe-h'ān-ı nuḥbe-i ārā
- 5 Şerer-efşān olan Ṭūr-ı tecellā-yı āteş-āsā
Açılsun gülşen-i cānımda her sū lāle-i ḥamrā
- 6 Ṭulū'ātım vire āfāka revnaḵ bedr-veş Şākır
Göründükce kenār-ı āsumānda ğurre-i ğarrā

temmet

VELEHU EYŻAN

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

- 1 Żamīrim āşināsı mużmer-i Cibrīldir gūyā
Veyā bādī-i neş’et sūr-ı İsrāfīldir gūyā
- 2 Kelīmāne kelāmım nuḥbe-i ʔervīs-i Mūsā’dır
Mesīḥāne beyānım zübde-i incīldir gūyā
- 3 Duyanlar şīve-i siḥr-i ḥelālīm eyledi tekbīr
Ki her āvāze-i tekbīr-i bi’t-tehlīldir gūya
- 4 Cihāna gelmeden maḳşūdı Hallāḳ-ı Me‘ānī’niñ
Żamīrim nuşḥa-i kübrāsını tertīldir gūya
- 5 Taşavvur kıılma Şākır sem‘-i fikrimden muşa‘şa‘-ter
Meşābīḥ-i felek bezmimde bir ʔandīldir gūyā

temmet**(s. nr. 148)****İLTİCĀKĀRĀNE BİR NA‘T-I ŞERİF****Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün**

- 1 Olmadan menzil-i serīr mahfīl-i ‘ālem saña
Ḳudsiyān ‘ālem-i takdīs idi hem-dem saña
- 2 Secde-i ta‘ẓīm itmezden melā’ik Ādem’e
Allāh Allāh rāki‘ ü sācid idi Ādem saña
- 3 Tūr-ı eflāke ‘urūcuñ hayret-efzā-yı Kelīm
“Len terānī” cilvegāhıñda Ḥüdā maḥrem saña

- 4 Oldı cevλān-gāhıñ evvel haṭvede “seb‘an şidād”
Tārem-i çārümde ḥayrān ‘İsī-i Meryem saña
- 5 Ğāşiye-dār-ı Burāk-ı devletiñ Cibrīldir
‘Arşa-i “zātü’l-burūc” a‘lā’s-semā makdem saña
- 6 Menziliñ evreng-i mihr ü pāyine dīhīm-i māh
Edhem ü eşheb-süvārān eşheb ü edhem saña
- 7 “Aḥsen-i taḫvīm”-i zīnet-sāz olinca tal‘atıñ
Bezm-i “kerremnā”da tekrīmen dinür Ekrem saña
- 8 Bir haṭīb-i minber-i eflāk taḫrīr eyledi
Ḥutbe-i “levlāk”i ma‘nen ḳalmadı mübhem saña
- 9 “Rahmeten li’l-‘ālemīn” taḥkīm ider ‘ulviyyetiñ
“Li-ma‘allāh” ḥüccetidir hüccet-i muḥkem saña
- 10 Ḥatem-i ḥikmet ḳarīn-i ma‘şer-i peygamberān
Bāb-ı iḥsānıñda bir deryūzedir Hātem saña
- 11 Refref u sidre-nişīnān yek-zebān söyler hemān
Eşhedü billāh resūl-i efḥam u a‘zam saña
- 12 Her tecellīde nedīm-i hazretiñ “Rūhu’l-emīn”
Vaḥy-i Ḥaḳ vallāhu a‘lem fi’l-ezel mülhem saña
- 13 Yā Resūlallāh şefā‘at Şākir-i Firdevsī’ye
Böyle tebcīle ‘aṭāya vechile elzem saña

temmet

4
VE LEHU

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Bir gülistān kıldı vicdānım yine bād-ı şabā
Es eyā rūhu’n-nesīm ehlen ve sehlen merhaba
- 2 Tāc-ı zer-düz-ı selāṭinden meziyyetdir külāh
Kisve-i Dārā vü Kistrā’ya müreccaḥdır ‘asā
- 3 Nil yurdunda denī-ter oldı zīrā vā-esef
Silk-i imlāya çekilmiş der-i menşūrum hesā
- 4 Ehl-i ḥikmet pīş-gāh-ı iktirāhında hemān
Var iken āl-i ‘abā merdūd olur ehl-i kabā
- 5 Şākir-i Firdevsī evrād-ı zebānı rüz-ı şeb
Yā ‘Alī ya Ebe’l-Ḥasan yā Bu’l-Ḥüseyn-i müctebā

temmet

(s. nr.149)

5
VELEHU EYZAN

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Yapdı her tār-ı ḥarīrimden ḥarīrī bir kabā
Oldı tā māfī’z-żamīrimden zamīrī āşinā
- 2 Bir ‘ukābım sāye-i şehbālime ‘aşfūr-veş
Eylemiş gūyā nazīrimden nazīrī ilticā
- 3 Bülbül-i gülzār-ı “Ḥallāk-ı Ma‘ānī’niñ yine
Fark olunmaz şafīrimden şafīrī ḥabbezā

- 4 Ol Süleymān-ı iḳbāl-i vücūduñ ser-te-ser
Aḥz ider ‘aḳlı vezīrimden vezīri dāimen
- 5 Şākir-i Firdevsī ḳavlince ḥarābāt ehliniñ
Hoş degil köhne ḥaşırimden ḥaşıri intihā

6

VELEHU EYZAN

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Oldı mir’āt-ı maḳālimden ḥarīri rū-nümā
Ḳıldı hey’et-i ḥayālimden nazīri inzivā
- 2 Hākim-i iḳlīm-i faḳr u ibtilāyım lā-cerem
Zātımñ olmuş melālimden serīri bu rüyā
- 3 Perniyāñ-püşān-ı dehre raḡm içün bi’l-iftihār
Lābis oldum faḳr-ı ḥālimden ḥaşıri ḥabbezā
- 4 Ğulgule-baḥş oldı dehre bülbul-i vicdānımñ
Lāne-i beyt-i delālimden şafīri cā-be-cā
- 5 Ḳıldı dīvān-hāne-i eflākiñ evhāmımda tā
Menzil-i şaff-ı te‘ālimden debīri irtikā
- 6 Ğayr-ı müsta‘mel ‘arūsān-ı mazāmīniñ buldı
Tab‘-ı rabbāt-ı ḥicālimden zamīri incilā
- 7 Neş’et itdim gerçi ḥāk-i Rūm’dan Şākir faḳaṭ
Hişşe-yāb itdim kemālimden zahīri intihā

Temmet

VELEHU EYZAN
ŞABÂNİÑ LETĀFETİ

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

- 1 Neşr ider rāyiḥa-i nev-gül-i bŷā-yı şabā
Götürür gülşene her bŷl-bŷl-i gŷā-yı şabā
- 2 Ḥŷsn-i Yŷsuf açılur şemm-i nesīmāne ile
Ümm-i dŷnyāyā virir bŷ-yı Zŷleyḥā’yı şabā
- 3 Kıldı da‘vet “erinī” semtine Mŷsā’yı rabī‘
Lāle-zār itdigi dem Ṭŷr-ı Tecellā-yı şabā
- 4 Olmadan ḥāmil evet Rŷḥ-i Ḳudŷs’den Meryem
Nefḥ iderdi yine enfās-ı Mesīḥā’yı şabā
- 5 ‘Arş-ı a‘lāya şu‘ūd eyledi belḳīs-i bahār
Hŷdhŷdāne götürür taḥt-ı Cem-ārā-yı şabā
- 6 Gözleriñ sŷnbŷl u şebboy u ‘ ağabeyriñ açdı
Göterir sŷy-ı bu nergīs-i şehlāyı şabā
- 7 Giydirir ḥil‘at-i nevrŷzı dıraḥşān ŷzre
Nev-nihālāna virir ferve-i beyzāyı şabā
- 8 Bu şaba nŷkheti reyḥān-ı cināndan aldı
Çŷnki ta‘ṭīr ider cennet-i me’vāyı şabā
- 9 Esmese bād-ı şabā gülşene gelmez idi cān
Baḥş ider mŷnteşiren feyz-i “nefaḥnā”yı şabā
- 10 Kŷrdı bir bezm-i feraḥ lāle kadeh jale şarāb
Eşşalā-ḥān vireyor bāde-i şahbā-yı şabā

- 11 Merc ider nāficetü'l-misk-i Hutenle gūyā
Laḥlaḥa-sāy olarak 'anber-i serā-yı şabā
- 12 Kıldı ferfır-i felek engele-i iklīli
Gonce-i nev-heves-i verd-i muṭarrāyı şabā
- 13 Berg-i güldeñ çıkarır bāde-i gül-gūnı bahār
Ki tutar elde yine cām-ı muşaffāyı şabā
- 14 Āferīn tab'ına Firdevsī-i şānī Şākir
Kāleminden götürür revḥ-i ta'ālā-yı şabā
- 15 Neyleyeyim bād-ı ḥazān oldığı āvāre vezān
Selb ider 'ālem içün ni'met-i 'azmāyı şabā
(s. nr. 151)

8

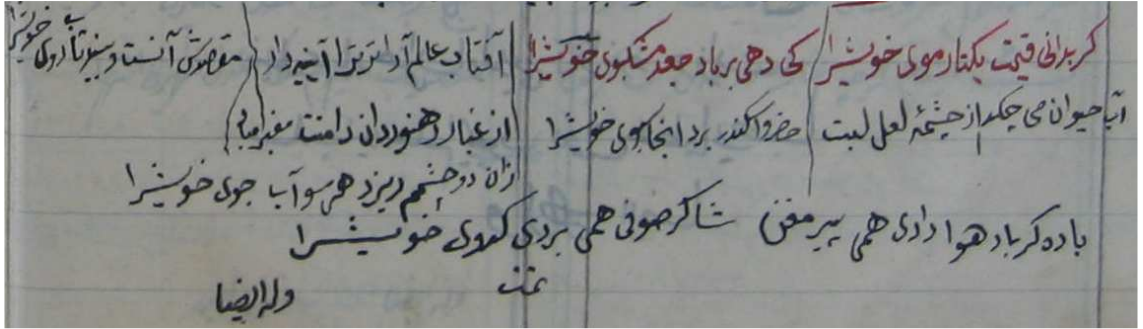
VELEHU EYZAN
ŞABĀNİŃ NA'T-I ŞERİFE ŞEBĪH

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

- 1 Müzeyyen eyledi her-sū cihānı bād-ı şabā
Ki ḥacle-gāh-ı 'arūs beyānı bād-ı şabā
- 2 Çıkardı şerefe-i gül-geşt kâb-ı kūsına
Mişāfir ḥarem-i Ümmühānī bād-ı şabā
- 3 Götürdi taḥt-ı Süleymānı Hüdḥüdāne nesīm
Erā'e kıldı riyāz-ı cihānı bād-ı şabā
- 4 Şabā şabā ne şafā virdi gülşen-i dehre
Behişt eyledi kevn ü mekānı vād-ı şabā
- 5 Çehār sūy-ı cihānda besāne-i 'aṭṭār
Ki açdı bāb-ı mu'anber dükānı bād-ı şabā

- 6 Gidüb seffine-i Nūh'a necāten oldı süvār
Küşāde eyledi her bād-ı bānī bād-ı şabā
- 7 Cenāne virdi leṭāfet mişāl-i bād-ı şimal
Ṭolaşdı gülşen-i nüh āsumānı bād-ı şabā
- 8 Şarıldı yāsemen u gül-nihāl-i serv-kadde
Düşürdi ḥumrete tā erguvānı bād-ı şabā
- 9 Nihāl-i verd-i gülistān üstüne zīrā
Ki yapıdı bülbüle de āşiyānı bād-ı şabā
- 10 Becā görür idi Rūhu'l-Emīn tervīhiñ
İderdi mirvaḥa-keş ḳudsiyānı bād-ı şabā
- 11 Esince kıldı perişān zülf-i ḥübānı
Ki açdı bürķā'-i sīmīn-berānı bād-ı şabā
- 12 Sevindirir idi tā lāle üzre jāle ile
Şerār-ı āteş-i bād-ı ḥazānı bād-ı şabā
- 13 Ḥazān dīde-i ḥezārıñ sirişk-i çeşmi gibi
Götürdi çü şīşe āb-ı revānı bād-ı şabā
- 14 Küşāde eyledi Firdevsī'ye ferādīsi
Getürdi Şākir'e bŷy-ı beyān-ı bād-ı şabā

VELEHU EYŽAN

VELEHU EYŽAN

Fe‘ûlün/ Fe‘ûlün/ Fe‘ûlün/ Fe‘ûl

- 1 Olur nâdim elbette ehl-i hevâ
Hevâyı ger eyler ise fermân-revâ
- 2 Hevâ oldı dâ’-ı ‘udâl cihân
Ki dâ’ı ‘udâla bulunmaz devâ
- 3 Nevâsı hevâ olsa râmiş-geriñ
Çalır bañın-ı ÷anbur-veş bî-nevâ
- 4 Ki ehl-i hevâya olur râh-ber
Mürebbî-i şânî mişâli ğevâ
- 5 Ki ibn-i pend Firdevsî Şâkir’est
Ser-â-ser ber-âyende ez-ser-i hevâ

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Dīde-i cāna görüñdi ibtidādan intihā
Añlaşıldı her haberde mübtedādan muntehā
- 2 Sūd virmez ādem-i fanīniñ olsa menzili
Tāḡ-ı mihr ü māh yā ḡasr-ı Süreyyā vü Sühā
- 3 Seng-rīze tekme-i iklīl iklīl-i felek
Cevher-i zīnetde dīhim ḡikmet-i kem-behā
- 4 Şīt-i āhımdan tezelzül eyledikçe kāināt
Bi’t-teḡāşī “kālel insān mālehā” yā mālehā
- 5 Laḡm u şaḡm-i ādemīden ḡurisne ḡemān-ı ḡāk
Sir olmaz bi’t-ḡabi’ olmuş vesī’ü’l-iştihā
- 6 Görmedim āzād bir dil bu elem-ābādda
El-esef sicn-i ḡuyūdāt-ı emelden vārihā
- 7 Pīr-i fānī oldu bu Firdevsī-i Şākir evet
Zulmet-ābād içre ḡalmışdır şemānin sāl-hā

Temmet

- 1 Olunca bedr-i münevver hilāl-i Mevlānā
Ṭulū‘ eyledi mihr-i ḡicāl-i Mevlānā
- 2 Ki ḡurş-ı māh-ı münīre olurdu pertev dih
Şu‘ā-ı Şems-i muşḡan kemāl-i Mevlānā

- 3 Taşavvur eylemeden şadr-ı devlete ūlā
Ki keş-i düzî-i şaf ni‘āl-i Mevlānā
- 4 İder mi gürisne çeşmān dehr ü eyvallah
Nevāle çîn simāt nevāl-i Mevlānā
- 5 Külāh-ı kûşe-i Şākīr rehīn-i ‘arş-ı berrīn
Ki oldu ‘abd-i Muḥammed Celāl-i Mevlānā
(s. nr.153)

13

VELEHU

FÍ-ḤAḤḤ-I MEVLĀNĀ

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

- 1 Cenāb-ı şīr-i Ḥaḥ’dır ‘urvetü’l-vüşkā-yı Mevlānā
Mevālī-i ‘Alī’ dendir ‘Alī Mevlā-yı Mevlānā
- 2 İderdi “len terānī” perdesinden ‘arz-ı dīdārı
Tecellī mahzarı sahib-yed-i beyzā-yı Mevlānā
- 3 Sabāh-ı ḥaşre dek mestāne-ser elbet semā’ eyler
Dimāğ-ı ālūde-gān cūr’a-i şehbā-yı Mevlānā
- 4 Rumūz-ı sırr-ı Ḥaḥ’dan dem urur tā fīh-i mā-fih
Kitāb-ı mesnevīdir nüsha-i kübrā-yı Mevlānā
- 5 Bahāristān-ı ma’nīde cenāb-ı Şems-i şīrāzī
Ki olmuş idi gūyā bülbul-i gūyā-yı Mevlānā
- 6 Şu‘ā’ında o şemsiñ cā-be-cā rakş u semā’ eyler
Mişāl-i zerre kurş-ı mihr-i Mevlānā’yı Mevlānā
- 7 Ene’l-Ḥaḥ perdesinden eyledi āheng çün Manşūr
Vücūd-ı kāmīle teşbīh olunmuş nāy-ı Mevlānā

- 8 Ziyāret-gāh-ı Cibrīl-i ħıred der-südde-i pāki
Muṭāf-ı ḳudsiyāndır Ka‘be-i ‘ulyā-yı Mevlānā
- 9 Bi-ḥaḳḳ-ı naṣṣ-ı “Subhānellezī esrā” ma‘al-büşrā
Şabāḥ-ı feyz-i dildir leyletü’l-isrā-yı Mevlānā
- 10 Meşām-ı Şeyḥ-i ‘Aṭṭārı mu‘aṭṭar eyledi zīrā
Behişte vardı bûy-ı ‘anber-i sārā-yı Mevlānā
- 11 Semā‘ eyler bu na‘t-ı dil-pesendimle felek Şākır
Nevādan urdıḡı müddetce dem şehnā-yı Mevlānā

Temmet

14

**VELEHU EYŻAN
‘ALEM-İ FĀNİ**

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Ṭırmaz işler kār-gāh-ı ‘ālem-i fānī bu ya
Suya vaż‘ itmiş esāsı san‘at-i bānī bu ya
- 2 Dil-ḥarāb-ı ‘ālemi şanmış nigāristān-ı çīn
Şīve-i sun‘-ı ḳalem-kārāne-i mānī bu ya
- 3 Şūret-i Ḥaḳ’dan görünmüşdür bena’etle hemān
Dāimā setr-i cināyet eyleyān kānı bu ya
- 4 Perde-i vehminde şirki red ider bir bu’r-riyā
Zan ider kendüsini Allah’a ya şanī bu yā
- 5 Gösterir şākır felek her gün ḳumāş-ı nev-zemīn
Bir ipekçi şöretin ḥa’iz olan Kānī bu yā

Temmet

(s. nr.154)

15

VELEHU EYŻAN

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Hāne-i mīrāneden vīrāne evlādır baña
Kūşe-i kâşāne-i meyḥāne a‘lādır baña
- 2 Ben urundum lā’übālī meşrebim ki cām-ı cem
Pīş-i enzārımda mir’āt-ı mücellādı baña
- 3 Bir ḥarābım ki ḥarābāt-ı “fenā-fillāh”da
Kendilān köhne kürsī-i mu‘allādır baña
- 4 Eylemem işkeste leb-bercāmı istişkāl ben
Ḥārī-i şehd-ābe-i ke’s-i müṭallādır baña
- 5 Şākir-i Ğālib vücūhen dūrretü’l-ğavvāşdır
Her sözi bir muntaẓam lü’lū-i lādır baña

HARFÜ’L-BĀ

16

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

- 1 Olinca zıkr-i zebānım eya “ulu’l-elbāb”
Şebān u rüz hemān “yā müfettiḥu’l-ebvāb”
- 2 Açar hezār der-i besteyi suhūlet ile
Olur resīde-i i‘mār-ı ḥān-hā-yı ḥarāb
- 3 Huve’l-ğafūr nidāsı gelür şürāḥīden
Şarāb-ı nāb misāli aḳardı la‘l-i müzāb
- 4 Vücūda virmedi deryā dilān ehemmiyyet
Göründi ḳulzüm-i hesti ḥabāb-ı rü-yı serāb

- 5 Gelince gūşuma Şākir şedā-yı yā Ḥaydār
Olurdu bu ten-i ḥākī “Ebu Tūrāb”a tūrāb

Temmet

17

VELEHU EYŻAN

Mef‘ūlü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

- 1 Yā Rab meded ki olmaya meyhāneler harāb
İçün hezār şevķ ile mestāneler şarāb
- 2 Ğaflet ile geçürme zamān-ı muvaķķatı
İşler hemāre kārını ferzāne-i şavāb
- 3 Būlbūl gibi fiğāna taşaddī ider mi hiç
Şiddetle çekse nārda pervāneler ‘azāb
- 4 Bir ḥarf-i nā-şavāba kulaķ aşmadım hemān
Olsa cihānda ser-te-ser efsāneler kitāb
- 5 Şamt u sūkūtı eyledi būlbüller ihtiyār
Şad şad füsüs tıldı bütün lāneler ğurāb

(s. nr.155)

- 6 Bu bezm-gāh-ı ünsde olamaz imiş ba‘īd
Dil-āşinādan eylese bīgāneler ḥicāb
- 7 Şākir ğubār-ı ğamla ğöñül iğbirār ider
Tılsa ‘aceb mi kūşe-i vīrāneler tūrāb

Temmet

VELEHU EYŻAN

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Pāy-kūpān eyledim ıss-ı ẖarābāt-ı ẖarāb
Dehr-i dūnuñ olmadan emr-i mükāfātı ‘azāb
- 2 Gülşen-i ‘ālemde iz‘āc itdikiçün bülbüli
Bād-ı şarşardan görür lā-büd mücāzātı ğurāb
- 3 ‘Acz ider insān-ı dānā-ter eger zerrākınıñ
Eylese ẖaqqında erzānī ‘ināyātı hesāb
- 4 Bir libās-ı müste‘ār olsa belāġat ādeme
Öyle eşvābıñ olurmuş isti‘ārātı şavāb
- 5 Cümle esfārı tedkīķ eyledim Şākır faķaķ
Çün ẖarīrī ittiḥāz itdim makāmātı kitāb

VELEHU EYŻAN

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

- 1 İdince ğulgüle eyler sürāḥī-i mey tāb
“Huve’l-ġafūr” müdāmī cürī‘asın işrāb
- 2 Meşāmi‘-i dil ü cān cān-ı muġanniyāne virir
ẖarīr-i bāb-ı behiştı nevā-yı çeng u rebāb
- 3 Mişāl-i Ka‘be ẖavāf eyler idi vicdānım
Kemāl-i hürmet ile Cibrīl-i sidre me‘āb
- 4 Ki anda tā dil-i pervānegān-ı micmer-i ‘ūd
Sirişķ-i bülbul-i şūrīde-gān mişāl-i gülāb

- 5 Yem-i hayālīmle keştī hilāl olsa nolur
Gözümde zerre iken āfītāb-ı ‘ālem-tāb
- 6 Olinca perde ber-endāz-ı şāhīd-i maḥcūb
‘Arūs-ı ḥacle-nişīnān kıldı ref‘-i ḥicāb
- 7 Gelüb bu meclise Şākır mişāl-i bu ma‘şer
Elinde nüşa-i dīvānı ‘ayn-ı usturlāb
(s. nr.156)

20

VELEHU EYẒAN

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Ḥayme-i hestī-tenābı olmış iken āfītāb
Resmi derdi āfītāb-ı ‘ālem-i hestī-tenāb
- 2 Olmağa zıll-ı zelīlīnde hemāre müstezil
Başın üzre sāye-i iḳbāl şalmışdı şehāb
- 3 Bezm-i nüş-ā-nüş-ı Cem-āyīnde her rüz-ı şeb
Sağar-ı gül-gün-ter Cemşīde tolmışdı şarāb
- 4 Neyleyim ol devleti ki sākī-i bezm-i felek
Nīl-gün cāmı içinde virdi āhir zehr-i nāb
- 5 Şeh-per-i iḳbāl ile pervāz iden Sīmurğ-ı cān
Oldı şākır kāse-i idbāre düşmüş bir zübāb

Temmet

21

VELEHU EYẒAN

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

- 1 Virir ‘ākıllere ḥayret zamān oldı yaman ya Rab
Aman ya Rab amān yā Rab amān yā el-amān yā Rab

- 2 Hezārān bülbul-i şūrīde dil mebhūt kalmışdır
H̄azān-ābāda döndükde bu bāğ u bostān yā Rab
- 3 Ne ‘ibretdir ilāhī mülk-i Belkīs’a şığışmazken
Naşıl oldu Süleymān hufre-i mūra nihān yā Rab
- 4 H̄ayāt-ı fānīye mağrūr olan ğaddāra hemvāre
Ki emvāt-ı kefen berdüş aĝlar her zamān yā Rab
- 5 Bu Firdevsī-i Şākir münzevī-i genc-i vahdetdir
Teḥāşā eylemez hāşā yıkılsa bu cihān yā Rab

HARFŪ’T-TĀ

22

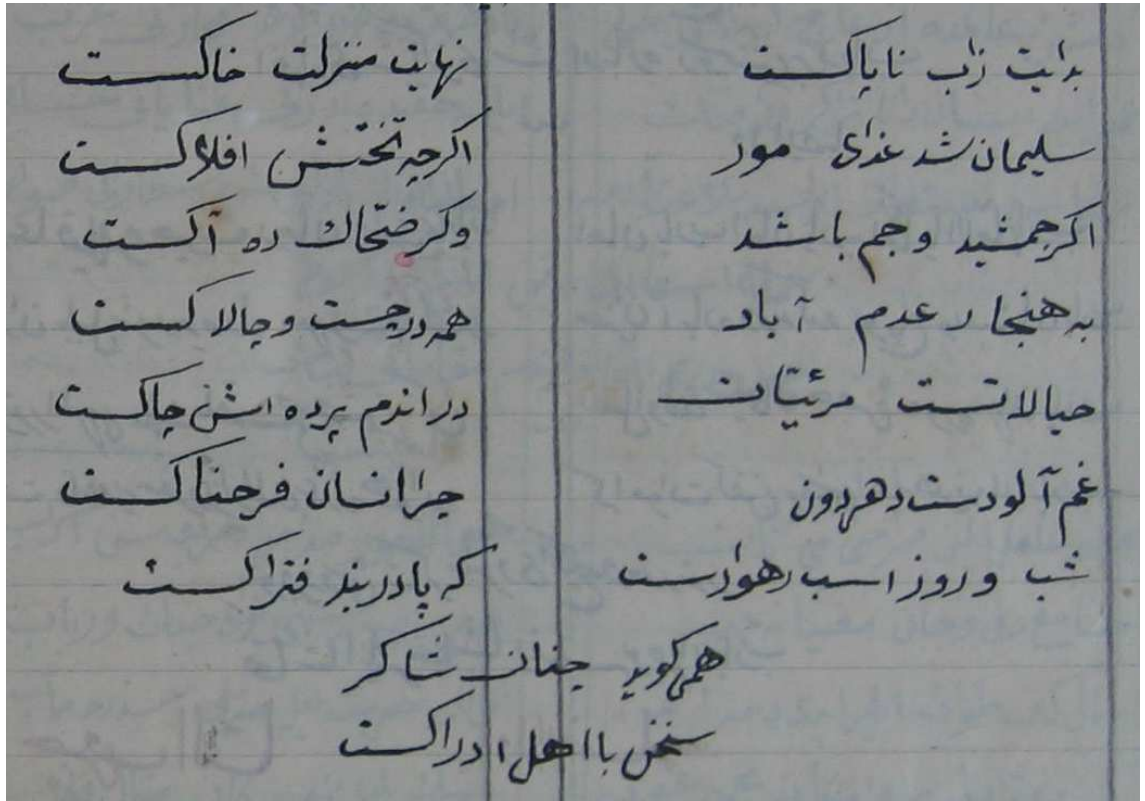
VELEHU EYŻAN

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

- 1 Gerçi Dānā’ya virildi dārāt
Qaldı İskender’e mir’āt-ı **mehāt**
- 2 İşte ol āyinedir ki ḥālā
Gider elden ele bī şabr u şebāt
- 3 Virmedi dehr-i denī Nūh’a bile
Şöyle ki kayd-ı ḥayāt ile necāt
- 4 Nerde bulmuş bu necātı insan
Naqş-ı āb oldu bu fānīde ḥayāt
- 5 Hufre ‘ömr-i ebedī gelse bile
Eyler her laḥza temennā-yı memāt
(s. nr.157)
- 6 Qaplamışdır bu vücūd iqlīmiñ
Leşker-i mevt ise min küll-i cihāt

- 7 Baḡ Mesīḥā bile gitdi ‘ademe
Eylemiş ise de iḥyā-yı mevāt
- 8 Qanda Cemṣīd u Cem-āyīn-i selef
Nerde ġarḡ oldu bu ebnā’-i ferāset
- 9 Kimseye virmediler ey Şākīr
Ebediyet ile ıḡralı berāt

23

(s. nr.158)

ḤARFÜ'Ş-ŞĀ

24

VELEHU EYŻAN

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

- 1 Baḡlīlīn māliniñ yaḡma-geri lā-būd olur vāriş
Eger olmaz ise vāriş gelür nā-gāh bir ḡariş

- 2 Şebān rŭzān āh u vāh iden māz̄lŭmı itlāfa
Tutar ğaddāreyi destinde bir ğaddār olur bā'īs
- 3 Nühŭstīn sāġar-ı şer-sārı tezyīn eyle sālī
Hŭmār alur hicir ū miḥnete kāfī degil sālīş
- 4 Ne lāzım baḥş-i kīl u kāl-i nāsŭtı 'abes-gŭne
Olur fikr-i selīm aşḥābı tā lāhutdan bāḥiş
- 5 Ebŭ Zeyd-i sŭrŭcī-i zamān olsañ da ey Şākır
Gelŭr bir gŭn seni şayd eyler elbette Eba'l-Hāriş

ḤARFŪ'L-CĪM

25

Mefā'īlŭn / Fe'īlātŭn / Mefā'īlŭn / Fe'īlŭn

- 1 İder bu tarz ile hatīf nidā-yı heyc-ā-heyc
Ki ey ḥabāb-ı şaffet-i pŭr-hevā heyc-ā-heyc
- 2 Olinca keştī-i hestī rehin ġarḑen ġarḑ
Kenāra ġīr olamaz nā-Hŭdā-yı heyc-ā-heyc
- 3 Gider bu devlet u bu dār u ġīr ānen ān
Olur bu fānī-i menşŭr hebā-yı heyc-ā-heyc
- 4 Ḥarābe-zāra döner lā-muḥākgenc-ā-genc
Ḥavernaḑ olsa da saṭvet-serā-yı heyc-ā-heyc
- 5 Şebāte olmadı mā'il zamāna ḥayf-ā-ḥayf
Vefāsı oldu ḡarīn-i vefā-yı heyc-ā-heyc
- 6 Ḳalur mı böyle müretteb bu bezm-i nŭş-ā-nŭş
Virir mi neş'eyi cāmı safā-yı heyc-ā-heyc

- 7 Egerçi emr-i ‘asîr idi faķır-ı gŭn-ā-gŭn
Peşîze degmedi lâkin ġenā-yı heyc-ā-heyc
- 8 Dirîġ mālîne ħamāl ħaldı leng-ā-leng
İrişdi menziline reh-nümā-yı heyc-ā-heyc
- 9 Şatıldı hiçe ġarār-ı ġurŭr māl-ā-māl
Bahāsı oldu kem-ā-kem behā-yı heyc-ā-heyc
- 10 Mehārî tŭtdıġı dem sārban-ı āh-ā-āh
İrişdi ġuşuma bang-ı derā-yı heyc-ā-heyc
- 11 Çıkınca göklere şît-i nefîr-i yŭf-ā-yuf
İderdi tâ be-şerā es-şalā-yı heyc-ā-heyc
- (s. nr.159)
- 12 Ururdu na‘reyi sermest herçi bād-ā-bād
Ķadeĥ bedest olarak bî-nevā-yı heyc-ā-heyc
- 13 Bu māl u mŭlk u bu sāmān dehr dŭn-ā-dŭn
Olur nihāyeten elbet fedā-yı heyc-ā-heyc
- 14 Güzel yaşardı tŭvān-ger denîden ħayy-ā-ħay
Faķîr u müflis-i heycu gedā-yı heyc-ā-heyc
- 15 Ķıbāb-ı ‘āleme Firdevsî-i zamān Şākîr
Virir ŧanîn bu müdhiş şadā-yı heyc-ā-heyc

Temmet

26

VELEHU EYŻAN

Mefā‘îlŭn / Mefā‘îlŭn / Mefā‘îlŭn / Mefā‘îlŭn

- 1 O rŭtbe olāyor mihmānını bu mîz-bān-ı iz‘āc
Olur ġāyāt-ı iz‘ācâtı mihmān-ħāneden iĥrāc

- 2 Rehîn-i inîmâs olmak muḳarrerdîr muḳadderdir
Ne dürlü olsa mışbâḥ-ı meşâbîḥ-i felek vehhâc
- 3 Bu şâh-ı ferze karşı filler beydaḳ gibi ‘âciz
Bu saṭranc-gâhda at oynadırken revḥ ile leclâc
- 4 Każâ-yı âsumânı baḡteten lâ-büd zuhûr eyler
İder mi kâzî-i taḳdîr-i maḥkûm ile istiḥrâc
- 5 Mûsâ‘id olsa taḳvîm-i ḥired ey Şâkir elbette
Suṭurlâb-ı hûneden ben neler eylerdim istiḥrâc

Temmet

HARFÜ’L-HÂ

27

VELEHU EYŻAN

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

- 1 Lâle-i Ṭûr-ı tecellâ-yı mücellâdır ḳadeḥ
‘Ayn-ı mir‘at-ı mücellâ-yı tecellâdır ḳadeḥ
- 2 Eyledikce cılve-i tûtî-i fûrsî sākiyân
Encümen-ârâ-yı bebgâ-yı mġvāsâdır ḳadeḥ
- 3 Her zaman bir nefḥası def‘-i Humâr-ı ġam ider
‘Ayn-ı enfâs-ı Mesîḥâ-yı semîḥâdır ḳadeḥ
- 4 Öyle bir İskender-i evreng-i her meyhāneyim
Pîş-gāhımda münāyâ-yı müheyyâdır ḳadeḥ
- 5 Urdı dem teh - cür‘a-i mey şekl-i okyānûsdan
Şanki emvâc-âver-i deryâ-yı şahbâdır ḳadeḥ
- 6 Pây-i ḥamre rind-i meyhārân-ı dil-āsûdeye
Maḳsadı-ı ıḳşâ-yı ıḳşâ-yı temennâdır ḳadeḥ

(s. nr. 160)

- 7 Bu kadehden maḳṣadım Şākīr-i dīl-āgāhdır
Mutlaḳan bir bahş-ı Mevlā-yı te‘ālādır kadeh

Temmet

ḤARFÜ’D-DÂL

28

VELEHU EYẒAN

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

- 1 Açıldı gülşen-i vicdānda lāle-i tevḥīd
Olinca feyz-i resānında jāle-i tevḥīd
- 2 Münevver eyledi şeb-ḥāne-i ḥayālātım
Olinca şa‘şā‘a-pīrā zübāle-i tevḥīd
- 3 O dem ki oldu müheyya elest bezmi baña
Getürdi sākī-i vaḥdet piyāle-i tevḥīd
- 4 Elimde ḥāme-i mu‘ciz-beyān ider taḥrīr
Harīriyāne hezārān risāle-i tevḥīd
- 5 Ğam-ı nevāyı ferāmūş eylerim mādām
Olinca ḥāne-i dīl pür-nevāle-i tevḥīd
- 6 Mücerredim hele şimdi libās-ı hestīden
Kılındı ‘ahdime artık ihāle-i tevḥīd
- 7 Hezār minnet u şükr ol Ḥüdā-yı yektāya
Virildi destime Şākīr ḳubāle-i tevḥīd

VELEHU EYŻAN

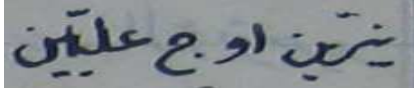
Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

- 1 Kesildi cür‘a-i cām-ı Cem u Cemşīdden ümmīd
Haķīķī münķatı‘dır neş‘e-i ümmīdden Cemşīd
- 2 Olur gülmīh-i ahen dāmen-i ‘İsā’ya bir sözün
Husūle gelmedikce cāme-i tecrīdden tefrīd
- 3 Muḥāl oldu Hūdā-yı lā-mekāna vuşlat imkānı
Hevā-yı kılmadıķca ḥāne-i taķlīdden teb‘īd
- 4 Ne mümkündür aķānīme ehemmiyet vire ‘āķil
Mesīh eyleser ḥattā ṭāremi te’yīdden te’kīd
- 5 İder mi ihtirāzı şadme-i Behrām’dan kevvān
Alur mı zevķ eyā nağme-i nāhīden ḥurşīd
- 6 Serāy-ı ‘ālem-i fānīdeki mihmān-ı nāçarıñ
Çıkar mı müddet-i iskānını temdīdden tecdīd
(s. nr.161)
- 7 Bu vaḥdet-ḥāne-i vicdān-ı mir’atında ey Şāķir
Olur şüret-nümāyān hey’et-i tevḥīdden temcīd

VELEHU EYŻAN

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Tābiş mihr-i cemāliñ ‘īd-i bir bālā-yı ‘īd
Rü’yet-i her dü hilāliñ ‘īd-i bir bālā-yı ‘īd
- 2 Bārekallāh şīve-i aḥsen ile taḥsīn-künān
Eyledi ḥüsn-i ḥisāliñ ‘īd-i bir bālā-yı ‘īd

- 3 Bi't-taḥayyül merdüm-i dīdemde eyler her zamān
'Aks-i taṣvīr-i ḥayālīñ 'īd-i bir bālā-yı 'īd
- 4 Gördi bir āyine-i geytī-nümā timsālīñi
Anda da kıldı miṣālīñ 'īd-i bir bālā-yı 'īd
- 5 ider leyl ü nehār
Olsa da ger pāy-mālīñ 'īd-i bir bālā-yı 'īd
- 6 Gülşen-i luṭfuñda tekbīren u taḥmīden ider
'Andelībān-ı nevālīñ 'īd-i bir bālā-yı 'īd
- 7 Sāye-i iḥsān vücūduñda teşekürler ider
Bende-i taḥtū'z-zülālīñ 'īd-i bir bālā-yı 'īd
- 8 Ḥālīñi mir'āt-ı vicdānımda gördüm eylemiş
Ḥabbezā şekl-i Bilālīñ 'īd-i bir bālā-yı 'īd
- 9 Virdigi müddet vücūduñ mihr ü māha āb u tāb
Eylesün rüz u leyālīñ 'īd-i bir bālā-yı 'īd
- 10 Sāye-i ḥünkārda gül-beng-ı tebrīkāt ile
Kıldı ser-tā-ser ricālīñ 'īd-i bir bālā-yı 'īd
- 11 Böyle tezyīn-i sūḥan Firdevsī-i devrāna ḥāş
Şākir eyler irticālīñ 'īd-i bir bālā-yı 'īd

Temmet

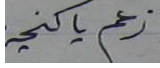
ḤARFÜ'Z-ZĀ

31

VELEHU EYẒAN

Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

- 1 Eyledi ḥançer-i müjgānını cānān teşḥīz
Sūd-mend olmadı te'şīrine ḥarz-ı ta'vīz

- 2 Lezzet-i bāde-i gül-gün ter ü şîrîn güvār
Eyledi tā ki dimāğı dil ü cānı telzīz
- 3 Rūz u şeb bāb-ı harābāta devām eyleyerek
Şanki ‘allāme-i meyhāneye oldum tilmīz
- 4 Bir avuc hāk ile seyr olmada çeşmān-ı tāmā⁸
Açılınca der-i gāşba kapanur bāb-ı emīz
- 5 Kāfiye teng ise de şehd-i kelām-ı Şākir
Sükkeri la‘l-i leb-i yārdan elbette lezīz
- 6 La‘l-i leb kand-ı mükerrerden baña gāyet lezīz
Olmamışdır şehd-i şîrîn nisbete elbet lezīz
- 7 H‘ān-ı yağma-yı hekīmāndan nevāle-çîn olan
Kavline kaldıysa muṭlak ni‘met-i hikmet-i lezīz
- 8 Sofra-i sîretten elbette tenāvül isterim
Sūd yok olsa ta‘ām-ı sofra-i şūret-i lezīz
- 9 Sîr çeşmān kanā‘at hemān
Maṭbah-ı taqdīrden vārid olan ni‘met-i lezīz
- 10 Devr-i ebvāb eyleyān şahş denāet-perverin
Oldı ‘indinde evet her loḳma-i zillet lezīz

⁸ Bu şiirin 4. beyitten sonrası divanın 164. sayfasında bulunmaktadır, ancak şiirin ve divanın bütünlüğü açısından 164. sayfadaki kısmı buraya taşıdık.

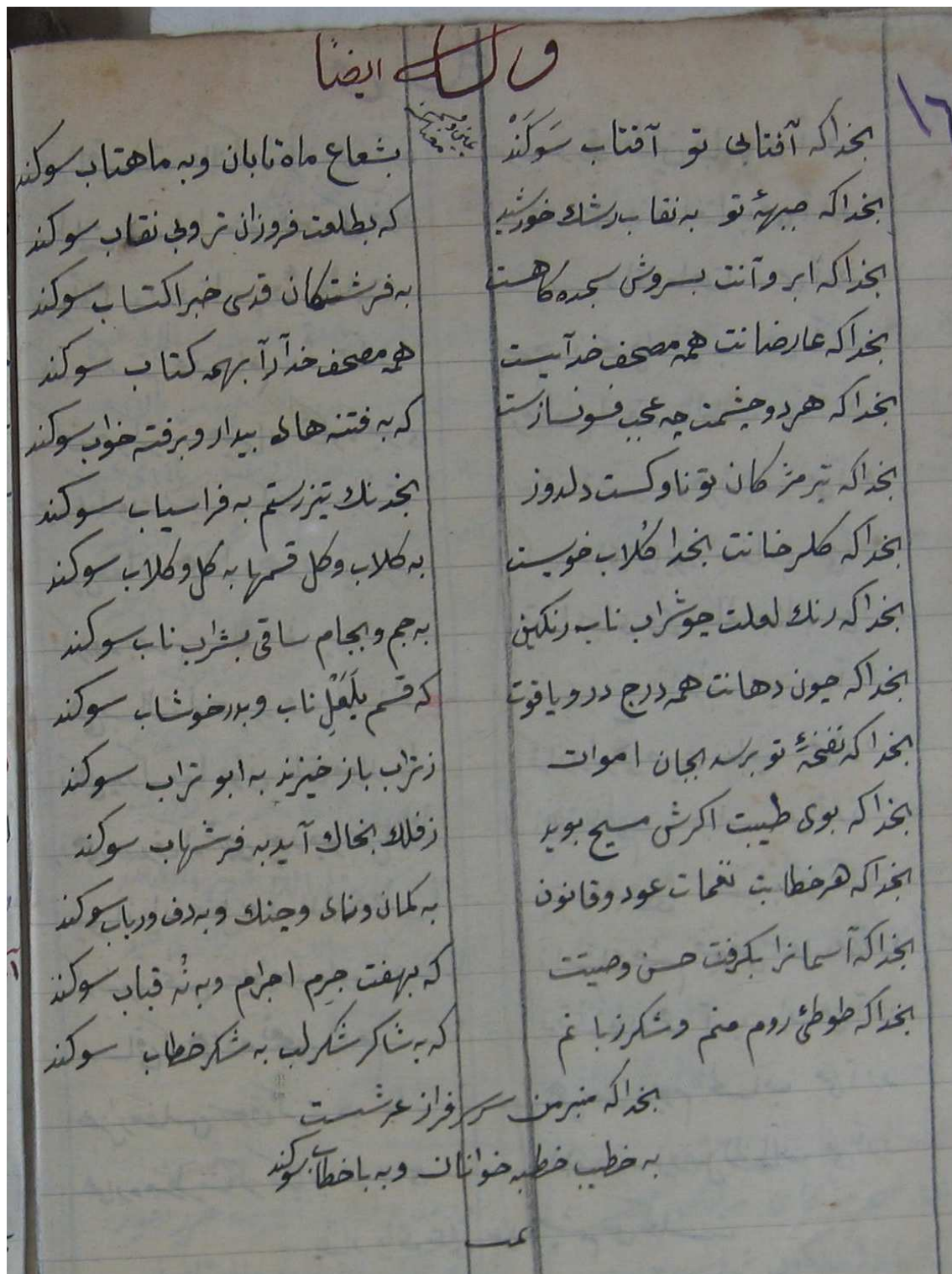
و ل ه

۱۶۷

چه ثاقبست فلک کو شراب می آرد
 ز ظلمت شب یلدا مشو غمین که فلک
 جو افتاب رود تابه پرده ظلمت
 اگر شکسته شود جام باده خمار
 مکن جو کر نه چشمان شکوه جوعی
 جوع غلبوت نین بر بکوشه عزالت
 کهر عقاب همارا دهد بصیرت قرار
 اگر رود بخدم سفله دنی پرور
 زهی بسالت لیخرو و قباد نژاد
 زهی پیر که بقا نون نای مولا نا
 زهی صدف که تهری بود جوفش از لؤلؤ
 جیونازبان مثل بود لاری طحنا
 که خنده بخش زمین و زمان شود همار
 نه سافی که هماره تعجبی دارم
 هزار مفلس سوق کزندی مایه
 هماره منظر شا کر کتاب فردوسی

برعد و برق طنین قباب می آرد
 ستاره می برد و افتاب می آرد
 شب سیاه لقا ماهتاب می آرد
 جم جبران بنجمها شراب می آرد
 رمطبخی که قدر تالکباب می آرد
 به بین که قسرت نوهر ذباب می آرد
 کهری همای همایون عقاب می آرد
 قضا بجای وی عالی جناب می آرد
 سری به تیغ زافرا سیاب می آرد
 که از ولده هم صیت رباب می آرد
 زهی تلاطم دریا جناب می آرد
 چه دود جعجه آسیاب می آرد
 زاشد چشم فیوضی حساب می آرد
 به تشنگان همه آب سرب می آرد
 همی سوال زیوم الحساب می آرد
 که هر جواب ز فضل الخطاب می آرد

غبار یای علی برد و چشم من کحلست
 خوشا تراب و لک بو تراب می آرد

VELEHU EYŻAN

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 La‘l-i dilberdir baña kand-ı mükerrerden elez
Olmadı kand-ı mükerrer la‘l-i dilberden elez
- 2 Lezzet-i āb-ı hayāt-ı şordum İskender didi
İçmedim ammā dimişler āb-ı sükkerden elez
- 3 Rind-i lāübāliyān-ı kūşe-i meyhānece
Bāde-i gül-gün-terdür şehd-i şekerden elez
- 4 Āb-ı cevvi şîr-i Şîrîn Hüsrevel ‘aynū’l-hayāt
Katre-i ser-çeşme-i Hızır-ı İkindrden elez
- 5 Gördüm engüşt-i mühennāsıñ didim ol dilberin
Öyle bir ‘unnāb ki ‘unnāb-ı aḥmerden elez

ḤARFŪ’R-RĀ

VELEHU EYŻAN

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

- 1 Benim cismimdeki cān maḥẓ-ı cānān-ı ilāhīdir
Göñül tahtında kâ‘id çünki Sultān-ı ilāhīdir
- 2 Süleymān-ı cihān-bānım ki mūrān ehl-i dīvānım
Bu da bir tarz-ı dīger ile dīvān-ı ilāhīdir
- 3 Şükūfe-gāh-ı vicdānımda güller ser-te-ser açmış
Görenler zan ider ki bir gülistān-ı ilāhīdir

(s. nr. 165)

- 4 Değildir bâğ-ı nu‘mānî şakāyık-zār olur her sū
Kasemler bülbüle gül-zār-ı rızvān-ı ilāhîdir
- 5 Lisānımdan kelām-ı Hâk sünüḥ eyler hemān Şâkir
Ki dīvānım benim maẓmūn-ı Furqāñ-ı ilāhîdir

Temmet

36

VELEHU

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Döndüren ğırbāle çerḥ-i dünı tır-i āhdır
Nāvek-i āhıñ kemān-dārı hemān Allāhdır
- 2 Pır olınca ādem-i fānīye ma‘tūh oldu nām
Sāl-ḥurde-şır çün suḥriyye rūbāhdır
- 3 Olmadı vāşıl kemāle muṭlaḳa ba‘de’z-zevāl
Mihr-i ‘ālem-tābıñ iḳbāl-i bile kütāhdır
- 4 Korkudur tārīkī-i zulmet-serā İskenderī
Ḥufre ḳalsa pür-çırāğān-ı hüdā şehr-i āhdır
- 5 Yūsufuñ zindānına teşbīh olunmazsa becā
Cāh-ı dünyā çün ‘aḳīḳü’l-ḳa’r olan bir çāhdır
- 6 Gerçi tedricen gelür iḳbāl-i āheste rūş
Ḥamle-i idbār ise insanlara nāgāhdır
- 7 Çünki tecrīd eşhebiñ sür‘atle sürdi āferīn
Kişver-i ma‘nīye Şâkir Edhem elbet şāhdır

Temmet

VELEHU EYŻAN

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Gerçi haqqıyla”ene’l-Ḥak” kâ’ili Mansūr’dur
Māil-i emr-i “ene’l bâıl”dan elbette dūrdur
- 2 Tīnetimden eyleme ikrāh taḥḳīrāt ile
Ḥāk-i süflī māye baḥş-i kāse-i fağfūrdur
- 3 Hırs-ı vāż-ı şehd ile olma zenābīne ğidā
Ḥāre-i zenbūrı şanma lāne-i ‘aşfūrdur
- 4 Mihr-i ‘ālem-tābdan ‘ulvī bulunmazken evet
Hücnēt-i temmūz āvānındaki bāḥūrdır
- 5 Mazḥar-ı taḳdīr olmuş pūr-ı zengī ḥūr ise
Her şebān ki gūrbe-i meskīn daḥi semmūrdır
(s. nr.166)
- 6 Kesmeyen ümmī dini “lā-taknaṭū”den bir zamān
Olsa da ḥammāl-i evzārān yine mefşūrdır
- 7 Mazḥar-ı luṭf-ı olmak isterken ‘Azāzil ey dirīğ
Kim dimişdir Şākīr ĩmānı olan mehcūrdur

VELEHU EYŻAN

NA‘T-I ŞERİF

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Āyet-i “ḥalaḳ ‘aẓīm” tercüme-i şâyāndır
“Aḥsen-i taḳvīm”ise mā-ḥaşal āyetdir
- 2 Olsa ‘araḳ-rīz eger Ḳudsī-i kuddūsiyān
Şeh-per-i Cibrīlden mervāḥa cūnbānīdir

- 3 Rağş-künān şubḥ u şām pertevī-i ḥūrşīddir
Kürsī-i keyvān ‘arş pāye-i eyvānīdir
- 4 Oldı o mi‘rācda zāt-ı Hüdā’ya qarīn
Rü’yet bi’z-zāt ise cümle-i bürhānīdir
- 5 ‘Arş-ı berīn deli sidre ki Cibrīl
Ḥāne-i Yezdān faqat ḥāne-i vicdānīdir
- 6 Bānī-i Beytū’l-hüzün oldı elemden rehā
Ḥaydar-ı Ya’küb dīn Yūsuf-ı Ken‘ānīdir
- 7 Virdi āña Zülfiḳār-ı ḳudret Perverd-gār
Şehper-i rūḥu’l-ḳudūs nāvek-i peykānıdır
- 8 Ya’nī Muḥammed ‘alī dīn-i mübīniñ velī
Bānī-i bünyānıdır vāzı’-ı erkānıdır

Temmet

39

VELEHU EYẒAN

NA‘T-I ŞERİF

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Muṭṭali‘ mihr-i cihān-ārā cebīn-i pākıdır
Tūtiyā-yı çeşm-i Ḥaḳ bīnān ḥüccete Hākīdır
- 2 Müntetā-yı sidreye Rūhu’l-Emīndir rehberi
Menzil-i hīmānavāşıl eşheb-i çālākıdır
- 3 Rehneverd-i ‘arşa-i lāhūt esb-i dvletī
Ḳudsī-i ḳuddūsiyān ser-beste-i fetrākıdır

4 Mihr u meh leyl ü nehārān bāpsān-ı dergehi
Südde-i ‘ulyāda Behrām-ı felek pervākidir

5 Maḥfīl-i iṭkānıdır zātü’l-burūc-ı ma‘rifet
Levh-i Maḥfūz-i mücessem kürsī-i idrākıdır

5 Maḥfīl-i iṭkānıdır zātü’l-burūc-ı ma‘rifet
Levh-i Maḥfūz-i mücessem kürsī-i idrākıdır

(s. nr.167)

6 Keşf iden nūr-ı Hudāyı dīde-i ‘irfānıdır
Şu‘le-i şem‘-i tecellā Fikret-i derrākıdır

7 Allah Allah minberine ṭāḫda tekbīr ile
Zīver-i femm-i ḥatībān ḥuṭbe-i “levlākı”dır

8 Dīde ber-hemzen olursa rū-nümā melekūtdur
Olsa çeşmānı küşāde manzarı eflākıdır

9 Şākir-i Firdevsī-i şad na‘t-h‘ānıñ ḥabbezā
Maḥzen-i rāz-ı ilāhī sīne-i şad-çākıdır

40

VELEHU EYẒAN

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1 Māye-i terkīb-i cismim rūy-ı vāhinden midir
Yā rımād-ı āteş-i endūh u şīvenden midir

2 Bir nidā Ya‘kūb-ı maḥzūna erişdi vā-esef
Ol münādī-bāniyān-ı beyt-i aḥzenden midir

3 Tār u pūr kisve-i ten rişteden midir nedir
Her ser-i mū-yı ḥavāsım nūk-ı sūzından mıdır

- 4 Sendeki nāz u tegāfūl bendeki sūz u gūdāz
İbtidā senden midir tā intihā benden midir
- 5 ‘Andelībiñ kaçdı ger şükr u şikāyet olsa da
Hār-ı dil-āzārdan mı verd-i gülşenden midir
- 6 Elde kilkim deşne-i nīz-i Nerīmān mı ‘aceb
Yoksa şākir nāvek ü tīr-i tehem tenden midir

41

VELEHU

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

- 1 Elimde hāme-i hoş-lehçe bir bebgā-yı gūyādır
Müdārādan müberrā hā’iz-i yārā-yı ihyādır
- 2 Debīrānıñ meṭā‘ı merci‘-i erbāb-ı inşādır
Meṭāfı münşiyān-ı Ka‘be-i vālā-yı ‘ulyādır
- 3 Olur reşk-āveri küttāb-ı dīvān-ḥāne-i eflāk
Metā‘-ı müşterīdir revrak-efzā-yı Şüreyyādır
- 4 O cedvelden teraşşuh eyleyan āb-ı hayat ammā
Aña seyr-i feḥāvī māye-i yektā-yı kimyādır
- 5 Sözüüm şahn-ı gülistān-ı hūnerden devşirilmişdir
Ne zībā deste-i verd-i muṭarrā-yı mezāyādır
- (s. nr.168)
- 6 Degil bu deste-i gül ḥāsıl-ı kân-ı belāğatdır
Ki her bir ḥarfı gūyā cevher-i zībā-yı deryādır
- 7 Qalur bu yādigārim ḥātır-ı pāk-i suḥan-gūda
Ki mihr u mäh-ı Şākir rūşenī-baḥşā-yı dünyādır

VELEHU EYŻAN

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Çatre çatre eşk-i çeşmim damlayub ‘ummān olur
Bir beḥīre şanki her bir çatrede pinhān olur
- 2 Ol kadar zār u nizārım ki benimçün ba‘deẓīn
Dīde-i mūr-ı za‘īfe girmege imkān olur
- 3 Çabrim üzre olsa ger ḥār-ı muğeylān ser-nümā
Çeşm-i bülbül gül şanub her bergine hayrān olur
- 4 Tīşe-i āhım ile kāşāne-i gerdün-ı dūn
Küngür-i eyvānı kâ‘en şaf şafen vīrān olur
- 5 Çadrimi takdīr ider şāhib-dilān lākin çe sūd
Dürr-i yektā-veş vücūdum ḥakde ğalaṭān olur
- 6 Lāne-sāz-ı Çāf olan Sīmurg’a Şākir nisbeten
Āşiyān-ı ‘andelib-i fikrimiñ vicdān olur
- 7 Allah Allah ey büt-i kāfir-nejādem muttaşıl
Küfr-i zülfūñ bādī-i pīrāyiş-i īmān olur

VELEHU EYŻAN

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

- 1 Bahārın feyz-i enfāsı Mesīḥā-yı şabādandır
Teneffüs ‘ālem-i hestīde maḥẓen ber-hevādandır
- 2 Olur mıydı gülistān olmasa ger perde-bīrūn gül
Terāvet gülşen-i imkāndaki neşv ü nümādandır

3 İder ‘uṣṣākı dūçār-ı hezārān ‘ukde-i ḥayret
Hemāre bülbulānıñ sāz-ı dil-süz-ı nevādandır

4 Şafā-yı ḥātır-ı ḥaḳīkat-bīn hem-vāre
Şürāḥī-i mey-i gül-reng ile ke’s-i ṭelādandır

5 Degil bīhūde medhūş oldıgım meyḥānede zīrā
Zamīrim māyesi derd-i şarāb-ı ibtiādandır

6 Olur gül muşḥafıñ bülbul yine tefsīr ile meşgūl
Ki ol taḥrīr-i gülzār-ı ma‘ānī muktedādandır

(s. nr.169)

7 Düşer bir gün mağāk-ı ḥāke şeh-bāz-ı hümā-pervāz
Tedennī ‘ālem-i süflīde farṭ-ı i‘tilādandır

8 Hıred mendim duyanlar muṭlaḳa dīvānedir zīrā
Cünūn aşḥānını gördüm ki erbāb-ı nühādandır

9 Cem-i taḥt-ı me‘ānīyim Süleymān fehmi idrākım
Zamīrim bu sebebdan “Manṭıḳu’ṭ-ṭayr” aşinādandır

10 Beni idbāra nisbet eylemek mümkün degil zīrā
Başımda sāye-i iḳbāl şehbāl-i hümādandır

11 Şeh-i dünyā vü ‘uḳbā oldıgım ma‘lūm olur Şākır
Külāhım keş-i pā-yi ḥamse-i Āl-i ‘Abādandır

44

ṬARZ-I DİĞER VELEHU EYẒAN

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

1 Bahārıñ feyz-i enfāsı Mesīḥā-yı şabādandır
Nidā-yı “faḥla‘ na‘leyk”Mūsā-yı hevādandır

- 2 ‘Urūc itmek degildir emr-i müşkil kāmīl insāna
Ki ‘aksen inhiṭaṭ ancak belā-yı māsivādandır
- 3 Muşaffā vü mücellā sāğar u peymāne-i vicdān
Şarāb-ı la‘l-gūnum şāf-ı şahbā-yı şafādandır
- 4 Zılāl-i mūcibu‘l-kıbālde ben müstezīl oldum
Başımda sāye bāl-i devlet-ārā-yı hümādandır
- 5 Sözüüm khand-i mükerrerdır ki Şākīr mevrīdi zīrā
Ser-ā-ser tūṭiyān-ı cılve fersā-yı Hüdādandır

45

VELEHU EYŽAN

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

- 1 Bīm-nāk olduğımız neş’et-i uhrādandır
Bu te’eşşür bize tā fırtat-ı ūlādandır
- 2 Münkeşif olduğı dem vādi muḳaddes-güzīne
Terk-i na‘leyn-sivā ‘ādet-i Musādandır
- 3 Nefesim cān vireyor ḳālīb-ı bī-rūḫa evet
Cān viriş mürdelere ḫikmet-i ‘ıyādandır
- 4 Olma āzürde şaḳın ‘Amr [u] ile Zeyde zinhār
Ne gelirse ḳulına ḫazret-i Mevlā’dandır
- 5 Şākīr efgānımı gūş eylemeyen ḫübānıñ
Şanurum ḳalbi meger şuret-i hārādandır

temmet

(s. nr.170/I)

46

VELEHU EYŻAN

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

- 1 Begenmedim bu sarāy-ı cihānı zerre kadar
 Ne mihr ü mähı ne bu āsumānı zerre kadar
- 2 Bu mihr u mahı ne bu asumanı zerre kadar
 Ki bulmadı eser-i lā-mekānı zerre kadar
- 3 Cihānı eylese sīrāb çeşme-i hurşīd
 Görünmedi göze ‘ayn-ı ‘ıyānı zerre kadar
- 4 Nedir bu mäh-ı cihān-tāb-ı mihre nisbetle
 Ki selḥ olunca ḳalurdı tüvānı zerre kadar
- 5 Felek ‘acīb vefāsız vüçüd ey Şākır
 Bekā ḳalmadı ‘ahd ü emānı zerre kadar

47

VELEHU EYŻAN

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fe‘ülün

- 1 Ol mäh-likā ref‘-i niḳāb eylemek ister
 Mihri ise maḥcüb-ı ḥicāb eylemek ister
- 2 Naḳl-i mey-i gül-fām içün vaḳt-i bahārān
 Bülblleri sīnemde kebāb eylemek ister

(s. nr.170/II)

- 3 Pīr-i muḡanıñ himmei meyḥāne-i dilde
 Eşkim yine hem-reng-i şarāb eylemek ister
- 4 Yā öyle mey-i la‘l-i ki inbīḳ-i cigerden
 Taḳṭīr ile yāḳūt-ı müzāb eylemekister

- 5 Nār-ı reg-i gülden çekerek bülbül-i şeydā
Āb-ı gül-i mānend-i gül-āb eylemek ister
- 6 Şākır ne ‘aceb teşne-i hūn-ı dil olanlar
Deryā-yı ser-ā-pā-yı serāb eylemek ister

Temmet

48

VELEHU EYŻAN

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

- 1 Süleymān hāne-i mūrānımı tezyīn kılmışdır
Evet Hüsrev bīnā-yı hacle-i Şīrin kılmışdır
- 2 Şu‘ā‘-ı şem‘a-i hurşīd-i mihrībān-ı ‘ālem-tāb
Per-i pervāne-i efkār mı Pervīn kılmışdır
- 3 Civārīñ ravza-i huld-berin-i ber-terīn olmuş
Nevāţīr-i şeţāret pūr gül u nesrīn kılmışdır
- 4 Elinde sāgar-ı gül-gūn Cemşīdāre Cem-kārı
Nevā āyetinim yine icrā-yı nevāyīn kılmışdır
- 5 Naşıl taşvīr itmişdir nigārīnim kalem-kārān
Ki her-sū ğıbţa-zā-yı Māniyān-ı Çīn kılmışdır
- 6 Maķāmāt-ı bedī‘ānem görünce bi’l-beyān Şākır
Harīrīler bile taķdīr u yā taḥsīn kılmışdır

49

VELEHU

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

- 1 Hüdāya sāniḥātım şīvesi taķdīr olınmışdır
Maķāmāt-ı harīri zeyline taḥrīr olınmışdır

- 2 Hayālen Rüstem-i fikrim ki tîr-i hāme destînde
Ser-i Şehnāme-i Firdevsî'ye taşvîr olınmışdır
- 3 Dimāğım sîreten 'aţţār-ı 'ıtr-āmîz dükkânı
Ki bû-yı ġāliye-sāyân ile ta'tîr olınmışdır
- 4 Menāşîr-i kemālât-ı kemāl erbābı hilkatde
Ki dîvân-ı kazādan emr ile taşdîr olınmışdır
- 5 Yemînimde beşîr elbet yesârımda tûrur büşrâ
Ki büşrâ vü beşîrimden neler tebşîr olınmışdır
- 6 Hoşâ ihsân-ı rabbânî ki rennât-ı sünûhâtım
Ki bu aḥsen-i şûrla aḥsenen tefsîr olınmışdır
- 7 Ḥayât-ı müste'āra dind Şâkir bir 'aceb rû'yâ
Bu da aḡğâş u yâ aḥlâm ile ta'bîr olınmışdır

50

VELEHU EYẒAN

Mefā'îlün / Mefā'îlün / Mefā'îlün / Mefā'îlün

- 1 Şikenc-i tûre-i zûlf-i küre-ġiriñ mekânımdır
Ki bir sîmurġ-ı tab'im Kâf-ı vaḥdet-âşiyânımdır
- 2 Dehânıñ menba'-ı 'ayn-ı zülâl-i Hızır-ı 'irfândır
Lebek ser-çeşme-i âb-ı ḥayât-ı câvidânımdır
(s. nr.171)
- 3 Dil-i lâliñ ider râz-ı nihânıñ dem-be-dem işrâb
'Uyûn-ı ḥûn-feşânım tercümân-ı ter-zebânımdır
- 4 Hümâyû bir hümâ olmuş isem de kısmetim heyhât
Bu vîrâne kafesde şanki maġzâ üstühânımdır

- 5 Raḥīḳ-i Kevşer ey Şākir aḳar mīzāb-ı ḥāmemden
Behişt-i ‘Aden ‘aynen ravża-i can u cinānımdır

51
VELEHU

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Gül gibi zīb-i külāh eylerken ḥārım rūzigār
Yapmak ister ümm-i ġīlāndan mezārım rūzigār
- 2 Pençe-i tedmīr ile bir gün girībānım tutar
Çāk çāk eyler libās-ı müste‘ārım rūzigār
- 3 Ben nice bülbul gibi feryād u zārī itmeyem
Bir ḥazan-ābāda döndürdi bahārım rūzigār
- 4 Kā’inātı dāiren mādār ider āteşiñde
Dağıdırsa ger tehevvrle şirārım rūzigār
- 5 Rīh-i şarşerden alub bir şiddet-i mā-lā-yutak
Eyledi zīr u zeber dār u diyārım rūzigār
- 6 Ben o rind-i lā’übālī ṭab‘ u ḥākī-meşrebim
Sürme-veş çeşmānına çeksün ġubārım rūzigār
- 7 Şākir öyle şā‘ir-i Firdevsī-i Rūmum ki ben
Bülbulistān eyledi ḳurb u civānım rūzigār

52
VELEHU EYŻAN

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Çerḫ-i dūnuñ bir ise yüsñāsı şad ‘usrāsı var
Lā-bu‘d bu ‘ālemiñ Daḥḥākī bir kisrāsı var

- 2 Kā'im olmaz şad hezārān hāne bir hādīm ile
Bānī-i mebnā içün hādimiñ da'vāsı var
- 3 Var kıyas it bānī-i bī-çāreniñ aḥvālını
Arkasında şad hezārān hādīm-i mebnāsı var
- 4 Qurdu bir mükeşkeş dāmı şayd-ı murgān eylesün
Herkesiñ bir mev' ile ki sulhı ki gavğası var
- 5 Halbuki düşmān güler bu hāle ağlar dūstān
Ḳahḳaha-yı kebke karşı bülbulüñ şekvāsı var

53

VELEHU EYŻAN

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- 1 Qurş-ı mihr-endāmına ey meh cebīn āyinedir
Ya'ni ḥurşīd u meh-i çerḥ-i berīn āyinedir
- 2 Peykeriñ taşvīrini Mānī taşavvurdan beri
Pīş-gāhında nigāristān-ı Çīn āyinedir
- 3 Allah Allah rū-nümā gūyā Bilālīñ sūreti
Ka'be-i rūyuñda hāl-i 'anberīn āyinedir
- 4 Ol Süleymānsıñ ki İskender saña āyinedār
Ḥatem-i iḳbāline naşş-ı nigīn āyinedir
- 5 Dem-be-dem vāḳıf olur keyfiyet-i vicdānım
Merdüm-i çeşm-i siyāhiñ ḥurde-bīn āyinedir
(s. nr.172)
- 6 Dīde-i 'ibret ile bir dem temāşā eyleseñ
Ser-te-ser bu şafḥa-i rūy-ı zemīn āyinedir

- 7 ‘Alem-i ‘ibret-serāda baḡ ki her şüret ile
Âdeme ḡusn-i ḡarīn sū’-i yaḡīn āyīnedir
- 8 Zānvīderler ‘ālem-i hestīde kütah-bīnler
Leḡe-i taḡdīre tedbīr-i metīn āyīnedir
- 9 Ta’n-ı bed-rūyān ile ḡaşıł ider mi iḡbirār
Levḡa-i dil ki mücellā-ter reşīn āyīnedir
- 10 Mūntehā-yı sidreyi mir’āt-ı ‘irfān gösterir
Çūnki tende cānıa Rūhu’l-Emīn āyīnedir
- 11 Kırma Şākīr zinhārā ḡalb-i insānı meger
Sırr-ı ḡudretle yayılmış nāzenīn āyīnedir

Temmet

54

VELEHU EYẒAN

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

- 1 Tūtulmuş dām-ı rūbāha nice şāh-ı Ġāzanfer fer
Berā-yı ilticā her ān arar zīrā İskenderdir
- 2 Niçūn maḡrūr olursuñ devleti dünyāya ey ḡafil
Tutar mı her zaman mīnāşa ḡalmış tāc u efser ser
- 3 Olur mı her Nihāl bārur her rüz pūr mīve
Virir mi ḡülşen-i iḡbālde her bir semenber ber
- 4 Hemāre nīk-h‘āh ol işle her bir kārı ahsen sen
Tezāhūr eyleyince şerm idersiñ rüz-ı mahşer şer
- 5 Nigāristān-ı hestī indirāsa meyl ider Şākīr
Olursuñ fi’l-aşıł Mānī vü Behzādāne peyker ger

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

- 1 Neler ibdā‘ ider bu şāni‘-i taḳdīr u ya taḡyīr
İder her māyeyi bir şīvede taşvīr u yā taḥmīr
- 2 Debir-i “mā yurād” sorar dīvān-hāne-i ḳudret
Nümāşir-i każāyı itmede taştīr u yā taşdı̄r
- 3 İder şem‘-i hidāyet ile bū-yı micmer-i ‘aṭṭār
Derūn-ı külbe-i tārīkimi tenvīr u yā ta‘ṭīr
(s. nr.173)
- 4 Oturdı Bu’l-ma‘ānī kürsī-i vicdānıma ma‘nen
İder nūr-ı ‘Alī nūr-ı āyetiñ tef u yā tezkīr
- 5 Bu şi‘ri şavb-ı hātifden saña elbette ey Şākır
Ki Hallāk-ı Ma‘ānī eyledi taḳrīr u yā taḥrīr

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

- 1 Cihānıñ gāh olur ki ḥālet-i ‘usrāsı yūsradır
Ki vaż‘-ı dīger ile ḡāyet serāsı ḍarradır
- 2 Şeh-i iḳlīm-i cānıñ sikke-i tāmü’l-‘ayārında
Hezārān levḥaş-Allāh zīnet-i tuḡrāsı ḡaradır
- 3 Vücūdı cümle-i maḥlūḳ u mevcūduñ her āyīne
Muḳaddem neş’etiñden fırtat-ı uḡrāsı aḥradır
- 4 Teḡāfül eyleme tā şūr-ı İsrāfīl bangından
Bu fānī kāinātıñ sūret-i şuḡrāsı kübradır

- 5 Mükedder olma aşla gerdiş-i dü zāndan Şākir
Cihānıñ gāh olur ki miḥnet-i ‘usrāsı yūsra

57

VELEHU

- 1 İrişdi yine mevsim-i nevbahār
Açıdı gül u gülşen-i rūzigār
- 2 Bu ferḥunde demde zuhūr eyledi
Ki her şāḥ-ı gülde hezārān hezar
- 3 Nesīm-i şabā kıldı her sū ḥubūb
Döküldi çmen-zāra şad gül-‘izār
- 4 Nigār-ḥāne-i çīne döndi çemen
Pervez eyledi cā-be-cā bir nigār
- 5 Ki tā Ṭūr-i Sīnā’da cūlnār-vār
Görindi berāḥīn-i “ānestü nār”
- 6 Bu eşnāda bir şā‘ir-i nüktedān
Ne şā‘ir ki bi’l-ğaraż Tusī vü tār
- 7 Elinde nihāl-i gül olmuş qalem
Ki bülbül mişālī olur nağme-kār
- 8 Su‘āl eyledim ki bu mīr-i kelām
Kelāmü’l-emīr ile şehir-i teş‘ār
- 9 Mekr-i Şākir bülbül-i dehr imiş
Gülistān-ı ma’nīde kılmış qarār

VELEHU EYŻAN

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 ‘Aql-ı kül mecmū‘a-i zülf-i perīşānıñdadır
Ahsen-i taqvīm ise hüsñünde yā ānıñdadır
- 2 Tā melā’ikden mükerre-ter vücūduñdur seniñ
Secde-gāh-ı kudsıyān mihrābı pīşānıñdadır
- 3 Sermedī bir devlete sāyeñde nāil olmuşum
Şehper-i murğ-i humāyun u hümāyānıñdadır
- 4 Şāhib-i vicdān olanlar bildiler “lā-raybe fīh”
Çünkü vicdānım derūn-ı vecd-i vicdānıñdadır
- 5 Pür tanīn olsa sezādır gūş-i hūşum tā ebed
Ġulğul-i bezm-i ezel gūş-i cihān-bānıñdadır
- 6 Şākır-i Firdevsī yā Rabbī eger der bundadır
İhtiyāren zilleti ebvāb-ı ihsānıñdadır

VELEHU

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Mūrı taḥkīr eyleme şāhib Süleymān ḥānedir
Gübre-i meskīn zamānen şīrden merdānedir
- 2 ‘Aql-i dānā qarībān kūşe-i ‘uzletdedir
Akrabāsı olsa ebnā-yı zamān bīgānedir
- 3 Bū-yı gül şanma olur sūriş-fezā-yı bülbulān
Şem‘-i sūzāndan naşıl ki bī-haber pervānedir

- 4 Ehl-i dil dünyāya rag̃bet eyler ise muṭlaḳa
Ṭavḳ-ı zincīr-i cnūn vābestesi dīvānedir
- 5 ‘Ālem-i fānāīde her lāf-ı ḥayāt-ı cāvidān
Hızır ḳavlince bile İskender’e efsānedir
- 6 Bir nice mīrāṣa ḳalmıṣ neylesün ‘āḳıl olan
Ḥil‘at-i zer-beftedir yā efser-i ṣāhānedir
- 7 Eylemem bir sāḡar u sāḳīye ṣākir iltifāt
Bāde-i gül-gūn siriṣkim gözlerim peymānedir
- Temmet**

(s. nr.175)

60

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Rūh-i ḳudsī meṣrebe bu neng-nā-yı ten nedir
‘Asā-i ṭārem-niṣīne riṣte vü sözün nedir
- 2 Ḳıl mücerred ten libāsından revān-ı pākin
Yūsuf-ı sīmin-tene āzār-ı pīrehen nedir
- 3 Revzen-i Beytū’l-hüzünden bir nigāh itmez iken
Zāt-ı Ya‘ḳūb’a lüzūm-ı dīde-i Rūṣen nedir
- 4 Ā oḳında bām-ı çerḥī öyle surāḥ eyle ki
Anlaşılsun ḥāne-i tarīk için revzen nedir
- 5 Virdi bu ṣi‘rim yine ṣi‘r-i Senāyī’den niṣān
Tā ola ma‘lūm Ṣākir ḳavl-i müstaḥsen nedir

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Mihr-i pertev-senc-i rāh-ı menzil-i mīzānadır
Ḥalvet hicretde gūyā şem‘a-i izzānadır
- 2 Tāk-ı dīvān-ḥāne-i dehre bu mihr āvīzedir
‘Ādet-i āvīze tā bir tāḳ-ı āvīzānedir
- 3 Kāh bir pervāne-i dembeste-i sūzān benim
Bülbülüm gāhī ki tab‘ım nāle-engīzānedir
- 4 Hüsrev-i ser-tā-ser-i mülk-i ḳanā‘at mi‘mezā
Mālik-i gencīne-i pervīz u pervīzānedir
- 5 İttikā elzem göründi gerdīş-igerdündan
Kār-ı cellād-ı felek zīrā-ki hūn-rīzānedir
- 6 Cām-ı leb-rīz-i gül-i nūş itmege vaḳt-i bahār
Bülbül-i tab‘-ı hümā-bālim seḫer-hīzānedir
- 7 Devşirilmiş gül gibi gül-zār-ı dānişden yine
Bu ḡazel şākir ki dest-āvīz nāçizānedir
- 8 Mevlevī-i ma‘nevīyim de’b u āyīnem benim
Tekye-i vaḫdetde ḥattā Şems-i Tebrīzānedir

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Devr-i gül devrān-ı bülbüldür bahār eyyāmıdır
Mevsim-i bākūre vü ter-berg u bār eyyāmıdır

- 2 Lāle-i Tūr ‘arz-ı dīdār-ı tecellī eyledi
“Fahla‘ü’n-na‘leyk” yā “ānestü nār” eyyāmıdır

(s. nr. 176)

- 3 Hıl‘at-i nevrūzī giymiştir dırahtan sū-be-sū
Serv-quadler devridir ni‘mü’l-medār eyyāmıdır
- 4 Çeşm-i nergis sāķī-i gül-çehreye imā ider
Ya’nī nūş-ā-nūş-ı cām-ı hoş-güvār eyyāmıdır
- 5 İbn-i süb‘ayna göre Şākir hazānistan cihān
Çünkü berg-gāh-āsā işfırar eyyāmıdır

63

VELEHU

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

- 1 Tīr-i āhım hedef-i mıntıķa tīz irişür
Vekr-i keyvāna kadar murğ-ı per-engīz irişür
- 2 Bir zamān faķr ile me’lūf olan insāna gelür
Nāgehān müjde-i gencīne-i Pervīz irişür
- 3 Sīne-i ‘āşık-ı şūrīde-dile cānānıñ
Nevk-i müjgān gibi deşne-i hūn-rīz irişür
- 4 Ben Mansur gibi itmege ber-dār
Tār-ı pūr ‘uķde-i gīsū dīl-āvīz irişür
- 5 Olsa ser safha-i eyvān-ı nişīn-gāhıñ
Bir gün elbette olur şayha-i ber-hīz irişür
- 6 Çekme gam mülk-i kanā‘atda Süleymān eger
Nemleden riel-i cırādāne-i nācīz irişür

- 7 Ma‘nevî kaç‘-ı menâzil içün elbet Şâkir
Berķ-i hātuf gibi bir rāiz-i şeb-dîz irişür

64

VELEHU

Fa‘ilātün / Fa‘ilātün / Fa‘ilātün / Fa‘ilün

- 1 Pîş-i dārā dilde her mikşār olan meksūr olur
Derhōr mālîş hemāre saħme-i ŧanbūr olur
- 2 Muħteremdir hāk-i sefildense de kāmîl vücūd
Kāse-i ħinî karîn ni‘met-i fağfūr olur
- 3 Mihre dek emr-i muħadderdir zevāl ammā neden
Bî-vefālar lâ-beķā iķbāl ile mağrūr olur
- 4 Bu terāzū-yı felek ki olmadı tāmū’l-‘ayār
Bir gözi merfu‘ olursa bir gözi mecrūr olur
- 5 Ġālibiyet muṭlaķa nezd-i “Ene’l-Ĥaķ”-gūdadır
Ehl-i dil-dāra çekilmiş olsa da Manşūr olur
- (s. nr.177)
- 6 Kızb ile me’lūf olan tārîk-i dildir şöyle ki
Şabh-ı şādık mihr-i ‘ālem-tābdan pür-nūr olur
- 7 Zīb ü zīnetden müberrā lehce-i hırş u ṭama‘
Ĥarf-i mühmel ferr-i cevherden bile mehcūr olur
- 8 İktidār u ‘acz ile terkīb olunmuşdur beşer
Gāh bir nemle Süleymān geh Süleymān mūr olur
- 9 Ġāyeti her rūzu’l-ħarb-i sicāliñ lâ-muħāl
Mihr-i ṭālî‘ ṭālî‘ olmazsa şeb-i deycūr olur

- 10 Ȧab‘-ı Ŗākır ğıbȦa-fermā-yı cūvānāndır faȦaȦ
Ŗımdı pīr oldıysa bir ğün dīdeden mestūr olur

65

VELEHU

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

- 1 Ȧabbezā esdi nesīm-i nevbahār-ı rūzigār
Her tarafdān rū-nūmā bir ğül-‘izār-ı rūzigār
- 2 Eyledi “Cennāt-ı tercī tahtiha’l-enhār”dan
Kevşer u tensīm icrā āb-yār-ı rūzigār
- 3 Her nigāristān Mānī-i teşvīrde olur
Ŗanki bir taşvīr olmuşdur nigār-ı rūzigār
- 4 SaĦn-ı ğül-zārı şebān rūzān tenvīr eyledi
Māhı pertev-zā-yı şeb mihr-i nihād-ı rūzigār
- 5 ‘Ālem-i ma‘nīyi Haydar-vār teşhīr itmege
Elde hāmem oldı Ŗākır ZūlfeȦār-ı rūzigār

66

VELEHU

Mefā‘ilūn / Mefā‘ilūn / Mefā‘ilūn / Mefā‘ilūn

- 1 Olur Ħandān zemīn-i şūra Ħünkü āsumān aĦlar
Ki ğül ğldükȦe ‘aksen bŭlbŭlan-ı nevȦa-kŭnān aĦlar
- 2 Ȧarāb-ābād-ı dŭnyānīñ Ħarābātda şaf-der-şaf
İderken ȦaȦȦaha mestāneler pīr-i muĦān aĦlar
- 3 Gelince böyle bir sufle sarāya Ȧıfl-ı bī-idrāk
Olursa Ħŭn-Ȧāhı mehd-i Rŭhullāh hemān aĦlar

- 4 Velâkin vaqt-i riḥletde eger kâmil ise insân
Beşâret eyler ibrâz arkasından in u ân ağlar
- 5 Bedî‘-i nüktedân Şâkir iderse intikâl elbet
Kemâlâtın Kemâl-i İsfehânî bi’l-beyân ağlar

(s. nr.178)

ḤARFÜ’Z-ZÂ

67

VELEHU EYẒAN

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

- 1 Cāhilân erbāb-ı ‘ilm ü fazlı taḫdîr eylemez
Ebrehe-ṭab‘ân Beytu’l-lâhı ta‘mîr eylemez
- 2 Kâtib-i dīvân-ı eyvân-ı қаза ‘unvân ise
Her zaman menşûr-ı devlet naḫş u taḥrîr eylemez
- 3 Ol қadar hûn-âb aқar mecrâ-yı her dü dîdeden
Böyle bir iksîri her inbîḫ taḫṭîr eylemez
- 4 Çend rûzâñ-ı ‘ömr ile bî-zâr olur cân-ı ‘azîz
Ḥazarîbu ‘ömr ebed çok şey ki dil-gîr eylemez
- 5 Ol қadar dīvānedir mağrûr-ı māl u cāh olan
İtdigîñ dīvāne-i der-bend-i zencîr eylemez
- 6 Bed-zebāññ ṭa‘nı Şâkir iltiyām itmez ḳabûl
Çünki ol cerḫi hemân zāhirde şemşîr eylemez

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

- 1 Açılur gönçeler esdikce nesīm-i nevrüz
Dökilür her ʔarafa tā zer ü sīm-i nevrüz
- 2 Kıldı ferrāş-ı şabā sā‘ir-i cehdi teşmīr
Oldı berg-i gül-i ter ferş-i ʔarīm-i nevrüz
- 3 Bülbulān eyledi gül-geşri semā‘en devrān
Tāzeleni yine āyīni ʔadīm-i nevrüz
- 4 Çıkarır ‘arşa ʔadar verd-i Mesīḥāyı bahār
İndirir ḥāke dek ‘İsā’yı semīm-i nevrüz
- 5 Nefḥ-i eyledi gül-zāra “nefaḥnā” remzi
Cān-ı nev buldı ebed ‘azm-i ramīm-i nevrüz
- 6 Rū-nümā lāleleri Ṭūr-ı tecellā-gāhıñ
Ki urur şayha-i ānestü Kelīm-i nevrüz
- 7 Eyler icrā dem-i Rūhu’l-ḳudūs-i Meryemde
Zindegī-baḥş olan enfās-ı kerīm-i nevrüz
- 8 ʔurdı gül-zāra yine sāḳī-i devrān bezmi
Ṭutdı elde ʔadeh-i bāde nedīm-i nevrüz
- 9 Sīne-i verd-i bahārı yine kıldı tevşīḥ
Jālelerden şaçılan “dürr-i yetīm”-i nevrüz
(s. nr.179)
- 10 Ol ʔadar ḥacle-i endīşeyi kılı tezyīn
Nev-‘arūsān-ı cemenzār-ı kavīm nevrüz

- 4 Dürri-i manzûm gibi her sözi maqbûl olur
Olıcak nâzım-ı manzûmeniñ iz‘ânı selīs
- 5 Kıldılar medrese-i fikrimi şâkir terşîn
İtmeden fazl ile te’sīs-i meyânı idrīs
(s. nr.180)

71
VELEHU

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

- 1 Oldı mezmûm vücûd-ı cāsûs
Böyle âdemde bulunmaz nâmus
- 2 Başına inse sezâ çün Nemrûd
Ġazb-ı ilâhî ile her dem debbûs
- 3 Emr-i Hakkla bu ‘amel münhîdir
La‘netu’l-lâhi ‘alâ vechi ‘abûs
- 4 Ki tecessûs gibi yok fî‘l-i şenî‘
Fâ‘ili oldı ebed bir menhûs
- 5 Olsa devletli dahî dirdi aña
Lafza menhûs misâli lâhûs
- 6 Rüstemiñ tîri deler sîneleriñ
Olsalar dahî keşânî kāmûs
- 7 Ne belâdır ne belâdır ne belâ
Böyle cāsûs-ı ‘alâ küll-i ru‘ûs
- 8 Hâb-ı ġafletde başarı insanı
Zan idersin ki bu olmuş kâbûs

- 9 Oldı Mecnûn-ı cevāsīse laḳab
Çûnki her kārda olmuş meslûs
- 10 Şirk-billāh ile müşrik-terdir
Oldı ef`ālî hemîşe sālûs
- 11 La`n ile arz u semā eylemede
Bu gibi ādeme şālā efsûs

ḤARFÜ'Ş-ŞİN

72

VELEHU

Fe`ilātün / Fe`ilātün / Fe`ilātün / Fe`ilün

- 1 Kıldî ferrāş-ı şabā gülşeni her-cā tefrîş
Bûlbûlî tîr-i ḥazān eylememişdi dil-rîz
- 2 Her bahārîñ ki ḳafādârı olan bād-ı semûm
İder ezḥān-ı ezāhîri ser-ā-pā taḥdîş
- 3 Bir ḥazef-pāre-i ednā şayılur olsa eger
Kāse-i çînî-i nûşāb-ı muşaffa pür-nîş
- 4 Ḳarn-ı şevr içre nihān olsa eger bir insān
Melekü'l-mevt ider ol şahşî hemānā teftîş
- 5 Terk idüb eşheb-i iḳbālî bi-ḥaḳḳı kimse
Olamaz Edhem-i Belḥî gibi hāşā dervîş
- 6 Neylesün rāh-revān-ı rehber-i süflî eseri
Olıcaḳ bedraḳa-i `ālem-i `ulvî der-pîş
- (s. nr.181)
- 7 Ṭab`-ı Şākir ise tā medrese-i `irfānda
Bu'l-Ma`ānî gibi olmuş yine ma`nî-endîş

73
VELEHU

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

- 1 Süleymān hāne-i mūrāneye el-ān nihān olmuş
Maẓīk-hāne-i mūrān-ı Süleymān’a mekān olmuş
- 2 Baķıñ mūr-ı ẓa‘īf u nā-tüvāna bir Süleymāndır
Süleymān çünki bir mūr-ı ẓa‘īf u nātüvāñ olmuş
- 3 Süleymān mūr ile mūrān Süleymān ile yek-sāndır
Semīlan u Süleymān mūr-ı lāġer tev’emān olmuş
- 4 Süleymān āsitānıñda tırurken mūrlar dīvān
Süleymān şimdi mūruñ dergehiñde pāspān olmuş
- 5 Nişān virdi Süleymān’dan niçe mūr-ı naḥīf ammā
Süleymān mūr-veş rahtü’t-türāb u bī-nişān olmuş
- 6 Süleymān maġz-ı mūrānı ‘azā eyler iken heyhāt
Süleymān ‘aķibet mūrāna lāyık üstüh‘ān olmuş
- 7 Süleymānın diyenler mūrdan Şākir olur ‘āciz
Ki gördüm çok Süleymān-hāne mūrā āşiyān olmuş

74
VELEHU

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Şūretiñ Mānī-i ma‘nī naķş-ı taşvīr eylemiş
Bir nigāristān-ı nev tanzīm u tanzīr eylemiş
- 2 Hüsnünñ nūr u zīyāsı mihr ü māha virdi fer
Āfitābı pūr-zīyā vü māhı tenvīr eylemiş

- 3 Tîr-i ğamzen sînemi ğırbāle döndürmüşse de
Ḵalb-gāh-ı atlası eflāke te's̱îr eylemiş
- 4 H̱āce-i dāniş-fezā ümmü'l-kitāba 'atf ile
Ber-muḳarrerdir ki ḥüsn-i vechi takrîr eylemiş
- 5 Ḵadrimi Şākir zaman i'zām itmezse nolur
Ḵatib-i dīvān-ı ḳudret bes ki takdîr eylemiş

75

VELEHU

Mefā'îlün / Mefā'îlün / Mefā'îlün / Mefā'îlün

- 1 Dü-çeşmim şanki bir nezzāhtan-ı cennāt olmuş
Görenler zan iderler 'ayn-ı 'aynān-ı 'ıyān olmuş
(s. nr.182)
- 2 İki fevvāre çeşmim eşk-i reng-ā-reng ider îrāş
Ki nāmiye-fezā-yı ergüvān u uḳhuvān olmuş
- 3 Vücūdum Ka'betu'l-lāh-ı mu'allā olsa da bi'l-farz
Gözüm enmūzec-i zer-nāvdān-ı cāvidān olmuş
- 4 O ebrûlar ki mihrāb-ı dil-i 'uşşāk iken ḥattā
Mu'ālî secde-gāh-ı ḳudsiyān-ı ünsiyān olmuş
- 5 Büküldi ḳāmetim bār-ı taḥammülsüzden heyhāt
Zamān-ı inḥiṭāṭ ammā zamān-ı bî-amān olmuş
- 6 Turur mı karşı Rüstemler Sinān-ı ğamze-i yāre
Ki her müjgānı bir tîr-i Nerîmān-ı yamān olmuş
- 7 Hezārān āferîn Şākir bu tab'-ı nādire-senciñ
Ki Pervîzāne genc-i şāyihān-ı rāyigān olmuş

ḤARFÜ'Ş-ŞÂD

76

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- 1 Olmadım 'ömrümde ben dem-sâz-ı ebnâ-yı hülûş
İtmedim bir kimseye ibrâz-ı kâlâ-yı hülûş
- 2 Sûre-i ihlâşı hem-vâre tilâvet eylerim
Mağşadım kılmak ise ihrâz-ı aḡsâ-yı hülûş
- 3 Şābit olmaz zirve-i Ḳāf-ı vefāda lâ-cerem
Olsa insān āşiyān perdâz-ı 'anḡâ-yı hülûş
- 4 Kılmasa taḡdīr eger imdād olur mı müstefīd
Ādem olsa ser-be-ser mümtāz-ı dünyâ-yı hülûş
- 5 Şākir olmuş 'āciz u dermānda bir 'aṡfūr-veş
Bir zaman pervāz iden ṡehbāz-ı me'vâ-yı hülûş

ḤARFÜ'D-ḌÂḌ

77

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- 1 Eylese ṡemsü'l-ḡaḡāyık zerresi izḡār-ı feyḡ
Ḥālīmī tenvīr ider bir ṡu'le-i envār-ı feyḡ
- 2 Destime vābestedir subḡānallāhu'l-'aḡīm
Riṡte-i cāna dizilmiş sübhā-i ibrār-ı feyḡ
- 3 Sayḡa-i "erini"yi urma Ṣur-ı himmetde ṡaḡın
"Len terānī" perdesi altındadır dīdār-ı feyḡ
- 4 'İtr-ı tevhīd ile ta'ṡīr eylemiş vicdānımı
ṡemme-i bād-ı ṡabādan feyḡ alub 'aṡṡār-ı feyḡ

(s. nr. 183)

- 5 Gülşen-i cânımda gūyā ki nesīm-i şubḥ-dem
Oldı el-Ḥaḫ nāmiye-baḥşı hezār ezhār-ı feyż
- 6 Bülbülāna āşiyān olmuş iken vāveylenā
Bir ḥazān-ābāda döndi saḥa-i gül-zār-ı feyż
- 7 ‘Ālem-i vecdi ider tenvīr Şākır şubhesiz
Eylese şemsü’l-ḥaḫāyık zerresi izhār-ı feyż

ḤARFÜ’Ṭ-ṬĀ

78

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

- 1 Olındı her kerem-perver secāyā senden istinbāt
Ma‘n-i yā hātem u Ca‘fer şenāya senden istinbāt
- 2 Bana gösterdi dünya hey’etin āyīne-i ‘irfān
İderken her dem İskender merāyāsından istinbāt
- 3 Tehā bu cümlesi maẓmūnını bir mün‘imiñ elbet
İderler ḫadr-dānlar her ‘aṭāsından istinbāt
- 4 Niçün sulṭān taḫdīr eylemiş dil mülkini taḫrīb
Olurken nazm her kişver benāyāsından istinbāt
- 5 Belīgāne sözüm ‘ulūyetiñ Şākır bedāhetle
Kirāmen kātībīn eyler mezāyāsından istinbāt

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Bir gün elbete olur vīrān rıbāt-ı irtibāt
Tay olan haḫ üzredir her absāt-ı inbisāt
- 2 Nā-Hüdā-yı i‘tilā ‘ummānı ḫatre farz ider
Ḳaṭreyi eyler faḫaṭ ‘ummān u rāt-ı inhiṭāt
- 3 Mehd-i tende pāyidār oldıḫca ister lā-cerem
Tıfl-ı kehvāre gibi her cān femāt-ı iḫtiyāt
- 4 Vaḫt olur lā-büd ider teshīr-i iḫlīm-i vücūd
Dest-i düşmānda ṭurur el-ān nuḫāt-ı inziyāt
- 5 Gürisne çeşmān-ı dünyā Şākır olmaz sīr-ter
Baş olunmuş olsa da her yan sımāt-ı iltikāt

ḤARFÜ’Z-ZĀ

(s. nr.184)

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

- 1 Sözlerim oldı musanna‘ elfāz
Baña maḫşüş murassa‘elfāz
- 2 Söyleyor bülbül-i gülzār-ı bedī‘
Nağmātımla müsecca‘elfāz
- 3 Kisve-i ‘ādiye berdüş itmem
Söylemem ya‘nī murakḫa‘elfāz

- 4 Üç lisân ile müzeyyen suhanım
Böyledir tarz-ı mülemmâ'-ı elfâz
- 5 Söylemem İbn-i Yemîn-veş kıt'ât
Sehldir sehl muḳaṭṭa'elfâz
- 6 Rub'-ı meskûnda Ḥayâm gibi
Sözlerim oldu murabba'elfâz
- 7 Oldı terşî' ile Şâkir meşhûr
Aña maḥşûş muraşşa'elfâz

ḤARFÜ'L-'AYN

81

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

- 1 Kıldılar zât-ı bedî'îye beyânı tevdî'
Ki ider cevher-i elfazı me'ânî terşî'
- 2 Āsumāna irişür zan iderim öyle ki
kıldı eyvân-ı ḥayālâtımı bânî terfî'
- 3 İnhimāk eyledim erbâb-ı hüner mecma'ine
İtmedim bîhdeevḳât u zamânı taẓyî'
- 4 Virir idi baña da bir cāh-ı berzaḥ mühri
Eylemiş olsa idim Nüşirevân'ı taşdı'
- 5 Ādeme farṭ-ı şecā'at ki Ḥudā-dād oldı
Var mı ḥācet ideler şîr-i jiyānı teşcî'
- 6 Nüktedân bülbül-i tab'ım yine eyler Şâkir
Gülşen-i dehrde her nâdire-dânı tescî'

GAZEL-İ MÜŞENNA‘

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Bülbulāna nağme eyler gül bedestān-ı rabī‘
Nev-bahārım tazelendi köhne destān-ı rabī‘
- 2 Jāleyi mi lāleden cām-ı cihān-bīn itdiler
Kūşe-i meyḥāne-i gülşende mestān-ı rabī‘
- (s. nr.185)
- 3 Ol kadar tezyīn olunmuşdur görenle zan ider
Ḥacle-gāh-ı nev‘arūsāndır gülistān-ı rabī‘
- 4 Nevbahārān āsumānı pür kevkeb-ı derī ise
Māh-ı pertev-zā-yı şeb şem‘-i şebistān-ı rabī‘
- 5 Sū-be-sū gül-zār gūyā şānī-i āteş-gede
Āteşin gül-i bersem her gül pür sitān-ı rabī‘
- 6 Doldı gūn-ā-gūn ezhār-ı çimen pīrā ile
Rağm ider cennāt-ı ‘adne ḥāk-i bestān-ı rabī‘
- 7 Şākir-i Firdevsī-i Ḳudsī’ye tebşīr eyleyiñ
Cebr-i māfāt eylemişdir dil-şikestān-ı rabī‘

VELEHU

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

- 1 Güzerān eyledi hengām-ı zarī‘
‘Avdet itdi yine eyyām-ı rabī‘
- 2 Ḳurdi dīvānını gül-gülşende
Oldı bülbul daḥī hüddām-ı muṭī‘

- 3 Öyle āgāz-ı maḳāmāt itdi
Seci‘ātı ider ilzām-ı bedī‘
- 4 Gūş kıl nağmesin ol nükte-veriñ
Vāridātı bütün ilhām-ı semī‘
- 5 Kılsa āheng-i rubā‘ī bi’l-farz
Raḳs ider ḥayme-i hayām-ı rafī‘
- 6 Bir ḥadīḳa gibidir vicdānım
Andadır nev gül-i fercām-ı bakī‘
- 7 Sözlerimle esedi rām iderim
Olsa da ḡāyesi icām-ı münī‘
- 8 İşiden şītimi çıkdı şandı
Üceminden yine zırgīm-ı şecī‘
- 9 Kudret-i sāni‘ ile ey Şākır
Neler ibdā‘ ider aḳdām-ı münī‘

84

VELEHU

(s. nr.185/2)

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Yanmada pervāneden nāçārdır bī-çāre şemī‘
Ḥod-serāne tā seher-i bīdārdır hem-vāre şemī‘
- 2 Şu‘le-zā oldıḳca virdi ravza-i cāna furūḡ
Bir muşa‘şa‘ şem‘a-i izhārdır gül-zāra şemī‘
- 3 H‘āb-ı ḡafletde olanlar pertevī mehcūridir
Kendi başına yanan ḡam-h‘ārdır bīdāra şemī‘

- 4 Lem‘a-efzā-yı ulu’l-eḥṣār her ṣeb ta be-rūz
Kūhl-i māzāğ-āver-i envārdır inḡara ṣemī‘
- 5 Şākır elbette zübāle-sūz nākān ben gibi
Şevḡ ile müştāk her dīdār-der-āvere ṣemī‘

ḤARFÜ’L-ĞAYN

85

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Virmiş ise ṣem‘-ger eḥṣār-ı bīdāra fūrūğ
Āteşin gülde virir ezhār-ı gül-zāra fūrūğ
- 2 Her sözi mişbaḡ-ı ‘ālem-tābdır ehl-i diliñ
Şem‘-i irşadı virir inḡār-ı ebrāra fūrūğ
- 3 Neylesün ḡ‘ābīdegān nīrānı nūr u perteviñ
Elzem oldu meclīs-i bīdāra nezzāre fūrūğ
- 4 Tābiş-i ḡurşīd tevḡid-i ilāhī zerre-veş
Virmedi endīye-i eşrār-ı bed-kāra fūrūğ

(s. nr. 186)

- 5 Ḥabbezā Şākır çerāğ-ı pūr-şu‘ā‘-āsā benim
Şem‘-i ṡab‘ım virmede dīdār-ı aḡrāra fūrūğ

ḤARFÜ’L-FĀ

86

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

- 1 ṡurur mı āşinā dīvānına bīgāneler şaf şaf
Girer mi mescid içre ‘ākif-i pūt-hāneler
- 2 Ḥuzūruñda ṡurur pīr-i muğān bāde-peymānīñ
Ayağın başı üzre vaż‘ iden mestāneler şaf şaf

- 3 Şalā-hʿān olmada rindān-ı mey-hʿārāne hem-vāre
Dizilmiş dest-gāh-ı ‘işrete peymāneler şaf şaf
- 4 Yanarsa şem‘-i iķbāli eger bir ādemiñ der-hāl
Gelür etrāfına sūziş-künān pervāneler şaf şaf
- 5 Tıturken deste deste zümre-i ferzāneler hattā
Sürer zencīr-i mecnūnānesiñ dīvāneler şaf şaf
- 6 Gelür bir gün ki ser-tā-ser olur ma‘mūr u yā mağmūr
Ki fā‘en şaf şafen kāşāneler vīrāneler şaf şaf
- 7 Bu dünyābir rıbāt-ı köhnedir ki her dü-bābından
Girer dīvāneler şaf şaf çıkar ferzāneler şaf şaf
- 8 Temelluk ‘arz idüb erbāb-ı cāhiñ pīşgāhiñda
Tevāzu‘la dururlar nākīl-i efsāneler şaf şaf
- 9 Duyanlar şīve-i nazm-ı belīğim zan ider Şākir
Dizilmiş rişte-i bī-‘ukdeye dūr-dāneler şaf şaf

87

VELEHU

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Ka‘be-i hüsnüñ ser-ā-ser qudsiyān eyler tavāf
Bi’t-taķaddüm ma‘şer-i kerrūbiyān eyler tavāf
- 2 Tā ser-i kūyuñ behişt-i heşte reşk-endāz olur
Hūr-ı maķsūrāt u hayrāt-ı hisān eyler tavāf
- 3 Āsitān-ı dergāha oldı meṭāf-ı ‘āşıkān
Sürme eyler ḥāk-i pākiñ ins ü cān eyler tavāf

4 Mevsim-i evvel bahār oldıķda g lzarıñ senin
C mleden aķdem il h  b lb l n eyler  av f

5 Ŗ kir-i Firdevs i  uds i cev d ñ her zam n
 udsiy n kudd siy n u  nsiy n eyler  av f

Temmet

(s. nr.187)

88

VELEHU

Mef  l  / F  il t  / Mef   l  / F   l n

- 1 Ŗ  n-ı  imen bas   u mu arr  hev  la  f
Peyk-i sen m nerm u n v d-i Ŗ b  la  f
- 2 Tak r r-i y  Ved d-ı ho  el an-ı y  Ved d
Tekb r-i  andel b-i g list n ey  la  f
- 3 Her n khet-i ber d u be  r u bah r u g l
   r  lek m  le   f u    r  len   la  f
- 4 Neyzen ned m u   d  ad m u sad   az n
Mu rib z r f u na me  af f u Ŗ d  la  f
- 5 Lu fen o n zen n u fer  teh-s m tdan
 adır olan la  fe la  f u vef  la  f
- 6 P r-i mu  na  arz-ı ta iyy t-ı ve s-sel m
 ahb  nef s u s   i-ı Ŗ r n-ed  la  f
- 7 Ba dıķca bu bed yi e s yler bed  iy n
Y   abbez  le   fet u y  ni mez  la  f
- 8 Lu f-ı la  fe eyle tevess l  ale d-dev m
Ŗ kir bih n n m-ı la  f-i  ud  la  f

- 9 Pīrāye-i zebān-ı sır u şān-ı āsumān
“Yāmen” “laṭīf-i lem yezel” elṭaf benā laṭīf

89

VELEHU

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 ‘Adli bīgane bilür her āşinā-yı i‘tisāf
Ehl-i insāf eyler elbette bu kulu i‘tirāf
- 2 Ādem-i fānī neden tā ‘arşa pervāz eylesün
Çünki şehbāz-ı ecel sīmurğı eyler ihtitāf
- 3 Pāk-i meşreb şafā dil ol ki‘azīzān-ı Hudā
Eylesünler hüsni hülkuñ ile hüsni i‘tilāf
- 4 Perde-i ünsiyet u āmīziş oldı çāk çāk
Münzevī dergāhına naql itdi ehl-i i‘tikāf
- 5 Şākir-i Firdevsī-i Qudsī zebānı verdīdir
Yā ilāhī yā ilāhī beḥnāmıma neḥāf

ḤARFÜ’L-ḲAF

(s. nr.188)

90

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Tāb virdi şu‘le-i ḥal-kerde-i mīnā-yı ‘aşk
Şīşe-i fevvāre-i āteş ider şahbā-yı ‘aşk
- 2 Rūḥ-ı qudsiden nişān ister iken bī-gāh u gāh
Perde ber-dār oldı sāhib – sidre-i ‘ulyā-yı ‘aşk
- 3 ‘Āşıkıñ ruzı şeb-i deycūr-ı şīvengāhdır
Dest-i ber-zānū-zen-i yā el-esef ferdā-yı ‘aşk

- 4 Āşiyānımda temekkün eylemişdi bir hümā
Olmadan şüret-pezīrā beyza-i ‘ankā-yı ‘aşk
- 5 Gerdenim tavk-ı ta‘allukdan rehā-yāb olmadı
Bār-ı zencīre taḥammül eylemezken pāy-ı ‘aşk
- 6 Cüş ider hūn-ı süveydā bu sevād-ı dīdeden
Qaldı ebyāz-bīniş-i sevdā-yı sevdā-zā-yı ‘aşk
- 7 Çeşm-i mecnūn-ı “fenā-fillāha” şevk-i mihr-i dil
Gösterir her zerreden bir şüreti Leylā’yı ‘aşk
- 8 Şevket-i Rūmī midir Firdevsī-i Şākir nedir
Tercümān-ı ter-zebānı blbül-i gūyā-yı ‘aşk

91

VELEHU

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 El-vedā‘ ey şākiyān-ı bezm-i şahbā el-firāk
El-vedā‘ ey bezm-i Cem vey Cām-ı mīnā el-firāk
- 2 Çağırır ḥālā bu adı ‘adem-ābādda
‘Aşk-ı Mecnūn el-vedā‘ u ḥüsn-i Leylā el-firāk
- 3 Çeşm u ebrū nāz u şīve böyle eylerse devām
El-vedā‘ ey ‘aql u dīn-i zühd ü taqvā el-firāk
- 4 El-vedā‘ vaqt-i bahār-ı ‘ālem-i fānī saña
Bülbül-i şūrīde-i gülzār-ı dünyā el-firāk
- 5 ‘Ālem-i fānīde tā heştād sāl itdim qarār
Gelmedi bir dem kadar Şākir bu rü’yā el-firāk

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Nev-bahār-ı ‘ömrümüñ geldi hazānı el-firāk
Tā teḡarrüb eyledi riḡlet zamānı el-firāk
- 2 Ten evinden cān ‘urūc itmek diller ta‘cīl ile
Şanki vīrān oldı beyt-i Ümmühānī el-firāk
- 3 Kılmadı te’sīr-i tedbīri ḡakīm-i ḡāzık
Virmedi cān ḡāceḡānıñ ḡırz-ı cānı el-firāk
(s. nr.189)
- 4 Bī-vefā deḡriñ çözildi ‘uḡde-i peymānı ki
Münḡasımdır rişte-i ‘aḡd ü emānı el-firāk
- 5 ‘Āleme tekrār gelmişken yine ḡasbe’l-każā
Şākir oldı Bu’l-me‘ānī pīr-i fānī el-firāk

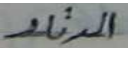
ḤARFÜ’L – KĀF**Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün**

- 1 Şanma her bār yazar şem‘-i fūrūzān-ı felek
Nāḡehānī ḡırılur mūneccem mīzān-ı felek
- 2 Tengdir dīde-i Ya‘ḡūb-ı ḡazīne heyḡāt
Ne ḡadar vāsī‘ ise külbe-i aḡzān-ı felek
- 3 Üstüh‘ān oldı ḡümāyūn-ı ḡümāyun rūzī
Şan tükenmiş giderek ni‘met-i erzān-ı felek
- 4 İnḡimās eylyecek mihr-i cihān-tāb-ı cihān
Şeb-i yeldāy döner şūret-i rūzān-ı felek

- 5 Ȧğılıb her yere m nend-i şeh b-u ř ķib
 Ȧn m nlar yaķayor  teş-i s z n-ı felek
- 6 ‘ ciz u b -kesi Ȧr n ider ey ř ķir
 G ĥ olur z llete d ĥ r ‘az z n-ı felek

94
VELEHU

Mef ‘ l n / Fe‘il t n / Mef ‘ l n / Fe‘il n

- 1 G t rdi ř ĥa-i dehre bah r-ı reng- -reng
 Zeh  lev yiĥ-i M n  ř ķ r-ı reng- -reng
- 2 Nuķ ř-ı ĥ me-i takd r virdi g n- -g n
 Nig r-ĥ neye naķř u nig r reng- -reng
- 3  derken ‘aĥ-ı naķar g lsit na şerf- -terf
 G r ndi g l gibi her g l-‘iz r reng- -reng
- 4 Elinde tuĥfe-i b ĥ-ı rab ‘-i ş d- -ş d
 Terenn m itdi hez r n hez r-ı reng- -reng
- 5 B r z eyledi ezh r-ı dehr b y- -b y
 Miş l-i buķalem n reng- -reng
- 6 Cih nda olmasa reng-i televv n ĥayf- -ĥayf
 Olur mı idi bu leyl u neh r reng- -reng
- 7 Dir ĥ ř ķir-i Firdevs -i zam n-ı p ri n
 G r ndi  ehresi b -iĥtiy r reng- -reng

Temmet

(s. nr. 190)

95

NAZİRE

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

- 1 İrişdi nev-gül-i evvel bahār reng-ā-reng
Göründi kudret-i perverdigār reng-ā-reng
- 2 Esince bādı-ı şabā vü nesīm-i ‘anberīn
Şalındı her taraf-ı her gül-‘izār reng-ā-reng
- 3 Sürüdi gāze vü gül-gūneyi ‘arūsāne
Vücūh-ı lāle vü her lāle-zār reng-ā-reng
- 4 Açıldı sünbül ü ‘ıtr u benefşe u reyḥān
Misāl-i nergīs-i şehlā-şikār reng-ā-reng
- 5 Nihāl-i ravḡa-i āmāl-ı revḡa-i iḳbāl
Giyindi cāme-i zer-pūr u tār reng-ā-reng
- 6 Hemāre Şākır-i Firdevsī-i zamān şād ol
İrişdi mevsim-i hoş-rūzigā reng-ā-reng

96

NAZİRE

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

- 1 Görindi verd-i bahāra bahār reng-ā-reng
Ki reng-i reng nigāra nigār reng-ā-reng
- 2 Gezer bu gülşen-i gül tuḥfesyle müjde-resān
Hezār kevne hezāra hezār reng-ā-reng

- 3 Gül u benefşe olunca rehîn neşv ü nemā
Gözükdi tāk-ı cedāra cedār reng-ā-reng
- 4 Götürdi rengden renge girüp rabī'i felek
Feni'm-i ni'm medāra medār reng-ā-reng
- 5 Virirdi 'āleme neş'e kadeh be-dest olarak
Ki sākiyān 'uḳāra 'uḳār reng-ā-reng
- 6 Olurdi reng-i nigār terāvete mahzar
Cihār bāğ-ı cihāra cihār reng-ā-reng
- 7 Düşürdi hayrete mehtābı tābiş-i hurşid
Şu'ā'ı oldı nehāra nehār reng-ā-reng
- 8 Açıldı gül gibi Firdevsī-i zamān Şākir
Ki reng reng nigāra nigār reng-ā-reng

97

VELEHU

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- 1 Eyledi bād-ı şaba ceyb-i hazānı çāk çāk
Bürḳa'-ı bedrū'l-'acūz-ı bī-amānı çāk çāk
- 2 Geldi tā nevrüz sulṭānı oturdı tahtına
Eylemişdir perde-i her gül-sitānı çāk çāk
- 3 Lāle-i hamrāyı aldıkda ele sağar-misāl
Kıldı Cem cām-ı şarāb-ı erguvānı çāk çāk
(s. nr.191)
- 4 Bū-yı ceyrān-ı Hoten neşr eyledi her sū nesīm
Eylemişdir nāf-ı āhū-yı zamānı çāk çāk
- 5 Cedvel-i hāmemden ey Şākir gül-āb olmuş revān
Eylemiş inbīḳ-veş gül-āb-dānı çāk çāk

98
VELEHU

- 1 Cām-ı Cem'den 'arz idince bāde-i gül-reng-i reng
Bezm-i 'ālemde olur Cemşīd şīd Hūşeng şeng
- 2 Kõnmasun āyīne-i vicdānına gird-i melāl
Virmesün handān terīn gül çehreye ājeng jeng
- 3 Dād eylerse becā bahtından erbāb- şu'ūr
Çünkü iqbāla olur bī-'aql u bī-ferheng heng
- 4 Öyle Mānī'yim ki taşāvīr-i şū'ūnātım için
Bu nigāristānda kaldı saha-i Erteng teng
- 5 Āferīn Şākir hayālistāna virdiñ cān nūh
Nüşa-i dīvānıñ oldı şanki heft evreng reng

99
VELEHU EYŻAN

Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

- 1 Būlbūlāne dutarım ey gül-i zībā etegiñ
Nev-bahārān şalivirir yerlere her-cā etegiñ
- 2 Perniyān-pūş olarak nerde hūrāmān olsañ
Pā birehne tutacaķ serv-i "fetūba" etegiñ
- 3 Rūh-i Kudūs gibi tā sidreye kıldıñ pervāz
Dermiyān eylemeden dest-i Mesīhā etegiñ
- 4 Müje-i dīde-i Ya'kūbımı tār u pūrı
Pīreheni 'acabā Yūsuf'a hālā etegiñ
- 5 Açılıb gül gibi gülşendeiderken reftār
Yed-i ibcāle alur būlbūl-i gūyā etegiñ

- 6 Secde kılsam ne olur pâyine rû-mālâne
Olsı seccâde-i her mescîd-i Akşâ etegiñ
- 7 Elim irmezse bu gün dāmān-ı āmāle yine
Tıtarım dest-i tevķi‘ ile ferdā etegiñ
- 8 Āteş-i vāhice-sūzuñ şereri ey Şākir
Yağdı sevdā-yı muḥabbetle süveydā etegiñ

100

NAZİRE

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

- 1 Uyamam mahż-ı müdārā ile Dārā etegiñ
Pā-yı eycānına bend eylese Kısra etegiñ
- 2 Bendeki kisve-i sevdā ten-i ‘uryāna kaba
Neme lāzım tutayım ferve-i beyzā etegiñ
- 3 Yağışur mı ‘acabā felsefe pīrā pere
Koşa taķbīline “fī’l-mehdi şabiyyen” etegiñ
- 4 Fī-sebīlillāh eger virse şarābı hummār
Ki қalenderler öper sākī-i şahbā etegiñ
- 5 Emr-i idbār ile elbette leked ḥorde olur
Ḥükm-i iķbāl ile her kim tuta dūnyā etegiñ
- (s. nr.192)
- 6 Terk-i na‘leyn sevā eyleyerek sa‘y idelim
Tıtalım Tūr-ı Tecellāda te‘ālā etegiñ
- 7 Şaf şaf oluş şu‘arā zümresine ĩmā’en
Tıtdı Şākir de Fuzūlī gibi dānā etegiñ

ḤARFÜ'L-LÂM

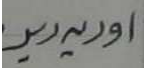
101

Fa'îlâtün / Fa'îlâtün / Fa'îlâtün / Fa'îlün

- 1 Sûd virmez olsa insan fi'l-meşel hamâl-i māl
Sûk-ı hestîde olur elbette her dellâl lâl
- 2 Tıtdı idbârın ğurâbı âşiyânımda karar
Lâne-i cânımdan uçdı uçar tâ iqbâl-i bâl
- 3 Taht-ı iclâle oturdı haylî Efrîdün-ı dūn
Gelmedi Kisrâ gibi bi'l-'adl bir fa'âl 'âl
- 4 Bir gün eylerkentefe'ul muşhaf-ı fikrim ile
Nâgehânî çıkdı hatta sûre-i infâl-i fâl
- 5 Varlığı bu kâinâtın bir hayâl-i bî-esās
Oldı bu da'vâya Şâkir hâl istibdâl dâl

102

VELEHU

- 1 Gerdiş-i eyyâmdandır ittişâl-i infişâl
Semt-i dîvân-ı kazâdandır mişâl-i imtişâl
- 2 Şâf meşreb âdemî-zâd-ı 'uluvvü himmetiñ
Hâtırından selb olunmuşdur hayâl-i ihtiyâl
- 3 Bâkıl-ı a'yâdın elbette eşdâr bâb-ı cehl
Beklenemez lâ-muḥâl andan mecâl-i irticâl
- 4 mû-yı havâs ḥamse-i ehl-i ma'âş
Vârid olsa vehmine bir laḥza ḥâl-i irticâl

- 5 Zātın ‘ālemde mü’ebbe zan iden gāfilleriñ
Yād olunmaz bezm-i zevkiñde maḳāl-i intikāl
- 6 Eyler ihmāl eylemez ihmāl tā bir gün gelür
‘Ālemi zīr u zeber eyler celāl-i zü’l-celāl
- 7 Aldı enfāsıman āhū-yı Hoten Şākir naşīb
Hem-demimdir çünki cīrān u gāzāl-i lā-yezāl

(s. nr.193)

103

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

- 1 Açar sīmurğ-ı fikrim cā-be-cā şehbāl-i isti‘cāl
Bulur ḳāf-ı ma‘ānīde maḳām-ı ‘āl-i istiklāl
- 2 Ne şavba inhimāk eyler isem idbārı tenkīlen
İder zātım şafā-yı bāl ile iḳbāl-i istikbāl
- 3 Berā‘atle zamīrim mūncelī āyīnedir andan
Ki İskender olurdu ḳāşifü’l-aḥvāl-i istihlāl
- 4 Ne ‘ālī niyet u fāl oldıgım farṭ-ı tefe’ulden
İder teblīg her bir ḳur‘ada remmāl-i istidlāl
- 5 Perestiş eyleyān iḳbāle bir kere naẓar ḳılmaz
Temeşşül eylese nezdiñde ger timşāl-i izmiḥlāl
- 6 Girībān-ı ḥayāt-ı müste‘ārı çāk çāk eyler
Ki dest-i Hādīmü’l-lezzāt bir minvāl-i istisāl
- 7 Metā‘-ı müste‘ārı sūd-baḥş olmaz evet Şākir
İderse dūra sivāk-ı cihān dellāl-ı istibdāl

104

VELEHU

Mefā‘lün / Mefā‘lün / Mefā‘lün / Mefā‘lün

- 1 Bahār eyyāmı devr-i sâha-i gül-zâr ider bülbül
Şanursuñ ki tavâf-ı Ka‘be-i ezhâr ider bülbül
- 2 Hezârân gonce-i neşkuftēyi pālîz-i hestîde
Girân ẖāb-ı ‘ademden def‘aten bîdâr ider bülbül
- 3 Çeker şîrâzeyi gül muşhafa kudsîyyeti üzre
Yine evrâk-ı verd-i aḥmeri tomâr ider bülbül
- 4 Döker eşk-i dü-çeşmi lâle üzre jâle-veş her dem
Açar baḡrın ser-â-ser daḡlar izhâr ider bülbül
- 5 Bu nazmım cebhe zîb-i tuḥfetu’l-aḥrâr olur Şâkir
Ki engüştiyle subhate’l-ebrâr ider bülbül

105

VELEHU EYŻAN

Mef‘ülü / Fā‘ilätü / Mefā‘lû / Fā‘ilün

- 1 Mevzû‘ olmadı bu bināya temel-i ezel
Olmuşdur inḳilāb ile tā pür ḥalel ezel
- 2 Ehl-i kemāli dehr-i denî istemez ebed
Erbāb-ı faẓlı eyledi zîrā ezel ezel
(s. nr.194)
- 3 Geçmez zamān-ı şulḥ u şilāh ile bir zamān
İnsan içün ḥaşışe cidāl u cedel ezel
- 4 Meşṭûre-i şaḥā’if-i ümmü’l-kitābdır
Tev’em olur ebedle kaẓā-yı nüzl-i ezel

- 5 Hırş u ıama‘dır ehl-i hevāya ıarın elem
Sermāye-i ‘anāşırı zırā emel ezel
- 6 Takdırine götürmedi ıat‘en tağayyurāt
Ol “lem-yezēl”-i ıādir-i “lemmā yezēl” ezel
- 7 ıābil midir ki eyleye insān ıard-ı verd
Hablü’l-verid-i ılķate aķreb ecel ezel
- 8 Girmez ıulaĝa şayha-i te’cıl-i sārabān
Güşumda ıaldı banga-derā-yı ‘acel ezel
- 9 Firdevdī-i zamāna olan Şākir’e göre
Yek reng idi hulasā ebedle ezel ezel
- 10 Levh-i dilimde tā be-ebed oldu cāy-gır
Vird-i zebānım rūhum olan bu gazel ezel

106

VELEHU

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Güller oldu gülşen-i dilde müheyyā faşl-ı gül
‘Andelībān ııldı takbıl-i müheyyā faşl-ı gül
- 2 Bu’l-mühennā nev-civān ııflān ile sāĝar bed-rest
Raķs ider bintü’l ‘ineb ümmü’s-şabāya faşl-ı gül
- 3 Bülbüle keyf-i tekellümden su‘āl itdim didi
ıātılı nāşiri “men-kāne fı’l-mehdi şabiyyen” faşl-ı gül
- 4 ‘İsī-i gerdün-nişin hāke tenezzül eyledi
Müntēşirdir nūkhet-i “mā-dümtü hayyen” faşl-ı gül
- 5 ııl şaba neşr-i şemīmi ‘ıtr u reyhān sū-be-sū

Es nesīm-i şubḥ es bi'l-fuvve ver tā faşl-ı gül

- 6 Eyledi Rüşen gülistānı şeb-i mehtābda
Şu'le-i āvīze-i 'akdü's-şüreyyā faşl-ı gül
- 7 Şadr-ı pīrā-yı ferādīs-i na'īme her seher
Bu sabā belğ-i selāmı bi't-teḥāyā faşl-ı gül
- 8 Ravza-i seb'a'l-mesānīden dürülmüş gülleri
Merḫad-i Firdevsī'ye kıldım hedāya faşl-ı gül
- 9 Nām-dāşı Şākir'e virdi hezārān bāğbān
Deste deste gülleri behr-i ḥeze yā faşl-ı gül
- (s. nr.195)

107

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- 1 Hoş-temāşā vaşl-ı bülbul neş'e-baḥşā faşl-ı gül
Dide-pīrā vaşl-ı bülbul neḫre-ārā faşl-ı gül
- 2 Çekme ḡam bīhūde bu fānī cihānda lā-cerem
Ḡussa-fersā vaşl-ı blbul cennet-āsā faşl-ı gül
- 3 Cām-ı mīnāyı elinden koyma āvān-ı kahār
Nūş-ı şāhbā vaşlı bülbul bezm-i zībā faşl-ı gül
- 4 Nev-'arūsān-ı çemen-zāra nesīm-i subḥ-veş
Ḡāliye-zā vaşl-ı bülbul neşve-efzā faşl-ı gül
- 5 Hey'etiñ teklīfini ḥāiz degildir bir zamān
Ey Züleyḫā vaşl-ı bülbul vey Melīḫā faşl-ı gül
- 6 Zāyiḡ oldu ḥātır-ı Firdevsī'ye bu nev-ḡazel
Ḥabbezā yā vaşl-ı bülbul ni'mezā yā faşl-ı gül

108

VELEHU

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- 1 Nazra-pîrâ-yı temâşâ vaşl-ı bülbül faşl-ı gül
Hoş temâşâ bî-tehâşâ vaşl-ı bülbül faşl-ı gül
- 2 Nev-'arūsân-ı çemen-zâra virir neşv ü nümâ
Cemle gâhî eyler inşâ vaşl-ı bülbül faşl-ı gül
- 3 Şad hezârân-ı derî râzıma mahrem iken
Eyliyor eyvâh-ı ifşâ vaşl-ı bülbül faşl-ı gül
- 4 Bildigiñ evzâ'-ı nâ-hevâr-ı in'âmı degil
Hâşa lillâh şümme hâşâ vaşl-ı bülbül faşl-ı gül
- 5 Nev-bahârân Şâkir-i Firdevsî'ye şordum didi
hoş-temâşâ neş'e-bahşâ vaşl-ı bülbül faşl-ı gül

109

VELEHU

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- 1 Hacle-gâh-ı 'işveden çıkdı yine gül-zâra gül
Nev-'arūsâna göründi dîde-i ezhâra gül
- 2 Oldı dîhîmi ezâhîr-i çemen sulţânınıñ
Tağdı iklîl-i felek zîrâ ser-i destâra gül
- 3 Gülsitânı nev-bahârım öyle tezyîn eyledi
Şaldı hayret nazra-i zât-ı ulu'l-ebşâra gül
(s. nr.196)
- 4 Ebr-i hikmet ol kadar şebnem-nişâr-ı feyz olur
Şandılar müstağrak oldı lü'lü-yi şehvâra gül
- 5 H'âb-ı gâfletten uyandı Şâkir-i şürîde-dil

Başka şüretle göründi dīde-i ishāra gül

ḤARFÜ'L-MİM

110

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

- 1 Āferīn cūd u kerem kıldı Kerīmi terkīm
Muhteşem her dü-ḥaşem itdi ‘Azīmi ta‘zīm
- 2 Eyledi ehl-i kemālāb-ı zülālī ziyān
Kandırır teşne-dil-i bād-ı nesīmi tesnīm
- 3 Kāzibī fāidedir cāhile i‘lām-ı ‘ulūm
Bīhde meşgale olmuşdur ‘alīmi ta‘līm
- 4 İstemez lu’lū-yı lālā ebeden ḥükm-i cela
Var mı ḥācet ideler dürr-i naẓīmi tanzīm
- 5 Emrini ‘uḳde-i te’ḥīre düşürmez ‘āḳıl
Eyler iḳdām-künān-ı ḥaber-i kadīmi taḳdīm
- 6 İdelim zātü’l-vehīte bir tuḥfe misāl
Nāzenīnāne şıfat ḳalb-i selīmi teslīm
- 7 Nefesim cān vireyor mürde-dilāna Şākir
Eyledi şanki Mesīḥ ‘azm-ı ramīmi termīm

111

VELEHU

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

- 1 Bīhdemeşgale oldu ise ta‘līm-i ‘alīm
Görinür emr-i ‘abeş öylece tanzīm-i naẓīm
- 2 Bezl-i vücūd-ı kerem luṭf u ‘atā vü iḥsān
Şeş cihetden ider her āyine tekrīm-i kerīm

- 3 ‘Ādet oldıysa evet emr-i ahîri te’hîr
Kadd-i mâ-şânına şâyân ise taqdîm-i kadîm
- 4 Yevm-i lâ-yenfâ‘ âşârı zuhûr eylemeden
İdelim kalb-i selîmi yine teslîm-i selîm
- 5 Kâr-ı bî-fâ’idedir emr-i ‘amîmi ta‘mîm
Ol kadar Şâkir olur bîhde tefhîm-i fehîm

112

VELEHU

(s. nr.197)

Mefâ‘îlün / Fe‘ilâtün / Mefâ‘îlün / Fe‘ilün

- 1 İrişdi mensim-i gül esdi subhğāh-ı nesîm
Yine düşündi bisât-ı cedîd-i dehr-i kadîm
- 2 Mesâm-ı cāna gelür menfes-i refaḥnādn
Hemāre nefḥa-i yuḥyi’l-izām vehiye namîm”
- 3 Göründi lâleleri gülşen-i tecellānîñ
i her biri idi gūyā çerāğ-ı Tūr-ı Kelîm
- 4 Açıldı ravza-i ezhār-ı safḥa-gāhînda
Gül-i mutabbak u nev-ğonce-i şemāme şemîm
- 5 Şaçıldı sāḥa-i gül-zār-ı dehre ey Şâkir
Şerār-ı âteş-i sūziş-tırāz-ı İbrāhim

113

VELEHU

Fā‘ilâtün / Fā‘ilâtün / Fā‘ilâtün / Fā‘ilün

- 1 Kālbimin her cānibi Beytū’l-Ḥarām-ı ihtirām
Kıble-gāh-ı bî-şevāyān-ı imām-ı ihtimām
- 2 ‘Alem-i zāhirden ḥattā intikāl u irtihāl

Eyliyor ma'nide def'-i iktihām-ı izdihām

- 3 Bî-nihāyetdir sabāḥ-ı inzicār-ı rūzigār
Ġāyeten leyl-i herīr olmakda şām-ı ihtişām
- 4 Hamle kılmışken evet ceş-i felāḥ-ı inşirāḥ
İtmemişdir leşker-i ḡam iltizām-ı inhizām
- 5 Meclis-i cemde benim mesned-tırāz-ı imtiyāz
Destime Şākir yine peyveste cām-ı insicām

114

VELEHU

Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

- 1 Hüdhd-i nāre bir mülk-i Seba'dır ḡāmem
Devlet-efzā-yı hümāyūn-ı hümādır ḡāmem
- 2 Reşehāt-ı kalemim reşk-i zülāl-i kelimāt
Feyz-baḡşā-yı dil-i neşv ü nümādır ḡāmem
- 3 Hızr u İskender-i sīrāb-ı ledünnī eyler
Cedvel-i āb-ı ḡayāt olsa sezādır ḡāmem
- 4 Ne olur çünkü zebānından akar sihr-i ḡelāl
Sāḡirāne dir isem mu'cize-zādır ḡāmem
- 5 Çünkü bu ḡāme ḡemāme gibi eyler naḡmāt
Bülbül-i ḡülşen-i 'adn-ı fusahādır ḡāmem
(s. nr.198)
- 6 Can virir cism-i ḡarīrīye maḡāmātından
Āşinā-yı naḡam-ı rūh-fezādır ḡāmem
- 7 Aña maḡşuş-ı terīn hendese-i rūḡānī
Ki ḡavernak gibi bānī-i binādır ḡāmem
- 8 Fir'avn ile olur ejder-i Mūsā āsā

- Yed-i beyzā-yı kelīmāne ‘asādır hāmem
- 9 Hā’iz-i devdeve-i ‘ilmü’l-esmā kalemim
Fā’iz-i mertebe-i feyz-i Hudādır hāmem
- 10 Vāzı’-ı üss-i mtīn idem zāt-ı ‘imād
‘Umde-i kā’ide-i arzu semādır hāmem
- 11 Gāh olur sidrede Rūhu’l-ḳudūs ile mūnis
Gāh levḥ u ḳaleme peyk-resādır hāmem
- 12 Rūh-ı Mansūr ile tā meclisi Mevlānā’da
Nāy-veş zemzeme-pīrā-yı nevādır hāmem
- 13 Ḳā’il-i menḳıbe-i “in-hüve’l-evhā”
Dāfi’-i safsata-gūyā-yı hevādır hāmem
- 14 Nev-‘arūs oldı benim ḥacle-i iḳbālimde
Geh tütüḳ-bend u gehī cebhe-küşādır hāmem
- 15 Bāğ-ı Şehnāme-i ‘allāme nihāli nāli
Gül-i Firdevsī-i firdevs-i safādır hāmem
- 16 Ḳalbim her tūḫī-i hoş-lehçeye mir’at olmuş
Tercümānāne aña cebhe-nümādır hāmem
- 17 Söz gülistānına firāş olalı ey Şākir
Nefḥa-efzā-yı fem-i bād-ı sabādır hāmem
- 18 ‘Āriyetferve-i beyzāyı ne yabsun zīrā
Lābis-i ḥulle-i sevdā-yı hüdādır hāmem
(s. nr.197/II)⁹

115

Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilün

- 1 La’n u nefrīne sezā olsa becā ehl-i şetīm
“Men esā” şahid ‘ādil huve’r-rabbu’l- ‘alīm

⁹ Bu sayfa 197 ile 198. sayfa arasına sonradan yapıştırılmış olduğundan buradaki şiiri transkripsiyonda bütünlüğü sağlamak açısından 198. sayfadaki şiirin sonuna yazdık.

- 2 Hābl ile bağlansa lāyıkdır yine sāhib-i hayāl
Zūlm ile zīnā cezā görse gerekdir her zālīm
- 3 Zūlfekār-ı āh-ı mazlūmān yā Haydar meded
Seng-i hārā olsa da bir zarbede eyler dü-nīm
- 4 Öyle seyfu'l-lāha elbette tekābül eylemez
Hayber-i tuğyāndaki Merhīb gibi şahs-ı le'īm
- 5

(s. nr.198)

116

VELEHU

Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

- 1 Seyr-i gül-zāra ne hācet yine serv ü semenim
Oldı zīnet dih-i ezhār-fezā-yı çemenim
- 2 Bülbülān sāha-i gül-zārın itmekde tavāf
Neşr-i nūkhet ide tek gül-fem u gonce dehenim
- 3 Dāne dāne şadef-i dīdeden ekşim dökilür
Ne olur kılsa kılāde anı dürr-i 'Adenim
- 4 Heşt mīnū-yı dil-ārāya müreccaḥ görünür
Dilberin tā ser-i kūyunda olursa vaṭanım
- 5 O mu'ammer olası tā be-sabāh-ı maḥşer
Şād u ḥurrem olacak öldigimi duysa benim

(s. nr.199)

- 6 Beni taḥlīs idemez zāt-ı beşīr u büşrā
Yūsuf-āsā bir üftāde-i çāh-ı zeḳanım
- 7 Düşmez elden kadeḥ-i bade-i gül-gün Şākır
Hāk-rüb-ı der-i meyḥāne-i pīr-i muḡanım

117

DÍGER

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

- 1 Kefenim ile müsāvī olalı pīrehenim
Kefenim pīrehenim pīrehenimdir kefenim
- 2 Mūr eger za‘f-ı tenim görse teḥayyürde ḳalub
Dīde-i nemlede mevhūm şanurdı bedenim
- 3 Cür‘a-i bāde-i gül-gūn temennāsı ile
Kūşe-i meygede-i pīr-i muğandır vaṭanım
- 4 İderim gāh tehiyyat ile mescide sücūd
Gāh meyḥānedeki naḳş-ı ḥasīr-i kühenim
- 5 Reş ü dār-ı ebeden dil-i Manşūra ne ğam
Ezelī dār-ı “ene’l ḥak”da mu‘allak resenim
- 6 Dil-i Ya‘ḳūb-ı ḥazīne ne ḳadar teng ise de
Yūsufistānı görür rev-zen-i beytü’l-ḥazenim
- 7 Yanmadan bezm-i Fuzūlī’de çerāğ-ı şem‘i
Nūr āvīze-i her heft tıbāḳ-ı sūḥanım

118

DÍGER NAZİRE VELEHU EYŻAN

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

- 1 Hūn-ı çeşmānım ile ğasl olunrken bedenim
Şühedā rūhı biçer pīrehenimden kefenim
- 2 Farḳ olunmaz kefenim pāre-i pīrāhenden

Pĩrehendir kefenim ya kefenim pĩrehenim

- 3 Ben naşıl evc-i Şüreyya su‘ūd eyleyeyim
Bir avuc Sufle şerāyā ile hāk-i demenim
- 4 Eyledi petek-girānla harabātla āheng
Şandı sindān gibi āhen-ger-i endühtenim
- 5 Öyle Ya‘kūb-ı hāzīnim ki bi-haqq-ı Yūsuf
Sākin-i kūşe-i vīrāne-i Beytū’l-hazenim
- 6 Çekemez kātibeten mūncem-i mīzān-ı felek
Ser-i dūsumdaki bu bār-ı girān-ı mihenim
- 7 Ben “ene’l-haqq” didim artık “enā bāṭıl” diyemem
Dār-ı Manşūra da ta’līk olunursa resenim

119

VELEHU

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

(s. nr.200)

- 1 Bāb-ı ‘ālide yetişmiş kudemādan oldum
İremez şimdi benim ka‘beme bir kimse benim
- 2 Harem-i Ka‘be’yi hāmem ile itdim ta‘mīr
Fenn-i hey’etde hemān mühre-zenim
- 3 Emr-i taqdīre muvāfık olamaz pāyinde
İnḥināya irişen qadimde serv u semenim
- 4 Sāl-i heştādda Firdevsī-i Şehnāme Yūnus
İşidir ravza-i Firdevsde şīt-i suḥanım
- 5 Cūy-ı şīr aqmadadır hāme-i şīrīnimden

Tîşe-i fażl ile Ferhād gibi küh-kenim

- 6 Ben Һarîrî-i zamân şerh-i maķāmât iderim
Ya‘ni ğavvâşım u müstahricdir ‘Adenim
- 7 Kılmam maşķala-i faşş-ı nigîn-i yâķût
Ġıbtâ-i la‘l-i bedehşân u ‘aķîķ yemenim
- 8 Gülşen-i luţf-ı Һudâ bûlbûli oldum Şâkir
Levhaş-Allâh açılur gül gibi ğonce dehenim

120

VELEHU

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

- 1 Bu gül-zâr-ı fenâda oldu serv-ķadd-i efĥam ĥam
Niçe sultânlar ki eylemişdir ‘ıtr-ı münşem şem
- 2 Һazânıñ âfetzen vârehâ olmaz ne ĥikmetdir
Ki olsa şaĥn-ı gül-geşt-i emelde zât-ı ĥavcem cem
- 3 irince ğuş ĥuşa na‘rehâ-yı “uhbiţû minhâ”
Ne cür’et ile eyâ nuţķa gelsün ursun âdem dem
- 4 Süleyman mûra maĥûm olduĝın ma‘lûm olduķda
Ki tâcı bir külâha eyledi tebdîl Edhem hem
- 5 ‘Ale’l-l ‘umyâ ķazâ yüz gösterince bî-ĝümân Şâkir
Alur tiryâķ u pād zehrden ef ‘î-i sersem sem

121

VELEHU KEZÂ

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

- 1 Şā‘ir mähir “lisānū’l-ğayb” oldı lā-cerem
Rāmī ilhām-ı Hudādır şaydı ahū-yı harem
- 2 Her sözünde şa‘iriñ kenzü’l-ḥikem mestürdur
Pîş-gāhında tırur zîrā anıñ levḥ-i kalem
- 3 Çünki şî‘r-i ḥikmet olunca kā’ili oldı hakīm
Bā-muḥākīm içre bir hākim olur mı müttehem
(s. nr.201)
- 4 Şā‘irānıñ şî‘ri ġā’ibden bile virdi haber
Ya‘ni istikbālî iḥbār itmede olmış ‘alem
- 5 Kıymet-i şî‘r-i ne bilsün cāhil u nādān olan
Her muhimmāta muḳābil oldı şu‘arā merāhim
- 6 Şî‘re raġbet itmeyenlerdir eşiddeü’l-hüvām
Hoş olur öyle denî ṭab‘ıñ vücūduñdan ‘adem
- 7 Şākîr-i Firdevsî-i Ḳudsî gibi bi’l-iftihār
Şî‘ri taḳdîs itmede elbette erbāb-ı ḥüküm
- 8 Şā‘irānıñ maẓhar-ı nefrîn-i oldı her zamān
Şî‘re raġbet itmeyān kütāh-bîn u bed-şiyem

ḤARFÜ’N-NŪN

122

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

- 1 Eyā sen bād-ı şabā degme gül-i ra‘nāya sen
Bülbülānı şalma rtıḳ şūriş u ġavġāya sen

- 2 Nāfe-i müşgi getür hattā Hoten'de olsa da
Ğıbtā-fermāyāna 'ıtr u 'anber-i saraya sen
- 3 Tā nesīmāne selāmım 'arza eyle ictișār
Mervahā cünbān oldıkca o dil-ārāya sen
- 4 Gülsitān-ı gül-tırāzımdan şakın irilmede
Virme yüz bād-ı hazān-āsā feraḥ fersāya sen
- 5 Eyleme taḥrīke cūr'et tār-ı zülfüñ zinhār
Takma zincīr-i cünūnı gerden-i sevdāya sen
- 6 Nesneye meyl eyleme olsa eger der-naẓīr
Zerre-i naḳdi mu'allak eyleme ferdāya sen
- 7 Sākī-i taḳdīr ey Şākır virirse cūr'ayı
Bi't-ta'arruẓ el uzatma şīşe-i şahbāya sen

123

VELEHU

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- 1 Ravza-i dilde yetișdirdim gül-i zībā-yı ben
Silsile-bend eyledim her bülbul-i şeydāyı ben
- 2 Degme ey bād-ı hazān berg-i gül-i zībāya sen
Şaklarım senden de olurdu gül-i ra'nāyı ben
- 3 Ol ḳadar bir bī-kesim ki ḫaliyā leyl ü nehār
Gāh hem-dem eylerim rü'yāyı geh ḫulyāyı ben
- (s. nr.202)**
- 4 Sākī-i bezm-i emel mest oldu devrildi ḳadeh
Neyleyim meydan tehī dil şağar-ı şahbāyı ben
- 5 Oldı vicdān-ı mükemmel Ādemi bahr-ı 'Aden

Buldum anda Şâkir-âsâ düre-i yektâyı ben

124

VELEHU

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

- 1 ‘Îzâr-ı lâle-fâmîñla olurken sahn-ı gülşen şen
Niçün devşirmedîñ ey gonce-fem gülşende sen
- 2 Lisân-ı nâtika pîrâye-şâyân “mâ-‘abednâ”dır
Naşıl “erinî” didi eyâ Kelîmullâh elken ken
- 3 İdince leşker-i nîrû-yı Rüstem ‘ıtr-ı münşem şem
Düşürdi vehleten tâ câhdan çâha tehemten ten
- 4 Baña göstermedi devr-i felek bîrüz-ı fîrüzü
Geçürdüm dehr-i nâsût içre ‘ömri ıztırâben ben
- 5 Kazâ Efrâsyâbı çekse tîğ-i gâdri ey Şâkir
Kesilmez mi varṭa-gâhda besyâr bîzen zen

125

VELEHU

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

- 1 Piyâle ṭoldır ey sâķî şarâb-ı erguvânîden
Beni kurtar ḥudarâ bu ‘azâb-ı za‘ferânîden
- 2 Meger kılmış tecellî Ṭür-ı vicdâñımda ol meh-rû
Göründi vehleten zîr-i ḥicâb-ı “len-terânî”den
- 3 Ne mümkün âdem-i fânî içün emr-i rehâyâ bî
Ki Ṭüren ba‘di Ṭürin inķılâb-ı dehr-i fânîden

- 4 Kaẓā berķī olunca bāriķa-efrūz-ı insāna
 Hazer bir faide virmez şahāb-ı āsumānīden
- 5 Cihān ser-çeşme-i āb-ı hayāt olsa niye sākī
 Beni isķāya sa‘y eyler serāb-ı teşnegānīden
- 6 Ne dürlü ‘andelbiñ beyti ehven olsa ehvendir
 Ebu’d-Derdā gibi hāne harāb-ı lā-mekānīden
- 7 Kitāb-ı mücmi‘ü’l-emşāl bir mehd-i karīhamdır
 Tevellüd eyledim Şākir cenāb-ı Bu’l-me‘ānīden
(s. nr.203)

126

VELEHU

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

- 1 Kadeh vir sākıyā āb-ı zülāl-i şādümānīden
 Uşandım nūş-ı zehr-āb melāli ser-girānīden
- 2 Zā‘if u ‘āciz ü bī-çāre vü dermānda insanlar
 Rehā bulmaz şehāb-ı ihtilāl-i āsumānīden
- 3 Piyāde dehr-vān-ı ibtilāya iltifāt itmek
 Olur elbete ĩcāb-ı hışāl-ı kār-vānīden
- 4 Vücūduñ selb içün emr-i beķānıñ ādemīlerden
 Neler mevcūd-ı esbāb-ı zevāl-i dehr-i fānīden
- 5 Tenezzül eylemez āb-ı hayāta olsa da ‘aţşān
 İdenler nūş-ı şehd-āb-ı vişāl-i cāvidānīden
- 6 İder ric‘at haķīren hāke her dem ādemī-zāde
 Zuhūr ider türāb-ı ibtihāl-i nātüvānīden
- 7 Merām u meşrebince hāne-i hāmmār-ı ‘ālemde

Kim içmişdir şarāb-ı köhne-sāl-i nev-civānīden

- 8 Dil-āzürde olur mihmān muḥālif vaz‘la na-gāh
Ṭanīn alsa zübāb-ı infī‘āl-i mīz-bānīden
- 9 Ümīdi kesmek evlā oldu ebnā-yı zamāndan hem
Açılmaz tā ebed bāb-ı su‘āl-i imtinānīden
- 10 İderken cilve Mūsā zirve-i Ṭūr-ı tecellāda
Mücāb oldu cevāb-ı hoş sā’il-i “Len-terānī”den
- 11 Ser-ā-ser ḥāne-i tārīk-i vicdānım münevverdir
Şu‘ā’-ı āfitābı ihtilāf-i nüktedānīden
- 12 Gülistān eyledi teşkīl Şākīr bülbul-i ṭab‘ım
Gül-i gül-zār-ı erbāb-ı Kemāl-i işfahānīden

127

VELEHU

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

- 1 Dem urdı berk-i āhım şem‘-i sūzān-ı tecellādan
Gelür ānset-i nāā şyhası vicdān-ı Mūsā’dan
- 2 O rütbe māsivādan eyledim tecrīde himmet ki
Vücūdum fark olunmaz sūzān-ı ‘uryān-ı ‘İsā’dan
- 3 Olur bir tıfl-ı nādān şāhid-i ‘işmet şu‘ārānıñ
Zarar ne Yūsuf’a bir def‘a bühtān-ı Züleyhādan
- 4 İdince kevkeb-i iqbāl ufûle meyl insanlar
İner tahtü’s-serā tā tāḳ-ı eyvān-ı süreyyādan

(s. nr.204)

- 5 Tecerrüd ‘âleminde zinde diller olsa da mürde
Alür “mā dümtü hayyen” nefhasın cān-ı mesîhâdan
- 6 Doyar bir kabza-i hâk ile nihâyet gmrünse çeşmân
Kâdur mecrûm ger seyr olsa da bu h’ânı yağmadan
- 7 Olmada sâğar-ı ser-şâr-ı tevhîdi tutub Şâkir
‘Aceb ser-mest-i feyzim cām-ı ‘irfân-ı te‘âlâdan

128

VELEHU

- 1 Olur pür-neş’e cānım cām-ı şahbâ-yı muşaffâdan
Nümâyân cebhe-i cānân mürâyâ-yı mücellâdan
- 2 ‘Urûc eylere insân kevkeb-i bahtı ufûlünce
Düşer tahtü’ş-serâ-yı tāk mu‘allâ-yı süreyyâdan
- 3 Bu dâr-ı pür-cihâzıñ mevt ise cîsr-i cevâzîdir
Geçersin cānım elbette senâyâ-yı münâyâdan
- 4 Vebâl ü vizrdır sūhan kâsemnâ kâr-gâhında
Ümîdiñ inkıtâ‘ı bahş-ı Mevlâ-yı te‘âlâdan
- 5 Veyâ mefkûrdur tab‘-ı beşerden bi’t-tabî‘ zîrâ
Ne hâşıldır tebaşbuşla tevellâ-yı ehibbâdan
- 6 Taḥammül eylemez bir mevce-i buhrân-ı deryâya
Yapılmış keştî-i ten şanki eczâ-yı muḳavvâdan
- 7 Düzen virdim hele ben kâr-gâh-ı maḳsada Şâkir
Yine nesc eyledim kâlâ-yı zîbâ-yı dübâlâdan

129

VELEHU

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

- 1 Şu‘le-i āh çıkar külbe-i aḥzānımdan
Geleyor yā esefā şayḥāsı vicdānımdan
- 2 İlticā eyler idi bulsa felek bir melcā’
Şerer-i āh u fiğān-ı dil-i sūzānımdan
- 3 Yūsuf-ı cān düşeli çāh-ı vücūda heyhāt
Eşk-i Ya‘qūb akıyor dīde-i giryānımdan
- 4 İbtilā-gāh-ı cihāna ne içün geldim ‘aceb
Oldı ta‘cīz-i felek nāle vü efgānımdan
- 5 Her seher şīt-i cihān-sūz u ṭanīn-i feryād
İrişür ḳubbe-i keyvāna dek eyvānımdan
- 6 Āh okı raḥne açar sīne-i gerdūna bile
Ḥavf ider ise tehem-ten n’la bīgānımdan
(s. nr. 205)
- 7 Ḥāliyā bey‘imdi envā‘-ı cefādan cānān
Beni vallāhi uşandırdı dil ü cānımdan
- 8 Āşiyān-sāz olacak ḥūn-ı dili nūş iderek
Bülbül-i teşne-lebān dāne-i müjgānımdan
- 9 Tekye-i ‘ālem-i imkānda mürīd olduḳça
Devri örgendi felek şīve-i devrānımdan
- 10 İnzivā eylese her çend ḳadardan Şākir
Çekemez ḥükm-i ḳazā desti girībānımdan

DİGERİ

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

- 1 Pençe-i şeyb ü herem tıtdı girībānımdan
Çekmeden āh-ı felek destini dāmānımdan
- 2 Kahramān olsam eger ben yine bu ma‘reke de
Korkarım şad kasem-i imāna Nerīmāndan
- 3 Üstüḥ‘ān oldu naşīb u kader-i bī-mıqdār
Yapsa bi’l-farZ hümā lāneyi müjgānımdan
- 4 Cān ḥimāye idemezse dil-i zār-ı heyhāt
Ne vefā beklenilür şīme-i cāñānımdan
- 5 Şerer-i āh yaqar ḥāne-i keyvānı bile
Çıksa āteş-gede-i şāñī-i vicdānımdan
- 6 Būlbül-i zār ḥamūş oldu yine gülşende
Şīt-i feryād u fiğān dil-i nālānımdan
- 7 İstesem ger ki tūfān iderdim teşkīl
Kaṭre kaṭre dökiln eşk-i dü-çeşmānımdan
- 8 Yaptı mi‘mār-ı kazā bir de semender-ḥāne
Aldı enḳāzını zīrā dil-i vīrānımdan
- 9 Şaḥn-ı firdevse giden Şākir-i Firdevsīdir
Devşirirken gül-i ter ravza-i ‘irfānımdan

VELEHU

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Düşdi yağmaya mutā‘-ı şabr u sāmān el-amān
El-āmān ĩmān u dīn dīn ü ĩmān el-amān
- 2 İttifāk-ı nemle-i ‘āciz-terīnden her zaman
Pāymāl-i mūr olmuşdur Süleymān el-amān
- 3 Kahr u bī-dād-ıfelekden Kāhramān maḵhūrdur
Dest-i zulm-ı dehrden çağırır Nerīmān el-amān
(s. nr.206)
- 4 Şādır olsa şadr-ı dīvān-hāne-i taḵdīrden
Kim ider tedbīre ‘aṭfen redd-i fermān el-amān
- 5 El-meded öyle girībān çāk çākim el-meded
El-amān şad pāre pāre cīb u dāmān el-amān
- 6 Eylemez tehdīd ‘aşā-yı Mūsā-i şü‘bānı eşer
Her tarafından rū-nümā Fer‘ūn u Hāmān el-emān
- 7 Bī-vefālar ‘ahd ü peymānıñdan eyle ihtiyāt
Çağırır anlar elinden ‘ahd ü peymān el-amān
- 8 Ol kadar dūçār-ı ye’s olmuş ‘azīzān-ı Hudā
Cānıñ istilā ider hızlān u hırmān el-emān
- 9 Yok mı dārū-hāne-i imkānda Şākir bir devā
Āh ider derd-i dilimden çünkü dermān el-emān

EL- ĤARFÜ'L-VÂV

132

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Hızra virdi çeşme-sârim fî-sebîlillâh şu
Bağış ider zîrâ nigârim fî-sebîlillâh şu
- 2 Eşk-i çeşmim bûlbûl-i şūrîde-gârı cûş idüb
Tâzelendi bahârim fî-sebîlillâh şu
- 3 Ben 'aceb nilüfer-i cû-yı sirişk-i dîdeyim
Başdı tâ kurb u civârim fî-sebîlillâh şu
- 4 Cûy-ı şîr-i kühken her lülesinden sunmada
Hüsrev ü şîrîn şikârim fî-sebîlillâh şu
- 5 Kâse kâse bağış idr bu Şâkir-i Firdevsî'ye
Şâkiyân-ı âb-yârim fî-sebîlillâh şu

ĤARFÜ'L-HÂ

133

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

- 1 Çemen âyinesinde 'arz-ı rûy u renk ider lâle
Evet mir'ât-ı dilden def'-i kejd u jeng ider lâle
- 2 Elinde cām-ı yâķūt-ı müzâbı tutdığı müddet
Hemân ihyâ-yı âyîn-i Cem u Hüşeng ider lâle
- 3 Şabâ emr-i terennümde devâm itdikce bî-pervâ
Çemen sahn-ı dil-ârâ sende de âhengi der lâle
- 4 Şerer-pâş olduğu demde şebistân-ı hayâlimde
Cihânı âzer-i âteş-füzünde ten gider lâle

- 5 Şakāyık-gāh-ı endīšemde nu‘mānı tasavvurla
Ki Behrāmāne Şākır resm-i heft-evreng ider lāle
(s. nr.207)

134

VELEHU

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fe‘ülün

- 1 Ben mest-i mey-i ‘aşkı u meyḥāne bahāne
Bezmdede ṭolu gerdiş-i peymāne bahāne
- 2 Gül mevsimini cān ile bülbul aramaḳda
Her şām u seḥer nāle vü efḡāna bahāne
- 3 Āḡuş-ı Züleyhā’dan idüb şermle i‘rāz
Yūsuf radı girmege zindāna bahāne
- 4 Cānāne fedā olmaḡa ḥazırlanur elbet
Sen bulma şakın tende ṭuran cāna bahāne
- 5 Şākır yetişür nāvek-i dil-düz-ı sitem-kār
Gel bulma Nerīmāna Kerīmāne bahāne

135

VELEHU

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

- 1 Kimseye ḳalmadı bu devlet u zillet-ḥāne
Ebediyyet ile her muknet u minnet-ḥāne
- 2 Vaz‘ olunmuşken ezelden temella şu üzre
Ebediyyen yakılur ni‘met ü nakmet-ḥāne
- 3 Ketḥudā olsı aşam eyleme deḳḳ-i bābı
Kimsesiz ḳaldı evet nevbet u nekbet-ḥāne

- 4 Pek Һarāb oldı āsā niçe ta‘mīr olunur
Bāṭinī vü ‘alenī şūret u sīret-Һāne
- 5 İnhiṭāṭ eyledi kāṣānei ikbāl-i felek
Münderis Һaldı yine Һuvvet ü şatvt-Һāne
- 6 Ne içün sedd olundu ne içün kaldı tehī
Böyle vüs‘atlı olan ruḥṣat u fırşat-Һāne
- 7 Bağlı Һalsa ne olur şer‘an u ‘irfen bābı
Açılan her Һarafā ‘işret u ücret- Һāne
- 8 Һaḫ pesendāne tevāzu‘la ilāhī bir dem
Sedd olunsa ne olur Һiddet ü şiddet- Һāne
- 9 Rütbetü’l-‘ilmü’l-a‘lā’l-müretteb dünyādır
Nme lāzım benim o şevket ü şirket- Һāne

136

VELEHU

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

- 1 Çıkarıñ şerefe-i eyvān-ı keyvāna emīrāne
İnersiñ zīr-i Һāk-i tīreye gāyet Һāḫīrāne
(s. nr.208)
- 2 Saña ma‘mur u vāsi‘ter göründiyse mübārek bād
Baña senmü’l-Һıyaṭ-āsā göründi dehr-i vīrāne
- 3 Temāṣā-yı kühen-sālān mūrundur cüvānlardan
Terāzū-yı nigeh-senc oldı ‘aynek çeşm-i pīrāne
- 4 Eger çāh-ı belādan Yūsuf oldıysa rehā heyhāt
Şatıldı dest-i dellāl-i muḫadderde esīrāne

- 5 Bu bir-i ibtilāda çıkmāğa imkān müsā‘iddir
Ki büşrā-yı ḥaḳīḳat himmet eylerse beşīrāne
- 6 Ḳanā‘at-h‘ān-ı lā-yefnā ki şart-ı ba‘d-ı eklü’ş-şurb
Meşeldir ni‘mt-i Nu‘māna bakmaz çeşm semīrāne
- 7 Gülistān-ı hünerde bir hezār-ı zü’l-cenāḥeynim
Bu nazm-ı dil-rubā hem şākirāne hem debīrāne

137

VELEHU

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Ben neler gördüm neler ni‘met ü naḳmet-ḥānede
Devlet ü zillet ile zillet ü devlet- ḥānede
- 2 Deḳḳ-i bāba in‘iṭāf itme aşamdır kethüdā
şanki yokdur kimse bu nevbet u nekbet- ḥānede
- 3 Olmadım şemsü’l-mükārim perteviñden müstenīr
Rūşen u tārīk-ter-i miḥnet u minnet- ḥānede
- 4 İnḥiṭāṭ u i‘tilā iḳbāl ü idbār-ı felek
Ḥāris oldı ḥāliyen vüs‘at ü bid‘at- ḥānede
- 5 Bī-hūde taḏyī‘-i evḳāt eylemek emr-i ‘abes
Böyle bir vüs‘atlice ruḥsāt u fırsat- ḥānede
- 6 Rūh-ı Fāllā‘üş-şenāyā cismime kıldı ḥulūl
Şan iki İbnü’l-Cellāsūnet u sīret- ḥānede
- 7 Āferīn Firdevsī-i Şehnāme-h‘ān Şākir saña
Müstedām oldıḳca bu mecdet u Cevdet- ḥānede

138
VELEHU

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülun

- 1 Cān tāzelenür şūret-i cāñānı görünce
Din revnāk olur zīnet-i imānı görünce
- 2 Tā heşt behiştı unudur hātır-ı rıdvān
Bu sende olan cennet ü cerrānı görünce
- 3 Bir қatre gibi қaldı evet kaһr-ı tevehhüm
Mevc-āverī-i satvet-i 'ummānı görünce
(s. nr.209)
- 4 Şad bār esef itmedi deyū Ādeme secde
Reşk eyledi һayşiyet-i insānı görünce
- 5 Bir nemleden 'āciz қalur elbette Süleymān
İcmā' ile cem'iyet-i mūrānı görünce
- 6 Taқdīr idelim felsefiyāt-ı hükemāyı
İbret alalımһikmet-i devrānı görünce
- 7 Şi're hevesim oldu dü bālā ki ne a'lā
Şākir bu gibi san'at-ı Sübhānı görünce

139
VELEHU

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

- 1 Gezersem vār yeri elde 'aşā şeyhāne meyhāne
Olur mesken-gehi һasbū'l-қazā vīrāne mīrāne
- 2 Gülistān һacle-gāһıñda 'arūsāne virir zīnet
Gele meşşāta-i bād-ı şabā şāhāne māhāne
- 3 Odur şūrīdegānıñ mā-bihi'l-faһr u mübāhātı
İder cān ü dili her dem fedā ferdāne merdāne

- 4 Ne hāşıl ‘ömr ü zeyrek iğbirār u i‘tibārından
becādır ilticā vü ittikā ḥannāne mennāne
- 5 ‘Aceb maḥmūr-ı cām-ı māsivā bir pīrim ey Şākir
Gezersem çokmıdır elde ‘aşā şeyḥāne meyḥāne

140

VELEHU

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Yandı pervāne vücūhen şem‘-i sūz āşārıma
Girmeden bülbül ile gül gülşen ü gül-zārıma
- 2 Şem‘ u gül pervāne vü bülbül metā‘ımken yine
Bülbül u pervāne şem‘ u gül gelür bāzārıma
- 3 Virdi pertev şem‘-i ‘irfānım dil-i pervāneye
Şaldı zīver bülbül ü gül ravza-i ezhārıma
- 4 Hār-ı gül yā-ḥod şerār-ı şem‘e şekvā eylerim
Bülbül [u] pervāne şāyed gelseler āzārıma
- 5 Dāḥil oldu şem‘ ü pervāne semender-hāneme
Bülbül u gül yandı zīrā āh-ı āteş-bārıma
- 6 Rü’yetimden bülbül ü pervāne olmışdı karīr
Şem‘ u gül ‘aṭf-ı nazar eyler iken dīdārıma
- 7 Zīnetiyken şem‘ u gül kāşāne vü gülzārımıñ
Bülbül ü pervāne Şākir cān virir eş‘ārıma

(s. nr. 210)

141

DÍGER

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Virdi bülbül gülle zīnet ravza-i ezhārıma
Yağdı bir pervāne şem‘-i hāne efkarıma
- 2 Gül yüzünden bürka‘-ı iḳbālî bülbül açmadan
Şem‘ ü pervāne gelürdi külbe vü gülzārıma
- 3 Şem‘ ü pervāne eger yanmaz ise şeb ta seher
Rū-nümādır bülbül ü gül dīde-i bīdārıma
- 4 Şem‘ ü pervāne şakınsular şerār-ı āhımdan
Bülbül ü gül virmesünler sīne tır-i hārıma
- 5 Āteşimden şem‘ ile pervāneye pervā nedir
Eşk-i bülbül jāle-i gül şu dökerken nārıma
- 6 Şem‘ ü pervāne nedīm-i bezm-i üns ü ülfetim
Şīt-i bülbül bū-yı gül reşk itmeden güftārıma
- 7 Yandırır pervāne Şākir şem‘-i tāk-ı hālvetim
Çandırur bülbül gülî seng-i mezār-ı tārıma

142

DÍGER

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Yazdı bir dībāce bülbül gibi tūmārıma
Aşdı bir pervāne şem‘-i levha-i efkārıma
- 2 Şem‘ ü pervāne beni dil-süz iderken çok mıdır
Beşi dersem bülbül-āsā gül gibi dil-dārıma

- 3 B lb l   g l olmam şken k şif-i m -f ' - - m r
 em' ile perv ne v k f oldılar esr r ma
- 4 Pertev-i  em'e m l k i olmadan perv neler
Dest-i b lb l virdi t  bir deste g l 'a  ar ma
- 5  em'-i  eb-t b m civ r nda d nen perv nedir
 ond r r   r de b lb lde g li dest r ma
- 6  em' ile perv neye yanmak yak maks  mer m
B lb l-i g lde virir revn   bu d rl  k r ma
- 7 J le-i g l y  siri k-i b lb l-i z ra  asem
C n atar perv ne   kir  em'-i p r-env r ma

143

VELEHU

Mef  l n / Mef  l n / Mef  l n / Mef  l n

- 1 Gider mevc d-  ' lem  n-be- n  r mdan   nra
Olur z hir dey c r- eb n-  eyy mdan   nra
(s. nr. 211)
- 2 Na  l bir m z-b n-  b -vef d r dehr-i bed-ferc m
 der mihm n  z r   mih n ikr mdan   nra
- 3 Bak n bu h n -i h n-h   ru h n-   ma ki oldu
Ten-i mazl ma  h  te -fe  n i'  mdan   nra
- 4 Virir peym ne peym ne  erengi s   -i devr n
Bu bezm-i b -am nda el-am n bir c mdan   nra
- 5 Gel rse dehre H tem   niyen ge me civ r ndan
Olur z r  musalla  itmin n in' m ndan   nra

- 6 Neler geldi sipenci-hâne Sām u Zāl'den evvel
Neler gitdi Nerīmān Qahramān Behrāmdan şöıra
- 7 Dem-i şādīyi gördüm muttaşıl ta'ķīb ider mātem
Gelür māh-ı muḥarrem her zamān bayrāmdan şöıra
- 8 Bu ğam-ābādda Şākir terāne bābıdır mesdūd
Rubā'ide müşārün bi'l-beyan Hayyām'dan şöıra

144

VELEHU

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- 1 Güller açdı gülşen-i dilde bahār oldu yine
'Andelīb-i dāstān-gū şad hezār oldu yine
- 2 Saḥn-ı 'ālem oldu vādī-i muḥaddes şū-be-şū
Zirve-i Tūr-ı tecellā lāle-zār oldu yine
- 3 Reşḥa-i gül-ābdan mümkün mi ıtfā eylesün
Mücmerānı enā-lillāh bir şirār oldu yine
- 4 Cilve eyler 'andelībān şāḥ-ı gülde muttaşıl
Gülşen-i 'ālem nigārīnāngār oldu yine
- 5 Salṭanat-zā-yı ilāhīdir bahār eyyāmı ki
Nām-ı nāmīsi füyūz-ı Kirdigār oldu yine
- 6 Levhaşallāh pīrimiz Firdevsī-i Şākir ise
Bağçevān-ı rūzigār-ı zūr-kāroldı yine

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ûlun

- 1 Bir şāğar-ı gül-gūna mu'ādil idi lāle
Zīnet-fiken-i şadr-ı maḥāfil idi lāle
 - 2 Bir verd-i muṭabbaḫ gibi olmışdı şükūfte
Rū-yı gül-i şad-berge mümāşil idi lāle
 - 3 Meryem gibi ābiste olub rūḥ-i ḫudūsten
Farz eyle Mesīḫāyı ki ḫāmil idi lāle
 - 4 Meşmūl-igūlistān-ı cihān-bān iken olmuş
Zīb-āver envā'-ı şemā'il idi lāle
- (s. nr.212)
- 5 Firdevsī-i Şākir ki yetiştirdi bu bāğı
Tā ravza-i vicdānda ḫāşıl idi lāle

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ûlun

- 1 Āteş viricek sīnedeki penpe-i dāğa
Ḥācet mi ḫalır leyle-i zūlmāda çerāğa
- 2 'Arşı cevelān müşkil olur ehl-i hevāya
Görinseler de bu cündī-i endīşe Burāğa
- 3 Nāsūta temayül ise bir emr-i muvaḫḫat
Evlā görünür meyl-i eved genc-i ferāğa
- 4 Bir gözle görür perde çekilme ki meşeldir
Cāsūs nazar-ı Ahmedī sem'ānı yasāğa

- 5 Baḡ olmadı bir g l ki mer mınca ŗ k fte
 ‘ r z olalı b d-ı  az n s  a-i b  a
- 6 T ll ‘-ı ŗ n y -yı me‘ n  olan  dem
   n  bn-i Cella ba madı t  e er-i s r  a
- 7 Ŗ yy d-ı ecel d mına t l-i emeldir
 Ŗ kir d   r r bir g n olur z  ı tuz  a

147

VELEHU

Mef ‘ l n / Mef ‘ l n / Mef ‘ l n / Mef ‘ l n

- 1 Neden ma r r olursu  bu muva  at zinde    ye
 Ki maz har olmadı insan  ay tı c vid    ye
- 2 Kel mi t vr ile “erin ” dime T r-ı tecell da
 Ki degmez bu temenn  bir cev b  “Len-ter   ”ye
- 3 Nice r y   tenler geldi bu dehr-i cef -s za
 Hedef oldu vel  t r-i  az -yı R stem    ye
- 4 Vef sından cih      a ‘ı    d eyle hem-v re
 Be  -bill  ı zinh ren de i me dehr-i f    ye
- 5  ıkar na  -ı  ay l tı g   l lev inden ey Ŗ kir
 ‘Ala’l-‘umy  peresti  eyleme ta v r-i M    ye

148

VELEHU

F ‘ l t n / F ‘ l t n / F ‘ l t n / F ‘ l n

- 1 Na l-i me’v  eyledim meyh neden meyh neye
 Bezl-i ŗ hb  eyledim mest neden mest neye

- 2 Gāh lāhūta gehī nāsūta kıldım intikāl
Rūḥum isrrā eyledim kāṣāneden kāṣāneye
- 3 Zūlmı gördüm āşinālardan teğābünle hemān
Dād ü şekvā eyledim bīgāneden bīgāneye
(s. nr. 213)
- 4 Şu‘le-i āhımla yanmış şem‘-i bī-pervāyı ben
Ba‘ş ü ihdā eyledim pervāneden pervāneye
- 5 Sağar-ı endīşemi şahbā ile imlā-künān
Rāhı icrā eyledim peymāneden peymāneye
- 6 Tā zūlf-i pūr şikencin ol büt-i nev-resteniñ
Tavḳ-ı sevdā eyledim dīvāneden dīvāneye
- 7 Kimse Şākır maṭla‘ olmaz nice efsūn ile
Genci ihfā eyledim vīrāneden vīrāneye

149

VELEHU

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Rehberim oldı қаза meyḥāneden meyḥāneye
Naḳli der gūyā hümā bir lāneden bir lāneye
- 2 Şem‘-i zā’il olsa da ger şu‘le-i şevḳ-āveri
Oldı sārī muṭlaḳa pervāneden pervāneye
- 3 Çeşmi h‘āb-ālūdı efsūn-sāzı olma ṭal‘atıñ
Mā’il olmuş ḥabbezā efsāneden efsāneye
- 4 Devr-i Mecnūn’dan beri eyler teselsül muṭṭasıl
Tavḳ-ı zincīr-i belā dīvāneden dīvāneye

- 5 Āşinālardan ümīdiñ āşinālar kaç‘ idüb
Eylemişler ilticā bīgāneden bīgāneye
- 6 Evc-i iqbāl üzre mihr-i ‘ālem-āra intikāl
Eyler her şubḥ u mesā kāşāneden kāşāneye
- 7 Vir ḥumār – ālūdegāna müjde Şākir devr ider
Bāde-i şuyūn zidā peymāneden peymāneye

150

VELEHU

Mefā‘lün / Mefā‘lün / Mefā‘lün / Mefā‘lün

- 1 Mūsā‘id olmadı devrān-ı Süleymān’a Selīmāne
Ne sām ü Zāl ü Rüstem ne Nerīmāne kerīmāne
- 2 Mizāc-ı ‘ālemi tağyīr iden dehr-i denī-perver
İder ibrāz-ı şiddet müstaķīmāne saķīmāne
- 3 İlāhī esmedi bir bād-ı cān-ārā ne ḥikmetdir
Müfrriḥ tavr ile rū-yı besīmāne nesīmāne
- 4 O ki insandır geh fāşid ü geh merhem-āverdir
Ki gider Ādeme vaz‘ şekīmāne ḥakīmāne

(s. nr.214)

- 5 Temelluķ şīr-i gurrāne ‘abeşdir pīş-i rūbahda
Müdārā emr-i müşkildir behīmāne şehīmāne
- 6 Esince şarşar-ı ‘ātiye Şākir nāgihān bir gün
gelür lerze muḥaķķaķ her peşīmāne heşīmāne
- 7 Rumūzāt ile kıldım naķl-i māfi’l-bāl ki fe-efhem
Baña maḥşūş-ı şadr-ı tarz nedīmane kadīmāne

ḤARFÜ'L-YÂ

151

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Çok Süleymân-hâne gördüm mûruñ olmuş lânesi
Mihr-i 'âlem olsa da ger şem'iniñ pervânesi
- 2 Mûruñ oldu hufre-gâhında Süleymânlar nihân
Vâşıl-ı Keyvân iken her kenker-i kâşânesi
- 3 Her kime tevciye vech eylerse iķbâlû'l-'ıyâz
Tâ olur me'va aña idbâr-ı vîrân-hânesi
- 4 Kâh-ı Kısra olsa da bi'l-'âķibe vîrân olur
Öyle bir vîrâne ki vîrâneler vîrânesi
- 5 'Âķil ü dâna olan Firdevsî-i Şâkir gibi
Kûşe-i gîrâ-yı tecrid 'âlemiñ bîgânesi

152

VELEHU

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Peykeriñ bir Mânî-i temşîl taşvîr eyledi
Âyet-i kuḏsiyetiñ tenzîl taķsîr eyledi
- 2 Öyle taşvîre perestiş kılmadan sûret-girân
Her muşavver secde-i tebcîl ü tedbîr eyledi
- 3 Kḏsiyân 'âlem-i belâ görünce şûretiñ
Aḥsen-i taķvîmi bi't-tertil taķrîr eyledi
- 4 Nefha-i ûlâda hattâ şeb-çerâğ-ı himmetiñ
Ya'ni bi't-taķdîs-i İsrâfîl tenvîr eyledi

- 5 Şanki olatdı meşāmm-ı merye bir deste gül
Berg-i gül-veş cismiñi Cibrīl ta‘īr eyledi
- 6 Tıfl-ı nāzım cünbüş-i kehvāreye rağmen felek
Dāmen-i şad pāreme hancīl-i ta‘bīr eyledi
- 7 Ka‘be-i ‘ulyā-yı kalbim Şākir İbrāhīm-i ‘aşk
Ez-berā-yı zāt-ı İsmā‘il ta‘mīr eyledi

(s. nr. 215)

153

VELEHU

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Ey cemāliñ muşhafın Cibrīl tefsīr eyledi
Bu mükemmel nüşhayı tenzīl taqđīr eyledi
- 2 udsiyān-ı mülk-i lāhūtı görünce şüretiñ
Secdeye vardı ma‘a’t-tebcīl tekbīr eyledi
- 3 Peykeriñ virdi nigāristān-ı dehre zīb u fer
Mānī-i şüret-ger-i temşīl-i taşvīr eyledi
- 4 ‘Ālem-i imkānı mihr u meh münevver kılmadan
Külbe-i vicdānı bir andīl-i tenvīr eyledi
- 5 Ol adar vīrānedir dil-i Ka‘be Şākir faat
İbn-i İbrāhīm İsmā‘īl ta‘mīr eyledi

154

VELEHU

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

- 1 Ne var meyhāne-i hestīde durd-āşāmdan ayrı
humār-ı subh-ı kāzib-bāza efzā şāmdan ayrı

- 2 Ne kaldı devlet-i Cemşîd u Cem ne hükm-i İskender
Kırık âyineden işkeste leb-ber cāmdan ğayrı
- 3 Yer itmez hâtırında sākî-i gül-çehreden başka
Nidā-yü'ş-şalā-h'ân mey gül-fāmdan ğayrı
- 4 Neye mālîk ey şaferü'l-yed ü cezr-i aşam öyle
Kara tepiş sepîd üzre siyâh erkāmdan ğayrı
- 5 Fezâ-yı 'âlem-i hayvāniyet Şâkir ne vâsi'dir
Ne isterseñ dile en'āmdan in'āmdan ğayrı

155

VELEHU

NA'T-I ŞERİF-İ RİSÂLET-PENÂH

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Tîneten takdîs kıldı mebda'-ı 'âlem seni
Mefhar-i âdem bilür zîrâ benî-Âdem seni
- 2 Bezm-i "kerremna" da tekrîm eylemişdir kudsiyân
Tâ ezelden bildiler Allah için Ekrem seni
- 3 Görse istikbâl iderdi sâha-i ikbâlde
Eşheb-i hüsn-i hayâlâtı ile edhem seni
- 4 'Âlem-i lâhûtı cevlân itdigiñ âvânda
Eyledi her halvete Ruhu'l-Kudüs mahrem seni
(s. nr.216)
- 5 Kâlb-i ecred mehbi't-i Cibrîl Şâkir la-cerem
Eylemişdir şîve-i takdîr-i Hâk mülhem seni

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Bir gülistān eyledi teşkīl-i ‘irfān bülbüli
Oldı tā gül-deste bendi verdi ḥandān bülbüli
- 2 Bülblistānımda güller eyledi ‘arz-ı cemāl
Ol kadar ki düşdi bühte nevbahārān bülbüli
- 3 Lāleden bir cām vir sākī yine gül devridir
Cān virir peymāne-i gül-gūna cānān bülbüli
- 4 Eyledikce gonceler bād-ı ḥazāndan ihtirāz
turmaz eyler nāle-i cān-sūz vicdān bülbüli
- 5 Eşhedü billāh Şākir gelmeden bu gülşene
Gülbün-i sīnemde yaptı lāne īmān bülbüli
- 6 Sāḥa-i gül-geşt-i ‘irfān teng-i terdir ba‘d-ezīn
Ben gibi gelmez bu gül-zāra bir insān blbüli

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

- 1 Şafā-yı cevher-i cān-ı dil-āgāhān beden oldı
Güle neşv ü nümā-endāz olan feyz-i çemen oldı
- 2 Muḥabbet gālib olsa setr-i mestūr-ı gider lā-būd
Şarāb-ı reng-i ‘āşık bāde-i mīnā-şiken oldı
- 3 Bu kıl ü kâlden ğayr-ez peşīmānī ne ḥāsıldır
İki leb yere geldi kef-i efsūs ten oldı
- 4 Gül-i ruḥsār-ı yāre ‘atf-ı inzār eyledim nā-gāh
Değiştirdi rengini gāhī semen geh nesteren oldı

- 5 Riyāz-ı şīve vü reftārda ‘ar‘ar alur ayrān
Nihāl-i āmeti geh serv gāhī yāsemen oldu
- 6 ‘Ara-rīz-i acālet olduı yā Rab ne ni‘metdir
Tekātir eyledikce māye-i dūrr-i ‘Aden oldu
- 7 Sirişk-i dīde-i Ya‘ūbdan aldı āb-ı şemşīri
Şehīdānı iūn pīrāhen-i Yūsuf kefen oldu
- 8 Bū-yı pervā olan pervāne-i dil-sūza iyānen
Gehī fānūs u geh cild-i semender pīrehen oldu
- 9 Zebān-ı āsyāb-ı bī-zebān Şākir bunı sōyler
Neden ekmek gerekdir ayd-ı rızı tā dehen oldu

(s. nr.217)

158
VELEHU

Mefā‘īlūn / Mefā‘īlūn / Mefā‘īlūn / Mefā‘īlūn

- 1 Şerer-efşān olan āhım yaarken kāhı keyvānı
alur mı sūr-hā Mānī şakāyık-zār-ı Nu‘mānı
- 2 Eşersiz şanma ber-i āh-ı āteş-bārı zinhārā
Lehīb-i şā‘ikā-sūzı yakar her heft-i nīrānı
- 3 Tayanmaz ubbe-i gerdūn āh-ı ‘āşık-ı zāna
Yaılsa ok mı erhiñ āh ile Bünyān-ı eyvānı
- 4 Şaın āh-ı ciger-sūzāndan aytu’s-şu‘ā‘ıyla
Yaar tā hāle-i māh-ı cihānı mihr-i tābānı
- 5 Huşūşen āh-ı Firdevsī-i Şākir eyledi te’şīr
Dil-i ere mişāl-i tīr-i dil-dūz-ı Nerīmānı

159
VELEHU

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- 1 Ka‘be-i dīdārına ayine ḥālīñ şūreti
Resm olunmuş anda tā ‘aynn Bilālīñ şūreti
- 2 Ebruvānīñ cilvesin ger görseler āyīnede
Şuya ‘aks itmiş şanurlar nev-hilālīñ sūreti
- 3 Nakş idilmiş şanki her āyīne-i çeşmānıma
Kilk-i takdīrāt ile ma‘nen ḥayālīñ sūreti
- 4 Cilve-gerdir dīde vü āyīne-i iṭḡānıma
Tā berā‘atle nice ḥüsn-i mişālīñ şūreti
- 5 Tūṭī-i ṭab‘ın güzel āyīnedir Şākir seniñ
Rū-nümādır anda icmālen maḡālīñ sūreti

160
VELEHU

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

- 1 Getür sākī şarāb-ı nāb ile pür cām-ı fercāmı
Nişār eyle mezāka naḡl-i bādām-ı ter-endāmı
- 2 Düşürdi vādī-i nā-refteyehırş u ṭama‘ hattā
Hevā-yı iştiyād-ı gūr alub ārām-ı Behrāmı
- 3 İḥāṭa kıldı dünyāyı cünūdı ehl-i tevḥīdiñ
İrişdi āsumān-ı hükmüne i‘lām-ı islāmı
- 4 Gürüh-ı zehre-çākān riḥlete āmādedir her gāh
İder tezyīd-i ḥaff-i intikāl evhām-ı vehhāmı

(s. nr. 218)

- 5 Fażīlet ehlini eyer iken devrān-ı istiṣkāl
Virir mi dehr-i dūn Şākīr hemāre kām-ı nā-kāmı

161

VELEHU

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

- 1 Getür sāķīkerem kıl meclise mīnā-yı ma‘nāyı
Hemīşe döndür elde saġar-ı şahbā-yı zībāyı
- 2 Bahar eyyāmı geldi nev-nihālān-ı çemen-gāhān
Ser-ā-ser lābis oldu ħulle-i ħazrā-yı ħamrāyı
- 3 Görünsün Tūr-ı dilde şūret-i zāt-ı Kelīmullāh
Getür āyīne-i şaf u mücellā-yı tecellāyı
- 4 Qalanlar ‘ālem-i nāsūt içre pūr-ta‘ab kıaldı
Geçenler oldu āsūde şenānā-yı menānāyı
- 5 Hezārān āferīn Şākīr Ĥalīl-āsā ħaķīķatde
Yine būnyād kıldı Ka‘be-i ‘ulyā-yı ħulyāyı

162

VELEHU

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

- 1 Ey cemāliñ muşĥaf u şīrāzesi ān riştesi
Levĥa-i mecmū‘anıñ zūlf-i perīşān-riştesi
- 2 Ca‘d-ı müşġīn-i dil-avīziñde dil-āviĥte
Çunki her bir tārıdır bir cevher-i cān riştesi

- 3 Berg-i güldür ‘andelîbiñ cāme-i zer-beftesi
Tārik-i pervānedir şem‘-i şebistān riştesi
- 4 Sūzen-i müjgāndan kırtuldu dīn ammā çe-sūd
Zülfünüñ zünnārına bağlandı ĩmān riştesi
- 5 Yūsuf’ı sencīde eylerken terāzū-yı kader
Kıydu zān itdi kızı fersūde mīzān riştesi
- 6 Dūr-bīnim dīde-i semmü’l-ıyā-ı fehmi idi
Geçmedi sūfār-ı cisme çeşm-i ız‘ān riştesi
- 7 Kāle-i elfāzımı zāt-ı harīri nesc ider
Çunki mensūcātı tār u pūdu ‘ırfān riştesi

163

VELEHU

(s. nr. 219)

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

- 1 Pür-ıarāvet olmadı ey gülbeden cān gülşeni
Doldı envā‘-ı ezāhır ile ĩmān gülşeni
- 2 Şu‘le-efşān oldu envā‘-ı şakāyık āteşi
Şanki tezyīn eylemişdir şun‘-ı Nu‘mān gülşeni
- 3 Cām-ı yāķūtı hemān döndür şeb-i mehtābda
Tā şırār-ı lāleden eyle fūrūzān gülşeni
- 4 ‘Andelīb-āsā döker çeşmim sirişk-i la‘l-gün
Tall-ı merşuş ile eyler böyle reyyān gülşeni
- 5 Bāğ-bān-ı Şākır-i Firevsī-i Kudsī gibi
Böyle tezyīn eylemez her biri sincandan gülşeni

164
VELEHU

Mef'ûlû/ Mefâ'ilûn/ Fe'ûlûn

- 1 Doldur kadehe şarâb sâķī
Mânende-i lâ'l-i nâb sâķī
- 2 Muṭriber ider ṭarab-künāne
Erbâb-ı dile ḥiṭâb-ı sâķī
- 3 Āmāde def ü kemân u ṭanbūr
Kânûn u ney u rebâb sâķī
- 4 Döndür kadeḥi elince zîrâ
Dönmekde bu nüh kıbâb sâķī
- 5 Tâ şeş cihetimden oldı şadır
Āvāze-i “kün-türâb” sâķī
- 6 Dil-teşne-i hecr ü iftirāk
Her su görünür serâb sâķī
- 7 Fi'l-‘aşķ cerre mine'l-me'ķ
Fevvāre-i eşķ-nâb sâķī
- 8 Ādem didigñ vücūd-ı fânî
Şu üzre olan cenâb-ı sâķī
- 9 Vir Şâkire bir piyāle lâ-büd
‘Ömrüm gibi kıl şitâb sâķī

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

- 1 Eyledim naķş kitāb hāṭıra Şehnāmeyi
Yād kıl Firdevsī-i Ẹudsi gibi ‘allāmeyi
- 2 Öyle Firdevsī ki virdi ravza-i eṣ‘āra fer
Ḥūrī vü ğılmāna giydirdi müzeyyen cāmeyi
(s. nr. 220)
- 3 Öyle Firdevsī ki mānend-i hammāme naġmeger
‘Andelīb-i bāġ-ı rızvān kıldı elde hāmeyi
- 4 Yā şbā bellaġ teḥiyyātı bi-femmi’l-iḥtirām
Şīvesiyle merķad-ı Tūṣī’ye yazdım nāmeyi
- 5 Eyleyeñ tezķīr-i Firdevsī-i Ẹudsi Şākiri
Ol zamān ki terk ider hengāme-i nā kāmeyi

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

- 1 Mużmaḥil eylemede dā’-ı ḥased her cesedi
Çünki tefrīķ-i muḥāl oldu cesedden ḥasedi
- 2 Ben uşandım bu ķadar hestī-i bī-fā’ideden
El-esef Hızra uşan virmedi ‘ömr-i ebedī
- 3 Cism-i erbāb-ı ḥired heykel-i cāniñ lā-büd
Çār dīvār-ı ‘anāşırla yapılmış laḥdi
- 4 Eyler evşān-ı hevā cāme-i zer-düzını çāk
Lābis-i hırķa-i peşmīne-i zāt-ı şamedı

- 5 Rûz-ı hilkatde evet vaż‘-ı esās eylemedi
Şu mebānî-i vücūd-ı beşeriñ mu‘temedi
- 6 Hamr-ı müstefire döndürdi hasûdı heyhât
Gösterince eceminden yüzi ma‘nâ esedi
- 7 Ol kadar pîr u za‘îf oldıbu Şâkir zîrâ
Meded Allah nidâsıyla didi huz bi-yedî

167

VELEHU EYŻAN

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

- 1 Hoş olur vaqt-i bahārân ‘andelîbiñ nâlesi
Dağlar ızhâr iderken Tûr-ı vicdân lâlesi
- 2 Her seher-gâhan sirişk-i bülbül-i şūrîdedir
Berg-i verd-i neb-bahārânıñ ilâhî jâlesi
- 3 Bî-gülşen-i dilde şaķın düşirme gel
Vârdır her hâr üzre bir çeker pergâlesi
- 4 Ol kadar tâbiş-fezâdır şem‘-i îzân-ı każâ
Kâ’inâtı tutdı zîrâ şu‘le-i cevvălesi
- 5 Safha-i âyînede gördüm müzellet dil-beri
Âsumânından Hâke itmiş şanki bedrîñ hâlesi
- 6 Cür’et itme dâmen-i dehri şaķın pus itmege
Ma‘nevi eyler sirâyet ‘illet-i tebħâlesi
- 7 Mest-i medhûş eylemişdir Şâkir-i Firdevsîyi
Hâzret-i pîr-i muğânıñ bâde-i seyyâlesi
(s. nr. 221)

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün
Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

- 1 Musahhar eylemşdir hażret-i sulţān-ı dīvānı
Ki dīvān-ı Süleymānı
- 2 Süleymān-veş kurulmuş sū-be-sū dīvān-ı ‘unvānı
Bi-‘avn-i zāt-ı subhānı
- 3 Hızır İlyās’dan neş’et iden bir zāt-ı kāmildir
Cihānı feyz şāmildir
- 4 Ledünniyātdan āgāh ider Mūsā’yı ‘umrānı
Tecellī-gāh-ı Rabbānī
- 5 Mesīhā-yı zamān-veş nefh-i rūh eylerdi emvāte
Şurū‘ its münācāta
- 6 Dirilmişdir aña devrinde zīrā ‘İsī-i şānī
Mu‘ayyen oldu bürhānı
- 7 Semā‘ itdikce eflāke virirdi bir şetāret-ki
‘Acāib hal ü hālet ki
- 8 Felek hattā semā‘īden ta‘allum kıldı devrānı
Bu āyīn u bu erkānı
- 9 Olurdı sektesi seyfi bi-ḥaḳḳ-ı zāt-ı Mevlānā
Ki ez her vech-i olana
- 10 Giderdi tā ‘adem-ābāda Şākir düşmeniñ cānı
Şudūr itdikce fermānı

VELEHU EYŻAN

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

- 1 Ey felek yıkma esāsından qalender-ḥānemi
Āteş-i sūzān ile yakma semender-ḥāmemi
 - 2 Şīrlər hıfz u ḥimāyet eylesün pervāk-vār
Pīşe-zār-ı dehr-i fānīde ġazanfe-ḥāremi
 - 3 Eledim çārüb mānendi biyāz-ı liḥyeden
Eşk-i çeşmānım ile kıldım muṭahhar ḥānemi
 - 4 Bir serā-yı “lī-ma‘ Allāh” oldı gönlüm ḥabbezā
Kıldım Allah’a mekān “Allāhu Ekber” ḥāremi
 - 5 Öyle Firdevsī şi‘arım Şākir-i pālīze-bān
Bir gülistān zan ider her bir semen bir hānemi
- (s. nr. 222)

VELEHU EYŻAN

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

- 1 Getür sākī şūrāhī-i şarāb-ı erguvānīyi
Gider gül-çehrden reng u ḥudāb-ı zaġferānīyi
- 2 Mücellā cām-ı Cem zīrā müheyyā meclis-i Cemşīd
Ki āheng il qānūn u rebāb-ı şādümānīyi
- 3 Mekānetle bu dīvān-hāne-i gülşende bir bülbül
Okur menşūr [.....] lā mekāniyi
- 4 Kadeh derdest olınca zan ider [.....]
Mejeng-i genc-i Hüsrev fażl-ı bāb-ı şāyigānīyi

- 5 Der-i meyḥānede maḥv-ı vüçüd-ı muṭlaḳ eylerken
Getürmem yāde zinhār inḳılāb-ı āsumānīyi
- 6 Ne cür’etle Kelīm-āsā idem “erini” temennāsın
Bilürken hikmet-i faẓlu’l-ḥiṭāb-ı “len-terānī”yi
- 7 Şaḳın ẓan eyleme ‘aynü’l-hayāt-ı cāvidānīdir
Sikender sarāyında bu serāb-ı dehr-i fānīyi
- 8 Nişīmen-sāz iken āḡüş-ı nāz-ı Ümmühānīde
Ki kıldım cünbüş-i üd mihr-i ḥāb-ı Bu’l-Me’ānīyi
- 9 Benim Firdevsī-i Şākir bedī’āne beyānımla
Kemālim şerḥider metn-i kitāb-ı İşfahānī’yi

**NĀZİM-I MERḤUM BUNDAN AŞAĞI NAZMINA
(BA‘DE’L-FİRĀĞ) SER-LEVḤĀSIYLA BAŞLIYOR**

1

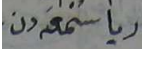
Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

- 1 Ahmedu’l-lāh te‘ālā ki ma‘a’s-şevḳ ḡarām
Ka‘be-i ‘aşḳ u muḥabbetde giyindim iḥrām
- 2 Ba‘d-ı heftād sene çünki tekā‘üd oldum
Terk-i her daḡdaḡayı nefsime kıldım ibrām
- 3 Şimdi seksān iki yaşında şurū‘ eylemişim
Nazm-ı dīvān-ı hümayūnuma ver-vıfḳ merām
- 4 E’s-şalā-hān olurum şā‘ir-i şu‘arāya bile
Çünkü mazbūṭ-ı qarīḥam idi ‘ilm-i ecrām
- 5 Nām-ı Firdevsī ile kūşe-i ‘uzletde velī
Edebiyyātımı tertīb ile kıldım adam

(s. nr. 223)

2

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

- 1 Tā ḵanā‘at ile bir ḥānede sākin olurum
Ki tenezzül idemem ḵaşrını virse Behrām
- 2 ‘Ulemāya ider elbette kemāl erbābı
Ki müberrā-yı ‘ārī ikrām
- 3 Beni taḵdīs iderler iderek destimi būs
Dereke ‘ilm u fezāilde fuḥūlīn kirām
- 4 Şu ḵadar var ki felek bilmedi ḵadrim heyhāt
Olmadı tevsen-i iḵbālī baña bir dem rām
- 5 Başka lezzet vireyor çünki helāli loḵma
Güfte end nān-ı ḥelāl be būd ez ta‘m-ı ḥarām
- 6 Baña Firdevsī-i Ḵudsī dinilür ma‘nīde
İderim ravza-i Firdevsī-i Ṭūsī’de ḥırām

3

VELEHU

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

- 1 Kibriyāy-yı Ṭūr ile ṭurma tekebbür-ḥānede
Ḥod-nümā olma merāyā-yı taşavvur-ḥānede
- 2 Mülk-i cebrūta şu‘ūd ḥakīlere olmaz naşīb
Var iken şāḵıtları dehrīñ tecebbür-ḥānede
- 3 Āb u tāb-ı ḥatırāt ile nevā‘īr-i felek
Eylemez devri hemān çah-ı taḥaṭṭür-ḥānede

- 4 Kıl tevāzu‘ vaż‘ını mu‘tād-ı beyni’l-ictimā‘
 “Men tekebber” zıkrını eyle tezekkür-ḥānede
- 5 İnkılāb-ı dehr-i dūn kıldı ğayūrānı zebūn
 Bağ neler ibdā‘ ider ğayret tağayyūr- ḥānede
- 6 Çerḥ-i kec-rev Tūrına hem-vāri i‘yā eyledi
 ‘Ākılı bākıl gibi genc-i taḥayyūr- ḥānede
- 7 Şadr-ı dīvān-ḥāne-i iḳbālî kılma āru
 Ben neler gördüm mükibben bu tasaddūr- ḥānede
- 8 Ādemi dil-gīr ider fażz-ı ğalīzīn kā’ili
 Enker-i eşvāt ile tehḳan tehevvr-ḥānede
- 9 Kā’id-i genc-i tecerrūd ol bu Firdevsī gibi
 Şākirāne şükr ile Şākir teşekkür- ḥānede
- 10 Secde-ġāḥ-ı ḳudsiyāndır ādem-i kāmīl faḳaṭ
 Sūret-i dīv ise dīvār-ı tesettūr-ḥānede
- (s. nr. 224)

4

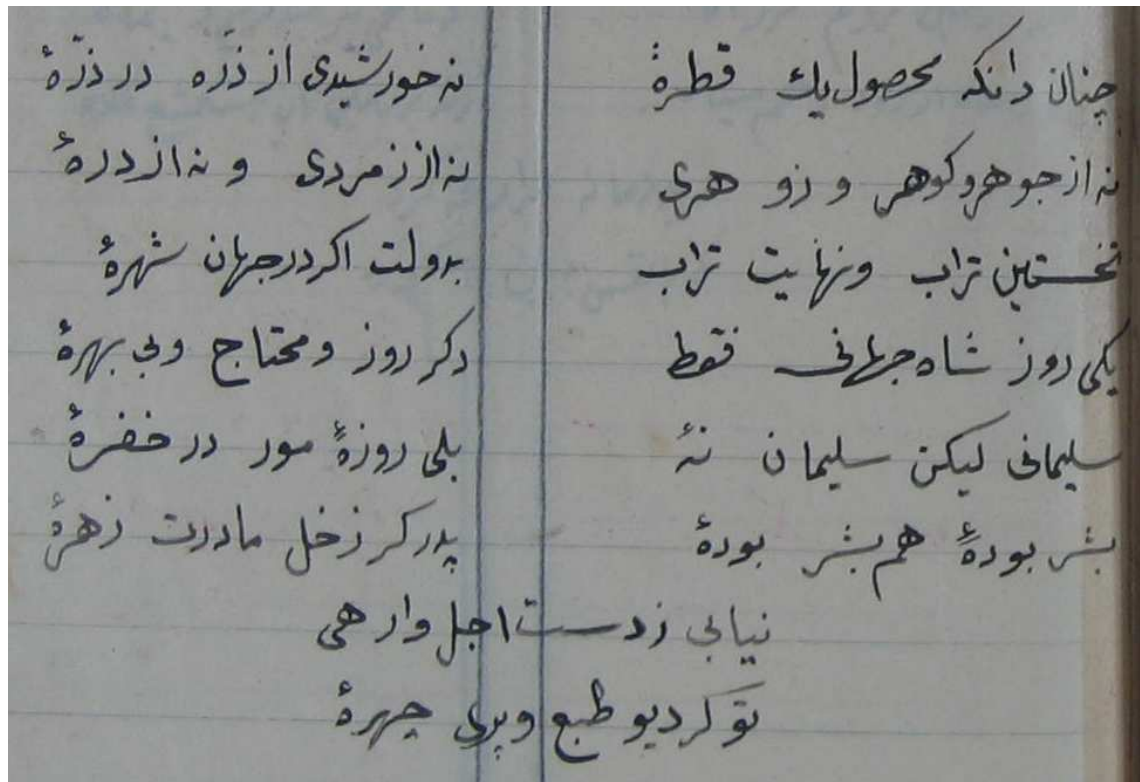
Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

- 1 Fikrim isti‘māl ile kaldım tefekkür-ḥānede
 Kimse vārest-i keder olmaz tekeddūr-ḥānede
- 2 Her ne dem ḥuffāş olursa ‘İsī-i gerdūn-nişīn
 Kim olur ‘İsī Ḥudā ‘arş-ı tanaşşur-ḥānede
- 3 Ġurre olma ‘ālem-i imkān-ı nefret-ḥānedir
 Tırma ey cān cismi iz‘ācen teneffūr-ḥānede
- 4 Sūd virmez eyleseñ izḥār ṭarż-ı intikār
 Bu libās-ı müste‘ār ile tenekkür-ḥānede

- 5 Aldı eṭrāfım yine bir münhemir seyl-i elem
Eşk-i çeşmānım ider Şākır tebaḥḥūr-ḥānede

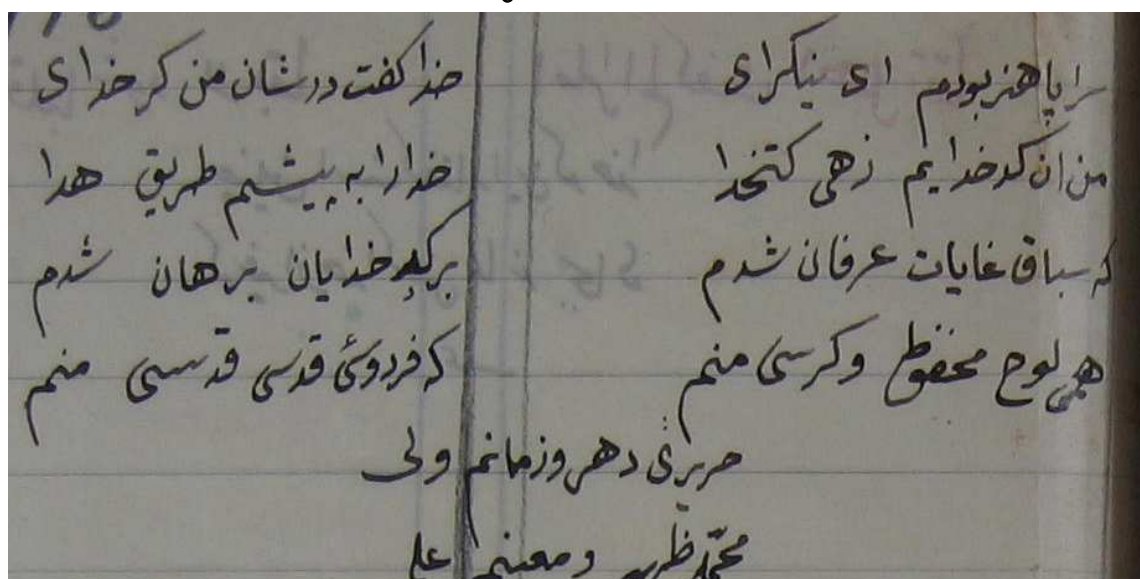
5

VELEHU EYẒAN

(s. nr. 225)

6

SONUÇ

Türk Edebiyatı'nın geniş bir bölümünü kapsayan ve yaygın olarak Divan Edebiyatı adıyla da bilinen Klasik Türk Edebiyatı'nın özellikle son dönemi yeterince araştırılıp incelenmediğinden bu döneme ilişkin kapsamlı değerlendirmeler bulmak da hayli zordur. Genel hükümler vermeden önce dönemin şair ve metinlerinin ortaya çıkarılması ve incelenmesi gerekir. Çalışmamızı yaparken genel anlamda bu amacı hedefledik ve dönemin önemli isimlerinden biri olan Mehmed Şakir Efendi ve Divan'ının trasnkripsiyonlu metnini ve incelemesini ortaya koymaya çalıştık.

Mehmed Şakir Efendi, Dîvân Edebiyatı geleneğine hakim olup Arapça ve Farsçayı iyi derecede bilen bir şairdir. Onun Kur'an-ı Kerim hafızı olması medreselerde ders vermiş olması, devrin önemli üstadlarından hat meşk etmesi ve zamanın hocalarından Mesnevi dersleri okuması ne kadar bilgili bir şahsiyet olduğu hakkında bize fikir vermektedir. Ayrıca İbnülemin M. Kemal İnal'ın "garâibdendir" diyerek şairi övdüğü Firdevsî'nin Şehnamesi'ni ezberlemiş olması Farsça'ya hâkimiyetinin bir diğer işaretidir. Şair bundan dolayı Firsdevsî-i Kudsi olarak anılmaktadır. Bütün bunlarla birlikte Mehmed Şâkir Efendi'nin birinci ya da ikinci sınıf şair olmadığını söyleyebiliriz. Ancak iyi bir şiir damarına sahip olduğu görülen bazı şiirleri de yok değildir. Şairin Fars Edebiyatı'nın büyük şairlerinden Firdevsî'yi, Dîvân Edebiyatı'nın büyük şairlerinden Nef'î ve Fuzûlî'yi takip etmesi hatta bu şairlere nazire ve tahmisler yapması onun geleneğe hakim olduğunu göstermekle birlikte bu isimler derecesinde canlı ve lirik olmadığı açıktır.

Yukarıda belirtildiği gibi Mehmed Şâkir Efendi Kur'an'ı ve Firdevsî'nin Şehnâmesini ezlemiştir. Bu yüzden Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaları oldukça fazla kullanmaktadır. Hatta Kur'an'dan iktibaslar yapmış ve Farsça şiirler yazmıştır. Ayrıca uzun yıllar medresede hocalık yapmış olduğundan kültürel, edebî, târihî, dinî vb. konularda oldukça bilgi sahibidir. Şair bütün bu bilgilerini şiirlerinde kullanmıştır. Etkilendiği şairler arasında Firdevsî, Nef'î ve Fuzûlî ilk sırayı almaktadır zira şair, bunlara nazireler yazmıştır. Şiirleri arasında tevhid, münâcât, na't vd. türleri oldukça

önemli bir yer kaplamaktadır, bu da onun dini ve tasavvufi yönünün güçlü olduğunu göstermektedir.

Şairin edebî sanatları başarılı bir şekilde kullandığı söylenebilir. Ayrıca hemen hemen her nazım şekliyle şiir yazmıştır. Bununla birlikte vezin konusunda çok fazla kusuru bulunmaktadır.

Mehmed Şakir Efendin ve Divan'ı üzerine yaptığımız bu metin ve inceleme çalışmasında, şairi ve onun şiir dünyasını yakından tanıma fırsatı bulduk. Bu çalışmanın önemi öncelikle bilim dünyasına yeni bir eserin kazandırılmış olmasıdır. İlk defa Latin harflerine aktarılan ve gün ışığına çıkarılan bu eserin Türk Edebiyatı ve kültürüne katkıda bulunacak olması bizi mutlu etmektedir.

KAYNAKÇA

- AKSOY, Ömer Asım (1988), *Atasözleri ve Deyimleri Sözlüğü c. I-II*. İnkılâp Kitabevi Yay., Ankara
- AYVERDİ, İlhan (2005), *Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Kubbealtı Neşriyat C. I-II-III*, İstanbul
- BANARLI, Nihad Sami (1998), *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi c. II.*, MEB Yay. İstanbul
- ÇAĞBAYIR, Yaşar (2007), *Ötüken Türkçe Sözlük, Ötüken Neşriyat C. I-V.*, İstanbul
- DEVELLİOĞLU, Ferit (2000), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi, Ankara
- DİHHODA, Mirza Ali Ekber Han (1375/1955), *Lugat-nâme*, Danişgâh-ı Tahran, Tahran
- DOĞAN, Mehmet (1982), *Büyük Türkçe Sözlük*, Birlik Yay., Ankara
- GÜLDİKEN, Kadir (2005), *Mogeh Farsça-Türkçe Sözlük*, Alfa Bas. Yay. İstanbul
- Haz. AKALIN, Şükrü Haluk ve Kurul (2005), *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara
- Haz. AVERY, Robert ; ANTEL Nazime; ALKIM, V. Bahadır (2000), *Redhouse Türkçe/Osmanlıca-İngilizce Sözlük*, Sev Matbaacılık ve Yayıncılık, İstanbul
- İNAL, İbnülemin Mahmud Kemal (1969), *Son Asır Türk Şairleri*, c. III. , İstanbul
- İPEKTEN, Haluk (2001), *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Türleri*, Dergah Yay. İstanbul
- KANAR, Mehmet (2008), *Farsça-Türkçe Sözlük*, Say Yay., İstanbul
- KARAHİSÂRÎ, El-Hac Ali Efendi (1281), *Lugat-ı Osmaniyye*, İstanbul
- LEVEND, Agâh Sırrı (1984), *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*, Enderun Yay., İstanbul
- MUTÇALI, Serdar (1995), *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yay., İstanbul
- NACİ, Muallim (1893), *Lugat-ı Naci*, Asır Matbaası, İstanbul
- ONAY, Ahmet Talât (2000), *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, , Akçağ Yay., Ankara
- ÖZÖN, Mustafa Nihat (1965), *Büyük Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, İnkılap ve Aka Kitapevi, İstanbul

- PALA, İskender (2000), *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Ötüken Yay., İstanbul
- PARS, Tuğlacı (1971), *Okyanus 20. Yüzyıl Ansiklopedik Türkçe Sözlük*, Pars Yay., İstanbul
- SAMİ, Şemseddin (2002), *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul
- SARI, Mevlüt (1980), *Arapça-Türkçe Lugat (El-Mevârid)*, Bahar Yay., İstanbul
- ŞENTÜRK, Ahmet Atilla; KARTAL, Ahmet (2004), *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yay., İstanbul
- ŞÜKUN, Ziya (1984), *Farsça-Türkçe Lugat (Ferheng-i Ziyâ: Gencîne-i Güftâr)*, MEB Yay., Ankara
- TANPINAR, Ahmet Hamdi, (1997), *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, İstanbul
- TUMAN, Mehmed Nâil (2001), *Tuhfe-i Nâilî, Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri C. II.*, Bizim Büro Yayınları,, Ankara
- ULUDAĞ, Süleyman (2001), *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yay., İstanbul
- YAZIR, Elmalılı E. Hamdi, Sadeleştirenler: KARAÇAM İsmail; IŞIK Emin; BOLELLİ Nusrettin; YÜCEL Abdullah (1992), *Hak Dini Kur'an Dili*, Azim Yay., İstanbul
- YILMAZ, Mehmet (1992), *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler*, Enderun Kitabevi, İstanbul

ÖZGEÇMİŞ

1982 yılında Mardin'in Midyat ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 2001 yılında girdiği ÖSS sınavında Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandı. 2005'te bu bölümden mezun oldu. 2006'da Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda yüksek lisans yapmaya başladı. Halen devam etmektedir. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı çeşitli okullarda Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği yaptı. Ticaretle uğraşmaktadır.